

Lud. Du Guernier inv. et Sculp.

Lud. Du Guernier inv. et Sculp.

Ex

JUSTINI
HISTORIARUM

EX

^{us} TROGO ^{us} POMPEIO

LIBRI XLIV.

LONDINI:

Ex Officinâ JACOBI TONSON,
& JOHANNIS WATTS.

M DCC XIII.

CUM PRIVILEGIO.

1 K 1 T 2

0137102000

1910

100

471000

JACOB TONSON

ЛІТА В СІНУ ДНО

112, 230, 30

c
 T
 e
 v
 h
 h
 a
 li
 th
 T
 di
 R
 or
 Di
 rin
 sei
 ec
 ha
 Pe
 On
 are
 ster
 sho
 of

A N N E R.

HEREAS Our Trusty and Well-beloved *Michael Maittaire*, Gent. hath humbly represented unto Us, That he hath with great Labour and Expence prepared for the Press a compleat *Collection* of all the *Greek* and *Latin* Authors in Twelves, with compleat Indexes, and has therefore humbly besought Us to grant him our Royal Privilege and Licence for the sole Printing and Publishing thereof for the Term of Fourteen Years: We being willing to give all due Encouragement to Works of this Nature, which tend to the Advancement of Learning, are Graciously pleased to condescend to his Request; and do therefore, by these Presents, Grant unto him the said *Michael Maittaire*, his Executors, Administrators, and Assigns, Our Royal Licence for the sole Printing and Publishing the Compleat *Collection* of all the *Greek* and *Latin* Authors in Twelves, with compleat Indexes aforesaid, for the Term of Fourteen Years, from the Date hereof; strictly forbidding all Our Subjects within Our Kingdoms and Dominions to Reprint the same, either in the like, or in any other Volume or Volumes whatsoever; or to Import, Buy, Vend, Utter, or Distribute any Copies thereof, Reprinted beyond the Seas, during the aforesaid Term of Fourteen Years, without the Consent or Approbation of the said *Michael Maittaire*, his Heirs, Executors, and Assigns, under his or their Hands and Seals first had and obtained; as they will Answer the Contrary at their Peril. Whereof the Commissioners and other Officers of Our Customs, the Master, Wardens, and Company of *Stationers* are to take Notice, That the same may be entered in the Register of the said Company, and that due Obedience be rendered thereunto. Given at Our Court at *St. James's*, the fourth Day of *April*, 1713. In the Twelfth Year of Our Reign.

By Her Majesty's Command,

DARTMOUTH.

NO. 10, W. E. K.

THE STATE OF NEW YORK
IN SENATE
January 10, 1890.
REPORT
OF THE
COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE
IN RESPONSE TO A RESOLUTION
PASSED BY THE SENATE
MAY 1, 1889.
ALBANY:
J. B. LIPPINCOTT & CO. PRINTERS.
1890.

ii
p
in
ch
te

GENEROSO JUVENI
ROBERTO FERN
HENRICI FERN
ARMIGERI FILIO

S. D.

MICHAEL MAITTAIRE.

NIL quicquam Veteres Recentésque solennius antiquiúsque habuerunt, quàm ut suos labores literarios iis, quibus aliquando instituendis operam dederant, inscriberent. Ea inter discentem docentémque mutua esse solet officiorum ratio, ut ille literas, quas ab hóc tener didicerit, fo-

DEDICATIO.

veat adultus; hic libros, quos illi puero prælegerit, juveni commendet. Mos iste frequentissimus facile suavit, ut tibi, Generose Juvenis, quantulum id cumque opellæ est, quod in hujus libri editionem contulerim, offeram. Non est, cur meum munus multis apud te verbis ornem, cui Justinus ab ineunte olim ætate satis familiaris in celeberrimâ illâ, ubi tyrocinii literarii rudimenta posuimus, scholâ innotuit. Neque est, cur vel ego excussem, vel tu despicias, quod Antonino Imperatori Author ipse perhibetur dedicasse. Historiæ porro studio vix ullum aliud cū utilius tum jucundius: sed qui in eo se exercet, multum illi laboris adeundum, multum tædii devorandum; locos oportet peragrarare toto sole, actiones totis temporum intervallis distinctas conciliare. At Historicus hic noster compendiarius tam longi itineris dux habet & quæ laboris tædium fallat fes-

D E D I C A T I O.

ſumque recreet, brevitatem; &, quæ
avidiffimi lectoris defiderium expleat,
copiam. Hic licet quaſi uno amplexu
univerſum terrarum orbem capere;
uno penè intuitu, quicquid ubique
geſtum eſt, conluſtrare; anguſtiori pa-
gellarum limite variorum locorum ſi-
tum, gentium diverſarum origines,
migrationes, incrementa, vires, rui-
nas, ingenia, morésque contemplari.
Hic juvat finè ullo diſpendio perdi-
ſcere alternas Regnorum Rerúmque
publicarum vices; cæcas bellorum
cauſas, artes multiplices, æſtus re-
ciprocos, & improviſos eventus;
imperia labore & parcimoniâ condi-
ta, induſtriâ & virtute aucta, juſtâ
pace ſtabilita, ſanctis legibus nixa,
bonis literis ornata, finitimorum ami-
citiis confirmata, civium concordia
adunata, bello concuſſa, perfidia u-
ſurpata, fide reſtituta, otio & luxu
perdita. Hic occurrit, quod domi
bellique, togæ & armis, imperatori

DEDICATIO.

& senatori, omnibus denique in quocunque dignitatis gradu, in qualibet rerum administratione positus scire profuerit. Hæc omnia intelligere tuâ nunc potissimum interest, cui in verno ætatis flore contigit in summum Regni Senatum cooptari. Nunc tibi animis opus est, nunc Romano invictoque pectore, ut fortiter propulses, quotquot Punico ingenio Pelasgisque artibus turbare res nostras aggrediuntur. Sed nec hortatore neque præceptis opus est Tali Parente orto: Vale igitur, & ut Patriæ charissimæ Aris Focisque consulas, consulenti Patri semper ausculta.

1713. 8. Id. Nov.

JUSTINI ÆTAS

Ex Gerard. Joan. Voss. de Histor. Lat.
Lib. I. Cap. 32.

JUSTINI, qui Trogi epitomen fecit, nec nomen, nec ætas, dubitatione caret. In Ant. Arnoldi libro nominabatur Justinus Frontinus. At in codice bibliothecæ Medicæ dicitur M. Junianus Justinus. Atque hoc verius censeo, ob libri ejus antiquitatem: cujus argumentum non leve est, quod literis Longobardicis scriptus sit. Quod verò ad ætatem, Trogi ejus, cujus epitomen scripsit, filium fuisse tradit Gualterus Burlei Anglicus lib. de vitâ philosophorum, qui anno clocceclxxii editus ab Arnolfo Terffornen. Sed hoc sæculo illi condonemus, quo vixit. Ac eruditissimos etiam viros video esse, qui suspicentur vixisse, postquam imperium translatum fuit Constantinopolim: idque ob verba illa lib. viii: *Græciam etiam nunc, & viribus, & dignitate, orbis terrarum principem.* Sed *nunc* istuc non signat tempus, quo Justinus scribit; sed de quo scribit. Quomodo idem paulò post ait: *Et hæc potissimum facere Thebanos, Lacedæmoniosque, antea inter se imperii, nunc Græcia imperantis amulos.* Ubi *nunc* itidem valet, hoc tempore, quod exponimus. Planè verò vixisse arbitror sub Antonino Pio, atque huic epitomen suam dicasse. Id colligo ex verbis istis præfationis, *Quod ad te, imperator Antonine, non tam cognoscendi, quam emendandi causâ, transmissi.* Ita enim habent editiones antiquæ, quæ, quin MSSorum fidem secutæ fuerint, nullus dubito. Sed objiciunt, in optimis libris legi: *Quod ad te non tam cognoscendi magis, quam emendandi causâ, transmissi.* Quam MSSorum lectionem etiam Bongarsius reti-

J U S T I N I Æ T A S.

nuit. Sed nihil manifestius, quàm non ita scripsisse Justinum. Nec enim TAM & MAGIS satis conveniunt. Quid ergo? num dicemus MAGIS, tanquam superfluum, tolli oportere? Atqui non videtur de nihilo esse, quod in optimis libris legitur. Quare puto, scriptum primò fuisse, *Quod, Antonine im. non cognoscendi magis, quàm emendandi causâ transmissi.* Nempe ex *Antonine im.* fecere ad te non. Ac quia sic non geminabatur, librarii hunc errorem existimantes, alterum omisere. Et sanè Justinum hunc sub Antonino vixisse, ante sæculum Philippus Bergomas, ac Joan. Aventinus, tradidere: imò idem jam ante annos trecentos in chronico suo scripsit Martinus Polonus: sed quòd idem Justinum hunc cum Justino martyre confudit, foedus error est, cum hic, qui epitomen scripsit, in iis, quæ lib. vi, & xxx, de Mose, Josepho, & Israelitis, tradit, planè Scripturis adversetur: unde liquet, hominem fuisse gentilem: apertèque inter eos ab Orosio numeratur. Ut de eo nihil dicam, quòd beatus martyr nihil Latine scripsisse videtur: item quòd Eusebius, Hieronymus, Photius, nusquam historicam hanc epitomen inter martyris illius scripta reponunt. Nec tamen ea ignota fuit B. Hieronymo, qui illius meminit præmio in Daniele. Utique quoque Augustinus facit lib. iv. de civit. Dei cap. vi. & Orosius lib. i. cap. viii. & x. qui & Justinum passim exscribit. Post quos ejusdem mentionem fecere, Isidorus, Jornandes, alii. Etiam quæ Lopus Ferrariensis Abbas epist. xx. ad Altuinum ex Trogo Pompeio citat de iis, quæ Mithridatis excellentiam portenderint apud Justinum, ad verbum ex Justinii lib. xxxvii. Sed apud Lapum nunc paulò comptius leguntur, ut in Justino debeant emendari. Est Justinus scriptor *tersus & elegans*: ut de eo scribit Raimundus Lullus lib. vii. de orat. cap. iv. Quàm turpiter autem in rebus Judaicis aberrarit, ostendit Benedictus Pererius in Daniele cap. xl. MSus exstat in bibliothecâ publicâ Academia Cantabrigiensis, & Oxonii in collegio corporis Christi. Ac nescio quid sibi velit, quòd (ut est apud Th. James) Oxonii in bibliothecâ Collegii Novi exstare dicatur, *Epitome historiarum per Trogum Pompeium lib. iv.*

PRÆFATIO

IUSTINI.

UUM multi ex Romanis, etiam Consularis dignitatis viri, res Romanas Græcō peregrinōque sermone in historiam contulissent: sive emulatione gloria, sive varietate & novitate operis delectatus, vir prisca eloquentia, Trogus Pompeius, Græcas, & totius orbis historias Latino sermone composuit: ut, cū nostra Græcè, Græca quoque nostrā linguā legi possent; prorsus rem magni & animi & operis adgressus. Nam cū plerisque auctoribus, singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris videatur: nōne nobis Pompeius, Herculeā audaciā, orbem terrarum adgressus, videri debet: cujus libris omnium seculorum, regum, nationum, populorūque res gesta continentur? Et quæ historici Græcorum, prout commodum cuique fuit, inter sese gregatim occupaverunt, omissis quæ sinē fructu erant, ea omnia Pompeius divisa temporibus, & serie rerum digesta, composuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in urbe versabamur, cognitione quaque dignissima excerpſi: &

PRÆFATIO JUSTINI.

omissis his, quæ nec cognoscendi voluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent, & qui Græcæ didicissent, quo ammonerentur: & qui non didicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam cognoscendi, quàm emendandi causâ transmisi: simul ut & otii mei, cuius & Cato reddendam operam putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hōc tempore iudicium tuum, apud posteros, cū obtrectationis invidia decesserit, industria testimonium habituro.

IUSTINI
HISTORIARUM
PHILIPPICARUM,
ET
TOTIUS MUNDI ORIGINUM,
ET TERRÆ SITUS,
EX TROGO POMPEIO,
LIBER I.

BREVIARIUM CAPITUM.

Assyriorum prima Monarchia sub Nino.

I. Semiramidis à filio tandem interfectæ Imperium.

II. Postremus Assyriorum Rex Sardanapalus.

V. Medorum Monarchia sub Astyage Cyri avo.

VI. Cyri pueritia, adolescentia; & Harpago ad Cyrum admonitio, &c.

VII. Sybarem belli comitem Cyrus nobili premio donat, & Astyagem regno spoliatur.

VIII. Cræsum vincit, & Lydos debellat, ac sub iugo astute retinet. — Candaulis tragædia.

VIII. Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia, finis autem luctuosissimus.

IX. Cambyfes Cyro succedit, & suomet gladio conficitur. Legitimo hærede Mergide sublato, Magi rerum potiuntur. Ostanes, aliorum principum operâ adjutus, Magos de medio tollit.

X. Darius ex equi hinnitu, servuli industriâ, fit tertius Persarum Rex, &c.

C A P U T I.

RINCIPIO rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra suam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus, Rex Assyriorum, veterem, & quasi avitum gentibus morem, novâ imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad resistendum populos, terminos usque Libyæ, perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, Sesostris Ægypti, & Scythiæ rex Tanaus; quorum alter in Pontum, alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam quærebant; contentique victoriâ, imperio abstinebant: Ninus magnitudinem quæsitæ dominationis, continuâ possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quæque victoria instrumentum sequentis esset, totius orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroastre rege Bactrianorum fuit, qui primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia, siderumque motus diligentissimè spectasse. Hôc occiso, & ipse decessit, re-

LIB. I. CAP. II.

lieto impubere adhuc filio Ninyâ, & uxore Semiramide.

CAP. II. Hæc nec immaturo ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro, nedum feminæ, parituris, simulat se pro uxore Nini, filium; pro feminâ, puerum. Nam & statura utrique mediocris, & vox pariter gracilis, & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiarâ regit: & ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer esse credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine ubi invidiam superatam putat, quæ sit fateatur, quémve simulâset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modò virtute, sed etiam viros anteiret. Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi còcto latere circumdedit, arenæ vice bitumine interstrato: quæ materia in illis locis passim è terrâ exæstuat. Multa & alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquisitos viro regni terminos tueri, Æthiopiam quoque imperio adjecit. Sed & Indiarum bellum intulit; quò præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad postremum, cum concubitum filii petiisset, ab eodem interfecta est, duos & quadraginta annos post Ninum regno potita. Filius ejus Ninyâ, contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre mutâset, rarò à viris visus, in feminarum turbâ consenuit. Posterique quoque ejus, id exemplum sequuti, responsa gentibus per internuntios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis tenuere.

CAP. III. Postremus apud eos regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) præfectus ipse, Medis præpositus, nomine Arbactus, cum admitti

magnâ ambitione ægre obtinuiſſet; invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colorentem, & muliebri habitu, cum mollitiâ corporis & oculorum laſciviâ omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem. Quibus viſis, indignatus tali feminæ tantum virorum ſubjectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere; progreſſus ad ſocios, quid viderit refert: Negat ſe ei parere poſſe, qui ſe feminam malit eſſe, quàm virum. Fit igitur conjuratio; bellum Sardanapalo inferitur. Quo ille audito, non ut vir regnum deſenſurus, ſed ut metu mortis mulieres ſolent, primò latebras circumſpicit: mox deinde cum paucis & incompoſitis in bellum progreditur. Victus, in regiam ſe recipit; ubi extructâ incenſâque pyrâ, & ſe & divitias ſuas in incendium mittit: hòc ſolo imitatus virum. Poſt hunc rex conſtituitur interfectorejus Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat. Is Imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert.

C A P. IV. Poſt multos deinde reges, per ordinem ſucceſſionis, regnum ad Aſtyagen deſcendit. Hic per ſomnum vidit ex naturalibus filiæ, quam unicam habebat, vitem enatam, cuius palmite omnis Aſia obumbraretur. Conſulti harioli, ex eâdem filiâ nepotem ei futurum, cuius magnitudo prænuntietur, regniſque ei amiſſionem portendi, reſponderunt. Hòc reſponſo exterritus, neque claro viro, neque civi filiam, ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret; ſed ex gente, obſcurâ tunc temporis, Perſarum, Cambyſi mediocri viro in matrimonium tradidit. Ac ne ſic quidem ſomni metu depoſito, gravidam ad ſe filiam arceſſit, ut ſub avi potiffimùm oculis partus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, regis arcanorum participi. Is veritus, ſi ad filiam mortuo rege veniſſet imperium, quia nullum Aſtyages virilis ſexûs genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret; paſtori regii pecoris puerum exponendum tradit. Fortè eodem tempore & ipſi paſtori filius natus erat. Ejus igitur uxor, auditâ regii infantis expoſitione, ſummis preci-

bus rogat, sibi afferri ostendique puerum. Cujus precibus fatigatus pastor reversus in sylvam, invenit juxta infantem canem feminam, parvulo ubera præbentem, & à feris alitibusque defendentem. Motus & ipse misericordiâ, quâ motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, eâdem cane anxie prosequente. Quem ubi in manum mulier accepit, veluti ad notam puer allusit: tantusque in illo vigor, & dulcis quidam blandientis infantis risus apparuit, ut pastorem uxor ultro rogaret, [quò suum partum pro illo exponeret] permitteret [que] sibi, five fortunæ ipsius, five spei suæ puerum nutrire. Atque ita permutatâ sorte parvulorum, hic pro filio pastoris educatur: ille pro nepote regis exponitur. Nutrici Spacos postea nomen fuit, quia canem Persæ sic vocant.

CAP. V. Puer deinde, cum inter pastores esset, Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, à parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus à servo Regio, ingenuos homines servilibus verberibus affectos. Ille arcessito puero & interrogato, cum, nihil mutato vultu, *fecisse se ut regem* respondisset; admiratus constantiam, in memoriam somnii responsique revocatur. Atque ita cum & vultus similitudo, & expositionis tempora, & pastoris confessio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno; animum minacem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium ejus interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus ad præsens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictæ occasionem distulit. Interjecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, *ut ablegatus in Persas ab avo fuerit: ut occidi eum parvulum avus jussisset: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amiserit.* Hortatur, exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur, Medorum transitionem pollicitus. Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes

aditus obsidentibus, exinterato lepori inseritur, lepúsque in Persas Cyro ferendus, fido servo traditur: addita retia, ut sub specie venationis dolus lateret.

C A P. VI. Lēctis ille epistolis, eadem somnio aggredi jussus est: sed præmonitus, ut quem primum posterâ die obvium habuisset, socium cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obvium habuit servum de ergastulo cujusdam Medi, nomine Sybarem. Hujus requisitâ origine, ut in Persis genitum audivit, demptis compedibus, assumptoque comite, Persepolim regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præstò cum securibus adesse, & sylvam viæ circumdatam excidere. Quod cùm strenuè fecissent, eosdem postero die apparatus epulis invitat: deinde cùm alacriores ipso convivio factos videret, rogat, *Si conditio proponatur, utrius vite sortem legant, hesterni laboris, an presentium epularum? presentium, ut acclamavere omnes;* ait, *Hesterni similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis.* Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti sui in Harpagum oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit, regisque crudelitatem perfidiâ defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur: & repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus à tergo ponit, & tergiversantes ferro agi in hostes jubet: ac denuntiat suis, *nî vincerent, non minùs fortes etiam post terga inventuros, quàm à frontibus viros: proinde videant, fugientibus hac, an illa pugnantibus acies rumpenda sit.* Ingens, post necessitatem pugnandi, animus exercitui ejus accessit. Pulsa itaque cùm Persarum acies paulatim cederet; matres & uxores eorum obviam occurrunt: orant in prælum revertantur: cunctantibus, sublatâ veste, obscœna corporis ostendunt, rogantes, *num in uteros matrum vel uxorum velint refugere.* Hâc repressi castigatione, in proelium redeunt: & factâ impressione, quos fugie-

bant, fugere compellunt. In eo pralio Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit: nepotemque in illo magis, quam victorem egit: eumque maximæ genti Hyrcanorum præposuit. Nam in Medos reverti ipse noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annos CCCL.

CAP. VII. Initio regni, Cyrus Sybarem ceptorum socium, quem juxta nocturnum visum ergastulo liberaverat, comitemque in omnibus rebus habuerat, Persis præposuit, sororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates, quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro causa & origo fuit. Domitis demum pleisque, cum adversus Babylonios bellum gereret, Babyloniiis rex Lydorum Cræsus, cujus opes & divitiæ insignes eâ tempestate erant, in auxilium venit: victusque jam de se sollicitus, in regnum refugit. Cyrus quoque post victoriam, compositis in Babyloniâ rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortunâ prioris proelii perculsum jam Cræsi exercitum, nullo negotio fundit: Cræsus ipse capitur. Sed quantò bellum minoris periculi, tantò & mitior victoria fuit. Cræso & vita, & patrimonii partes, & urbs Barce concessa sunt: in quâ etsi non regiam vitam, proximam tamen majestati regiæ degeret. Hæc clementia non minùs victori, quàm victo utilis fuit. Quippe ex universâ Graciâ, cognito quod illatum Cræso bellum esset, auxilia velut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Cræsi amor apud omnes urbes erat: passurusque Cyrus grave bellum Graciæ fuit, si quid in Cræsum crudelius consulisset. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellavere: quibus iterum victis, arma & equi adempti, jussisque cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et sic gens industriâ quondam potens, & manu strenua, effeminatâ mollitiæ luxuriæque virtutem pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella præsti-

terant, in luxuriam lapsos otium ac desidia superavit. Fuere Lydis multi ante Crœsum reges, variis casibus memorabiles; nullus tamen fortunæ Candauli comparandus. Hic uxorem, quam propter formæ pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacitâ conscientiâ, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret: prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Ad postremum, ut affirmationi suæ fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit. Quo facto, & amicum in adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit: & uxorem, veluti tradito alii amore, à se alienavit. Namque brevi post tempore cædes Candauli, nuptiarum præmium fuit, & uxor mariti sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tradidit.

CAP. VIII. Cyrus subactâ Asiâ, & universo oriente in potestatem redacta, Scythis bellum infert. Erat eo tempore Scytharum regina Tomyris, quæ non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset, transire permisit, & sibi faciliorem pugnam intrâ regni sui terminos rata, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est. Dein postera die simulato metu, quasi refugiens castra deseruisset, ita vini affatim, & ea quæ erant necessaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ esset, adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertiâ parte copiarum mittit. Cum ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, veluti ad epulas, non ad prælium venisset, omissis hostibus, insuetos barbaros vino se onerare patitur: priusque Scythæ ebrietate, quàm bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reversus per noctem, faucios opprimit, omnesque Scythas cum reginæ filio interficit. Amisso tanto exercitu, & quod gravius dolendum, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effudit: sed in ultionis solatia intendit; hostesque recenti victoriâ exultantes, pari

insidiarum fraude circumvenit. Quippe simulatâ diffidentiâ propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad angustias usque perduxit. Ibi compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. In quâ victoriâ etiam illud memorabile fuit, quòd ne nuntius quidem tantæ cladis superfuit. Caput Cyri amputatum in utrem humano sanguine repletum conjici regina jubet, cum hac exprobratione crudelitatis, *Satia te, inquit, sanguine quem sitisti, cuiusque insatiabilis semper fuisti.* Cyrus regnavit annos xxx, non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu, admirabiliter insignis.

CAP. IX. Huic successit filius Cambyfes, qui imperio patris Ægyptum adjecit: sed offensus superstitionibus Ægyptiorum, Apis cæterorumque deorum ædes dirui jubet. Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempestatibus & arenarum molibus oppressus, interit. Post hæc per quietem vidit fratrem suum Mergim regnaturum. Quo somnio exterritus, non dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile, ut parceret suis; qui cum contemptu religionis, grassatus etiam adversus deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium, magum quendam ex amicis delegit, nomine Cometen. Interim ipse, gladio suâ sponte evaginato, in femore graviter vulneratus, occubuit; pœnasque luit, seu imperati parricidii, seu sacrilegii perpetrati. Quo nuncio accepto, magus ante famam amissi regis occupat facinus; prostratoque Mergide, cui regnum debebatur, fratrem suum subjecit Oropasten. Erat enim & oris, & corporis lineamentis persimilis; ac nemine subesse dolum arbitrans, pro Mergide rex Oropasta constituitur. Quæ res eò occultior fuit, quòd apud Persas persona regis sub specie majestatis occulitur. Igitur magi, ad favorem populi conciliandum, tributa & militiæ vacationem in triennium permittunt; ut regnum, quod fraude quæsierant, indulgentiâ & largitionibus confirmarent. Quæ res

suspecta primo Ostani viro nobili, & in conjecturis sagacissimo, fuit. Itaque per internuntios quarit de filiâ, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex esset. Illa, *nec se ipsam scire, ait, nec ex aliâ posse cognoscere: quia singula separatim recludantur.* Tum pertrectare dormienti caput jubet. Nam mago Cambyfes aures utrasque præciderat. Factus deinde per filiam certior, sinè auribus esse regem, optimatibus Persarum rem indicat; & in eadem falsi regis impulsos, sacramenti religione obstringit. Septem tantum conscii fuere hujus conjurationis, qui ex continenti, ne, dato in poenitentiam spatio, res per quemquam narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt. Ibi obvius interfectis, ad magos perveniunt: quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit: siquidem stricto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipsi tamen corripuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas medium amplexus, cunctantibus fociis, ne ipsum pro mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel per suum corpus adigi mago ferrum jussit: fortunâ tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur.

C A P. X. Occisis magis, magna quidem gloria recepti regni principum fuit: sed multò major in eo, quod cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipsi igitur viam invenerunt, quâ de se judicium religioni & fortunæ committerent. Pactique inter se sunt, ut die statutâ omnes equos ante regiam primo manè perducerent: & cujus equus inter Solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam & Solem Persæ unum Deum esse credunt: & equos eidem Deo sacratos ferunt. Erat inter conjuratos Darius, Hytaspis filius, cui de regno sollicito, equi custos ait, *si ea res victoriam moraretur, nihil negotii superesse: per noctem deinde equum pridie constitutam diem ad eundem locum ducit, ibique equæ admittit, ratus ex vo-*

Iuptate Veneris futurum, quod evenit. Posterâ die itaque, cum ad statutam horam omnes convenissent, Darii equus, cognito loco, ex desiderio feminae hinnitum statim edidit: & segnibus aliis, felix auspiciu domino primus emisit. Tanta moderatio ceteris fuit, audito auspicio, ut confestim equis desilierint, & Darium regem salutaverint. Populus quoque universus, secutus iudiciu principum, eundem regem constituit. Sic regnum Persarum, septem nobilissimorum virorum virtute quassatum, tam levi momento in unum collatum est. Incredibile prorsus tantâ patientiâ cessisse eo, quod ut eriperent Magis, mori non recusaverint. Quanquam præter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario iuncta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus: ut non tam in extraneum translatum, quàm in familiam Cyri reversionem videretur. Interjecto deinde tempore, cum Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, difficillisque urbis expugnatio esset; æstuante rege, unus de interfecto-ribus magorum, Zopyrus domi se verberibus lacerari toto corpore jubet: nasum, aures, & labia sibi præcidi: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum, & quarentem Darium causas, auctoremque tam foedæ lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet; formatoque in futura consilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur. Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, à quo in regni petitione, non virtute, sed auspicio: non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit: Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit: Hortatur, non moenibus magis quàm armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore irâ gere-re. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius veluti pignora, vulnera corporis, & injuriæ notas habebant. Constituitur ergo dux omnium suffragio: & acceptâ parvâ manu,

semel atque iterum cedentibus consultò Persis, secunda proelia facit : at postremò universum sibi creditum exercitum Dario prodit, urbemque ipsam in potestatem ejus redigit. Post hæc Darius bellum Scythis infert, quòd sequenti volumine referetur.

L I B E R II.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. Scytharum origo & antiquitas, de quâ cum Aegyptiis contendunt.
- II. Descriptio Scythiae, & morum gentis, qua in planstris degens justitiam colit & continentiam.
- III. Scytharum fortitudo bellica: Aegyptios fugant, Asiâque reddunt tributariam.
- IV. Amazonum à Scythis origo, regina, res gestæ.
- V. Bellum Scytharum adversus servos, quos lepido strategemate reprimunt. Darius Scythis, deinde Ionibus & Atheniensibus arma infert.
- VI. Atheniensium origo, gloriatio, industria, artes, reges.
- VII. Respublica Atheniensis Solonis legibus & politico strategemate firmata.
- VIII. Pisistratus post fortiter gesta in Megarenses, tyrannidem per 33. annos occupat.
- IX. Ejusdem filius Hippias, patriâ pulsus, Persarum exercitum in Graciam adduxit. Indè nobilis illa Marathoniana pugna, in quâ victi Persæ, Athenienses victores duce Miltiade.
- X. Dissidium fraternum de regno inter Darii filios. Xerxes bellum adversus Græcos instaurat validissimo exercitu.
- XI. Fortitudine Spartanorum, quorum rex Leonidæ, Persæ ad Thermopylas maximâ clade afficiuntur.
- XII. Themistoclis industriâ Persarum classis ad Salami-

nium fretum navali praelio victa, post multam stragem fugâ sibi consulit.

XIII. Mardonio terrestris exercitus commissus. Xerxes egre evadit piscatoriâ scaphâ; ejusdem pedestris exercitus fame obruitur: unde nova clades.

XIV. Mardonius in Bœotiâ ad Plataas, cum Persis à Græcorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem ferè momento adversus Persas in Asiâ feliciter dimicatum est.

XV. Athenienses, Spartanis delusis, urbem ex integro restaurant. Spartani Persarum fines depopulantur. Pausanias defectionis reus damnatur. Aristides proditoris consilia discutit. Xerxes iterum arma movet infelicitè, à Cimone navali praelio superatus.

CAPUT I.

IN relatione rerum ab Scythis gestarum, quæ satis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minùs illustria initia, quàm imperium habuere: nec virorum imperio magis, quàm feminarum virtutibus claruere. Quippe cùm ipsi Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna condiderint: prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habita: quanquam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetustate fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum, cùm alia terra nimio fervore solis arderent, alia rigerent frigoris immanitate, ita ut non modò prima generare homines, sed ne advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quasi arte remediis mollirentur: Ægyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hyberna frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus premerent; solum ita fecundum, ut alimentorum in usum hominum nulla terra feracior fuerit.

Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent. Contra, Scythæ cœli temperamentum, nullum esse vetustatis argumentum putabant : quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam, animalia quoque generasse : sed & arborum atque frugum, pro regionum conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis sit cœlum asperius quam Egyptiis, tanto & corpora & ingenia esse duriora. Ceterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit ; sive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit ; sive ignis, qui & mundum genuit, cuncta possedit, utriusque primordii Scythas origine prestare. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus, sedem terris dedit ; nullam prius quam Septentrionalem partem, hyemis rigore ab igne secretam : adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Egyptum verò, & totum orientem, tardissime temperatum : quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exaestuet. Quod si omnes quondam terræ submersæ profundo fuerunt : profecto editissimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam ; humillimo autem solo eandem aquam diutissime immorata : & quanto prior quæque pars terrarum siccata sit, tanto prius animalia generare cœpisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata, in Meotim, tum deinde in Ponticum & Egyptium mare decurrant. Egyptum autem, quæ tot regum, tot seculorum curâ impensâque munita sit, & adversum vim incurrentium aquarum tantis structa molibus, tot fossis conscissa, ut, cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ultimam, quæ, sive ex aggerationibus regum, sive Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Egyptiis, antiquiores semper Scythæ visi.

CAP. II. Scythia autem in orientem porrecta includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Riphæis, à tergo Asiâ & Phasi flumine. Multum in

longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se nulli fines. Neque enim agrum exercent : nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustriis vehunt, quibus coriis, imbrium hyemisque causâ tectis, pro domibus utuntur. Justitia, gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius : quippe sinè tecti munimento pecora & armenta habentibus, quid salvum esset, si furari liceret ? Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis usus ac vestium ignotus : & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque justitiam edidit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio, & abstinentia alieni foret ! profectò non tantum bellorum per omnia sæcula terris omnibus continuaretur ; neque plus hominum ferarum & arma, quàm naturalis factorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longâ sapientium doctrinâ, præceptisque philosophorum consequi nequeunt ; cultosque mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quàm in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Asiæ ter quasivere, ipsi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere. Darium, regem Persarum, turpi ab Scythiâ summovent fugâ : Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt : Alexandri Magni ducem Zopyrionem pari ratione cum copiis universis deleverunt : Romanorum audire, non sentire arma. Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens laboribus & bellis aspera : vires corporum immensæ : nihil parare, quod amittere timeant : nihil victores præter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bellum indixit Seso-

stres, rex Ægyptius, missis primò lenonibus, qui hostibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ, jam antè de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis respondent : *tam opulenti populi ducem stolidè adversus inopes occupâsse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum : quòd belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifesta sint.* Igitur non expectaturos Scythas dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in hoste concupiscenda sint ; *ultròque prædæ ituros obviâ.* Nec dicta res morata : quos cum tantâ celeritate venire rex addidicisset, in fugam vertitur, exercitûque cum omni apparatu belli relicto, in regnum se recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere : indè reversi, Asiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quàm in victoriæ præmium imposito. Quindecim annis pacandæ Asiæ immorati, uxorum flagitatione revocantur, per legatos denuntiantibus *nî redeant, sobolem se ex finitimis quæsituras, nec passuras, ut in posteritatem, Scytharum genus per feminas id intercidat.* His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus Rex Assyriorum imposuit.

C A P. IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, Ylinos & Scolopitus, per factionem optimatum, domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere ; & in Cappadociæ orâ juxta amnem Thermodonta confederunt, subiectosque Themiscyrios campos occupavere. Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exilio additam orbitatem, arma sumunt : finesque suos, summoventes primò, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere ; servitutem, non matrimonium appellantes. Singulare omnium sæculorum exemplum ausæ, auxere rempublicam sine viris : jam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur ; viros, qui domi remanserant, interficiunt. Ultionem quoque ex-

forum conjugum, excidio finitimorum consequuntur. Tum pace armis quæsitâ, ne genus interiret, concubitus finitimorum incunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ipsis morem, non otio, neque lanificio; sed armis, equis, venationibus exercebant; iniustis infantum dexterioribus mammis, ne sagittarum iactus impediretur: unde Amazones dictæ sunt. Duæ his reginæ fuere, Marpesia & Lampeto, quæ in duas partes agmine diviso, inclytæ jam opibus, vicibus gerebant bella, solæ terminos alternis defendentes: & ne successibus deesset auctoritas, genitas se Marte prædicabant. Itaque maiore parte Europæ subactâ, Asiæ quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti prædâ domum dimittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Asiæ imperium remanserant, concursu barbarorum cum Marpesiâ reginâ interficiuntur. In huius locum filia ejus Orithya regno succedit: cui præter singularem belli scientiam, eximia servatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Huius virtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonum est, ut Herculi rex, cui xii. stipendia debebat, quasi impossibile, imperaverit, ut arma reginæ Amazonum sibi afferret. Eò igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. Duæ tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiope & Orithya: sed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit, infrequens multitudo cum Antiopâ reginâ, nihil hostile metuente, erat. Quâ re effectum est, ut paucae repentino tumultu excitæ, arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multæ itaque cæsæ captæque. In his duæ Antiopæ sorores captæ sunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo. Sed Theseus obtentâ in præmium captivâ, eandem in matrimonium assumpsit, & ex eâ genuit Hippolytum. Hercules, post victoriam, Menalippen captivam sorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit. Atque ita

functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum sororibus illatum, & raptorem esse Atheniensium principem; hortatur comites, *frustraque & Ponti sinum, & Asiam edomitam esse dicit, si Græcorum non tam bellis, quàm rapinis pateant.* Auxilium deinde à Sagillo, rege Scythiæ, petit. Genus se Scytharum esse: *cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit; affecutâsque virtute, ne segniores viris feminas habere Scythæ viderentur.* Motus ille domesticâ gloriâ, mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum in auxilium. Sed ante prælium dissensione ortâ, ab auxiliis desertâ, bello ab Atheniensibus vincuntur; receptaculum tamen habuere castra fociorum, quorum auxilio intactâ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Post Orithyam, Penthesilea regno potita est, cujus Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfectâ demum Penthesileâ, exercitûque ejus absumpto; paucæ, quæ in regno remanserant, ægre se adversus finitimos defendentes, usque tempora Alexandri magni duraverunt. Harum Minithya, sive Thalestris regina, concubitu Alexandri per dies xiii, ad sobolem ex eo generandam, obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertiâ expeditione Asianâ, cum annis octo à conjugibus & liberis abfuissent, fervili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longâ expectatione virorum fessæ, nec jam teneri bello, sed deletos ratæ, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: qui reversos cum victoriâ dominos, velut advenas, armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hostibus, sed cum servis præliandum, nec armorum, sed dominorum jure vincendos: verbera in aciem, non arma adferenda; omissoque ferro, virgas ac flagella, ceteraque servilis metûs paranda instrumenta. Probato omnes consilio,

instructi sicut praeceptum erat, postquam ad hostem accessere, inopinantibus verbera intentant : adeoque illos perculerunt, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent ; fugamque non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi capefferent. Quicumque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque malè sibi conscia, partim ferro, partim suspendio, vitam finierunt. Post hæc pax apud Scythas fuit, usque tempora Jancyri regis. Huic Darius rex Persarum, sicut supra dictum est, cum filia ejus nuptias non obtinisset, bellum intulit : & armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus, non facientibus hostibus pugnae potestatem, metuens ne, interrupto ponte Istri, reditus sibi intercluderetur, amissis octoginta millibus hominum trepidus refugit : quæ jactura, abundante multitudine, inter damna numerata non est. Indè Asiam & Macedoniam domuit : Ionas quoque navali prælio superat. Deinde cognito quòd Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium ventum est, quæ non modò ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem patrata sunt ; operaque Atheniensium effectu majora quàm voto fuere ; paucis urbis origo repetenda est : quia non, ut ceteræ gentes, à sordidis initiis ad summa crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenæ, neque passim collecta populi colluvies originem urbi dedit : sed eodem innati solo, quod incolunt ; & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi, lanificii, & olei, & vini usum docuere. Arare quoque, & ferere frumenta, glandem vescentibus monstrârunt. Literæ certè ac facundia, & hic civilis ordo disciplinæ, veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem : quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biformem tradidere, quia primus marem feminæ matrimonio junxit. Huic successit Cranaus, cujus filia Atthis regioni nomen de-

dit. Post hunc Amphictyon regnavit, qui primus Minervæ urbem sacravit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ absumpsit. Superfuerunt, quos refugia montium receperunt, aut ad regem Thesaliæ Deucalionem ratibus evecti sunt; à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde successionis regnum ad Erechtheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin à Triptolemo reperta est, in cuius muneris honorem noctes initiorum sacratae. Tenuit & Ægeus, Thesei pater, Athenis regnum, à quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem, Colchos cum Medio filio, ex Ægeo suscepto, concessit. Post Ægeum Theseus, ac deinceps Thesei filius Demophoon, qui auxilium Græcis adversus Trojanos tulit, regnum possedit. Erant inter Athenienses & Dorienses simultatum veteres offensæ, quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu prælii oracula consuluerunt. Responsum *superiores fore, nisi regem Atheniensium occidissent.* Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia custodia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat; qui & responso Dei, & præceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur: ibi in turbâ obsistentium, à milite, quem falce astu convulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienses sinè prælio discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur.

C A P. VII. Post Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum est. Administratio reipublicæ annuis magistratibus permissa. Sed civitati nullæ tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Legitur itaque Solon vir justitiæ insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet; qui tanto temperamento inter plebem senatūque egit (cū, si quid pro altero ordine tu-

lisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egregia, illud memorabile fuit: Inter Athenienses & Megarense de proprietate Salaminæ insulæ, propè usque interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicandâ insulâ tulisset. Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo, parum reipublicæ consulere; aut censendo, sibi; subitam dementiam simulat, cujus veniâ non dicturus modò prohibita, sed & facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat; factoque concursu hominum, quò magis consilium dissimularet, insolitis sibi versibus suadere populo coepit, quod vetabatur: omniumque animos ita coepit, ut extemplo bellum adversus Megarense decerneretur, insulæque, devictis hostibus, Atheniensium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarense memores illati Atheniensibus belli, & veriti, ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri naves conscendunt. Quâ re cognitâ, rex Atheniensium Pisistratus juventutem in insidiis vocat, jussis matronis solito clamore ac strepitu etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare: egressosque navibus Megarense inopinantes aggressus, delevit: ac protinus classe captivâ intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi eum & navium formam, & petitam prædam cognoscerent, obvii ad portum procedunt, quibus cæsis, Pisistratus paulum à capiendâ urbe abfuit. Ita Megarense suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur: advocatâ concione vulnera populo ostendit: de crudelitate principum, à quibus hæc se passum simulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidiosâ oratione multitudo cre-

dula accenditur: amore plebis invisum se senatui affirmat: obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium; per quos occupatâ tyrannide, per annos xxxiii regnavit.

C A P. IX. Post ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim stupratâ virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendere jubet: qui cum per tormenta conscios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quærenti tyranno, *an adhuc aliqui conscii essent; neminem ait superesse, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum.* Quâ voce ejusdem se tyranni victorem post vindictam pudicitia sororis ostendit. Hujus virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus, in exilium agitur: qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur Athenienses, audito Darii adventu, auxilium à Lacedæmoniis, sociâ tum civitate, petiverunt. Quos ubi viderunt quatruidui teneri religione, non expectato auxilio, instructis decem millibus civium, & Plataensibus auxiliaribus mille, adversus sexcenta millia hostium, in campos Marathonios in proelium egrediuntur. Miltiades & dux belli erat, & auctor non expectandi auxilii; quem tanta fiducia ceperat, ut plus præsidii in celeritate, quam in sociis duceret. Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut, cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante jactum sagittarum ad hostem venerint: nec audacia ejus eventus defuit. Pugnatum est enim tantâ virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persæ in naves confugerunt; ex quibus multæ suppressæ, multæ captæ sunt. In eo proelio tanta virtus singulorum fuit, ut cujus laus prima esset, difficile judicium videretur. Inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futuræ imperatoris dignitatis apparuit.

ruit. Cynagiri quoque militis Atheniensis gloria, magnis scriptorum laudibus celebrata est; qui post praelii innumeras caedes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextrâ manu tenuit, nec prius dimisit, quàm manum amitteret; tum quoque amputatâ dextrâ, navem sinistrâ comprehendit: quam & ipsam cum amisisset, ad postremum morfu navem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot cadibus fatigatus; non duabus manibus amissis victus; truncus ad postremum, veluti & rabida fera, dentibus dimicaverit. Ducenta millia Persæ eo praelio, sive naufragio, amisere. Cecidit & Hippias, tyrannus Atheniensis, auctor & concitor ejus belli, diis patriæ ultoribus poenas repetentibus.

CAP. X. Interea & Darius, cum bellum restauraret, in ipso apparatu decedit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnum susceptis. Ex his Artemenes maximus natu, ætatis privilegio, regnum sibi vindicabat; quod jus, & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus [dedit.] Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat. Namque *Artemenem primum quidem Dario, sed privato provenisse: se regi primum natum. Fratres itaque suos, qui ante geniti essent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuisset, non regnum sibi vindicare posse: se esse, quem primum in regno jam rex pater sustulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, sed & matre privata adhuc fortuna, avo quoque materno privato, procreatus sit: se verò & matre reginâ natum, & patrem non nisi regem vidisse; avum quoque maternum Cyrum se regem habuisse, non heredem, sed conditorem tanti regni: & si in aqua jure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se jure & avito vincere.* Hoc certamen concordî animo ad patrum suum Artaphernem, veluti ad domesticum judicem, deferunt: qui domi cognitâ causâ, Xerxem proposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit; ipsoque litis tempore invicem munera miserint; jucunda

quoque inter se non solum, sed credula convivia habuerint; iudicium quoque ipsum sine arbitris, sine convitio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre coeptum adversus Græciam quinquennium instruxit. Quod ubi primum didicit Demaratus, rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis magistratui perscribit, eisdemque cerâ superinductâ delet: ne aut scriptura sine tegmine indicium daret, aut recens ceradolum proderet: fido deinde servo perferendas tradit, iusso, magistratui Spartanorum tradere. Quibus perlati, Lacedæmone quæstioni res diu fuit, quod neque scriptum aliquid viderent, nec frustra missas suspicerentur, tantoque rem maiorem, quanto sit occultior, putabant. Hærentibus in conjecturâ viris, soror regis Leonidæ consilium scribentis invenit. Erasâ igitur cerâ, belli consilia deteguntur. Jam Xerxes septingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis: ut non immerito proditum sit, flumina ab exercitu ejus siccata, Græciamque omnem vix capere exercitum ejus potuisse. Naves quoque mille ducentarum numero habuisse dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum, si regem spectes; divitias, non ducem laudes: quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut, cum flumina multitudine consumerentur, opes tamen regis superessent. Ipse autem primus in fuga postremus in proelio semper visus est; in periculis timidus; sicubi metus abesset, inflatus: denique ante experimentum belli, fiduciâ virilium, veluti naturæ ipsius dominus, & montes in planum ducebat, & convexa vallibus æquabat, & quadam mariæ pontibus sternebat, quadam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

C A P. XI. Cujus introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac foedus fuit. Nam cum Leonidas rex Spartanorum cum quatuor millibus militum ang-

stias Thermopylarum occupasset, Xerxes contemptu paucitatis, eos pugnam capeßere jubet, quorum cognati Marathoniâ pugna interfecti fuerant; qui dum ulcisci suos quærunt, principium cladis fuere: succedente deinde inutili turbâ, major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum: quartâ die, quum nuntiatum esset Leonidæ, à xx milibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios recedant, & se ad meliora patriæ tempora reservent: sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se patriæ quàm vitæ debere: ceteros ad præsidia Græciæ servandos. Audito regis imperio discessere ceteri, soli Lacedæmonii remanserunt. Initio hujus belli sciscitantibus Delphis oracula, responsum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco rex Leonida, cum in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloriâ vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos, *Meminerint, qualitercunque præliantibus, cadendum esse: caverent, ne fortius mansisse, quàm dimicasse videantur; nec expectandum, ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasionem daret, securis & latis superveniendum: nusquam victores honestius, quàm in castris hostium perituros.* Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: statim arma capiunt; & sexcenti viri castra quingentorum millium irrumpunt; statimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur; cædunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriæ, sed in mortis ultionem. Proelium à principio noctis in majorem partem diei tractum. Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium catervas occiderunt. Xerxes duobus vulneribus terrestri proelio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

CAP. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animadvertisset Ionas, propter quos bellum Persarum susceperant, in auxilium regis classe venisse; sollicitare eos in partes suas statuit. Et, cum colloquendi copiam non haberet, quò applicituri erant, symbolos proponi, & saxis proscribi curat: *Qua vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo mœnia vestra condidimus, ut essent qui nostra delerent? quid, si non hac & Dario prius, & nunc Xerxi, belli causa nobiscum foret, quod vos rebellantes non destituimus? Quin vos in hac nostra castra ex istâ obsidione transitis? Aut si hoc parum tutum extat, vos commisso prælio ite cessim, inhibite remis, & à bello discedite.* Ante navalis proelii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum: prorsus, quasi non cum Græcis tantum, sed & cum diis immortalibus bellum gereret: quæ manus tota imbris & fulminibus deleta est, ut intelligeret, quàm nullæ essent hominum adversus deos vires. Post hæc Thespias, & Platæas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam ferro in homines non poterat, in ædificia igne grassatur. Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, præmonente Themistocle, victoriam illam de Persis, non finem, sed causam majoris belli fore, cc. naves fabricaverant. Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, responsum fuerat, *Salutem muris ligneis tuerentur.* Themistocles navium præsidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, *Patriam municipales esse, non mœnia civitatēque non in ædificiis, sed in civibus positam. Melius itaque salutem navibus, quàm urbi commissuros. Huius sententia etiam Deum auctorem esse.* Probato consilio, conjuges liberōsque, cum pretiosissimis rebus, aditis insulis, relictâ urbe, demandant: ipsi naves armati conscendunt. Exemplum Atheniensium & alie urbes imitata. Itaque cum adunata omnis sociorum classis, & intenta in bellum navale esset; angustiasque

Salaminiis freti, ne circumveniri à multitudine posset, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi vellent, timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nuntiat, *uno in loco eum contractam Graciam capere facillime posse. Quod si civitates, quæ jam abire vellent, dissipentur; majore labore ei singulas consecutandas.* Hòc dolo impellit regem signum pugnae dare. Græci quoque adventu hostium occupati, proelium collatis viribus capeffunt. Interea rex, velut spectator pugnae, cum parte navium in litore remanet. Artemisia autem regina Halicarnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat: *Quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneret.* Cum anceps proelium esset, Iones juxta præceptum Themistoclis pugnae se paulatim subtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæterorum fregit. Itaque circumspicientes fugam pelluntur Persæ, & mox proelio victi, in fugam vertuntur. In quâ trepidatione multæ captæ naves, multæ merse; plures tamen non minus sævitiam regis, quàm hostem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. Hâc clade perculsum, & dubium consilii Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur in regnum abeat, *ne quid seditionis moveat fama adversi belli, in majus, sicuti mos est, omnia extollens: sibi ccc millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat, quâ manu aut cum gloriâ ejus perdomiturum se Graciam; aut, si aliter eventus ferat, sinè ejusdem infamiâ hostibus cessurum.* Probato consilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Græci, auditâ regis fugâ, consilium ineunt pontis interrum pendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut intercluso reditu, aut cum exercitu deleretur; aut, desperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themistocles timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, & iter, quod a-

liter non pateret, ferro patefacerent; *satis multos hostes in Graciâ remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere*; cum vincere consilio ceteros non posset, eundem servum ad Xerxem mittit, certiorémque consilii facit; & occupare transitum maturatâ fugâ jubet. Ille perculsus nuntio, tradit ducibus milites perducendos; ipse cum paucis Abydon contendit. Ubi cum solutum pontem hybernis tempestatibus offendisset, piscatoriâ scaphâ trepidus trajecit. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulò antè vix æquor omne capiebat; carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius iter fuit: siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopiâ contraxerat & pestem: tantâque fœditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus implerentur, alitèsque & bestia, illecebris sollicitata, exercitum sequerentur.

CAP. XIV. Interim Mardonius in Graciâ Olynthum expugnat. Athenienses quoque in spem pacis, amicitiamque regis sollicitat, spondens incensæ eorum urbis etiam in majus restitutionem. Postea quàm nullo pretio libertatem videt his venalem, incensis quæ ædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eò & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, sequutus est: ibique prælium commissum. Sed fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio, cum paucis profugit. Castra referta regalis opulentia capta. Unde primum Græcos, diviso inter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit. Eodem fortè die, quo Mardonii copiae deletæ sunt, etiam navali prælio in Asiâ sub monte Mycale adversus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionem, cum classes ex adverso starent, fama ad utrumque exercitum venit, vicisse Græcos, & Mardonii co-

pias occidione occidisse. Tantam famæ velocitatem fuisse, ut cum matutino tempore proelium in Bœotiâ commissum sit, meridianis horis in Asiam, per tot maria, & tantum spatium, tam brevi horarum momento, de victoriâ nuntiatum sit. Confecto bello, cum de præmiis civitatum ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus cæteris prælata. Inter duces quoque Themistocles princeps, civitatum testimonio iudicatus, gloriam patriæ suæ auxit.

CAP. XV. Igitur Athenienses aucti, & præmiis belli, & gloriâ, urbem ex integro condere moluntur. Cum mœnia majora complexi fuissent, suspecti esse Lacedæmoniiis cœpere, rectè reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne munimenta hostibus, & receptacula futuri belli exstruant. Themistocles, ut vidit spei urbis invideri, non existimans abruptè agendum, respondit legatis, ituros Lacedæmonem, qui de eâ re pariter cum illis consulant. Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, opus maturent. Dein ipse interjecto tempore in legationem proficiscitur, & nunc in itinere infirmitate simulatâ, nunc tarditatem collegarum accusans, sinè quibus agi jure nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi quærebat; cum interim nuntiatur Spartanis, opus Athenis maturari; propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per servum magistratibus scribit Atheniensium, legatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consulatur. Adit deinde concionem Lacedæmoniorum: indicat permunitas Athenas esse, & posse jam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere. Si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos. Graviter deinde castigat eos, Quæd non virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quærent. Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, à civibus excipitur. Post hæc Spartani, ne vires otio corrumperent, & ut bis illatum à Persis Græciæ bellum ul-

ciscerentur, ultro fines eorum depopulantur. Ducem suo, fociorumque exercitui deligunt Pausaniam, qui pro ducatu regnum Græciæ affectans, proditiōis præmium cum Xerxe, nuptias filia ejus paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xerxi, *quoscumque ad se nuntios misisset, interficeret: ne res loquacitate hominum prodideretur.* Sed dux Atheniensium Aristides, belli socius, collegæ conatibus obviam eundo, simul & in rem sapienter consulendo, proditiōis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias, damnatur. Igitur Xerxes, cum proditiōis dolum publicatum videret, ex integro bellum instituit. Græci quoque ducem constituunt Cimonem Atheniensem, filium Miltiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum est, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatûs in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis, ad sepulturam redemit. Nec in bello judicium deligentium fefellit: siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terrestri navalique bello superatum, trepidum recipere se in regnum coëgit.

LIBER III.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Xerxis & Artabani præfecti perfidi tragicus interitus.*
- II. *Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienses origo. Sparta Respublica, & Legislatores.*
- III. *Leges à Lycurgo Spartanis latae, quomodo rata fiant & habeantur.*
- IV. *Bellum Messeniis illatum ob stupratas virgines: & spuriorum Spartanorum in Italiam migratio.*
- V. *Messenii scelerum suorum luunt pœnas; & bellum instaurant, ac tandem superantur.*

VI. *Tertium bellum Messenium, Peloponnesiacum item, in quo multa eventuum variorum facies.*

VII. *Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis virtute, cujus egregia in rempublicam merita describuntur. Iterum pax sancita & violata; unde bellum Siculum.*

CAPUT I.

XERXES rex Persarum, terror antea gentium, bello in Græciam infelicitè gesto, etiam suis contemptui esse cœpit. Quippe Artabanus præfectus ejus, deficiente quotidie regis majestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur, (nam amicitia jure semper illi patebat) trucidatoque rege, voto suo obistentes filios ejus, dolo aggreditur. Securius de Artaxerxe, puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adolescens, quò maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare. Cùm ventum ad domum Darii esset, dormiens inventus, quasi somnum fingeret, interficitur. Dein cùm unum ex regis filiis sceleri suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, assumit in societatem consilij Bacabasum; qui præsentis statu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater ejus occisus; ut frater falsâ parricidii suspitione oppressus; ut denique ipsi parentur insidia. His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in posterum diem paratum esse armatum exercitum jubet, recogniturus & numerum militum, & in armis industriam singulorum. Itaque cùm inter cæteros & ipse Artabanus armatus assisteret, Rex simulat, se breviorē lorica habere; jubet Artabanum secum commutare: exuentem se, ac nudatum, gladio trajicit: tum & filios ejus corripit jubet. Atque ita egregius adolescens, & eadem patris, & se ab insidiis Artabani vindicavit.

CAP. II. Dum hæc in Persis geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora: & eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahebant: inde Athenienses, & vetustate gentis, & gestis rebus illustres, propriis viribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi, institutis Solonis, & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virum in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo Polybitæ Spartanorum regi successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charitao, filio ejus, qui natus postumus fuerat, cum ad ætatem adultam pervenisset, regnum summâ fide restituit: ut intelligerent omnes, quanto plûs apud bonos pietatis jura, quàm omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans convalescit, tutelamque ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inventionem earum magis, quàm exemplo clarior: siquidem nihil lege ullâ in alios sanxit, cujus non ipse primus in se documenta daret. Populum in obsequia principum, principes ad justitiam imperiorum formavit. Parcimoniam omnibus suavit, existimans laborem militiæ assiduâ frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecuniâ, sed compensatione mercium jussit. Auri argentique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.

CAP. III. Administrationem reipublicæ per ordines divisit: Regibus potestatem bellorum, magistratibus judicia per annuas successiones, senatui custodiam legum, populo sublegendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium æqualiter inter omnes divisit, ut æquata patrimonialia neminem potentiorum altero redderent. Convivari omnes publicè jussit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent. Juvenibus non amplius unâ ve-

ste uti toto anno permisit, nec quenquam cultius quàm alterum progredi, nec epulari opulentiùs, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuriâ, sed in opere & laboribus agerent. Nihil eos somni causâ substernere, & vitam sinè pulmento degere, neque priùs in urbem redire, quàm viri facti essent, statuit. Virgines sinè dote nubere iussit, ut uxores eligerentur, non pecuniâ; severiùsque matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis frans tenerentur. Maximum honorem non divitum & potentium, sed pro gradu ætatis senum esse voluit: Nec sanè usquam terrarum locum honoratiorē senectus habet. Hæc quoniam primò, solutis antea moribus, dura videbat esse, auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuescendi tædium metus religionis vincat. Dein ut æternitatem legibus suis daret, iurejurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priusquam reverteretur: & simulat, se ad oraculum Delphicum proficisci, consulturum, quid addendum mutandūque legibus videretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exilium egit, abjicique in mare ossa sua moriens iussit, ne relatis Lacedæmonem, solutos se Spartani religione jurisjurandi in dissolvendis legibus arbitrarentur.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas convaluit; ut, cum Messeniis propter stupratas virgines suas, in solenni Messeniorum sacrificio, bellum intulissent, gravissimâ se execratione obstrinxerint, non prius quàm Messeniam expugnâssent, reversuros, tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortunâ spondentes. Quæ res initium dissensionis Græciæ, & intestini belli causa & origo fuit. Itaque, cum contra præsumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur, & querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur: veriti, ne hæc perseverantiâ belli gravius sibi quàm Messeniis nocerent: quippe illis

quantum juventutis bello interciderat, mulierum fecunditate suppleri; sibi & belli damna assidua, & fecunditatem uxorum, absentibus viris, nullam esse: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui post jusjurandum in supplementum venerant, quibus Spartam remissis promiscuos omnium feminarum concubitus permisere: maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulae per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniae vocati: qui cum ad annos xxx. pervenissent, metu inopiae (nulli enim pater existerat, cujus in patrimonium successio speraretur) ducem Palantum assumunt, filium Araci, qui auctor Spartanis fuerat, juventutis ad generandam sobolem domum remittendae: ut sicuti dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suae haberent. Itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; diuque & per varios casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatibus veteribus incolis, sedes ibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Palantus, per seditionem in exilium proturbatus, Brundisium se contulit, quod expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant. Hic moriens persuadet, ut ossa sua, postremaeque reliquias conterant, & tacite spargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse. Illi arbitantes cum in ultionem sui, civium fata prodidisse, praeceptis parvere: sed oraculi diversa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem hoc facto promiserat. Ita ducis exulis consilio, & hostium ministerio, possessio Tarentina Partheniis in æternum fundata: ob cujus beneficii memoriam Palanto divinos honores decrevere.

C A P. V. Interea Messenii, cum virtute non possent, per insidias expugnantur. Dein, cum per annos lxxx gravia servitutis verbera, plerumque & vincula,

cæteraque captivitatis mala perpeffi essent, post longam pœnarum patientiam, bellum restaurant. Lacedæmonii quoque eò conspiratiùs ad arma concurrunt, quò adversùs servos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc injuria, indè indignitas animos acueret; Lacedæmonii, de belli eventu oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porro Athenienses, cum responsum cognovissent, in contemptum Spartanorum, Tyrtæum poëtam, claudum pede, misere: qui tribus proeliis fusus, eò usque desperationis Spartanos adduxit, ut ad supplementum exercitûs servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur; ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando, majora detrimenta civitati infligerent, reducere exercitum voluerunt; nî intervenisset Tyrtæus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus injecit, ut non de salute, sed de sepulturâ solliciti, tesseras, insculptis suis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent; ut, si omnes adversum proelium consumpsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nuntiari. Messeniis autem non timorem res, sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursus est, ut rarò unquam cruentius proelium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit.

CAP. VI. Interjecto tempore, tertium quoque bellum Messenii reparavere: in cujus auxilium Lacedæmonii, inter reliquos socios, etiam Athenienses adhibere: quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes, à bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quæ erat in stipendium Perfici belli ab universâ Græ-

ciâ collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide societatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ esset. Sed nec Lacedæmonii quiescere: qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponneses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvæ tunc temporis, classe in Ægyptum missâ, vires Atheniensibus erant: Itaque navali prælio dimicantes, facile superantur. Interjecto deinde tempore, post reditum suorum aucti & classis & militum robore, prælium reparavere. Jam & Lacedæmonii, omissis Messeniis, adversus Athenienses arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad postremum æquo Marte utrimque discessum. Inde revocati Lacedæmonii ad Messeniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Bœotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi Atheniensium bella susciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Athenienses, adversus tantam tempestatem belli, duos duces deligunt, Periclem spectatæ virtutis virum, & Sophoclem scriptorem tragoediarum: qui diviso exercitu, & Spartanorum agros vastaverunt, & multas Achæiæ civitates Atheniensium imperio adjecerunt.

C A P. VII. His malis fracti Lacedæmonii, in annos xxx pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitia non tulerunt. Ita quintodecimo anno, rupto foedere, cum contemptu deorum hominumque, fines Atticos populantur: & ne prædam potius, quam pugnam expetisse viderentur, hostes ad prælium provocant. Sed Athenienses, consilio Periclis ducis, populationis injuriam differunt in tempus ultionis; supervacuam pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interjectis diebus, naves conscendunt, & nihil sentientibus Lacedæmoniis, totam Spartam depradantur, multoque plura auferunt, quàm amiserant. Proisus ut in comparatione damno-

rum, longè pluris fuerit ultio, quàm injuria. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita : sed multo clarior privati patrimonii contemptus fuit. Hujus agros, in populatione cæterorum, intactos hostes reliquerant, sperantes acquirere se illi posse, aut periculum ex invidiâ, aut ex suspitione proditoris infamiam. Quod antè prospiciens Pericles, & futurum populo prædixerat, & ad invidiæ impetum declinandum, agros ipsos dono reipublicæ dederat : atque ita, unde periculum quasitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Post hæc interjectis diebus, navali proelio dimicatum est : victi Lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut terrâ, aut mari, variâ proeliorum fortunâ invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum personâ rumpebant : quippe quasi minus perjurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quàm si aperto proelio dimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum : quod priusquam expono, de Sicilia situ pauca dicenda sunt.

LIBER IV.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Siciliæ insula situs, soli natura. Aetna item montis ac Scylla & Charybdis miraculum.*
- II. *Nomina, incolæ veteres, tyranni Sicilia, cui Carthaginienses inhiant.*
- III. *Rheginenses ab Himeranis oppressi. Athenienses imperium Sicilia ambiunt, & prosperè agunt initio.*
- IV. *In incepto pergentes, Syracusani Lacedæmonios accersunt. Græcorum concursus fit, & bellum in Siciliam transfertur.*

V. *Athenienses à Gylippo, Lacedamoniorum duce, terrā marique franguntur : ducibus Demosthene & Niciā indecoro fato sublati.*

C A P U T I.

SICILIAM ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhæsisse; direptamque velut à corpore, majore impetu superi maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis; & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat; nec non & ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia: quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammæ, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Ætnæ montis per tot sæcula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles egeruntur. Proximum Italiae promontorium Rhegium dicitur, ideo, quia Græcè abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum si fabulosa est loci hujus antiquitas, in quem res tot coïere miræ. Primum quod nusquam aliàs tam torrens fretum, nec solum citato impetu, verum etiam sævo; neque experientibus modò terribile, verum etiam procul videntibus. Undarum porrò in se concurrentium tanta pugna est; ut alias veluti terga dantes in imum desidere, alias quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias. Accedunt vicini, & perpetui Ætnæ montis ignes, & insularum Æolidum, veluti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot sæculis tantus ignis potuisset, nisi humoris nutritis aleretur. Hinc igitur fabulæ Scyllam & Cha-

rybdin perperere : hinc latratus auditus, hinc monstri credita simulacra, dum navigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Eadem causa etiam Ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundum trahit, atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per spiramenta terræ diffusus nutrimenta ignis incendat. Jam ipsa Italiæ Siciliaeque vicinitas, jam promontiorum altitudo ipsa ita similis est, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coeuntibus in se promontoriis, ac rursus discedentibus, solida intercipi absumique navigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compositum, sed metu & admiratione transeuntium. Ea est enim procul insipientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes : quò cum accesseris, discedere ac sejungi promontoria, quæ antea juncta fuerant, arbitrere.

CAP. II. Siciliæ primò Trinacriæ nomen fuit; postea Sicania cognominata est. Hæc à principio patria Cycloperum fuit; quibus extinctis, Cocalus regnum insulæ occupavit; post quem singulæ civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero Anaxilaus justitiâ cum cæterorum crudelitate certabat; cujus moderationis haud mediocrem fructum tulit : Quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum Micytho, spectatæ fidei servo, commisisset : tantus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut parere servo, quàm deferere regis filios mallent; principesque civitatis obliti dignitatis suæ regni majestatem administrari per servum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginenses tentavere; diuque variâ victoriâ cum tyrannis dimicatum. Ad postremum amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quievit victi.

CAP. III. Medio tempore cum Rhegini discordiâ laborarent, civitasque per dissensionem divisa in duas

partes esset; veterani ex alterâ parte ab Himerâ in auxilium vocati, pulsâ civitate, contra quos implorati fuerant; & mox casis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis sociorum occupaverunt; ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quàm vicisse. Nam sive victoribus captivitatis jure servissent, sive amissâ patriâ exulare necesse habuissent; non tamen, inter aras & patrios lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis prædam reliquissent. Catinienses quoque cum Syracusanos graves paterentur, diffisi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere: qui, seu studio majoris imperii, quò Asiam Græciâque penitus occuparent, seu metu factæ prius à Syracusanis classis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederent; Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut sub specie ferendi Catiniensibus auxilii tentarent Siciliæ imperium. Et quoniam prima initia, frequenter casis hostibus, prospera fuerant; majore denuò classe, & robustiore exercitu, Lachete & Cariade ducibus, Siciliam petivere: sed Catinienses, sive metu Atheniensium, sive radio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. Interjecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracusanis non servaretur, denuò legatos Athenas mittunt, qui sordidâ veste, capillo barbâque promissis, & omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam acquisito, concionem deformes adeunt: adduntur precibus lacrymæ: & ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrore essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo prælia pedestria secunda Nicias & Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis com meatibus in urbe clausos intercludunt. Qui-

bus rebus fracti Syracusani, auxilium à Lacedæmoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus, solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli, jam inclinato statu, auxiliis partim in Græciâ, partim in Siciliâ contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde præliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho, & hostes in fugam compulit, & socios obsidione liberavit. Sed cum Athenienses à bello terrestri in navale se transtulissent, Gylippus classem Lacedæmone cum auxiliis excessit: quo cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenem & Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt: Peloponnesii quoque, communi civitatum decreto, ingentia Syracusanis auxilia misere; & quasi Græciæ bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utrâque parte summis viribus dimicabatur.

CAP. V. Primâ igitur congressione navalis certaminis, Athenienses vincuntur. Castra quoque cum omni publicâ ac privatâ pecuniâ amittunt. Super hac mala, cum etiam terrestri prælio victi essent, tunc Demosthenes censere cœpit, ut abirent Siciliâ, dum res, quamvis afflictæ, nondum tamen perdita forent: neque in bello malè auspicato amplius perseverandum esse; domi graviora, & forsitan infeliciora bella, in qua servare hos urbis apparatus oporteat. Nicias, seu pudore malè actæ rei, seu metu destitutæ spei civium, seu impellente facto, manere contendit. Reparatur igitur navale bellum, & animi à prioris fortunæ procellâ ad spem certaminis revocantur: sed inscitiâ ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi fuerant, facile vincuntur. Eurymedon dux in primâ acie fortissimè dimicans, primus cadit: triginta naves, quibus præfuerat, incenduntur. Demosthenes & Nicias, & ipsi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas centum triginta naves Gylippus invasit: ipsos deinde insequitur: fugientes partim capit, partim cadit. Demosthenes, amisso exercitu, à captivitate, gladio & vo-

luntariâ morte se vindicat : Nicias autem, ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consulere, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

LIBER V.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Alcibiades Siculi belli concitor in exilium coniectus, Lacedamonios ad bellum Atheniensibus inferendum impellit. Huic bello Darius rex Persarum accedit socius Lacedamonius.
- II. Alcibiadis res gesta in patriam. Lacedamonius suspectus, negotium illis faceffit Tissafernis operâ.
- III. Alcibiades statum reip. mutat, deinde classe instructâ, in bellum pergit adversus Lacedamonios.
- IV. Navalis pugna, & praeclara de Lacedamonius victis ab Alcibiade reportata victoria. Is desideratus civibus suis Athenas reversus summâ cum omnium latitiâ excipitur.
- V. Lacedamonii Persarum freti auxilio, exercitum Atheniensium in Asiâ sparsum opprimunt. Alcibiades ob rem malè gestam veritus populi impetum, denuo in voluntarium exilium proficiscitur.
- VI. Conon, Alcibiadis successor, invalidos & novos milites nactus, infeliciter rem gerit, & navali praelio superatus concedit ad Evagoram.
- VII. Atheniensium tot cladibus fractorum pusillanimitas.
- VIII. Lacedamonii victores urbe Athenarum deditione potiuntur. Lysander statum reip. mutat : inde xxx tyranni, & cades Alcibiadis.
- IX. Theramenes, tyrannorum unus, vir moderatus, à collegis trucidatur. Thrasybulus remp. collapsam restituit, & praelio commisso, xxx tyrannorum savissimos, Critiam & Hippolochum, mactat.

- X. *Thrasybulus populares fugientes placide revocat : superstites tyrannos urbe pellit ; qui, dum bellum reparare student, comprehensi trucidantur, discordiarum oblivione inter cives sancitâ.*
- XI. *Darii mors, inter cujus filios, Artaxerxem & Cyrum, lis de regno, quâ prius in occultum, deinde verò in apertum bellum erumpente, Artaxerxes demum, fratre occiso, & victoriâ & regno potitur.*

CAPUT I.

U M Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius, quàm felicius gerunt, interim concitor & dux ejus Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris Initiorum sacra, nullo magis quàm silentio solennia, enuntiavisse. Revocatusque à bello ad judicium, sive conscientiam, sive indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium Elidem profectus est. Indè, ubi non damnatum se tantum, verum etiam diris per omnium sacerdotum religiones devotum cognovit, Lacedæmonia se contulit : ibique regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Atheniensibus adverso Siciliae prælio ultro bellum inferre. Quo facto, omnia Græciæ regna, velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienses immoderati imperii crudelitate contraxerant. Darius quoque rex Persarum, memor paterni avitque in hanc urbem odii, factâ cum Lacedæmoniis per Tiffafernem præfectum Lydiæ societate, omnem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coeundi : re autem verâ timebat, ne, victis Atheniensibus, ad se Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes fuisse, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis vires concurrerent ? Non tamen inertis, neque incruento cedere bello : sed præliati ad ultimum, victores etiam

interdum, consumpti magis fortunæ varietate, quàm victi sunt. Principio belli omnes ab his, etiam focli, desciverant, ut fit : Quò se fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.

C A P. II. Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum, non gregarii militis operâ, sed imperatoriis virtutibus adjuvat. Quippe acceptis quinque navibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium civitates, auctoritate nominis sui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem : nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quàm Lacedæmoniis traditum ; partaque cum amissis imperia pensabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ quàm gratiæ contraxit. Itaque cum principes, velut æmulum gloriæ suæ, interficiendum insidiis mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tissafernem præfectum Darii regis profugit ; cui se celeriter officii comitate, & obsequendi gratiâ insinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minùs eloquentiâ, etiam inter Athenienses, insignis : sed in conciliandis amicitiarum studiis, quàm in retinendis vir melior : quia morum vitia sub umbrâ eloquentiæ primò latebant. Igitur persuadet Tissaferni, ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixè Lacedæmonios juvandos ; Quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam instruere : Et eatenus bellum sustinendum, ne inopiâ deferatur. Nam regem Persarum, dissentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore : & quos suis non possit, ipsorum armis victurum ; perfecto autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Graciam obterendam, ne externis vacet ; exæquandâsque vires partium ; & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ pro-

fessi sunt. Grata oratio Tiffaserni fuit. Itaque com-
meatus malignè præbere; classem regiam non totam
mittere; ne aut victoriam totam daret, aut necessita-
tem deponendi belli imponeret.

CAP. III. Interea Alcibiades hanc operam civibus
venditabat: ad quem cum legati Atheniensium venis-
sent, pollicetur his amicitiam regis, si respub. à popu-
lo translata ad senatum foret: sperans, ut aut, con-
cordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur:
aut, discordiâ inter ordines factâ, ab alterâ parte in
auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus, imminente
periculo belli, major salutis quàm dignitatis cura fuit.
Itaque, permittente populo, imperium ad senatum
transfertur. Qui cum, insitâ genti superbiâ, crudeli-
ter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi im-
potentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exul
revocatur, duxque elassi constituitur. Statim igitur
Athenas mittit, *ex continenti se cum exercitu venturum,*
recepturumque à quadringentis jura populi, nî ipsi redde-
rent. Hâc denuntiatione optimates territi, primò ur-
bem prodere Lacedæmoniis tentavere: dein, cum id
nequissent, in exilium profecti sunt. Igitur Alcibia-
des, intestino malo patriâ liberatâ, summâ curâ clas-
sem instruit; atque ita in bellum adversus Lacedæ-
monios pergit.

CAP. IV. Jam Mindarus & Pharnabazus, Lacedæ-
moniorum duces, instructis navibus expectabant. Proe-
lio commisso, victoria penès Athenienses fuit. In eo
bello major pars exercitus, & omnes ferme hostium
duces cæsi: naves lxxx captæ. Interjectis quoque die-
bus, cum bellum Lacedæmonii à mari in terram tran-
stulissent, iterato vincuntur. His malis fracti, pacem
petiere: Quam ne acciperent, operâ eorum effectum
est, quibus ea res quæstum præstabat. Interea & Syra-
cusanorum auxilia, illatum à Carthaginiensibus Siciliæ
bellum, domum revocavit: quibus rebus destitutis La-
cedæmoniis, Alcibiades cum classe victrici Asiam va-
stat; multis locis proelia facit: ubique victor recipit

civitates, quæ defecerant: nonnullas capit, & imperio Atheniensium adjicit: atque ita priscâ navali gloriâ vindicatâ, adjectâ etiam laude terrestris belli, desideratus civibus suis Athenas revertitur. His omnibus præliis ducentæ naves hostium, & præda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effusa omnis multitudo obviam procedit: & universos quidem milites, præcipuè tamen Alcibiadem mirantur: in hunc oculos civitas universa, in hunc suspensa ora convertit: hunc quasi de cælo missum, & ut ipsam Victoriâ contuentur: laudant quæ pro patriâ, nec minùs admirantur quæ exul contra gesserit, excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. Enimvero tantum in uno viro fuisse momenti, ut maximi imperii subversi, & rursus recepti, auctor esset; & unde stetisset, eò se victoriâ transferret: fieretque cum eo mira quædam fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verum & divinis cum honoribus onerant: certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an revocarint honoratius. Ipsos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulò antè omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in cælo posuisse cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Siciliæ illis adversa pugna in ore est, sed Græciæ victoriâ: non classes per illum amissæ, sed acquisitæ: nec Syracusarum, sed Ionix, Hellepontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensâ, nec in favore, studiis suorum exceptus est.

C A P. V. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis, Lyfander classi belloque præficitur, & in locum Tissafenis Darius rex Persarum filium suum Cyrum Ionix Lydiæque præposuit: qui Lacedæmonios auxilii opibusque ad spem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Asiam profectum, dum agros longâ pace divites securius populatur

pulatur, & prædæ dulcedine sine insidiarum metu
 sparfos milites habet, repentino adventu oppressere :
 tantæque cædes palantium fuit, ut plus vulneris eo
 prælio Athenienses acciperent, quàm superioribus de-
 derant : & tanta desperatio apud Athenienses erat, ut
 ex continenti Alcibiadem ducem Conone mutarent ;
 arbitantes victos se non fortunâ belli, sed fraude im-
 peratoris : apud quem plus prior offensa valuisset,
 quàm recentia beneficia. Vicisse autem eum priore
 bello ideo tantum, ut ostenderet hostibus, quem du-
 cem sprevisent, & ut carius eis ipsam victoriam ven-
 deret. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor in-
 genii, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque
 multitudinis impetum, denuo in voluntarium exilium
 proficiscitur.

CAP. VI. Itaque Conon Alcibiadi successus, ha-
 bens ante oculos cui duci successisset, classem maxi-
 mâ industriâ exornat : sed navibus exercitus deerat,
 fortissimis quibusque in Asiæ populatione amissis.
 Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & nu-
 merus militum sine exercitus robore expletur. Sed
 non magnam bello moram ætas fecit imbellis : cæ-
 duntur passim, aut fugientes capiuntur : tantæque stra-
 ges, aut occisorum, aut captivorum fuit, ut Atheni-
 ensium deletum non imperium tantum, verum etiam
 nomen videretur. Quo prælio perditis & desperatis
 rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut, consumptâ
 militari ætate, peregrinis civitatem, servis libertatem,
 damnatis impunitatem darent. Ex quâ colluvione
 hominum, conscripto exercitu, domini antea Græciæ,
 vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam
 maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum
 erat, ut, cum paulò antè salutem desperaverint, nunc
 non desperent victoriam. Sed neque is miles erat,
 qui nomen Atheniensium tueretur ; neque ex vires,
 quibus vincere consuêrant ; neque ea scientia militaris
 in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaque
 omnes aut capti, aut occisi. Cùm dux Conon eo prælio

superfuiſſet ſolus, crudelitatem civium metuens, cum octo navibus ad regem Cyprium concedit Euagoram.

C A P. VII. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter geſtis, fortunæ hoſtium inſultat; captivas naves cum prædâ bellicâ, in triumphî modum ornatas, mittit Lacedæmona: ac tributarias Athenienſium civitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit, nec aliud ditionis Athenienſium præter urbem ipſam reliquit. Quæ cuncta cùm Athenis nuntiata eſſent, omnes, relictis domibus, per urbem diſcurrere pavidi: alius alium ſciſcitari; auctorem nuntii requirere: non pueros imprudentia, non ſenes debilitas, non mulieres ſexûs imbecillitas, domi tenet: adeò ad omnem ætatem tanti mali ſenſus penetraverat. In foro deinde cœunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam queſtibus iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deſlent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, & cum privatis caſibus querelam publicam miſcent; jam ſe ipſos, jam ipſam patriam perituram, miſerioresque incolumium, quàm amiſſorum fortunam judicantes: ſibi quiſque ante oculos obſidionem, famem, & ſuperbum victoremque hoſtem proponentes: jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miſerrimam ſervitutem recordantes: feliciores præſus priores urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filiis parentibusque tectorum tantum ruinâ taxata ſint. Nunc autem non claſſem, in quam, ſicuti pridem, confugiant, ſuperſeſſe; non exercitum, cujus virtute ſervati pulciora poſſent mania extruere.

C A P. VIII. Sic deſletæ ac propè perditæ urbi hoſtes ſuperveniunt, & obſidione circumdatâ obſeſſos fame urgent. Sciebant enim neque ex advectis copiis multum ſuperſeſſe, & ne novæ advehi poſſent, providerant: quibus malis Athenienſes fracti, poſt longam famem, & aſſidua ſuorum funera, pacem petiverunt, quæ an dari deberet, diu inter Spartanos ſociosque de liberatum. Cùm multi delendum Athenienſium no-

men, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani, ex duobus Gracia oculis alterum eruturos: pacem polliciti, si demissa Piræum versus mari brachia deicerent, navésque quæ reliquæ forent, traderent, resque publica ex semetipsis xxx retores acciperet. In has leges traditam sibi urbem, Lacedæmonii formandam Lyfandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, & exilio Dionysii Siciliae tyranni, fuit. Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Triginta rectores reipublicæ constituuntur, qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia sibi satellitum statuunt, quantum ex tot cladibus propè nec civium superfuerat: & quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septingentos milites à victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auspicantur, ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem, Persarum regem, comperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi apertè non posset, vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus est.

CAP. IX. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miseras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga; repleturque Gracia Atheniensium exulibus: quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur (nam Lacedæmoniorum edicto civitates exules recipere prohibebantur) omnes se Argos & Thebas contulere: ibi non solum tutum exilium egerant, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus, vir strenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patriâ & pro salute communi, etiam cum periculo, ratus; adunatis exulibus, castellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civita-

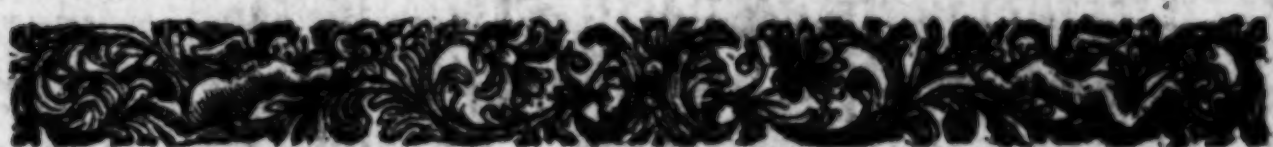
tum tam crudeles casus miserantium favor. Itaque Ismenias, Thebanorum princeps, etsi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvabat: & Lyfias Syracusanus orator, exul tunc, quingentos milites, stipendio suo instructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ misit. Fit itaque asperum proelium: sed cum hinc pro patriâ summis viribus, inde pro alienâ dominatione securius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugerunt; quam exhaustam cadibus suis, etiam armis spoliant. Deinde cum omnes Athenienses proditoris suspectos haberent, demigrare eos ex urbe jubent, & in brachiis muri quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Post hæc Thrasibulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur: quod cum non contigisset, auxilia à Lacedæmoniis petivere: quibus accitis, iteratò proeliantur. In eo bello Critias & Hippolochus, omnium tyrannorum sævissimi, cadunt.

C A P. X. Cæteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Atheniensium erat, fugeret, magnâ voce Thrasibulus exclamat, *Cur se victorem fugiant, potius quam ut vindicem communis libertatis adjuvent? Civium illam meminerint aciem, non hostium esse; nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut adempta restituat: xxx se dominis, non civitati, bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum communium; tum vetusti per tot bella commilitii: orat, misereantur exulum civium, si tam patienter ipsi serviant: reddant sibi patriam, accipiant libertatem.* His vocibus tantum promotum est, ut reversus in urbem exercitus 30. tyrannos emigrare Eleusina juberet, substitutis decem, qui rempubl. regerent: qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur, nuntiatur Lacedæmone, in bellum Athenienses exarsisse: ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur: qui misericordiâ exulis populi permotus, patriam miseris civi-

bis restituit, & decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad ceteros jubet. Quibus rebus cum pax statuta esset, interjectis diebus, repente tyranni, non minus restitutos exules, quam se in exilium actos indignantes, quasi verò aliorum libertas sua servitus esset, bellum Atheniensibus inferunt: sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimæ trucidantur: populus, quem emigrare jusserant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas dissipata, in unum tantum corpus redigitur; & ne qua dissensio ex ante-actis nasceretur, omnes jurejurando obstringuntur, discordiarum oblivionem fore. Interea Thebani, Corinthiique, legatos ad Lacedæmonios mittunt; qui ex manubiis portionem prædæ communis belli periculique peterent. Quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedæmonios decernunt: sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset.

CAP. XI. Eodem ferè tempore Darius, rex Persarum, moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro civitates quarum præfectus erat, testamento legavit. Sed Cyro judicium patris, injuria videbatur. Itaque occultè adversus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, accersitum ad se fratrem, & innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit; interfecissetque, nisi mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, jam non occultè bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed apertâ professione parare cœpit: auxilia undique contrahit. Lacedæmonii memores, Atheniensi bello enixè se ejus operâ adjutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegisset: quærentes apud Cyrum gratiam; & apud Artaxerxem, si vicisset, veniæ patrocinia, cum nihil adversus eum aperte decrevissent. Sed cum in bello fors proelii u-

trumque fratrem pugna obtulisset, prior Artaxerxes à fratre vulneratur; quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus interficitur. Sic victor Artaxerxes, & prædâ fraterni belli & exercitu potitur. In eo proelio decem milia Graecorum in auxilio Cyri fuere. Quæ & in cornu, quo steterant, vicerunt; & post mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt; revertentisque inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris spatia virtute se usque terminos patriæ defenderunt.

L I B E R VI.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Lacedamonii Asia imperium affectantes, bellum movent. Rex Persarum Atheniensibus per Cononem auxilium concedit.*
- II. *Lacedamonii ducem exercitus Agesilaum praficiunt. Cononis prudenter & fortiter gesta.*
- III. *Pisandri & Cononis pugna, in quâ Lacedamonii victi.*
- IV. *Inclinatio fortuna Lacedamoniorum, quam Agesilai fortitudo sustentat.*
- V. *Athenienses Iphicratem & Cononem Lacedamoniiis opponunt. Athenæ ex Lacedamoniorum spoliis instaurantur.*
- VI. *Gracia pax à rege Persarum indicta, quam Lacedamonii magno suo malo turbant.*
- VII. *Thebani Lacedamonios laceffunt, unde dubia Martialea, & pugna ad Mantineam.*
- VIII. *Epaminonda, fortissimi Thebanorum ducis, interitus, & elogium.*
- IX. *Totius Gracia labes post Epaminonda excessum,*

CAPUT I.

LACEDÆMONII, more ingenii humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare coeperunt: sed major pars sub regno Persarum erat. Itaque Hercyllides, dux in hanc militiam electus, cum videret sibi adversus duos præfectos Artaxerxis, Pharnabazum & Tissafernem, maximarum gentium viribus succinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior visus Tissafernes, vir & industriâ potior, & militibus Cyri, quondam regis, instructior in colloquium vocatur, & statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, *ut Lacedæmonios Asiam ingressos non repulerit armis, sed impensis regiis aluerit; merceturque ab his, quæ differant bella, quæ gerant, tanquam non ad unius summam imperiis detrimentum omne perveniat. Indignum, ait, bella non perfici, sed redimere; hostem pretio, non armis summoveri.* His vocibus regem Tissaferni alienatum hortatur, ut in locum ejus, navalis belli ducem eligat Conona Atheniensem: qui, amisâ bello patriâ, Cypri exulabat: quippe Atheniensibus, etsi fractæ sint opes, manere tamen navalem usum; nec, si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis, jussus est Conona classi præficere.

CAP. II. His cognitis, Lacedæmonii & ipsi à rege Ægypti Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt; à quo centum triremes, & sexcenta millia modiorum frumenti missa: à cæteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque postulanti sociis Agesilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum, propter responsum oraculi

Delphici, diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præponerent, deliberaverunt: quibus futurum imperii finis denuntiabatur, cum regium claudicasset imperium: erat enim pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu regem, quam imperio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiam misere; non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, consilium, sapientia utrique prope una; gloria quoque rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit; invictum tamen ab altero utrumque servavit. Magnus igitur armorum apparatus belli, magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum invadit, quos præfecti regis fraudare stipendio soliti erant, eo instantius debita poscentibus, quò graviores sub magno duce militiam præsumebant. Itaque Conon, diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: à cuius aspectu & colloquio prohibitus est, quod eum more Persarum adorare nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur, *opulentissimi regis bella inopiâ dilabi, & qui exercitum parem hostibus habeat, pecuniâ vinci, quâ præstet; inferiorémque eum eâ parte virium inveniri, quâ longè superior sit.* Postulat dari sibi ministrum impensæ, quia pluribus id mandare perniciosum sit. Dato stipendio, ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa feliciter agit: agros hostiles vastat: urbes expugnat; & quasi tempestas quædam, cuncta proster nit. Quibus rebus territi Lacedæmonii, ad patriæ subsidium, revocandum ab Asiâ Agesilaum decernunt.

CAP. III. Interim Pisandrus, ab Agesilao proficiscente dux patriæ relictus, ingentem classem summis viribus instruit, fortunam belli tentaturus. Nec non & Conon, tunc primum cum hostium exercitu concursurus, magnâ curâ ordinat suos. Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quam militum æmulationio fuit. Nam & ipse dux Conon non tam Persis,

quàm patriæ studebat: & sicut afflictis Atheniensium rebus, auctor amissæ dominationis fuerat; sic volebat idem haberi redditæ, patriamque vincendo recipere, quam victus amiserat: eò speciosius, quòd ne ipsorum quidem Atheniensium, sed alieni imperii viribus dimiceret, pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ: gloriàmque diversis artibus, quàm priores civitatis suæ duces consecuturus: quippe illos, vincendo Persas, patriam defendisse: se, Persas victores faciendo, restitutum patriam esse. Porro Pisandrus pro conjunctione Agesilai, etiam virtutum amulator erat; contendebatque, ne à rebus gestis ejus, & gloriæ splendore, decederet; nè tot bellis ac sæculis quæsitum imperium, brevis momenti culpa subverteret. Eadem militum & omnium regum cura erat, quos major sollicitudo cruciabat, non tam ne ipsi quæsitæ opes amitterent, quàm ne pristinas Athenienses reciperent. Sed quantò majus prælium fuit, tantò & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonii fugam capeffunt; præsidia hostium Athenis deducuntur: populo restitutâ dignitate conditio servilis eripitur: multæ quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Atheniensibus resumendæ potentia, & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. Namque velut cum imperio, etiam virtutem perdidissent, contemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani, auxiliantibus Atheniensibus, bellum his intulere: quæ civitas ex infimis incrementis, virtute Epaminondæ ducis, ad spem imperii Græciæ erecta est. Fit itaque terrestre prælium, eadem Lacedæmoniorum fortunâ, quâ pugnatum adversus Cononem navali prælio fuerat. In eo bello Lyfander, quo duce Athenienses victi à Lacedæmoniis fuerant, interficitur. Pausanias quoque, alter dux Lacedæmoniorum, prodicionis accusatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti victoriam, universum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deserti à sociis omnibus erant: quod metuentes Lacedæmonii, regem

suum Agesilaum ex Asiâ, qui ibi magnas res gerebat, ad defensionem patriæ arcessunt. Occiso enim Lysandro nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quoniam serus adventus erat, conscripto exercitu, obviam hosti procedunt. Sed victis, adversus paulò antè victores, nec animus, neque vires pares fuere. Primâ igitur congressione funduntur. Deletis jam suorum copiis supervenit rex Agesilaus, qui restituto proelio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter fauciatur.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne, iterum Lacedæmoniis victoribus, in pristinam sortem servitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumque in auxilium Boeotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, sed magnæ indolis juvenem, duci jubent. Hujus adolescentis supra ætatem virtus admirabilis fuit; nec unquam ante eum Athenienses, inter tot tantosque duces, aut spei majoris, aut indolis maturioris, imperatorem habuerunt; in quo non imperatoriæ tantum, verum & oratoriæ, artes fuere. Conon quoque, audito reditu Agesilai, & ipse ex Asiâ ad depopulandos Lacedæmoniorum agros revertitur: atque ita, undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon, vastatis hostium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen tristitiæ ipse ex incensâ & dirutâ à Lacedæmoniis patriâ, quàm lætitiæ ex recuperatâ post tantum temporis, cepit. Itaque, quæ incensa fuerant, prædarum sumptu & exercitu Persarum restituit; quæ diruta, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut antè à Persis crematæ, manibus eorum; & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex spoliis Lacedæmoniorum restituerentur: versâ quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; & hostes nunc paterentur, cum quibus juncti tunc arctissimis societatis vinculis fuerant,

CAP. VI. Dum hæc geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Græciam mittit, per quos jubet omnes ab armis discedere; qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum: civitatibus libertatem suâque omnia restituit: quod non Græciæ laboribus assiduisque bellorum internecivis odiis consulens fecit, sed ne occupato sibi Ægyptio bello, quod propter auxilia, adversus præfectos suos Lacedæmoniis missa, susceperat, exercitus sui in Græciâ detinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci, cupidè parvère. Hic annus non eò tantum insignis fuit, quod repente pax totâ Græciâ facta est: sed etiam eò, quod eodem tempore urbs Romana à Gallis capta est. Sed Lacedæmonii securis insidiantes, absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant, occupatoque præsidium imponunt. Itaque armato instructoque exercitu Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. In eo proelio Archidamus, dux Lacedæmoniorum, vulneratur: qui, cum cædi suos jam ut victos videret, per præconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos victoriæ traditæ. Quâ confessione contenti Thebani, signum parcendi dedere.

CAP. VII. Paucis deinde post diebus, neutris quicquam hostile facientibus, cum quasi tacito consensu induciæ essent, Lacedæmoniis alia bella adversus finitimos gerentibus, Thebani, Epaminondâ duce, occupandæ urbis eorum spem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmonia proficiscuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, & cætera imbellis ætas, cum adventum hostium præsensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt: & adversus quindecim millia militum, non amplius centum jam effoetæ ætatis viri pugna se offerunt. Tantum animorum, viriûmque, patriæ & penatium conspectus subministrat; tantoque præsentia, quam recordatione sui, majores spiritus largiuntur. Nam, ut videre, inter quæ, & pro quibus starent, aut vinces-

dum sibi, aut moriendum censuerunt. Pauci igitur sustinere senes aciem, cui par ante diem universa juvenus esse non potuit. In eo proelio duo duces hostium cecidere. Cum interim, Agesilai adventu nuntiato, Thebani recessere: nec bellum diu dilatum: siquidem Spartanorum juvenus, senum virtute & gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis ex gaudio stupor injicitur: atque ita veluti ex placito consensu a proelio disceditur.

C A P. VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo vires quoque reipubl. ceciderunt. Nam sicuti, telo si primam aciem praefregeris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris; sic illo, velut mucrone teli, ablato duce Thebanorum, rei quoque publicae vires hebetatae sunt: ut non tam illam amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit, patriae gloriam & natam, & extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir melior, an dux, esset. Nam & imperium non sibi semper, sed patriae quasivit: & pecuniae adeo parcus fuit, ut sumptus funeri defuerit. Gloriam quoque non cupidior, quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt: honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. Jam literarum studium, jam philosophiae doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter literas nato. Neque ab hoc vitae proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimis vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, num cadenti sibi sensum ademisset hostis. Quod ut servatum audivit, altissimumque, velut laborum gloriaeque focinum osculatus

est. Iterum quæsit, utri vicissent. Ut audivit, Thebanos, *Bene habere se rem*, dixit : atque ita, velut gratulabundus patriæ, expiravit.

CAP. IX. Hujus morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amisso, cui æmulari consueverant, in segnitiam torporémque resoluti, non ut olim in classem exercitúsque, sed in dies festos apparatusque ludorum, reditus publicos effundunt; & cum auctoribus nobilissimis poëtisque theatra celebrant, frequentius scenam quam castra visentes, versificatoresque meliores, quam duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi cœptum est. Quibus rebus effectum est, ut inter otia Græcorum sordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret : & Philippus obses triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedonia, Græciæ & Asiæ cervicibus, velut jugum servitutis, imponeret.

LIBER VII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Macedonia vetus nomen, populus, primi reges.
- II. Perdiccæ regis familia illustris, & infantis Europi nobile factum.
- III. Legati Persarum ad Amyntam petulantia sua dant pœnas.
- IV. Pax Macedonia Bubaris, reguli Persæ, operâ conciliatur. Tragedia in familiâ Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.
- V. Philippi Macedonis varii casus : fratribus dolo materno vitâ sublati, à populo compulsus regnum suscipit.

dum sibi, aut moriendum censuerunt. Pauci igitur sustinere senes aciem, cui par ante diem universa juvenus esse non potuit. In eo prælio duo duces hostium cecidere. Cum interim, Agesilai adventu nuntiato, Thebani recessere: nec bellum diu dilatum: siquidem Spartanorum juvenus, senum virtute & gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis ex gaudio stupor injicitur: atque ita veluti ex placito consensu à prælio disceditur.

C A. P. VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo vires quoque reipubl. ceciderunt. Nam sicuti, telo si primam aciem præfregeris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris; sic illo, velut mucrone reli, ablato duce Thebanorum, rei quoque publicæ vires hebetatæ sunt: ut non tam illam amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir melior, an dux, esset. Nam & imperium non sibi semper, sed patriæ quasivit: & pecuniæ adeo parcus fuit, ut sumptus funeri defuerit. Gloriæ quoque non cupidior, quam pecuniæ: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt: honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. Jam literarum studium, jam philosophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis militiæ scientia hominī inter literas nato. Neque ab hoc vitæ proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimis vocem spiritumque collegit, id unum à circumstantibus requisivit, *num cadenti sibi sensum ademisset hostis.* Quod ut servatum audivit, altatūque, velut laborum gloriæque socium osculatus

est. Iterum quæsit, utri vicissent. Ut audivit, Thebanos, *Bene habere se rem*, dixit : atque ita, velut gratulabundus patriæ, expiravit.

CAP. IX. Hujus morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amisso, cui æmulari consueverant, in segnitiam torporémque resoluti, non ut olim in classem exercitúsque, sed in dies festos apparatusque ludorum, reditus publicos effundunt ; & cum auctoribus nobilissimis poëtisque theatra celebrant, frequentius scenam quàm castra visentes, versificatoresque meliores, quàm duces laudantes. Tunc vestigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi cœptum est. Quibus rebus effectum est, ut inter otia Græcorum sordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret : & Philippus obses triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidæ virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ & Asiæ cervicibus, velut jugum servitutis, imponeret.

LIBER VII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Macedonia vetus nomen, populus, primi reges.
- II. Perdicca regis familia illustris, & infantis Europi nobile fatum.
- III. Legati Persarum ad Amyntam petulantia sua dant pœnas.
- IV. Pax Macedonia Bubaris, reguli Persæ, operâ conciliatur. Tragedia in familiâ Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.
- V. Philippi Macedonis varii casus : fratribus dolo materno vitâ subtrahis, à populo compulsus regnum suscipit.

VI. Initia regni Philippici, laude & observatione dignissima; bella, conjugium, vitia & virtutes ejusdem.

C A P U T I.

MACEDONIA antè nomine Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in illis locis extant, Emathia cognominata est. Hujus sicuti incrementa medica, ita termini perangusti fuerunt. Populus Pelasgi, regio Boeotia dicebatur. Sed postea virtute regum, & gentis industriâ, subactis primò finitimis, mox populis nationibûsque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. In regione Paoniâ, quæ nunc portio est Macedonia, regnâsse fertur Pelegon pater Astropœi, cujus Trojano bello, inter clarissimos vindices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europâ regnum Europus nomine tenuit. Sed & Caranus cum magnâ multitudine Græcorum, sedes in Macedonia responso oraculi jussus quærere, cum in Emathiam venisset, urbem Ædessam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulae magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium secutus, occupavit; revocatusque in memoriam oraculi, quo jussus erat, *da- sibus capris imperium quærere*, regni sedem statuit: religiosèque postea observavit, quocumque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, coeptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Urbem Ædessam, ob memoriam muneris, Ægeas, populum Ægeatas, vocavit. Pulso deinde Midâ (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) aliisque regibus pulsus, in locum omnium solus successit; primusque, adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniae fecit; crescentique regno, valida incrementorum fundamenta constituit.

C A P. II. Post hunc Perdicca regnavit, cujus & vita illustris, & mortis postrema, veluti ex oraculo præ-

cepta, memorabilia fuere: siquidem senex moriens Argæo filio monstravit locum, quo condi vellet; ibique non sua tantum, sed & succedentium sibi regum ossa poni iussit; præfatus, quoad ibi condita posteriorum reliquæ forent, regnum in familiâ mansurum; creduntque hæc superstitione extinctam in Alexandro stirpem, quia locum sepulturæ mutaverit. Argæus moderatè, & cum amore popularium, administrato regno, successorem filium Philippum reliquit: qui immaturâ morte raptus, Europum, parvulum admodum, instituit hæredem. Sed Macedonibus assidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuere: quorum armis veluti quotidiano exercitio indurati, gloriâ bellicæ laudis finitimos terreabant. Igitur Illyrii, infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui proelio pulsi, rege suo in cunis prolato, & ponè aciem posito, acrius certamen repetivere: tanquam ideo victi fuissent antea, quòd bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent; futuri vel propterea victores, quòd ex superstitione animum vincendi ceperant: simul & miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur. Conserato itaque proelio, magnâ cæde Illyrios fudere: ostenderuntque hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Huic Amyntas succedit, & propriâ virtute, & Alexandri filii egregiâ indole, insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum naturâ ornamenta extitere, ut etiam Olympio certamine, vario ludicrorum genere contenderit.

CAP. III. Cùm interim Darius rex Persarum, turpi ab Scythiâ fugâ summotus, ne ubique deformis militiæ damnis haberetur, mittit eam parte copiarum Megabyzum ad subigendam Thraciam, ceteraque ejus tractûs regna: quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia. Qui brevi tempore executo regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniæ missis, obsides in pignus futuræ pacis dari sibi postulabat. Sed legati benignè excepti, inter epulas ebrietate cres-

cente, rogant Amyntam, ut apparatus epularum adjiciat
ius familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii
uxoribus : id apud Persas haberi pignus ac fœdus hospitii.
 Quæ ut venerunt, petulantius Persis eas contrectanti-
 bus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem, respectu
 ætatis, ac gravitatis suæ, abiret convivio, pollicitus,
 se hospitum temperaturum jocos. Quo digresso, mu-
 lieres quoque paululum è convivio evocat, cultius
 exornaturus, gratioresque reducturus. In quarum lo-
 cum matronali habitu exornatos juvenes supponit :
 eosque petulantiam legatorum ferro, quod sub veste
 gerebant, compescere jubet. Atque ita interfectis om-
 nibus, ignarus rei Megabyzus, cum legati non redi-
 rent, mittit eò cum exercitus parte Bubarem, ut in
 bellum facile & mediocre : dedignatus ipse ire, ne
 dehonestaretur prælio tam foedæ gentis. Sed Bubares
 ante bellum, amore filia Amyntæ captus, omisso bel-
 lo nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in af-
 finitatis jura succedit.

CAP. IV. Post discessum à Macedoniâ Bubaris,
 Amyntas rex decedit, cujus filio & successori Alexan-
 dro, cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus
 pacem præstitit : verum etiam Xerxem adeò concilia-
 vit, ut, cum Græciam, veluti tempestas quædam, oc-
 cupasset, inter Olympum Hæmumque montes totius
 regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute mi-
 nus, quàm Persarum liberalitate, regnum ampliavit.
 Per ordinem deinde successionis, regnum Macedoniæ
 ad Amyntam, fratris ejus Menelai filium, pervenit.
 Hic quoque insignis industriâ, & omnibus imperato-
 riis virtutibus instructus fuit : qui ex Eurydice tres
 filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum,
 Alexandri magni Macedonis patrem, & filiam Eu-
 ryonem : Ex Cygnâ autem Archelaum, Ar-
 chideum, Menelaum. Cum Illyriis deinde, & cum
 Olynthiis gravia bella gessit. Infidiis autem Eurydi-
 ces uxoris, quæ nuptias generi pacta, occidendum vi-
 rum, regnumque adultero tradendum susceperat, os-

cupatus fuisset, nō filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis, senex decessit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito.

CAP. V. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis, pactā mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem Thebis triennio obses habitus, prima pueritiæ rudimenta, in urbe severitatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, summi & philosophi & imperatoris, deposuit. Nec multò post Alexander insidiis Eurydices matris appetitus occumbit: cui Amyntas, in scelere deprehensa, propter communes liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdicca pari insidiarum fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causâ liberos à matre vitâ privatos, quam scelestorum suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdiccæ hōc indignior cædes videbatur, quòd ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaque Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serūmque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo regnum suscepit.

CAP. VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit; & propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum; & propter vetera Macedoniæ fata: quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filiis regnante, florentissimum fore Macedoniæ statum, cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. Principio regni, cum hinc cædes fratrum indignè peremptorum, inde hostium multitudo; hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhausti regni, immaturam aetatem tyronis urgerent: bella, quæ, velut conspiratione quâdam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore conflue-

bant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus; alia interpositâ pactione componit, alia redemit, facillimis quibusque aggressis, quorum victoriâ, & militum trepidos animos firmaret, & contemptum sibi hostium demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias victis, metu belli gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post hæc, bello in Illyrios translato, multa millia hostium cedit. Urbem nobilissimam Larissam capit. Hinc Thessaliam, non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improvisus expugnat: unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiadem, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruele, altore virginis, Arrubâ, rege Molossorum; qui sororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat: quæ causa illi exitii malorumque omnium initium fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi acquisitum sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. His ita gestis, Philippus, jam non contentus submovere bella, ultro etiam quietos laceffit. Cum Methonam urbem oppugnet, in prætereuntem de muris sagitta jacta dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iracundior adversus hostes factus est; adeo ut interjectis diebus pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

LIBER VIII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Græcia clades sub Philippo Macedone. Thebani & Phocenses civilis belli faces.*
- II. *Thebani Philippum accersunt, qui Phocenses opprimit, Athenienses salutis publicæ pro virili consulunt.*
- III. *Contrà, Philippus Græciam lacerat, Cappadociam Macedoniae adjungit. Olynthios delet. Latrocinium exercet variis modis.*
- IV. *Atheniensibus, Thessalis, Bæotis & Phocensibus callidè imponit.*
- V. *Phocenses ad deditiōem, & reliquos Græcos cogit ad servile obsequium.*
- VI. *Monarchiam cum summâ justitiâ constituit.*

CAPUT I.

GRÆCIAE civitates, dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdidērunt: quippe in mutuum exitium finè modo ruentes, omnibus perire quod singulæ amitterent, non nisi oppressæ senserunt. Siquidem Philippus rex Macedoniae, velut è speculâ quâdam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem cœgit. Causa & origo hujus mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenses, quasi parva supplicia cadibus & rapinis luisent, apud commune Græciæ concilium superbè accusave-

runt. Lacedæmoniis crimini datum, quòd arcem Thebanam, induciarum tempore, occupâssent : Phocensibus, quòd Bœotiam depopulati essent : prorsus quasi post arma & bellum, locum legibus reliquissent. Cùm iudicium arbitrio victorum exerceretur, tantâ pecuniâ damnantur, quanta exolvi non posset. Igitur Phocenses, cùm agris, liberis, conjugibusque privarentur, desperatis rebus, Philomelo quodam duce, velut deo irascentes, templum ipsam Apollinis Delphis occupare. Indè auro, & pecuniâ divites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocensium, tametsi omnes execrarentur propter sacrilegium, plus tamen invidiæ Thebanis, à quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quàm ipsis iatulit. Itaque auxilia his, & ab Atheniensibus, & à Lacedæmoniis, missa. Primâ igitur congressione Philomelus Thebanos castris exiit. Sequenti proelio primus inter confertissimos dimicans cecidit, & sacrilegii poenas impio sanguine luit. In hujus locum dux Onomarchus creatur.

C A P. II. Adversus quem Thebani Thessalique, non ex civibus suis, ne victores potentiam ferre non possent ; sed Philippum, Macedoniæ regem, ducem eligunt : & externæ dominationi, quam in suis timebant, sponte succedunt. Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere jubet, atque ita, veluti deo duce, in proelium pergit. Phocenses, insignibus dei conspectis, conscientiam delictorum territi, abjectis armis fugam capeffunt, poenasque violatæ religionis sanguine & cadibus suis pendunt. Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriæ dedit. *Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum : quod orbis viribus expiari debuit, solum qui piacula exigeret, extitisse dignum.* Itaque diis proximus habetur, per quem decorum majestas vindicata sit. Sed Athenienses, audito belli eventu, ne in Graciam Philippus transiret, angustias Thermopylarum, pari ratione sicuti antea ad-

venientibus Persis, occupavere; sed nequaquam simili aut virtute, aut causâ: siquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro sacrilegio publico; tunc à rapinâ hostium templa vindicaturi, nunc adversus vindices, templorum raptores defensuri: aguntque propugnatores sceleris, cujus turpe erat alios vindices fuisse: immemores prorsus, quòd in dubiis rebus suis illo deo etiam consiliorum auctore usi fuerant: quòd illo duce tot bella victores inierant: tot urbes auspiciatò condiderant: tantum imperium terrâ marique quæsierant: quòd nihil sinè maiestate numinis ejus aut privatæ unquam, aut publicæ rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrinâ exulta, pulcherrimis legibus institutisque formata, ut, quid posthac succensere jure Barbaris possent, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus socios fuit: quippe veluti timens, ne ab hostibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates, quarum paulò antè dux fuerat, quæ sub auspiciis ejus militaverant, quæ gratulatæ illi sibique victoriam fuerant, hostiliter occupatas diripuit; conjuges liberosque omnium sub coronâ vendidit: non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non diis penatibus publicis privatisque, ad quos paulò antè ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus ut non tam sacrilegii ultor extitisse, quàm sacrilegiorum licentiam quæsisse videretur. Indè, veluti rebus egregiè gestis, in Cappadociam trajicit: ubi bello pari perfidiâ gesto, captisque per dolum & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam invidiæ famam, quâ insignis præter cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentissimas civitates, qui opinionem fererent, regem Philippum magnâ pecuniâ locare, & muros per civitates, & fana, & templa facienda; & ut per præcones susceptores sollicitarent. Qui cum in Macedoniam venissent, variis dilationibus frustrari, vim regiæ maiestatis timentes, taciti proficiscebantur. Post

hæc Olynthios aggreditur: receperant enim per misericordiam, post eadem unius, duos fratres ejus, quos Philippus ex novercâ genitos, veluti participes regni, interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim destinato supplicio tradit: prædâque ingenti pariter & paricidii voto fruitur. Indè, quasi omnia, quæ agitâset animo, ei licerent, auraria in Thessaliâ, argenti metalla in Thraciâ, occupat. Et, ne quod jus vel fas inviolatum prætermitteret, piraticam quoque exercere instituit. His ita gestis, fortè evenit, ut eum fratres duo, reges Thraciæ, non contemplatione justitiæ ejus, sed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum judicem eligerent. Sed Philippus, more ingenii sui, ad judicium, veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu supervenit: & regno utrumque, non judicis more, sed fraude latronis ac scelere, spoliavit.

CAP. IV. Dum hæc aguntur, legati Atheniensium, petentes pacem, ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus misit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex cæteris quoque Græciæ civitatibus, non pacis amore, sed belli metu, legationes venire. Siquidem, crudecente irâ, Thessali, Bœotiisque orant, ut professum adversum Phocenses ducem Græciæ exhibeat: tanto odio Phocensium ardentes, ut, obliti cladium suarum, perire ipsi, quàm non perdere eos præoptarent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quàm parcere hostibus suis mallent. Contrà, Phocensium legati, adhibitis Lacedæmoniis & Atheniensibus, bellum deprecabantur, cujus ab eo dilationem ter jam emerant. Fœdum prorsus miserandumque spectaculum, Græciam, etiam nunc, & viribus, & dignitate, orbis terrarum principem; regum certè gentiumque semper victricem, & multarum adhuc urbium dominam; alienis excubare sedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem: in alterius ope omnem spem posuisse or-

bis terrarum vindices : eoque discordiâ suâ civilibûs-
que bellis redactos, ut adulentur ultro sordidam paulò
antè clientelæ suæ partem : & hæc potissimum facere
Thebanos Lacedæmoniosque, antea inter se imperii,
nunc Græciæ imperantis æmulos. Philippus, vendita-
tione gloriæ suæ, tantarum urbium fastidium agitat ;
atque utros potius dignetur, æstimat. Secretò igitur
auditis utrisque legationibus, his veniam belli pol-
licetur, jurejurando adactis, responsum nemini prodi-
turos : illis contrà, venturum se, auxiliûmque latu-
rum. Utrosque vetat parare bellum, aut metuere.
Sic variato responso securis omnibus, Thermopylarum
angustias occupat.

CAP. V. Tunc primùm Phocenses, captos se frau-
de Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confu-
giunt. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec
tempus ad contrahenda auxilia : & Philippus excidi-
um minabatur, nî fieret deditio. Victi igitur necessi-
tate, pactâ salute se dediderunt. Sed pactio ejus fidei
fuit, cujus antea fuerat deprecati belli promissio. Igi-
tur caduntur passim rapiunturque ; non liberi paren-
tibus, non conjuges maritis, non deorum simulacra
templis suis relinquuntur. Unum tantùm miseris so-
latium fuit, quòd, cùm Philippus portione prædæ so-
cios fraudâset, nihil rerum suarum apud inimicos vi-
derunt. Reversus in regnum, ut pecora pastores nunc
in hybernos, nunc in æstivos saltus trajiciunt, sic ille
populos & urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda
quæque loca videbantur, ad libidinem suam transfert.
Miseranda ubique facies, & excidio similis erat : Non
quidem pavor ille hostilis, nec discursus per urbem
militum erat ; non tumultus armorum ; non bono-
rum atque hominum rapina : sed tacitus moeror &
luctus, verentibus ne ipsæ lacrymæ pro contumaciâ ha-
berentur. Crescit dissimulatione ipsâ dolor ; hòc altiùs
demissus, quò miùs profiteri licet. Nunc sepulcra ma-
jorum, nunc veteres penates, nunc recta, in quibus ge-
niti erant, in quibûsque genuerant, considerabant : mi-

ferantes nunc vicem suam, quòd in eam diem vixissent ; nunc filiorum, quòd non post eam diem nati essent.

C A P. VI. Alios populos in finibus ipsis hostibus opponit : alios in extremis [regni terminis] statuit : quosdam bello captos in supplementis urbium dividit. Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit. Compositis ordinatisque Macedoniae rebus, Dardanos, ceterosque finitimos, fraude captos, expugnat. Sed nec à proximis manus abstinet. Siquidem Arrybam, regem Epiri, uxori suae Olympiadi arctissimam cognatione junctum, pellere regno statuit ; atque Alexandrum, privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honestae pulchritudinis, in Macedoniam nomine sororis arcessit, omni studio sollicitatum spe regni, simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit, majora in eo obsequia habiturus, siue conscientiae pudore, siue regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybae regnum puero admodum tradit, sceleratus in utroque. Nam nec in eo jus cognationis servavit, cui ademit regnum ; & eum, cui dedit, impudicum fecit antequam regem.

L I B E R IX.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. Philippus cogitat de Gracia subjuganda ; ideo Byzantium, sed frustra, obsidet.
- II. A Scytharum rege variis modis deluditur, unde pugna, & praeda abducta.
- III. Triballi Philippum pradam spoliant. Athenienses & Thebanos Philippus praelio atterit.
- IV. Victoriâ moderate utitur : sedit in Thebanos, qui fortiter se gerunt.

V. Gra-

- V. *Graciam pacare studet, ut Persas bello adoriatur.*
 VI. *Pausanias Philippum obtruncat, ultionem ab iniquo
 iudice exigens.*
 VII. *Philippus, Olympiade & Alexandro consciis, interficitur.*
 VIII. *Philippi elogium, ejusdemque cum Alexandro filio,
 & successore, comparatio.*

CAPUT I.

IN Graciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione; & ex prædâ modicarum urbium, quantæ opes universarum essent, animo prospiciens; bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cujus emolumentum egregiè pertinere ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terræ marique copiis suis futuram, in potestatem redegisset, eandem, claudentem sibi portas, obsidione cinxit. Hæc namque urbs condita primò à Pausaniâ, rege Spartanorum, & per VII annos possessa fuit: deinde variante victoriâ, nunc Lacedæmoniorum, nunc Atheniensium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut, nemine quasi suam auxiliis juvante, libertatem constantius tueretur. Igitur Philippus, longâ obsidionis morâ exhaustus, pecuniæ commercium de piraticâ mutuatur. Captis itaque centum septuaginta navibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululùm recreavit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonensium urbes expugnat; filiûmque Alexandrum, decem & octo annos natum, ut, sub militiâ patris, tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque prædandi causâ profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus.

CAP. II. Erat eo tempore rex Scytharum Atheas, qui, cum bello Istrianorum premeretur, auxilium à Philippo per Apollonienses petit, in successionem eum regni Scythiæ adoptaturus. Cum interim Istrianorum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas, remissis Macedonibus, renuntiari Philippo jubet, *neque auxilium ejus se petiisse; neque adoptionem mandasse.* Nam *neque vindictâ Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent; neque heredem sibi incolumi filio deesse.* His auditis Philippus legatos ad Atheam mittit, impensæ obsidionis portionem petentes, ne inopiâ deferere bellum cogatur. Quod eò promptius eum facere debere, quòd missis à se in auxilium ejus militibus, ne sumptum quidem viæ, non modò officii pretia dederit. Atheas inclementiam cœli & terræ sterilitatem causatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, sed vix alimenta exhibeat, respondit, *nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat; & turpius putare, parvo defungi, quàm totum abnuere: Scythas autem virtute animi, & duritiâ corporis, non opibus censerî.* Quibus derisus Philippus, solutâ obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmissis legatis, quò securiores faceret, qui nuntient Athex, dum Byzantium obsidet, *vovisse se statuam Herculi, ad quam in ostio Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad religionem dei petens, amicus ipse Scythis venturus.* Ille, si voto fungi vellet, statuam sibi mitti jubet; non modò ut ponatur, verùm etiam ut inviolata maneat, pollicetur: *Exercitum autem fines ingredi negat se passurum.* Ac si invitis Scythis statuam ponat; eo digresso sublaturum, *versurumque æs statua in aculeos sagittarum.* His utrimque irritatis animis, prælium committitur. Cum virtute & numero præstarent Scythæ, astu Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac foeminarum capta, pecoris magna vis, aurî argentique nihil. Ea primùm fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa.

CAP. III. Sed revertenti ab Scythiâ, Triballi Philippo occurrunt: negant, se transitum duros, nisi portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, & mox proelium; in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Ita Scythica, velut devota, spolia penè luctuosa Macedonibus fuere. Ubi verò ex vulnere primum convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert: quorum causæ Thebani se junxere, metuentes, ne, victis Atheniensibus, veluti vicinum incendium belli ad se transiret. Factâ igitur inter duas, paulò antè infestissimas, civitates societate, legationibus Græciam fatigant; communem hostem putant communibus viribus submovendum: neque enim cessaturum Philippum, si prosperè prima successerint, nisi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam civitates Atheniensibus se jungunt: quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. Proelio commisso, cum Athenienses longè majore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur: non tamen immemores pristinae gloriæ cecidere: quippe adversis vulneribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies universæ Græciæ & gloriæ dominationis, & vetustissimam libertatem finivit.

CAP. IV. Hujus victoriæ callidè dissimulata lætitia est. Denique non solita sacra Philippus illâ die fecit: non in convivio risit: non ludos inter epulas adhibuit: non coronas aut unguenta sumpsit; &, quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. Sed nec Regem se Græciæ, sed ducem appellari jussit. Atque ita inter tacitam lætitiā, & dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captivos gratis remisit, & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit; reliquiasque funerum ut ad sepulcra majorum deferrent,

ultro hortatus est. Super hac Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque jungerent, Athenas misit. Thebanorum porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes civitatis alios securi percussit: alios in exilium redegit, bonaque omnium occupavit: Pulsos deinde per injuriam, in patriam restituit; ex horum numero ccc exules, iudices rectoresque civitati dedit: apud quos cum potentissimi quique rei ejus ipsius criminis postularentur, quod per injuriam se in auxilium egissent, hujus constantiae fuerunt, ut omnes se auctores faterentur, meliusque cum republica actum, cum damnati essent, quam cum restituti, contenderent. Mira prorsus audacia: de iudicibus vitae necisque suae, quemadmodum possunt, sententiam ferunt; contemnuntque absolutionem, quam dare inimici possunt: & quoniam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.

C A P. V. Compositis in Gracia rebus, Philippus omnium civitatum legatos ad formandum rerum praesentium statum evocari Corinthum jubet. Ibi pacis legem universae Graeciae pro meritis singularum civitatum statuit; conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. Soli Lacedaemonii, & legem, & regem contempserunt; servitutem, non pacem rati, quae non ipsis civitatibus conveniret, sed a victore ferretur. Auxilia deinde singularum civitatum describuntur, siue adjuvandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu duce illo bellum inferendum. Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia pedum fuisse, & equitum quindecim millia. Extra hanc summam & Macedoniae exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Asiam Persarum juris praemittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cujus sororem nuper, expulsam Alexandri matre Olympiade, propter stupri suspicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. Interea, dum auxilia à Græciâ coëunt, nuptias Cleopatraz filiaz, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum cum Philippus sine custodibus, medius inter duos Alexandros, filium, generumque, contenderet; Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustiis, Philippum in transitu obtruncat: diemque laticiaz destinatum, foedum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam foeditas accesserat: nam perductum in convivium, solutumque mero, Attalus, non suæ tantum, verum & convivarum libidini, velut scortum vile, subjecerat, ludibriumque omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias, querelam Philippo sæpe detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, & honoratum insuper ducatu adversarium cerneret; iram in ipsum Philippum vertit; ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

CAP. VII. Creditum est etiam immissum ab Olympiade, matre Alexandri, fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitisse: quippe non minus Olympiadem repudium, & prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam, doluisse. Alexandrum quoque, regni æmulum, fratrem ex novercâ susceptum, timuisse: eoque actum, ut in convivio antea, primum cum Attalo, mox cum ipso patre, iuraret: adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus confectatus sit, ægréque à filii cæde, amicorum precibus, exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: vixque revocanti mitigatus est patri, precibusque cognatorum ægré redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum Epiri regem,

in bellum subornabat; pervicissétque, nî filia nuptiis pater generum occupâset. His stimulis irarum utrique Pausaniam, de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulisse creduntur. Olympias certè fugienti percussori equos quoque praparatatos habuit. Ipsa deinde, auditâ regis nece, cum titulo officii ad exequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausania capiti, eâdem nocte quâ venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi hac, superstitie Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, refixum corpus intersectoris super reliquias mariti cremavit; & tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique eidem quotannis, incussâ populo superstitione, curavit. Post hæc Cleopatram, à quâ pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filiâ interfecitâ, finire vitam suspendio coëgit, spectaculoque pendentis ultionem potita est, ad quam per parricidium festinaverat. Novissimè gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis consecravit: hoc enim nomen antè Olympiadis parvulæ fuit. Quæ omnia ita palàm facta sunt, ut timuisse videatur, ne facinus ab eâ commissum non probaretur.

C A P. VIII. Decessit Philippus xl & vii annorum, eum annis xxv regnâset. Genuit ex Larissæ saltatrice filium Aridaum, qui post Alexandrum regnavit. Habuit & alios multos ex variis matrimoniis regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro periire. Fuit rex armorum quàm conviviorum apparatibus studiosior; cui maximæ opes erant instrumenta bellorum: divitiarum quæstu quàm custodiâ solertior: itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. Blandus pariter & insidiosus alloquio; qui plura promitteret, quàm præstaret: in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solennis illi consuetudo, Inter hæc eloquentia, & in-

signis oratio, acuminis & solertia plena: ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus. Huic Alexander filius successit, & virtute & vitiis patre major. Itaque vincendi ratio utrique diversa. Hic apertè, ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hostibus, hic palàm fufis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere: hic ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus: sed ebrietatis diversa vitia. Patri mos erat etiam de convivio in hostem procurrere, manum conferre, periculis se temere offerre: Alexander non in hostem, sed in suos sæviebat. Quamobrem Philippum sæpe vulneratum proelia remisere: hic amicorum interfecto convivio frequenter excessit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique similis. Solertia pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior, & honestior. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.

LIBER X.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Artaxerxis filii in patrem conspirant. Sed conspiratione detectâ, parricidii pœnas dant.*
- II. *Causa parricidii ex multiplici libidine nata.*
- III. *Ochus, Artaxerxis successor, cognatorum principum strage regiam replet. Persica monarchia finis.*

C A P U T I.

AR TAXERX I, regi Persarum, ex pellicibus cæv filii fuere, sed tres tantum iusto matrimonio suscepti: Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium contra morem Persarum, apud quos rex non nisi morte mutatur, per indulgentiam pater regem vivus fecit: nihil sibi ablatum existimans, quod in filium contulisset; sinceriusque gaudium ex procreatione capturus, si insignia majestatis suæ vivus in filio conspexisset. Sed Darius, post nova paternæ pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus, si solus parricidium cogitasset; tanto sceleratior, quod in societatem facinoris assumptos, quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, ubi in tanto populo non solum sociari, verum etiam fileri parricidium potuit; ut ex quinquaginta liberis nemo inventus sit, quem aut paterna majestas, aut veneratio senis, aut indulgentia patris, à tantâ immanitate revocaret. Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut quorum præsidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus, tutior ab hostibus quàm à filiis fuerit?

C A P. II. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello, cujus mentio suprâ habita est, Aspasiâ, pellicem ejus, rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem cedere sibi, sicuti regnum, Darius postulaverat: qui, pro indulgentiâ suâ in liberos, primò facturum se dixerat: mox pœnitentiâ ductus, ut honestè negaret, quod temere promiserat, Solis eam sacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatu juvenis, in jurgia primò patris erupit: mox factâ cum fratribus conjuratione, dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis, pœnas parricidii

cidii diis paternæ majestatis ultoribus dedit. Conjuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris extaret, interfecit. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, rex, quàm pater, felicior.

CAP. III. Hæreditas regni Ocho tradita, qui, timens parem conjurationem, regiam cognatorum cade, & strage principum replet, nullâ, non sanguinis, non sexûs, non ætatis misericordiâ permotus: scilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita veluti purificato regno, bellum Cadusiis infert. In eo cum adversus provocatorem hostium Codomannus quidam omnium favore processisset; hoste cæso, victoriam suis pariter, & propè amissam gloriam, restituit. Ob hæc decora idem Codomannus præficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore, post mortem Ochi regis, ob memoriam pristinæ virtutis, rex à populo constituitur; Darii nomine, ne quid regie majestati deesset, honoratus: bellumque cum Alexandro magno, diu variante fortunâ, magnâ virtute gessit. Postremo, victus ab Alexandro, & à cognatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno finivit.

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Occiso Philippo, Alexander Macedones in officio continet.
- II. Initia principatus Alexandri. Persas bello aggredi constituit.
- III. Græcos defectionem cogitantes coercet.
- IV. Thebas, victis incolis, evertit. Atheniensibus infestus.

- V. *Sevit in noverca sua cognatos, & in consanguineos suos; deinde bellum Persicum aggreditur.*
- VI. *Disciplinam militarem ordinat. Parvâ manu ingentia molitur. Persas prælio superat.*
- VII. *Insidiis vitatis, Gordium nodum fatalem callidè solvit.*
- VIII. *In gravissimum morbum incidit, & sanitati restituitur.*
- IX. *Ad alterum prælium apparatus. Atrox pugna. Strages Persarum, & fuga Darii, cujus uxor, mater, filia, captivæ ab Alexandro regiè excipiuntur.*
- X. *Persis superatis, à Persarum luxu Alexander superatur. Novæ in Orientem victoria. Tyrus expugnatur.*
- XI. *Provinciis non paucis receptis pergit ad Hammonis oraculum.*
- XII. *Darii regnum ambit, & pacem petenti recusat.*
- XIII. *Tertii prælii inter Alexandrum & Darium circumstantiæ quædam.*
- XIV. *Ejusdem prælii descriptio. Persæ fugantur, victores prædâ ingenti potiuntur.*
- XV. *Darius à suis vinctus, & multis vulneribus confossus, salutem dicit Alexandro, & in morte regium animum prodit. Alexander Darii obitum fletu & regiâ sepulturâ decorat.*

C A P U T I.

IN exercitu Philippi, sicuti variæ gentes erant, ita, eo occiso, diversi motus animorum fuere. Alii quippe injustâ servitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant: alii tædio longinquæ militiæ, remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filia accensam, rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subitâ mutatione rerum haud mediocrius metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asi-

am, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios, & Thracas, & Dardanos, ceterasque barbaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ; qui omnes populi si pariter deficient, resisti nullo modo posse. Queis rebus veluti medela quædam interventus Alexandri fuit; qui pro concione ita vulgus omne consolatus hortatusque pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, & spe omnes impleret. Erat hic annos xx natus: in quâ ætate ita moderatè de se multa pollicitus est, ut appareret plura cum experimentis reservare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit; quo factò tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut, corpus hominis, non virtutem regis mutasse se dicerent.

CAP. II. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia, cædis conscios ad tumulum patris occidi iussit: soli Alexandro Lyncistarum fratri pepercit, servans in eo auspiciū dignitatis suæ: nam regem eum primus salutaverat. Æmulum quoque imperii Caranum, fratrem ex novercâ susceptum, interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellantes compescuit: orientes nonnullas seditiones extinxit. Quibus rebus erectus, citato gradu in Græciam contendit, ubi, exemplo patris Corinthum evocatis civitatibus, dux in locum ejus substituitur. Inchoatum deinde à patre Persicum bellum aggreditur, in cujus apparatu occupato nuntiatur, Athenienses & Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse; qui Macedonum deletas omnes cum rege copias à Triballis affirmaverit, producto in concionem auctore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderit, se quoque vulneratum diceret. Quâ opinione mutatos omnium ferme civitatum animos esse: præsidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursurus, tantâ celeritate instructo paratoque exercitu Græciam oppressit, ut,

quem venire non senserant, videre se vix crederent.

CAP. III. In transitu hortatus Theſſalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternaëque ſuæ cum his ſub Æacidarum gente neceſſitudinis admonuerat. Cupidè hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris, dux univerſæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia redditusque ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerant, ita primi poenitere cœperunt: contemptum hoſtis in admirationem vertentes, pueritiãque Alexandri, ſpretam antea, ſupra virtutem veterum ducum extollentes. Miſſis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis, & graviter increpatis, Alexander bellum remiſit. Indè Thebas exercitum convertit, eãdem indulgentiã uſurus, ſi parem poenitentiam inveniſſet. Sed Thebani armis, non precibus nec deprecatione uſi ſunt. Itaque victi graviffima quæque ſupplicia miſerrimæ captivitatis experti ſunt. In conſilio cùm de excidio urbis deliberaretur, Phocenſes, & Platæenſes, & Theſpienſes, & Orchomenii, Alexandri ſocii, victoriæque participes, excidia urbium ſuarum, crudelitatemque Thebanorum, referebant: ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera adverſus Græciæ libertatem increpantes. *Quamobrem odium eos omnium populorum eſſe: quòd vel ex eo manifeſtari, quòd jurejurando ſe omnes obſtrinxerint, ut victis Perſis Thebas diruerent.* Adjiciunt & ſclerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverint, ut non præſenti tantum perfidiã, verum & veteri infamiã inviſi forent.

CAP. IV. Tunc Cleadas, unus ex captivis, datã poteſtate dicendi, non à rege ſe deſeciſſe, quem interfectum audierint, ſed à regis hæredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, credulitatis, non perfidiæ culpam eſſe; cuius tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe, deletã juventute: nunc ſenum fœminarumque, ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare vulgus, quod ipſum ſtupris contumeliisque ita vexatum eſſe, ut nihil amarior unquam ſint paſſi: nec jam

pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patria solo, & pro urbe, quæ non viros tantum, verum & deos genuerit. Privatâ etiam regem superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat; actâque Thebis à patre ejus Philippo pueritiâ: rogat, urbi parcat, quæ majores ejus partim apud se genitos, deos adoret: partim educatos, summa majestatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quàm preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi sub coronâ venduntur. quorum pretium non ex e mentium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem graviter tulit Alexander, ut secundâ legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum fiduciâ toties rebellent, sibi dantur: paratîsque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eò res reducta est, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

CAP. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercæ suæ cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedoniâ remaneret: & reges stipendiarios conspectioris ingenii, ad commilitium secum trahit: segniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat: unde conspectâ Asiâ, incredibili ardore mentis accensus, duodecim aras deorum in belli vota statuit. Patrimonium omne suum, quod in Macedoniâ, Europâque habebat, amicis dividit, sibi Asiam sufficere præfatus. Priusquam ulla navis litore excederet, hostias cædit, petens victoriam bello, quo toties à Persis petitæ Graciæ ultor electus sit: quibus longa jam satis, & matura imperia contigisse,

quorúmque tempus esse vices excipere meliùs astu-
ros. Sed nec exercitùs ejus alia, quàm regis animo-
rum præsumptio fuit: quippe obliti omnes conjugum,
liberorúmque, & longinquæ domo militiæ, Persicum
aurum, & totius Orientis opes, jam quasi suam præ-
dam ducebant: nec belli periculorúmque, sed divi-
tiarum meminerant. Cùm delati in continentem es-
sent, primus Alexander jaculum velut in hostilem ter-
ram jecit; armatúsque de navi tripudianti similis pro-
siluit, atque ita hostias cædit, precatus, *ne se regem il-
la terra invita accipiant.* In Ilio quoque ad tumulos
heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

C A P. VI. Indè hostem petens, milites à populatio-
ne Asiæ prohibuit, *parcendum suis rebus* præsatus, *nec
perdenda ea, quæ possessuri venerint.* In exercitu ejus
fuere peditum xxx duo millia, equitum quatuor mil-
lia quingenti, naves centum lxxxii. Hæc tam parvâ
manu universum terrarum orbem utrùm admirabiliùs
vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est: cùm ad
tam periculosum bellum exercitum legeret, non juve-
nes robustos, nec primum florem ætatis, sed vetera-
nos; plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre
patruísque militaverant, elegit: ut non tam milites,
quàm magistros militiæ electos putares. Ordines quo-
que nemo nisi sexagenarius duxit: ut si principia ca-
strorum cerneret, senatum te alicujus prisce reipubl.
videre diceret. Itaque nemo in prælio fugam, sed
victoriam cogitavit: nec in pedibus cuiquam spes,
sed in lacertis fuit. Contrà rex Persarum Darius, fi-
ducia virium, nil astu agere, affirmans suis, *occulta
consilia victoriæ furtiva convenire,* nec hostem regni
finibus arcere, sed in intimum regnum accipere: glo-
riosius ratus repellere bellum, quàm non admittere.
Prima igitur congressio in campis Adraistiis fuit. In
acie Persarum sexcenta millia fuere, quæ non minùs
arte Alexandri, quàm virtute Macedonum superata,
terga verterunt. Magna itaque cades Persarum fuit.
De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti

equites cecidere; quos rex impensè, ad cæterorum exemplum humatos, statuis equestribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. Post victoriam major pars Asiæ ad eum defecit. Gessit & plura bella cum præfectis Darii, quos jam non tam armis, quàm terrore nominis sui vicit.

CAP. VII. Dum hæc aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyncistâ, genero Antipatri, qui præpositus Macedoniæ erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis interfecto eo in Macedoniâ motus oriretur, in vinculis eum habuit. Post hæc Gordien urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam majorem & minorem: cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, sed quòd audierat in eâ urbe in templo Jovis jugum Gordii positum; cujus nexum si quis solvisset, eum totâ Asiâ regnaturum antiqua oracula cecinisse. Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cùm in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare cœperunt. Profectus ad consulendos augures vicinæ urbis, obviam in portâ habuit virginem eximiae pulcritudinis: percontatus eam, quem potissimum augurem consuleret: illa auditâ causâ consulendi, gnara artis ex disciplinâ parentum, *regnum ei portendi*, respondit: polliceturque se & matrimonii, & spei sociam. Tam pulcra conditio, prima regni felicitas videbatur. Post nuptias, inter Phrygas orta seditio est. Consulentiibus de fine discordiarum, oracula responderunt, *regem discordiis opus esse*. Iteratò quærentibus de personâ regis, jubentur eum regem observare, quem reversi primùm in templum Jovis euntem plaustro reperissent. Obvius illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutant. Ille plaustrum, quo vehenti regnum delatum fuerat, in templo Jovis positum, majestati regiæ consecravit. Post hunc filius Mida regnavit, qui ab Orphéo sacrorum solennibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit:

quibus tutior omni vitâ, quàm armis fuit. Igitur Alexander captâ urbe cùm in templum Jovis venisset, jugum plaustrî requisivit: quo exhibito, cùm capita loramentorum intrâ nodos abscondita reperire non posset, violentius oraculo usus, gladio loramenta cædit, atque ita resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. Hæc illi agenti, nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angustias, magnâ celeritate Taurum transcendit: in quâ festinatione quingenta stadia cursu fecit. Cùm Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris, in præfrigidam undam se projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut interclusâ voce non spes modò remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. Unus erat ex medicis nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur: sed & ipsum Parmenionis pridie à Cappadociâ missæ epistolæ suspectum faciebant: qui ignarus infirmitatis Alexandri scripserat, à Philippo medico caveret, nam corruptum illum à Dario ingenti pecuniâ esse. Tutius tamen est ratus, dubiæ se fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolas medico tradidit: atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, latior factus est, sanitatēque quartâ die recepit.

CAP. IX. Intereâ Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit. Movebat hæc multitudo hostium respectu paucitatis suæ Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum istâ paucitate gessisset; quantosque populos fudisset: Itaque cùm spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversâ oratione alloquitur: Illyrios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione; Græcos veterum bellorum me-

moriâ, internecivique cum Persis odii accendebat: Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ: nec inventos illis toto orbe pares viros gloriatur. Cæterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atque inter hæc identidem consistere aciem jubet, ut hæc morâ consuescant oculis turbam hostium sustinere. Nec Darii regis opera in ordinandâ acie defuit. Quippe omissis ducum officiis, ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriæ Persarum, imperiisque perpetuæ à diis immortalibus datæ possessionis admonere. Post hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tandiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde cædes Persarum secuta est. Cæsa sunt peditum unum & sexaginta millia, equitum decem millia: capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestres cxxx, equites cl. In castris Persarum multum auri cæterarumque opum inventum. Inter captivos castrorum, mater, & uxor eademque soror, & filiæ duæ Darii, fuere. Ad quas visendas hortandasque cum Alexander venisset, conspectis armatis, invicem se amplexæ, velut statim morituræ, complorationem ediderunt. Provolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, sed dum Darii corpus sepeliant, dilationem mortis, deprecantur. Motus tantâ mulierum pietate Alexander, & Darium vivere dixit: & timentibus mortis metum demisit: easque haberi ut reginas præcepit. Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matrimonium iussit.

CAP. X. Post hæc, opes Darii, divitiarumque apparatus contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivia, & magnificentiam epularum sectari: tunc Barsenen captivam diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. A quâ postea susceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosque amicos ad recipiendas Asiæ civitates misit: quæ statim auditâ famâ

victoriæ, ipsis Darii præfectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiscitur: ubi obvios cum infulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit: aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis præter ceteros fuit Abdalominus, rex ab Alexandro Sidoniæ constitutus. Quem Alexander, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent. Tyrionum civitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, gratè munere accepto, Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exercitu insulæ applicato, non minus animosis Tyriis fiduciâ Carthaginiensium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine conditâ, tertiam partem Orbis quæsisset; turpe ducentes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio quærendo, quàm sibi in tuendâ libertate. Amotâ igitur imbelli ætate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis, non magno post tempore per prodicionem capiuntur.

C A P. XI. Indè Rhodum Alexander, Ægyptum, Ciliciamque sinè certamine recipit. Ad Jovem deinde Hammonem pergit, consulturus & de eventu futurorum, & de origine suâ. Namque mater ejus Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philippus ultimo propè vitæ suæ tempore, *filium suum non esse* palàm prædicaverat. Quâ ex causâ Olympiadem, velut stupri compertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere, simul & matrem infamiâ libera-

re, per præmissos subornat antistites, quid sibi responderi velit. Ingredientem templum, statim antistites, ut Hammonis filium, salutant. Ille lætus dei adoptione, hoc se patre censeretur jubet. Rogat deinde, *an omnes interfectores parentis sui sit ultus* : respondetur, *patrem ejus nec posse interfici nec mori* : regis Philippi *peractam plenè ultionem esse*. Tertiam interrogationem poscenti, victoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum dari respondetur. Comitibus quoque suis responsum, ut Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta insolentia, mirusque animo increvit tumor, exemptâ comitate, quam & Græcorum literis & Macedonum institutis didicerat. Reversus ab Hammone Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput esse Ægypti jubet.

CAP. XII. Darius, cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. Interjecto tempore, aliæ epistolæ Darii Alexandro redduntur, quibus filia matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander *sua sibi dari* rescripsit ; jussitque supplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum spe pacis amissâ, bellum Darius reparat : cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum obviam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur, uxorem ejus ex collisione abjecti partus decessisse, ejusque mortem illacrymatum Alexandrum, exequiasque benignè profecutum, idque eum non amoris, sed humanitatis causâ fecisse. Nam semel tantum eam Alexandro visam esse, cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus verè victum, cum post tot prælia, etiam beneficiis ab hoste superaretur, gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod à tali potissimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinceps

de maiorem partem regni usque flumen Euphratem, & alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentum. Ad hæc Alexander, *Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit; nec à se quicquam factum in hostis adulationem, nec quòd in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quæreretur: sed animi magnitudine, quâ didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates contendere; polliceturque, præstaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par haberi velit. Ceterum, neque mundum posse duobus solibus regi: neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere: proinde aut deditionem eâ die, aut in posteram, aciem paret: nec polliceatur sibi aliam, quàm sit expertus, victoriam.*

C A P. XIII. Posterâ die aciem producunt: tum repente antè prælium, confectum curis Alexandrum somnus arripuit. Cùm ad pugnam solus rex deesset, à Parmenione ægre excitatus, quærentibus somni causas omnibus inter pericula, cuius etiam in otio semper parcior fuerit: Magno se æstu liberatum ait, somnūque sibi à repentinâ securitate datum, quòd liceat cum omnibus Darii copiis configere: veritum se longam belli moram, si Persæ exercitum divisissent. Ante prælium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorūque pulcritudinem mirabantur: Persæ à tam paucis victa suorum tot millia stupebant. Sed nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantum meminisse jubet cum iisdem se tertio pugnare; nec meliores factos putarent fugâ, cùm in aciem secum tam tristem memoriam cædium suarum, & tantum sanguinis duobus præliis fusi ferrent: & quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse, sic virorum sibi. Hortatur spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in quâ plus prædæ quàm periculi sit; cùm victoria non armorum decore, sed ferri virtute quæatur.

CAP. XIV. Post hæc prælium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties à se victi hostis ruebant : contra Persæ mori, quàm vinci præoptabant. Rarò ullo prælio tantum sanguinis fusum est. Darius cùm vinci suos videret, mori voluit & ipse : sed à proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, intercluderetur : *Non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia sociorum hosti objiciat : debere & aliis fuga viam patere, quæ paruerit sibi.* Alexander autem periculossima quæque aggrediebatur ; & ubi confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eò se semper ingerebat, periculæque sua esse, non militum volebat. Hòc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno ; cuius tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit : patienterque Persæ post imperium tot annorum jugum servitutis acceperint. Donatis refectisque militibus 34 diebus prædam recognovit. In urbe deinde Susâ 40 millia talentum invenit. Expugnat & Persèpolim, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque orbis terrarum spoliis, quæ interitu ejus primùm apparuere. Inter hæc DCCC admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncatâ corporis parte tulerant ; rogantes, ut sicuti Græciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret. Datâ potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm detestandum sui conspectum reportarent.

CAP. XV. Interea Darius in gratiam victoris à cognatis suis, aureis compedibus catenisque in vico Parthorum Tharâ vincitur. Credo ita diis immortalibus judicantibus, ut in terrâ eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die supervenit : ibique cognovit Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Jusso itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum, fugientem insequitur : in itinere multa

de maiorem partem regni usque flumen Euphratem, & alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentum. Ad hæc Alexander, *Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit; nec à se quicquam factum in hostis adulationem, nec quòd in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quareret: sed animi magnitudine, quâ didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates contendere; polliceturque, præstaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par haberi velit. Ceterum, neque mundum posse duobus solibus regi: neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere: proinde aut deditionem eâ die, aut in postera, aciem paret: nec polliceatur sibi aliam, quàm sit expertus, victoriam.*

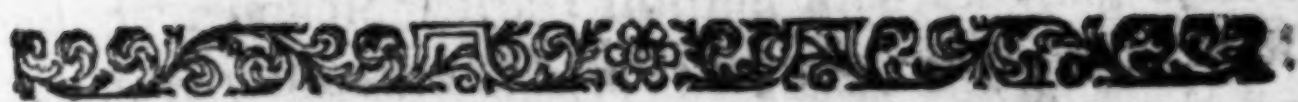
C A P. XIII. Posterâ die aciem producunt: tum repente antè prælium, confectum curis Alexandrum somnus arripuit. Cùm ad pugnam solus rex deesset, à Parmenione ægre excitatus, quærentibus somni causas omnibus inter pericula, cuius etiam in otio semper parcior fuerit: *Magno se aestu liberatum ait, somnūque sibi à repentinâ securitate datum, quòd liceat cum omnibus Darii copiis configere: veritum se longam belli moram, si Persæ exercitum divisissent. Ante prælium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorūque pulcritudinem mirabantur: Persæ à tam paucis victa suorum tot millia stupebant. Sed nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantum meminisse jubet cum iisdem se tertio pugnare; nec meliores factos putarent fugâ, cùm in aciem secum tam tristem memoriam cædium suarum, & tantum sanguinis duobus præliis fusi ferrent: & quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic virorum sibi. Hortatur spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in quâ plus prædæ quàm periculi sit; cùm victoria non armorum decore, sed ferri virtute quæatur.*

CAP. XIV. Post hæc prælium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties à se victi hostis ruebant : contrà Persæ mori, quàm vinci præoptabant. Rarò ullo prælio tantum sanguinis fusum est. Darius cùm vinci suos videret, mori voluit & ipse : sed à proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, intercluderetur : *Non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia sociorum hosti objiciat : debere & aliis fugæ viam patere, quæ patuerit sibi.* Alexander autem periculossima quæque aggrediebatur ; & ubi confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eò se semper ingerebat, periculæque sua esse, non militum volebat. Hòc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno ; cuius tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit : patienterque Persæ post imperium tot annorum jugum servitutis acceperint. Donatis refectionisque militibus 34 diebus prædam recognovit. In urbe deinde Susâ 40 millia talentum invenit. Expugnat & Persepolim, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque orbis terrarum spoliis, quæ interitu ejus primùm apparuere. Inter hæc DCCC admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncatâ corporis parte tulerant ; rogantes, ut sicuti Græciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret. Datâ potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm detestandum sui conspectum reportarent.

CAP. XV. Interea Darius in gratiam victoris à cognatis suis, aureis compedibus catenisque in vico Parthorum Tharâ vincitur. Credo ita diis immortalibus judicantibus, ut in terrâ eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die supervenit : ibique cognovit Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Jusso itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum, fugientem insequitur : in itinere multa

& periculosa prœlia facit. Emenſus deinde multa millia paſſuum, cùm nullum Darii indicium reperiffet, reſpirandi equis datâ poteſtate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, ſed ſpirantem adhuc, invenit : qui applicito captivo cùm civem ex voce cognoviſſet, id ſaltem præſentis fortuna ſolacium habere ſe dixit, quòd apud intellecturum locuturus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro jubet, ſe nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quòd in matre liberisſque ſuis, regium ejus, non hoſtilem animum expertus, feliciùs hoſtem quàm cognatos ſortitus ſit : quippe matri & liberis ſuis ab eodem hoſte vitam datam : ſibi à cognatis ereptam, quibus & vitam, & regna dederit : Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipſe victor volet. Alexandro referre ſe, quam ſolam moriens poteſt, gratiam : precari ſuperùm inferùmque numina, & regales deos, uti illi terrarum omnium victori contingat imperium. Pro ſe juſtam magis, quàm gravem ſepulturæ veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non ſuam, ſed exempli, communémque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere, illi & indecorum & periculolum eſſe : quippe cùm in altero juſtitia ejus, in altero etiam utilitatis cauſa verſetur. In quam rem unicum pignus fidei regia, dexteram ſe ferendam Alexandro dare. Poſt hæc porrectâ manu expiravit. Quæ ubi Alexandro nuntiata ſunt ; viſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt : corpùſque regio more ſepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri juſſit.

LIBER XII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Alexandri in retinendo milite solertia. Græci bellum absente Alexandro reparant.*
- II. *Alexander, rex Epiri, Italiam turbat, & tandem in pugna cadit: Scythæ Alexandri præfectum & exercitum interneccione delent.*
- III. *Alexandri simulatio, ambitio, cum Thalestri concubitus, luxus, & profusiones.*
- IV. *Quâ ratione Macedones tumultuantes in officio continuerit.*
- V. *In domesticos suos ferrum stringit, & novâ ratione adversarios ulciscitur, populos multos subigit, & Bessus, Darii interfectorem, de medio tolli curat.*
- VI. *In convivio mactat Clitum amicum, quem frustra desiderat peccati serâ pœnitentiâ ductus.*
- VII. *Ad ingenium reversus in prudentes consiliarios favit: ad Orientem statuit imperii limites. Bacchi vestigiis delectatur, Herculisque gesta superare contendit.*
- VIII. *Porum, prælio superatum, regiè excipit & dimittit: multis populis expugnatis, quietem exercitui concedere velle videtur.*
- IX. *Bellum instaurat. In Sugamborum urbe de vitâ certat, & periclitatur.*
- X. *Ab amicis periculo ereptus, Oceanum lustrat: terminos imperii statuit: præfectos vitâ privat, & ad nuptias applicat animum.*
- XI. *Liberalitas, munificentia, & severitas ejusdem.*
- XII. *Quâ ratione Macedones seditiosos ad officium revocaverit. Hephæstionis obitus & tumultus.*
- XIII. *Dum occidentales provincie manus porrigunt,*

Alexander in lethalem morbum incidit Babylonem pergens.

XIV. *Alexander Antipatri artibus veneno extinguitur.*

XV. *Alexandri moribundi novissima verba.*

XVI. *Ejusdem Alexandri Magni elogium.*

C A P U T I.

LEXANDER in prosequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis ejus sociis tredecim millia talentum divisit. Equorum major pars æstu amissa, inutilesque etiam, qui superfuerant, facti. Pecunia omnis centum nonaginta millia talentum Ecbatana congesta, eique Parmenio præpositus. Dum hæc aguntur, epistolæ Antipatri è Macedoniâ ei redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum, in Graciâ; bellum Alexandri regis Epiri, in Italiâ; bellum Zopyrionis, præfecti ejus, in Scythiâ, continebatur. Quibus variè affectus, plus tamen lætitiæ, cognitis mortibus duorum æmulo-
rum regum, quàm doloris, amissi cum Zopyrione exercitus, suscepit. Namque post profectiorem Alexandri, Græcia ferme omnis in occasionem recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedæmoniorum secuta, qui Philippi Alexandrique pacem soli spreverant, & leges respuerant. Dux hujus belli Agis rex Lacedæmoniorum fuit, quem motum Antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit. Magna tamen utrinque cædes fuit. Agis rex, cum suos terga dantes videret, dimissis satellitibus, ut Alexandro felicitate non virtute inferior videretur, tantam stragem hostium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi à multitudine victus, gloriâ tamen omnes vicit.

C A P. II. Porro Alexander rex Epiri, in Italiam à Tarentinis auxilia adversus Bruttios deprecantibus, solli-

solicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in divisione orbis terrarum, Alexandro, Olympiadis sororis suæ filio, Oriens, sibi Occidens sorte contigisset: non minorem rerum materiam in Italiâ, Africâ, Siciliâque, quàm ille in Asiâ, & in Persis habiturus. Huc accedebat, quòd sicut Alexandro magno Delphica oracula insidias in Macedoniâ; ita huic responsum Dodonæi Jovis circa urbem Pandosiam amnèmq; Acherusium prædixerat. Quæ utraque cùm in Epiro essent, ignarus eadem & in Italiâ esse, ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur, cùm in Italiam venisset, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognito urbis facto, brevi post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Appulis Brundisium, quam Ætoli, sequuti tum famâ rerum in Trojâ gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem, condiderant: sed pulsi ab Appulis, consulentes oracula responsum acceperant, *locum quem repetissent, perpetuò possessuros*. Hæc igitur ex causâ, per legatos cum belli comminatione, restitui sibi ab Appulis urbem postulaverant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierant, perpetuam ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso, diu urbem possederunt. Quod factum cùm cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum Brutiis Lucanisque bellum; multasque urbes cepit: tum & cum Metapontinis, & Pediculis, & Romanis, foedus amicitiamque fecit. Sed Brutii Lucanisque, cùm auxilia à finitimis contraxissent, acrius bellum reperivere. Ibi rex juxta urbem Pandosiam, & flumen Acherunta, non prius fatalis loci cognito nomine, quàm occideret, interficitur, moriensque non in patriâ fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus ejus Thurii publicè redemptum sepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italiâ, Zopyrion quoque præfectus Ponti ab Alexandro Mag.

gno relictus, otiosum se ratus, si nihil & ipse gessisset, adunato 30 millium exercitu, Scythis bellum intulit: casusque cum omnibus copiis, poenas temere illati belli genti innoxia luit.

C A P. III. Hæc cum nuntiata in Parthis Alexandro essent, simulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui suo triduum luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam expectantibus, conjugisque ac liberos suos animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: *ibi nihil actum tot egregiis præliis ait, si incolumis Orientalis Barbaria relinquatur: nec se corpus, sed regnum Darii petisse; persequendosque esse eos, qui à regno defecerint.* Hæc oratione velut ex integro incitatis militum animis Hyrcaniam, Mardosque subegit. Ibi ei occurrit Thalestris sive Minithæa, Amazonum regina, cum ccc mulieribus, xxv. dierum inter confertissimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quasitura: cujus conspectus adventusque admirationi omnibus fuit, & propter insolitum feminis habitum, & propter expetitum concubitus. Ob hoc tredecim diebus otio à rege datis, ut visa est uterum implēsse, discessit. Post hæc Alexander habitum regum Persarum, & diadema, insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum, quos vicerat, transiret, assumit. Quæ ne invidiosius in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam vestem auratam purpureamque sumere jubet. Ut luxum quoque, sicuti cultum, Persarum imitaretur, inter pellicum regiarum greges electæ pulchritudinis nobilitatisque notitium vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & destructa luxuria videretur, conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quæri solere.

C A P. IV. Inter hæc indignatio omnium totis castris erat, à Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam patriæ nomen ejuraret, moresque Per-

farum assumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur; militibus quoque suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in castris imaginem quandam Larum, ac domesticæ sedis: simul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum minùs exhaustiri posse Macedoniam, si veteranis patribus tyrones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati, constantioresque futuri, si non solum tyrocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent. Quæ consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus, pro numero filiorum, præmia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat. Itaque à parvulâ ætate periculis laboribusque indurati, invitatus exercitus fuere: neque castra aliter quàm patriam, neque pugnam aliud unquam quàm victoriam duxere. Hæc suboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras: unde postea originem Parthorum reges habuere.

CAP. V. Interea Alexander non regio, sed hostili odio favire in suos coepit. Maximè indignabatur capi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriaëque mores subvertisse. Propter quæ crimina, Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philotâ filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes universis castris coepere, innoxii senis filique casum miserantes; interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro essent, verens ne hæc opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, & ne victoriæ gloria favitiæ maculâ infuscaretur, simulat se ex ami-

cis quosdam in patriam victoriæ nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem, propter militiam remotiorem. Datos fascēs epistolarum tacitè ad se deferri jubet: ex quibus cognito de se singulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerint, contribuit, aut consumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Drancas, Evergetas, Parymas, Parapammenos, Adaspios, ceterosque populos, qui in radice Caucasi morabantur, subegit. Interea unus ex amicis Darii Bessus, victus perducitur, qui regem non solum prodiderat, verum & interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ excrucians fratri Darii tradidit; reputans non tam hostem suum fuisse Darium, quam amicum ejus, à quo esset occisus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaïm condidit, intra diem septimum decimum muro vi. millium passuum consummato, translatis eò trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque xii urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat.

C A P. VI. His ita gestis, solenni die amicos in convivium vocat; ubi ortâ inter ebrios rerum à Philippo gestarum mentione, præferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, assentante majore convivarum parte. Itaque cum unus è senibus Clitus, fiduciâ amicitiae regiae, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque ejus res gestas; adeò regem offendit, ut telo à satellite rapto eundem in convivio trucidaverit. Quâ eade exultans, mortuo patrocinium Philippi, laudemque paternæ militiæ objectabat. Postquam satiatus eade animus conquievit, & in iræ locum successit æstimatio, modò personam occisi, modò causam occidendi considerans, pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam iracundè accepisse se, quam nec convitia debuisset; amicūque senem & innoxium,

à se occisum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in poenitentiam, quo pridem in iram versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. Manfit hæc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim poenitentia, nutricis suæ, sororis Cliti, recordatio; cujus absentis eum maximè pudebat: tam foedam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis, & victor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidia, quantum apud ceteros amicos merum & odium sui fecerit: quàm amarum & triste reddiderit convivium suum, non armatus in acie, quàm in convivio terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias, aliisque Macedoniæ extincti principes, occurrebant. Ob hæc illi quatri-duo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis *ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat, quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas, & irritatas bello gentes, destituat.* Multum profuere Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos & Dathas in deditionem accepit.

CAP. VII. Deinde, quod primò ex Persico superbiæ regiæ more distulerat, ne omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed adorari se jubet. Acerimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit; siquidem sub specie insidiarum omnes interfecti. Retentus tamen est à Macedonibus mos salutandi regis, explosâ adoratione. Post hæc Indiam petit, ut

Oceano ultimóque Oriente finiret imperium. Cui gloria, ut etiam exercitûs ornamenta convenirent, phaleras equorum, & arma militum, argento inducit; exercitûmque suum, ab argenteis clypeis, Argyraspidas appellavit. Cùm ad Nyfam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus fiduciâ religionis Liberi patris, à quo condita urbs erat, parcì jussit: lætus non militiam tantum, verum & vestigia se dei sequutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite, hederâque non aliter vestiti, quàm si manu cultus, colentiûmque industriâ exornatus esset. Sed exercitus ejus, ubi ad montem accessit, repentino impetu mentis, in sacros dei ululatus instinctus, cum stupore regis, sinè noxâ discurrit: ut intelligeret, non tam oppido se parcendo, quàm exercitui suo consuluisse. Inde montes Dadaeos, regnâque Cleofidis reginæ petit. Quæ cùm se dedisset ei, concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit: illecebris consecuta, quod virtute non potuerat: filiûmque ab eo genitum, Alexandrum nominavit, qui postea regnum Indorum potitus est. Cleofis regina, propter prostratam pudicitiam, *scortum regium* ab Indis exinde appellata est. Peragratâ Indiâ, cùm ad saxum miræ asperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerant, pervenisset, cognoscit, Herculem ab expugnatione ejusdem saxi terræ motu prohibitum. Captus itaque cupidine Herculis acta superare, cum summo labore ac periculo potitus saxo, omnes ejus loci gentes in deditionem accipit.

C A P. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, viribus corporis, & animi magnitudine pariter insignis, qui bellum jampridem, auditâ Alexandri opinione, in adventum ejus parabat. Commisso itaque prælio, exercitum suum Macedonas invadere jubet; sibi regem eorum privatum hostem deposcit. Nec Alexander pugnæ moram fecit: sed primâ congressione vulnerato equo, cùm præceps ad terram decidisset, concursu satellitum servatur. Porus multis

vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeò doluit, ut cum veniam ab hoste accepisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit, ægréque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remisit. Duas ibi urbes condidit: unam Nicæam; alteram, ex nomine equi, Bucephalen vocavit. Indè Arestas, Gesteapos, Præsidas, Gangaridas, cæsis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites venisset, ubi eum hostium ducenta millia equitum opperiebantur, exercitus omnis, non minùs victoriarum numero quàm laboribus fessus, lacrymis eum deprecatur, finem tandem belli faceret, aliquando patria, reditûsque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum sufficeret: ostendere alius caniciem, alius vulnera, alius ætate consumpta corpora, alius cicatricibus exhausta: solos se esse, qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias saltem suas paternis sepulcris reddat, quorum non tam studiis deficiatur, quàm annis: Ac si non militibus, vel ipse sibi parcat, ne fortunam suam nimis onerando fatiget. Motus his tam justis precibus, velut in finem victoriæ, castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum molitionibus & hostis terreretur, & posteris admiratio sui relinqueretur. Nullum opus milites latius fecere. Itaque cæsis hostibus, cum gratulatione in eadem reverterunt.

CAP. IX. Indè Alexander ad amnem Acesinem pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi Hiacensanas Sileosque, quos Hercules condidit, in deditio-nem accepit. Hinc in Ambros & Sugambros navigat. Quæ gentes eum armatis lxxx millibus peditum, & lx millibus equitum excipiunt. Cum prælio victor esset, exercitum ad urbem eorum ducit. Quam desertam à defensoribus cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planiciem sinè ullo satellite defiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si possint in uno

capite orbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minùs Alexander constanter restitit, & unus adversùs tot millia præliatur. Incredibile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum, non tantus laceffentium clamor terruerit; solus tot millia ceciderit ac fugaverit. Ubi verò obrui multitudine se vidit, trunco se, qui tum præpter murum stabat, applicuit, cujus auxilio rutilus, cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo ejus, amici ad eum defiliunt, ex quibus multi cæsi: præliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris dejectis, in auxilium veniret. In eo prælio sagittâ sub mammâ trajectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito tam diu præliatus est, donec eum, à quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

CAP. X. Itaque ex magnâ desperatione tandem salutis redditus, Polyperchonta cum exercitu Babylo-niam mittit. Ipse cum lectissimâ manu navibus conscensis, Oceani littora peragrat. Cum venisset ad urbem Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes, sagittas veneno armant: atque ita gemino mortis vulnere, hostem à muris summoventes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemaeus esset, moriturusque jamjam videretur, per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est, quâ in potu acceptâ, statim periculo liberatus est, majorque pars exercitus hoc remedio servata. Expugnata deinde urbe, reversus in naves oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus: ac veluti curru circa metam actò, positus imperii terminis, quatenus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt, aut mare navigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum, urbem Barcen condidit; arasque statuit, relicto ex numero amicorum littoralibus Indis præfecto. Inde iter terrestre facturus, cum arida loca mediis itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcipit,

quibus ingenti dulci aquâ inventâ, Babyloniam redit. Ibi multæ devictæ gentes præfectos suos accusaverunt; quos sinè respectu amicitia Alexander in conspectu legatorum necari iussit. Filiam post hæc Darii regis Statiram in matrimonium recepit: sed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

CAP. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat; & promittit, se æs alienum omnium propriâ impensâ soluturum, ut prædam præmiâque integra domos ferant. Insignis hæc munificentia non summâ tantum, verum etiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis quàm à creditoribus gratius excepta: quoniam utrisque exactio pariter ac solutio difficilis erat. xx millia talentum in hos sumptus expensa. Dimissis veteranis, exercitum junioribus supplet. Sed retenti veteranorum discessum aggrè ferentes, missionem & ipsi flagitabant: nec annos, sed stipendia sua numerari jubebant: pariter in militiam lectos, pariter sacramento solvi, æquum censentes; nec jam precibus, sed convitio agebant, jubentes eum solum cum patre suo Hammone inire bella, quatenus milites suos fastidiat. Contrà ille nunc castigare milites; nunc lenibus verbis monere, ne gloriosam militiam seditionibus infuscarent. Ad postremum cum verbis nihil proficeret; ad corripiendos seditionis authores, è tribunali in concionem armatam inermis ipse desiliit, & nemine prohibente, xiii correptos manu suâ ipse ad supplicia duxit. Tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi supplicii constantiam disciplina militaris dabat.

CAP. XII. Inde separatim auxilia Persarum in concione alloquitur. Laudat perpetuam illorum, tum in se, tum in pristinos reges fidem; sua in illos beneficia commemorat; *ut nunquam quasi victos, sed deluti victoria socios habuerit: denique se in illorum, non illos in gentis suæ morem transisse: affinitatibus connubiorum*

viſtos viſtoribus miſcuiffe: Nunc quoque, ait, cuſtodiam corporis ſui non Macedonibus tantum ſe, verum & illis crediturum. Atque ita mille ex his juvenes in numerum ſatellitum legit: auxiliorum quoque portionem, formatam in diſciplinam Macedonum, exercitui ſuo miſcet. Quam rem agre Macedones tulerunt, jaſtantes, hoſtes ſuos in officium ſuum à rege ſubjectos. Tunc univerſi flentes, regem adeunt, orant ſuppliciiis ſuis potiùs ſaturet ſe, quàm contumeliis. Quà modeſtiâ obtinuerant, ut undecim millia militum veteranorum exauſtoraret. Sed ex amicis dimiſſi ſenes, Polyperchon, Clitus, Gorgias, Polydamas, Amadas, Antigeneſ. Dimiſſis his Craterus præponitur, juſſus præeſſe Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrùmque cum ſupplemento tyronum in locum ejus evocat: ſtipendia revertentibus, veluti militantibus data. Dum hæc aguntur, unus ex amicis ejus Hephæſtion decedit, dotibus primò formæ pueritiæque, mox obſequiis regi percarus: quem contra decus regium Alexander diu luxit: tumulùmque ei xii millium talentorum fecit; eùmque poſt mortem coli ut deum juſſit.

C A P. XIII. Ab ultimis littoribus oceani Babyloniam revertenti nuntiatur, legationes Carthaginienſium, cæterarùmque Africæ civitatum, ſed & Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardinia, nonnullas quoque ex Italiâ ejus adventum Babyloniam opperiri. Adeo univerſum terrarum orbem nominis ejus terror invaſerat, ut cunctæ gentes veluti deſtinato ſibi regi adula- rentur. Hæc igitur ex cauſâ Babyloniam feſtinanti, veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex Magis prædixit, ne urbem introiret, teſtatus, hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſâ Babyloniam, in Borſippam urbem trans Euphratem, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anaxarcho philoſopho compulſus eſt ruſſum Magorum prædicta contemnere, ut falſa & incerta; & ſi ſatis conſtent, ignota mortalibus: at ſi naturæ debeantur, immutabilia. Reverſus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis, intermiſſum o-

lim convivium solenniter instituit: totusque in latiti-
am effusus, cum diei noctem pervigilem junxisset, re-
cedentem jam è convivio Medicus Theſſalus, inſtau-
ratâ comestatione, & ipsum & sodales ejus invitat.
Accepto poculo, mediâ potione repentè veluti telo
confixus, ingemuit: elatusque è convivio semianimis,
tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia pos-
ceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret.
Amici causam morbi, intemperiem ebrietatis dissemi-
naverunt: re autem verâ insidiæ fuerunt, quarum in-
famiam successorum potentia oppressit.

CAP. XIV. Author insidiarum Antipater fuit, qui
cum carissimos amicos ejus interfectos videret: Ale-
xandrum Lyncistam, generum suum occisum: Se mag-
nis rebus in Graciâ gestis, non tam gratum apud re-
gem, quàm invidiosum esse: à matre quoque ejus O-
lympiade variis se criminationibus vexatum. Huc ac-
cedebant ante paucos dies supplicia in præfectos de-
victarum nationum crudeliter habita. Ex quibus re-
bus se quoque à Macedoniâ non ad societatem mili-
tiæ, sed ad poenam evocatum arbitrabatur. Igitur ad
occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno
subornat, qui cum fratribus Philippo & Jollâ mini-
strare regi solebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non
are, non ferro, non testâ contineretur, nec aliter fer-
ri, nisi in ungulâ equi potuerit: præmonito filio, ne
alii quàm Theſſalo, & fratribus crederet. Hâc igi-
tur ex causâ apud Theſſalum paratum, repetitum-
que convivium est. Philippus & Jollas prægustare ac-
temperare potum regis soliti, in aquâ frigidâ vene-
num habuerunt, quam prægustatæ jam potioni super-
miserunt.

CAP. XV. Quarto die Alexander indubitata mor-
tem sentiens, agnoscere se fatum domûs majorum suorum
ait: nam plerosque *Æacidarum* intra trigesimum annum
defunctos. Tumultuantes deinde milites, insidiis pe-
riisse regem suspicantes, ipse sedavit; eosque omnes
cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad

conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit: quibusdam mandata ad parentes eorum dederit: adeo, sicuti in hostem, ita & in mortem invictus animus fuit. Dimissis militibus amicos circumstantes percontatur, *videantur ne similem sibi reperturi regem?* Tacentibus cunctis, tum ipse, *ut hoc nesciat, ita illud scire vaticinarique se, ac penè oculis videre dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia; quantis cadibus, quo cruore, mortuo sibi parentatura.* Ad postremum, corpus suum in Hammonis templo condi jubet. Cum deficere eum amici viderent, quærent, *quem imperii faciat heredem?* Respondit, *Dignissimum.* Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Aridaum, cum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret; oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet heredem. Prorsus quasi nefas esset, viro forti alium quàm virum fortem succedere, aut tanti regni opes aliis, quàm probatis relinqui. Hæc voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum discordiæ misisset, ita omnes in æmulationem consurgunt, & ambitione vulgæ tacitum favorem militum quærent. Sexto die præclusâ voce, exemptum digito annulum, Perdiccæ tradidit: quæ res gliscentem amicorum dissensionem sedavit. Nam etsi non voce nuncupatus hæres, iudicio tamen electus esse videbatur.

C A P. XVI. Decessit Alexander, mensem unum, annos tres & triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Quâ nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari: nec decepta somno est. Nam profectò majus humanâ mortalitate opus utero tulit, quam cum Æacidarum gens ab ultimâ sæculorum memoriâ, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps majorem omnium illustraverint, nullius tamen no-

mine, quàm filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparere. Nam eâ die quâ natus est, duæ aquilæ totâ die præpetes supra culmen domûs patris ejus federunt, omen duplicis imperii, Europæ Asiaëque præferentes. Eâdem quoque die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis Olympici, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen universarum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exactâ pueritiâ per quinquennium sub Aristotele doctore inclyto omnium philosophorum crevit. Accepto deinde imperio, Regem se terrarum omnium ac mundi appellari jussit; tantâque fiduciam sui militibus fecit, ut illo præsentem nullius hostis arma, nec inermes, timerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est, quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnauerit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed insidiis suorum, & fraude civili.

LIBER XIII.

BREVILIARIUM CAPITUM.

- I. Luctus post Alexandri Magni excessum: Macedonum ingratitude: ducum ambitio, militumque avaritia.
- II. De Alexandri successore, ducum exercitus sententiæ pugnantes.
- III. Perdiccæ sententiæ reclamant pedites: unde tumultus & seditio, cui Perdicca prudenter medetur.
- IV. Aridaio rege designato, Perdicca & alii duces, sen principes provincias dividunt.
- V. Bellum pro Græciæ libertate ab Atheniensibus.

tolis reparatum. Demosthenis pro patriâ labores. Antipatri obsidio & liberatio.

VI. *Perdicca Cappadoces prælio fatigat. Bellum inter Antigonum & Perdiccam. Ptolemai solers industria.*

VII. *De origine urbis Cyrenes digressio.*

VIII. *Ptolemaus bellum parat in Perdiccam. Eumenis res fortiter & feliciter gesta.*

C A P U T I.

XTINCTO in ipso ætatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triste apud omnes totâ Babylone silentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuntio habuerunt, quòd ut invictum regem, ita immortalem esse crediderant; recordantes, quoties præsentem morte ereptus esset: quàm sæpe pro amisso, repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. Ut verò mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulò antè ab eo devictæ, non ut hostem, sed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darii regis, quam amisso filio, à fastigio tantæ majestatis in captivitatem redactam, indulgentiâ victoris, in eam diem vitæ non poenituerat, auditâ morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit; non quòd hostem filio præferret; sed quòd pietatem filii in eo, quem ut hostem timuerat, experta esset. Contrà, Macedones versâ vice, non ut civem, ac tantæ majestatis regem, verum ut hostem amissum, gaudebant: severitatem nimiam, & assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quòd principes regnum & imperia, vulgus militum thesauros & grande pondus auri, velut inopinatam prædam, spectabant: illi successionem regnî, hi opum ac divitiarum hæreditatem cogitantes. Erant enim in thesauris quinquaginta millia talentum, & in annuo vestigali tributo tricena millia. Sed nec

amici Alexandri frustra regnum spectabant, nam ejus virtutis ac venerationis erant, ut singulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex unâ gente, sed ex toto terrarum orbe electos judicaret. Neque enim unquam antè Macedonia, vel ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu floruit: quos primò Philippus, mox Alexander tantâ curâ legerat, ut non tam ad societatem belli, quàm in successionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus ministris, orbem terrarum victum, cùm exercitus Macedonum tot, non ducibus, sed regibus regeretur? qui nunquam sibi reperissent pares, si non inter se concurrissent: multosque Macedonia pro uno Alexandros habuisset, nisi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armasset.

CAP. II. Cæterum, occiso Alexandro, non, ut læti, ita & securi fuere, omnibus unum locum competentibus: nec minùs milites, quàm invicem se timebant, quorum & libertas solutior, & favor incertus erat. Inter ipsos verò æqualitas discordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ut ei aliquis se summitteret. Armati itaque in regiam coeunt, ad formandum rerum præsentium statum. Perdicca censebat, Roxanes expectari partum, qua exacto mense octavo, matura jam ex Alexandro erat; & si puerum peperisset, hunc dari successorem patri. Meleager negat differenda in partus dubios consilia; nec expectandum dum reges nascerentur, cùm jam genitis uti liceret: seu puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri natum ex Barsine, nomine Herculem: seu mallent juvenem, esse in castris fratrem Alexandri Aridaum, comem, & cunctis non suo tantum, verum & patris Philippi nomine acceptissimum. Cæterum Roxanen esse originis Persicæ: nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituentur: quod nec ipsum Alexandrum voluisse dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem ha-

buisse. Ptolemaeus recusabat regem Aridaum, non propter maternas modò sordes, quòd ex Larissæo scortona-
sceretur: sed etiam propter valetudinem majorem, quam
patiebatur; ne ille nomen regis, aliud imperium teneret:
melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi
fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur,
quàm sub personâ regis indignorum subjiciantur imperio.
Vicit Perdiccæ sententia, consensu universorum. Pla-
cuit itaque Roxanis expectari partum; & si puer na-
tus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Crateron,
& Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum
obsequia jurant.

CAP. III. Cùm equites quoque idem fecissent, pe-
dites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas,
Aridaum, Alexandri fratrem, regem appellant, satel-
litesque illi ex turbâ suâ legunt, & nomine Philippi
patris vocari jubent. Quæ cùm nuntiata equitibus es-
sent, legatos ad mitigandos eorum animos, duos ex
proceribus, Attalum & Meleagrum mittunt, qui po-
tentiam ex vulgi adulatione quærentes, omisâ lega-
tione, militibus consentiunt. Statim & seditio crevit,
ubi caput & consilium habere cœpit. Tunc ad de-
lendum equitatum cuncti armati in regiam irrum-
punt: quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt,
castrisque positis, & ipsi pedites terrere cœperunt.
Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad
interficiendum Perdiccam ducem partis alterius mit-
tit: ad quem armatum, & ultrò vocantem, cùm ac-
cedere percussores ausi non fuissent; tanta constantia
Perdiccæ fuit, ut ultrò ad pedites veniret, & in con-
cionem vocatos edoceret, quod facinus molirentur:
respicerent contra quos arma sumpsissent: non illos Per-
sas, sed Macedonas; non hostes, sed cives esse; plerosque
etiam cognatos eorum, certè commilitones, eorundem ca-
strorum ac periculorum socios: edituros deinde egregium
hostibus suis spectaculum, ut quorum armis victos se do-
leant, eorum mutuis cadibus gaudeant, parentaturosque
sanguine suo manibus hostium à se intersectorum.

CAP. IV. Hæc cum pro singulari facundiâ suâ Perdicca perorâisset, adeo movit pedites, ut probato consilio ejus, dux ab omnibus legeretur. Tum equites in concordiam revocati, in Aridaum regem consentiunt. Servata est portio regni Alexandri filio, si natus esset. Hæc agebant, posito in medio corpore Alexandri, ut majestas ejus testis decretorum esset. His ita compositis, Macedonia & Græciæ Antipater præponitur: Regiæ pecuniæ custodia Cratero, traditur: castrorum, exercitus, & rerum cura Meleagro & Perdiccæ assignatur: jubeturque Aridaus rex corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca infensus seditionis auctoribus, repente, ignaro collegâ, lustrationem castrorum propter mortem regis in posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis, evocatos, dum transit, de singulis manipulis seditiosos supplicio tradi occultè jubet. Reversus inde, inter principes provincias dividit, simul ut & removeret æmulos, & munus imperii, beneficii sui faceret. Primò, Ptolemæo Ægyptus, & Africae Arabiaeque pars sorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis causâ provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificaverat, datur. Confinem huic provinciæ Syriam Laumedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt. Mediæ majori Atropatos, minori socer Perdiccæ præponitur. Susiana gens Scyno, Phrygia major Antigono, Philippi filio, assignatur. Lyciam & Pamphyliam Nearches, Cariam Cassander, Lydiam Menander sortiuntur. Leonato minor Phrygia evenit: Thracia & regiones Pontiei maris Lyfimacho: Cappadocia cum Paphlagoniâ Eumeni data. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri præficitur. In Bactrianâ ulteriore, & India regionibus, priores præfecti retenti. Terras inter amnes Hydaspem, & Indum, Taxiles habebat. In colonias in Indis conditas, Pi-

thon Agenoris filius mittitur. Parapammenos fines Caucaſi montis Extarches accepit. Aracoſſi Gedroſique Sibyrtio traduntur: Dranca & Arei Staſanori. Baſtrianos Amyntas ſortitur, Sogdianos Scythraus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataſernes Armenios, Tleptolemus Perſas, Peuceſtes Babylonios, Archos Pelasgos, Arceſilaus Meſopotamiam. Cùm hæc diſiſio, veluti fatale munus, ſingulis contigiffet, ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Si quidem non magno poſt tempore, quaſi regna, non præfecturas diſiſſent: ſic reges ex præfectis facti, magnas opes non ſibi tantum paraverunt, verum etiam poſteris reliquerunt.

C A P. V. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græciâ Athenienſes & Ætoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, ſummis viribus inſtruebant. Cauſæ belli erant, quòd reuerſus ab Indiâ Alexander, epiftolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnati, reſtituebantur. Quæ recitata præſente univerſâ Græciâ, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quòd plurimi non legibus pulſi patriâ, ſed per factionem principum fuerant, verentibus iſdem principibus, ne revocati potentiores in republicâ fierent. Palàm igitur jam tunc multæ civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes & Ætoli fuere. Quod cùm nuntiatum Alexandro eſſet, mille naves longas ſociis imperari præceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excuſurusque cum validâ manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, contraſto xxx millium exercitu, & cc navibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte evenerat, gerunt; eumque detrectantem proelium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cingunt. Eodem tempore Demofthenes Athenienſis orator, pulſus patriâ, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quòd civitatem in ejuſdem Alexandri bellum impelleret, fortè Megaris

exulabat: qui ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponneses in societatem armorum sollicitaret, sequutus eum, Sicyona, Argos & Corinthum, ceterasque civitates, eloquentiâ suâ Atheniensibus junxit. Ob quod factum, missâ ab Atheniensibus obviâ nave, ab exilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium, telo è muris in transeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deinde à Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri proelio gravi vulnere ictus extinguitur. Antipater, tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati latatus est: quippe & amulum sublatum, & vires ejus accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam proelio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copiarum, finibus Græciæ hoste pulso, in urbes dilapsæ.

CAP. VI. Interea Perdicca, bello Ariarathi regi Cappadocum illato, proelioque victo, nihil præmii præter vulnera & pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis conjugibus & liberis, domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam servitiis, & semetipsos precipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, præter incendii spectaculo frueretur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatraz, sororis Alexandri magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade matre ejus, intendit: sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam ejus petere, quò facilius ab eo supplementum tyronum ex Macedoniâ obtineret. Quem dolum præsentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quarit, neutram obtinuit. Post hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur. Antigono Craterus

& Antipater auxilium ferebant; qui factâ cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Graciæ & Macedoniæ præponunt. Perdicca, alienatis rebus, Aridaum, & Alexandri magni filium, in Cappadociâ, quorum cura illi mandata fuerat, de summâ belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem & caput regni, ubi & Olympias esset mater Alexandri, non mediocre momentum partium, & civium favor, propter Alexandri Philippique nomina: sed in rem visum est ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter provincias quas acceperat, Paphlagonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri jubetur: adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccæ Alcetas, & Neoptolemus: Clito cura classis traditur: Cilicia Philotæ adempta, Philoxeno datur: ipse Perdicca Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur: ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra sua ipsa casura. Sed Ptolemæus in Ægypto, solerti industriâ, magnas opes parabat: quippe & Ægyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat: & reges finitimos beneficiis obsequiisque devinxerat: terminos quoque imperii, acquisitâ Cyrene urbe, ampliaverat; factusque jam tantus erat, ut non tam timeret, quàm timendus ipse hostibus esset.

C A P. VII. Cyrene autem condita fuit ab Aristæo, cui nomen Battus propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater Grinus, rex Theramenis insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus *Africam petere, & urbem Cyrenem condere, usum linguæ ibi accepturus.* - Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem Theramenis insulæ, ex quâ coloni ad urbem condendam in Africam tam vastæ regio-

nis proficisci jubebantur, res omissa est. Interjecto deinde tempore, velut contumaces, pestilentia deo parere compelluntur; quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum venissent in Africam, pulsus accolis, montem Cyran, & propter amoenitatem loci, & propter fontis ubertatem, occupare. Ibi Battus, dux eorum, linguæ nodis solutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ex promissis dei jam parte perceptâ, in reliquam spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenem, eximia pulchritudinis virginem, à Thessaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejusdem montis juga, cujus collem occupaverant, à Deo repletam, quatuor pueros peperisse, Nomium, Aristæum, Anthocum, Argæum: missos à patre Speo, rege Thessaliæ, qui perquirerent virginem, loci amoenitate captos in iisdem terris cum virgine refedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversos, avita regna recepisse. Aristæum in Arcadiâ latè regnâsse, eumque primum & apium & mellis usum & lactis ad coagula hominibus tradidisse, solstitialésque ortus sideris primum invenisse. Quibus auditis, Battus virginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenem condidit.

CAP. VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctus viribus, bellum in adventum Perdicæ parabat. Sed Perdicæ plus odium arrogantia, quam vires hostium nocebant; quam exosi etiam socii, ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere partium exercitum voluit. Quam rem cum præsensisset Eumenes, cum proditore decernere proelio necesse habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum & Polyperchonta profugit; hisque persuadet, ut continuatis mansionibus, lato ex victoriâ & securo fugâ suâ, Eumeni superveniant. Sed res Eumenem non latuit: itaque insidiæ in insidiatores versæ: & qui securum aggressuros se putabant, securis in itinere,

& pervigilio noctis fatigatis occursum est. In eo proelio Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congressus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in summâ victus, occumbit. Victor igitur duobus proeliis continuis Eumenes afflictas partes transitione sociorum paululûm sustentavit. Ad postremum tamen Perdiccâ occiso, ab exercitu hostis cum Pythone, & Illyrio, & Alcetâ fratre Perdiccæ, appellatur: bellumque adversus eos Antigono decernitur.

L I B E R XIV.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. Eumenis in bello adversus Antigonum prudentia & fortitudo.
- II. Prælio victus obsidetur, liberatur, ad Argyraspidas confugit, eosque ad suas partes pertrahit.
- III. Dum Argyraspida Eumenis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. Unde in Eumenem conjuratio.
- IV. Eumenis captivi ad Argyraspidas oratio, quâ petit ut sibi inter eos mori liceat. Petitione frustratus proditorum capita devovet, & Antigono victus traditur.
- V. Cassander, Aridæi vices gerens, Græciæ civitates opprimat, & in Macedoniam adversus Olympiadem proficiscitur.
- VI. Olympias fugit, obsidetur: victori Cassandro se tradit, cuius jussu interficitur.

CAPUT I.

EUMENES, ut Perdiccam occisum, se hostem à Macedonibus judicatum, bellumque Antigono decretum cognovit; ultro ea militibus suis indicavit, ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret, simul ut quomodo circa se animati essent, cognosceret, sumpturus consilium ex motu universorum. Constanter tamen præfatus est, *si cui hæc terrori essent, habere eum dicendi potestatem.* Quâ voce aded cunctos in studium partium suarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, rescissurisque se ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in Ætoliâ promotâ, pecunias civitatibus imperat; recusantes dare hostiliter diripit. Indè Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri magni, ut ejus voce centuriones principesque confirmarentur, existimatuos ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum, favor sacrati ejus nominis quæreretur. Cum reversus in castra esset, epistolæ totis castris abjectæ inveniuntur: quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigoni detulissent, magna præmia definiebantur. His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primò gratias agit, *quod nemo inventus esset, qui spem cruenti præmii fidei sacramenti anteponeret:* deinde callidè subnectit, *confictas has à se epistolas ad experiundos suorum animos esse.* Ceterum, salutem suam in omnium potestate esse; nec Antigoni, nec quemquam ducum sic velle vincere, ut ipse in se exemplum pessimum statuat. Hòc factò, & in præsentì labantium animos deterruit; & in futurum providit, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrentur. Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis ejus offerunt.

CAP. II. Cùm interim Antigonus cum exercitu supervenit, castrisque positis, posterâ die in aciem procedit. Nec Eumenes moram proelio fecit. Qui victus, in munitum quoddam castellum confugit; ubi cùm videret se fortunam obsidionis subiturum, maiorem exercitus partem dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsâ multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, quod solus par Antigoni viribus videbatur, supplices mittit: à quo cùm auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes: sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspicienti optimum visum est, ad Alexandri magni Argyraspidas, invictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloriâ, decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant, sordidam militiam sub aliis, post tanti regis memoriam, existimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere; suppliciter singulos alloqui, nunc *commilitones suos*, nunc *patronos appellans*, *periculorum orientalium socios*: nunc *refugia salutis suae, & unica praesidia commemorans*: solos esse, quorum virtute oriens sit domitus; solos qui militiam Liberi Patris, qui Herculis monumenta superârint: per hos Alexandrum magnum factum; per hos divinos honores, & immortalem gloriam consequutum: orat ut non tam ducem se, quàm commilitonem recipiant, unumque ex corpore suo esse velint. Receptus hâc lege, paulatim imperium, primum monendo singulos, mox quæ perperam facta erant, blandè corrigendo, usurpat: nihil in castris sinè illo agi, nihil administrari sinè solertiâ illius poterat.

CAP. III. Ad postremum cùm Antigonus venire cum exercitu nuntiatum esset, compellit eos in aciem descendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. In eo proelio non gloriam tantum tot bellorum, cum conjugibus & liberis, sed & pramia longâ militiâ parta perdiderunt. Sed Eumenes,

menes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur. Nam & virtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quinque millia hostium caesa: & si in bello perstent, ultro hostes pacem petituros. Damna, quibus se victos putent, duo millia mulierum, & paucos infantes, & servitia esse, quae melius vincendo possint reparare, quam deferendo victoriam. Porro Argyraspides neque fugam se tentaturos dicunt, post damna matrimoniorum, & post conjuges amissas, neque bellum gesturos contra liberos suos; ultroque eum convitiis agitant, quod se post tot annos emeritorum stipendiorum, redeuntes domum cum praeiis tot bellorum, ab ipsa missione rursus in novam militiam, immensaque bella, revocaverit, & à laribus iam quodammodo suis, & ab ipso limine patriae abductos, inanibus promissis deceperit: nunc quoque amissis omnibus felicitis militiae quaestibus, ne victos quidem in miserâ & inopi senectâ quiescere sinat. Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut sua reddi jubeat. Is redditurum se pollicetur, si Eumenem sibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus, desperatis rebus, cum concursus multitudinis factus esset, petit ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.

CAP. IV. Jussus ab universis dicere, facto silentio, laxatisque vinculis, prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit: Cernitis, milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis vestri, quae mihi non hostium quisquam imposuit: nam hoc etiam solatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captivum fecistis; quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obstricti estis. Sed ista omitto. Neque enim miseros convitia decent. Unum oro, si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius interest quemadmodum, aut ubi cadam; & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc si impetro, solvo vos jurejurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis. Ant

si ipsos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod vos facturos pro imperatore jurastis, imperatorem pro vobis sine religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, devota capita, respiciant dii perjuriorum vindices, talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdicca sanguine estis aspersi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico, ut inopes extorresque omne avum in hoc castrensi exilio agatis, devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces absumpsistis. Plenus deinde iræ, custodes suos præcedere ad Antigoni castra coepit. Sequitur exercitus prodito imperatore suo, & ipse captivus, triumphumque de seipso ad victoris sui castra ducit; omnia auspicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas laureasque unà secum victori tradentes: & ne quid deesset pompæ, elephantique quoque, & auxilia orientalia subsequuntur. Tanto pulchrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victoriæ fuerunt; ut cum ille orientem vicerit, hic etiam eos à quibus oriens victus fuerat, superaverit. Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo dividit, redditis iis quæ in victoriâ ceperat. Eumenem verò, verecundiâ prioris amicitia, in conspectum suum venire prohibentem, assignari custodibus præcepit.

CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridæi regis, ut Polyperchonta à Græciâ redire in Macedoniam cognovit, & ab eo arcessitam Olympiadem, muliebri æmulatione perculsa, abutens valetudine viri, cujus officia sibi vindicabat, scribit regis nomine Polyperchonti: Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex transtulerit: eadem & in Asiam Antigono per epistolas nuntiat. Quo beneficio devinctus Cassander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gent,

Deinde profectus in Græciam, multis civitatibus bellum infert : quarum excidio, veluti vicino incendio territi Spartani, urbem quam semper armis, non muris defenderant, tum contra responsa fatorum & veterem majorum gloriam, armis diffisi, murorum præsidio includunt. Tantum eos degeneravisse à majoribus, ut, cum multis sæculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives salvos se fore non existimaverint, nisi intrà muros laterent. Dum hæc aguntur, Cassandrum à Græciâ turbatus Macedoniae status domum revocavit. Namque Olympias, mater Alexandri magni regis, cum Epiro in Macedoniam, prosequente Æacidâ rege Molossorum, veniret, prohiberi que finibus ab Eurydice & Aridæo rege cœpisset ; seu memoriâ mariti, seu magnitudine filii, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiadem transiere : cujus jussu & Eurydice, & rex occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum passim cades muliebri magis quàm regio more fecisset, favorem sui in odium vertit. Itaque audito Cassandri adventu, diffusa Macedonibus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in Pydnam urbem concedit. Proficiscenti Deïdamia, Æacidæ regis filia, & Thessalonice privigna, & ipsa clara Philippi patris nomine, multæque aliæ principum matronæ, speciosus magis quàm utilis grex, comites fuere. Hæc cum nuntiata Cassandro essent, statim citato cursu Pydnam venit, & urbem obsidione cingit. Cum fame, ferroque urgeretur Olympias, longæ obsidionis tædio, pactâ salute, victori se tradidit. Sed Cassander ad concionem vocato populo, sciscitaturus quid de Olympiade fieri velint, subornat parentes interfectorum, qui sumptâ lugubri veste crudelitatem mulieris accusarent ; à quibus accensi Macedones, sinè respectu pristinae majestatis, occidendam decernunt ; immemores prorsus, quod per filium ejus, virumque, non so-

tum vitam ipsi inter finitimos tutam habuissent, verum etiam tantas opes imperiumque orbis quæsisent. Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali, duabus ancillis innixa, ultrò obviam procedit. Quâ visâ, percussores attoniti fortunâ majestatis prioris, & tot in eâ memoriæ occurrentibus regum suorum nominibus, substiterunt; donec à Cassandro missi sunt qui eam confoderent, non refugientem gladium nec vulnera, aut muliebriter vociferantem, sed virorum more fortium, pro gloriâ veteris prosapiæ, morti succumbentem, ut Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere. Insuper expirans, capillis & veste crura contexisse fertur, ne quid posset in corpore ejus indecorum videri. Post hæc Cassander Thessalonicen, regis Aridæi filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

LIBER XV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Antigoni bellum adversus socios, in quo Demetrius F. superatus prælio.*
- II. *Cassandri in familiam Alexandri M. savitia: Antigoni prosperi successus in bello.*
- III. *Lysimachi, Antigono oppositi, virtutes & præclare gesta.*
- IV. *Novus hostis Antigono accedit, nempe Seleucus, cujus origo & res gesta subjiciuntur. Antigonus in prælio occumbit.*

CAPUT

CAPUT I.

PERDICCA, & fratre ejus, Eumene, ac Polyperchonte, ceterisque ducibus diversæ partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ipsos victores nata discordia est: quippe postulantibus Ptolemæo, & Cassandro, & Lyfimacho, ut pecunia in prædâ capta, provinciaëque dividerentur; Antigonus negavit, se in ejus belli præmia socios admissurum, in cujus periculum solus descenderit. Et ut honestum adversus socios bellum suscipere videretur, divulgat, se Olympiadis mortem, à Cassandro interfectæ, ulcisci velle, & Alexandri regis sui filium cum matre obsidione Amphipolitanâ liberare. His cognitis, Ptolemæus & Cassander, initâ cum Lyfimacho & Seleuco societate, bellum terrâ marique enixe instruunt. Tenebat Ptolemæus Ægyptum cum Africæ parte majore, & Cypri, & Phœnicie. Cassandro parebat Macedonia cum Græciâ. Asiam & partes Orientis occupaverat Antigonus, cujus filius Demetrius, primâ belli congressione, à Ptolemæo apud Gamalam vincitur. In quo proelio major Ptolemæi moderationis gloria, quàm ipsius victoriæ fuit. Siquidem & amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum etiam additis insuper muneribus, dimisit; & ipsius Demetrii privatum omne instrumentum, ac familiam reddidit, adjuncto honore verborum, Non se propter dignitatem inisse bellum; indignatum quòd Antigonus devictis diversæ factionis ducibus, solus communis victoriæ præmia corripuisset.

CAP. II. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apolloniâ rediens, incidit in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem, relicto patriæ solo, sedes quærebant: veritus ne Macedoniam occuparent, factâ pactione in societatem eos recepit, agròsque iis ultimos Macedonia assignat. Deinde, ne Hercules, Alc-

xandri filius, qui ferè annos quatuordecim exceſſerat, favore paterni nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, occidi eum tacitè cum matre Barſine jubet, corporaque eorum terrâ obrui, ne cædes ſepulturâ proderetur: & quaſi parum facinoris in ipſo primùm rege, mox in matre ejus Olympiade, ac filio amiſiſſet; alterum quoque filium cum matre Roxane, pari fraude interficit, ſcilicet quaſi regnum Macedoniæ, quod affectabat, aliter conſequi quàm ſcelere non poſſet. Interea Ptolemæus cum Demetrio, navali proelio iterato, congreditur: & amiſſâ claſſe, hoſtisque conſeſſâ victoriâ, in Ægyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi Leontiſcum, & fratrem Menelaum, amicòſque ejus cum privati inſtrumenti miniſterio, pari provocatus antea munere, Ægyptum remittit: & ut appareret eos non odio, ſed dignitatis gloriâ accenſos, donis muneribùſque inter ipſa bella contendebant. Tantò honeſtiùs tunc bella gerebantur, quàm nunc amicitia coluntur. Hâc victoriâ elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo jubet. Ptolemæus quoque, ne minoris apud ſuos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Caſſander & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi majeſtatem vindicaverunt. Hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt, quamdiu filii regis ſui ſuperelle potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cùm opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro juſtus hæres fuit. Sed Ptolemæus & Caſſander, cæterique factionis alterius duces, cùm carpi ſe ſingulos ab Antigono viderent; dum privatum ſingulorum, non commune univerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quaſi victoria unius, non omnium foret, per epiſtolas ſe invicem confirmantes, tempus, locum coeundi conſciunt, bellumque communibus viribus inſtruunt. Cui cùm Caſſander intereſſe propter finitimum bellum non poſſet, Lyſimachum cum ingentibus copiis in auxilium ſociis mittit.

CAP. III. Erat hic Lyſimachus illuſtri quidem Macedoniæ loco natus, ſed virtutis experimentis omni nobilitate clarior; quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philoſophiâ ipſâ, viriûmque gloriâ omnes, per quos oriens domitus eſt, vicerit. Quippe cùm Alexander magnus Calliſthenem philoſophum, propter ſalutationis Perſicæ interpellatum morem, inſidiarum, quæ ſibi paratæ fuerant, conſcium fuiſſe iratus finxiſſet; eûmque truncatis crudeliter omnibus membris, abſciſiſque auribus, ac naſo, labiſque, deforme ac miſerandum ſpectaculum reddidiſſet; inſuper cum cane in caveâ clauſum, ad metum cæterorum circumferret: tunc Lyſimachus audire Calliſthenem, & præcepta ab eo virtutis accipere ſolitus, miſertus tanti viri, non culpæ, ſed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod ad eum agre Alexander tulit, ut eum objici ferociſſimo leoni juberet. Sed cùm ad conſpectum ejus concitatus leo impetum feciſſet, manum amiculo involutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptâque linguâ, feram exanimavit. Quod cùm nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatiſfactionem ceſſit; cariorẽmque eum propter conſtantiam tantæ virtutis habuit. Lyſimachus quoque magno animo regis veluti parentis contumeliã tulit. Denique omni ex animo hujus facti memoriã exturbatâ, poſtea in Indiã inſectanti regi quosdam palantes hoſtes, cùm à ſatellitum turbâ equi ſui celeritate deſertus eſſet, ſolus ei per immenſas harenarum moles curſus comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cùm facere voluiſſet, inter manus regis expiraverat. Sed Lyſimachum deſiliens equo Alexander hæſtæ cuspide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter cludi non poſſet, quàm diadema ſibi deſumptum rex, alligandi vulneris cauſâ, capiti ejus imponeret. Quod auſpiciũ primum regalis majestatis Lyſimacho fuit. Sed & poſt mortem Alexandri, cùm inter ſucceſſores ejus provinciæ dividerentur, ferociſſimæ gentes, quaſi omnium fortiſſimo, aſſignatæ ſunt.

adeò etiam consensu universorum palmam virtutis inter ceteros tulit.

C A P. IV. Priusquam bellum inter Ptolemaum, sociosque ejus, adversus Antigonum committeretur, repente ex Asiâ majore digressus Seleucus, novus Antigono hostis accesserat. Hujus quoque & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus Laudice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam munus concubitûs annulum à deo accepisse, in cujus gemmâ anchora sculpta esset: jussaque donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc visum & annulus, qui posterâ die, ejusdem sculpturæ, in lecto inventus est; & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laudice annulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine suâ, dedit. Ubi post mortem Alexandri, occupato regno orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam consecravit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit; & campos vicinos urbi Apollini dicavit. Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: Siquidem filii nepotésque ejus, anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Multa in oriente, post divisionem inter socios regni Macedonici, bella gessit. Principio Babyloniam cepit: indè auctis ex victoriâ viribus, Bactrianos expugnavit. Transitum deinde in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo servitutis excusso, præfectos ejus occiderat. Auctor libertatis Sandrocotus fuerat, sed titulum libertatis post victoriam in servitutem verterat. Siquidem occupato regno, populum, quem ab externâ dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem majestate numinis impulsus. Quippe cum procacitate suâ Alexandrum regem offendisset, interfici à rege jussus, salutem pedum ce-

leritate quæsierat: ex quâ fatigatione, cum somno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem accessit, sudorémque profluentem linguâ ei deterfit, expergefactúmque blandè reliquit. Hôc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni sollicitavit. Molienti deinde bellum adversus præfectos Alexandri elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro se obtulit, & veluti domitâ mansuetudine, eum tergo excepit; duxque belli, & proelior insignis fuit. Sic acquisito regno, Sandrocottus eâ tempestate, quâ Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta jaciebat, Indiam possidebat: cum quo factâ pactione Seleucus, compositisque in oriente rebus in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum copiis, proelium committitur: in eo Antigonus occiditur; Demetrius, filius ejus, in fugam vertitur. Sed socii, profligato hostili bello, denuo in semetipsos arma verterunt: & cum de prædâ non convenirent, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lysimacho junguntur. Cassandro defuncto Philippus filius succedit. Sic, quasi ex integro, nova Macedoniæ bella nascuntur.

LIBER XVI.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Antipater, Cassandri filius, fit parricida. Demetrius Alexandrum, Cassandri filium, interficit, & Macedoniam usurpat.
- II. Demetrius prælio fusus fugatur. Antipater parricida fœdè perit. In Cassandri familiam numinis vindicta, Ptolemæi placidum fatum.

- III. *Bellum Pyrrhi & Lyfimachi. De Heraclea origine & statu, digressio.*
- IV. *Clearchi, tyranni Heracliensis, artes luculenter describuntur.*
- V. *Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firmaverit. Clearchus tandem à Chione & Leonide, juvenibus nobilissimis, obtruncatur. Post Clearchi supplicium Heraclea conditio.*

C A P U T I.

POST Cassandri regis, filisque ejus Philippi continuas mortes, Theffalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio, cum vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidii fuit, quod post mortem mariti, in divisione inter fratres regni, propensior fuisse pro Alexandro videbatur. Quod facinus in eo gravius omnibus visum est, quod nullum maternæ fraudis vestigium fuit. Quanquam in parricidio nulla justa causa ad sceleris patrocinia prætexi potest. Ob hæc igitur Alexander in ultionem maternæ necis, gesturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, spe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cujus adventum verens Lyfimachus, persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præsensisset Demetrius, per insidias Alexandrum interfecit; occupatoque Macedoniæ regno, eadem apud exercitum excusaturus, in concionem vocat. Ibi priorem se petitum ab Alexandro allegat; nec fecisse se, sed occupasse insidias. Regem autem se Macedonia vel ætatis experimentis, vel causis justiore esse. Patrem enim suum & Philippo Regi, & Alexandro Magno socium in omni militiâ fuisse: liberorum deinde Alexandri ministrum, & ad persequendos defectores ducem extitisse. Contra Antipa-

trum avum horum adolescentium, amariorem semper ministrum regni, quam ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem, extinctorem regia domus, non feminis, non pueris pepercisse; nec cessasse, quoad omnem stirpem regia sobolia deleret. Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque, si quis Manium sensus est, non interfectores suos, ac stirpis suae, sed ultores eorum, Macedonia regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Macedonia appellatur. Lysimachus quoque cum bello Doricetis, regis Thracum, premeretur, ne eodem tempore & adversus eum dimicare necesse haberet, traditâ ei alterâ parte Macedonia, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

CAP. II. Igitur Demetrius, totis Macedonia regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, iteratò Ptolemæus, Seleucus, & Lysimachus, experti prior certamine quantæ vires essent concordia, pactâ societate adunatisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se, & belli socium jungit Pyrrhus rex Epiri, sperans non difficilius Demetrium amittere Macedoniam posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit: quippe exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedonia occupavit. Dum hæc aguntur, Lysimachus generum suum Antipatrum, regnum Macedonia ademptum sibi soceri fraude querentem, interfecit; filiamque suam Eurydicen, querelarum sociam, in custodiam tradit: atque ita universa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu stirpis extinctæ poenas, partim cæde, partim supplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumventus, cum posset honestè mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magnâ rerum gestarum gloriâ moritur. Is contra jus gentium minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum traderat, ejusque rei populo rationem reddiderat: cujus non minor favor in accipiendo, quam patris in tra-

dendo regno fuerat. Inter cetera patris & filii mutua pietatis exempla, etiam ea res amorem populi iuveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, privatus officium regi inter satellites fecerat, omni-que regno pulchrius regis esse patrem duxerat.

C A P. III. Sed inter Lyfimachum, & Pyrrhum regem, socios paulò antè adversus Demetrium, assiduum inter pares discordia malum bellum moverat. Victor Lyfimachus, pulso Pyrrho, Macedoniam occupaverat. Indè Thracia, ac deinceps Heraclea bellum intulerat: cuius urbis & initia & exitus admirabiles fuere; quippe Boeotiis pestilentia laborantibus oraculum Delphis responderat, *coloniam in Ponti regione sacram Herculi conderent*. Cùm propter metum longæ ac periculosa navigationis, mortem in patriâ omnibus præoptantibus, res omissa esset, bellum his Phocenses intulerunt: quorum cùm adversa proelia paterentur, iteratò ad oraculum decurrunt; responsum, *idem belli quod pestilentia remedium fore*. Igitur conscriptâ colonorum manu, in Pontum delati, urbem Heracleam condiderunt. Et quoniam fatorum auspiciis in eas fedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde hujus urbis adversus finitimos bella, multæ etiam domesticæ dissensiones fuere. Inter cetera magnifica, vel præcipuè illud memorabile fuit. Cùm rerum potirentur Athenienses, victisque Persis, Græciæ & Asiæ tributum in tutelam classis descripsissent, omnibus cupidè ad præsidium salutis suæ conferentibus; soli Heraclienses, ob amicitiam regum Persicorum, collationem abnuerant. Missus itaque ab Atheniensibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negabatur, dum relictis in littore navibus agros Heracliensium populatur, classem cum maiore parte exercitus naufragio repentinæ tempestatis amisit. Itaque cùm neque mari posset amissis navibus, neque terrâ auderet cum parvâ manu inter tot ferocissimas gentes reverti; Heraclienses honestiorem beneficii quàm ultionis occasionem rati, instructos commeatibus, auxi-

liisque dimittunt: bene agrorum suorum populationem impensam existimantes, si quos hostes habuerant, amicos reddidissent.

CAP. IV. Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem: siquidem cum plebs etiam novas tabulas, & divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret, diu re in senatu tractatâ, cum exitus rei non inveniretur; ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia à Timotheo, Atheniensium duce, mox ab Epaminondâ Thebanorum petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. Sed Clearchus exilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primò tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste colloquitur; & initâ societate paciscitur, ut revocatus in patriam proditâ ei urbe præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit; captumque, acceptâ ingenti pecuniâ, dimisit. Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriæ causæ repente patronus plebis evasit; & adversus auctores potentiæ suæ, à quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, neque se affuturum amplius grassanti in populum senatui, ait; intercessurum etiam, si in pristinâ severitiâ perseveret: quod si pares se crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discordiis interfuturum. Sin verò diffidant viribus propriis, vindictæ se civium non defuturum. Proinde consulant sibi ipsis: jubeant abire se, si malint, vel causa populari socium remanere. His verbis sollicitata

plebs summum ad eum imperium defert : & dum senatus potentiae irascitur, in servitutem se tyrannica dominationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus lx senatores comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi erant) in vincula compingit. Latari plebs, quod à duce potissimum senatorum senatus dederetur, versaque vice, auxilium eorum in exitium conversum esse. Quibus dum mortem passim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit : siquidem Clearchus magnam pecuniam (quasi minis populi occulte eos subtrahaturus) acceptam, spoliatos fortunis, vitam quoque spoliavit.

C A P. V. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis, qui profugerant, misericordiam in auxilium sollicitatis civitatibus, pararetur, servos eorum manumittit. Et ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorum, filiasque nubere servis suis, propositam recusantibus morte, compellit, ut eos sibi fidiore, & dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiae graviores repentinis funeribus fuere. Itaque multae se ante nuptias, multae in ipsis nuptiis, occisis prius novis maritis, interficiunt, & se tam funestis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Proelium deinde committitur : quo victor tyrannus captivos senatores in triumphi modum per ora civium trahit. Reversus in urbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit : nullus locus urbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit saevitiae insolentia, crudelitati arrogantia : interdum enim ex successu continua felicitatis obliviscitur se hominem : interdum Jovis se filium dicit. Eunti per publicum, aurea aquila, velut argumentum generis, praeferebatur : veste purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & auream coronam utebatur ; filium quoque suum Ceraunon vocat, ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Haec illum facere duo nobilissimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philo-

sophi, qui virtutem, ad quam quotidie præceptis magistrum erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in insidiis locant. Ipsi more iurgantium, ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. Sed & ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, à satellitibus obruuntur. Quare factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem viâ tyrannidem invadit; multisque annis, per gradus successionis, Heraclienses sub regno tyrannorum fuere.

LIBER XVII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Lyfimachi regis tragœdia.*
- II. *Amisissis XV liberis, in prælio occumbit. Seleucus per insidias occiditur à Ptolemæo. Ptolemæus Principum amicitias, Pyrrhi præsertim, sibi conciliat.*
- III. *De Epirotarum regno, ejusdemque origine ac regibus digressio. Pyrrhi varia fortuna.*

CAPUT I.

ER idem ferme tempus in Hellespontu & Chersonesi regionibus terramotus fuit: maximè tamen Lyfimachia urbs ante duos & viginti annos à Lyfimacho rege condita, everfa est. Quod portentum dira Lyfimacho, stirpisque ejus, ac regni ruinam cum clade vexatarum regionum portendebat. Nec osten-

ris fides defuit: nam brevi pòst tempore, Agathoclem filium suum, quem in successionem regni ordinaverat, per quem multa bella prosperè gesserat, non solum patrum, verum etiam humanum ultra morem, perosus, ministrâ Arsinoë novercâ, veneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium principum sequutæ cædes sunt, luentium supplicia quòd occisum juvenem dolebant. Itaque & hi qui cædibus superfuerant, & hi qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiunt; eumque primum jam ex æmulatione gloriæ bellum Lyfimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, &, velut ad exemplum fortunæ, par reservatum. Lyfimachus quatuor & lxx annos natus erat; Seleucus septem & lxx: Sed in hac ætate utrique animi juveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, angustiis sibi met inclusi videbantur, vitæque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur.

C A P. II. In eo bello Lyfimachus, amissis antè variis casibus xv liberis, non instrenuè moriens, postremus domus suæ ruinæ cumulus accessit. Latus tantâ victoriâ Seleucus, & quòd majus victoriâ putabat, solum se de cohorte Alexandri remansisse, victoremque victorum extitisse, *non humanum esse opus, sed divinum munus* gloriatur: Ignarus prorsus, non multò pòst fragilitatis humanæ se ipsum exemplum futurum. Quippe post menses admodum septem à Ptolemæo, cujus sororem Lyfimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus occiditur; regnumque Macedoniæ, quod Lyfimacho eripuerat, cum vitâ pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in favorem ultionis Lyfimachi ambitiosus apud populares esset, primò Lyfimachi filios conciliare sibi statuit: nuptiisque Arsinoës sororis suæ matris eorum petit, puerorum adoptione promissâ, ut cum in locum patris eorum suc-

cessisset, nihil illi moliri vel verecundiâ matris, vel appellatione partis auderent. Fratris quoque regis Ægypti concordiam per epistolas deprecatur; professu *deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius à fratre quasitum quod honestius à paterno hoste perceperit.* Omnique arte adulatur Eumeni & Antigono, Demetrii filiis, Antiocho, filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus, ingens momentum futurus, utri parti socius accessisset, qui & ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se partibus venditabat. Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves ad exercitum in Italiam deportandum mutuò petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quàm militibus instructior erat; à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elefantos quinquaginta, non amplius quam in biennii usum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filiâ Ptolemæi in matrimonium acceptâ, vindicem eum regni reliquit: ne abductâ in Italiam juventute prædam hostibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni ejus pauca narranda sunt. Molossorum primùm in eâ regione regnum fuit. Pòst, Pyrrhus, Achillis filius amisso per absentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui Pyrrhidæ primò, postea Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus, cum in templum Dodonæi Jovis ad consulendum venisset, ibi Lanassam, neptem Herculis, rapuit: ex cujus matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesque affinitatum auxilio magnas paravit; atque ita Heleno, filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit: brevique pòst tem-

pore, Delphis insidiis Orestæ, filii Agamemnonis, inter altaria dei interiit. Successor huic Pialis filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad Arrybam descendit: cui, quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium curâ fervandi ejus educandique, publicè tutores constituuntur. Athenas quoque erudiendi gratiâ missus; quantò doctior majoribus suis, tantò & gratior populo fuit. Primus itaque leges, & senatum, annuósque magistratus, & reipublicæ formam composuit: & ut à Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arrybâ statuta. Hujus filius Neoptolemus fuit, ex quo nata est Olympias mater Alexandri Magni, & Alexander qui post eum regnum Epiri tenuit: & in Italiâ bello gesto, in Brutiis interiit. Post ejus mortem frater Æacides regno successit, qui assiduis adversùs Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando offensam civium contraxit: ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium vivum admodum parvulum in regno reliquit. Qui & ipse cùm à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim subtractus in Illyrios defertur: traditusque est Beroæ, Glauciæ regis uxori, nutriendus, quæ & ipsa generis Æacidarum erat. Ibi eum, seu misericordiâ fortunæ ejus, seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cassandrum Macedoniæ regem, qui eum sub belli comminatione deposcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in misericordiam verso, annorum xi eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque adultam ejus ætatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit; tantusque rerum successu haberi coëptus est, ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur.

LIBER XVIII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Pyrrho Tarentinis adversus Romanos suppetias ferenti, Valerius Lavinus occurrit; unde praelia & strages.
- II. Carthaginiensium auxilium Romani remittunt. Pacum Pyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.
- III. De Carthaginiensium origine & veteribus incolis digressio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.
- IV. Incola Tyri, inter quos Elissa, quae à Pygmalione fratre recedit, ut rebus suis consularet.
- V. Elissa agnomine Dido, Cyprum appellit, deinde in sinum Africae desertur, & Carthaginem condit.
- VI. Elissa propter Iarba votum sibi vim infert. Carthaginiensium crudelis superstitio.
- VII. Clades Carthaginiensium in Sardinia. Superstites in exilium pulsae, patriam armis recuperare nituntur: unde Malei patris in Cartalonem filium severitas, & paulò post cruentus interitus.

CAPUT I.

IGITUR Pyrrhus rex Epiri, cum iteratâ Tarentinorum legatione, additis Samnitium & Lucanorum precibus, & ipsis auxilio adversus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe invadendi Italiae imperii inductus, venturum se cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum, precipitem agere coeperant exempla ma-

jorum: ne aut inferior patruo suo Alexandro videretur, quo defensore iidem Tarentini adversus Bruttios usi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longâ à domo militiâ orientem subegit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemæo, annos xv nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in solatia longinquæ secum expeditionis adductis. Cujus audito adventu, consul Romanus Valerius Lavinus, festinans, ut prius cum eo congredieretur, quàm auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem educit: Nec rex, tametsi numero militum inferior esset, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes jam, inusitatâ antè elephantorum formâ stupere primò, mox cedere prælio coëgit; victoresque jam nova Macedonum monstra repentè vicerunt. Nec hostibus incruenta victoria fuit. Nam & ipse Pyrrhus graviter vulneratus est, & magna pars militum ejus cæsa, majorémque gloriam ejus victoriæ, quàm lætitiâ habuit. Hujus pugnæ eventum multæ civitates secutæ Pyrrho se tradunt. Inter cæteras etiâ Locri, prodito præsidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex eâ prædâ Pyrrhus CC captivos milites Romanam gratis remisit, ut cognitâ virtute ejus Romani cognoscerent etiâ liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cum sociorum exercitus supervenisset, iteratò prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna prioris bello fuit.

C A P. II. Interea Mago, dux Carthaginiensium, in auxilium Romanorum cum cxx navibus missus, senatum adiit, *agre tulisse Carthaginienses affirmans, quòd bellum in Italiâ à peregrino rege paterentur. Ob quam causam missum se, ut quoniam externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur.* Gratia à senatu Carthaginiensibus acta, auxiliâque remissa. Sed Mago, Punico ingenio, post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrhum adit speculaturus consilia ejus de Sicilia, quò eum arcessiri fama erat. Nam

Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italiâ detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à senatu Romano Fabricius Lucinus missus, pacem cum Pyrrho composuit. Ad quam confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis missus, neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit. Huic continentiarum Romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. Nam missi à senatu in Ægyptum legati cum ingentia sibi à Ptolemæo rege missa munera sprevisent, interjectis diebus ad coenam invitatis aureæ coronæ missæ sunt, quas illi honoris causâ receptas posterâ die statuis regis imposuerunt. Igitur Cyneas, cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus à Pyrrho, *qualis Roma esset*, respondit, *Regum urbem sibi visam*. Post hæc legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulæ imperium, quæ assiduis Carthaginiensium bellis vexabatur. Itaque relicto Locris Alexandri filio, firmatisque sociorum civitatibus valido præsidio in Siciliam exercitum trajecit.

CAP. III. Et quoniam ad Carthaginiensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyrionum paulò altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. Tyrionum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræ motu vexati, relicto patriæ solo, Assyrium stagnum primò, mox mari proximum littus incoluerunt, conditâ ibi urbe, quam à piscium ubertate Sidona appellaverunt: nam piscem Phœnices sidon vocant. Post multos deinde annos à rege Ascaloniorum expugnati, navibus appulsi, Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis condiderunt: ibi Persarum bellis diu varièque fâtigati, victores quidem fuere: sed attritis viribus, à servis suis multitudine abundantibus indigna supplicia perpeSSI sunt: qui conspiratione factâ omnem liberum populum cum dominis interficiunt; atque ita potiti urbe lares doming-

rum occupant, rempublicam invadunt, conjuges ducunt, & quod ipsi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus servorum fuit, qui miti ingenio, senis domini, parvulique filii ejus fortunâ moveretur; dominosque non truci feritate, sed pia misericordiae humanitate respiceret. Itaque cum velut occisos alienâisset, servisque de statu reipublicae deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi acceptissimum diis, qui solem orientem primus vidisset, rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occultè latentem detulit. Ab eo formatus cum medio noctis omnes in unum campum processissent, ceteris in orientem spectantibus, solus occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in occidente solis ortum quærere: ubi verò dies adventare coepit, editissimisque culminibus urbis oriens splendere; expectantibus aliis, ut ipsum solem adspicerent, hic primus omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis ostendit. Non servilis ingenii ratio visa; requirentibusque auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia præstarent; malitiâque servos, non sapientiâ vincere. Igitur venia seni filioque data est; & velut numine quodam reservatos arbitantes, regem Stratonem creaverunt. Post cujus mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit. Celebre hoc servorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicae securitatis, expugnatâ eorum urbe, omnes qui proelio superfuerant, ob memoriam veteris cordis crucibus affixit, genus tantum Stratonis inviolatum servavit, regnumque stirpi ejus restituit, ingenuis & innoxiiis incolis insulae attributis, ut extirpato servili germine genus urbis ex integro conderetur.

C A P. IV. Hôc igitur modo Tyrii, Alexandri auspiciis conditi, parsimoniâ & labore quærendi citò convaluerunt. Ante cladem dominorum eum & opibus &

multitudine abundarent, missâ in Africam juventute, Uticam condidere: cùm interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissâ filiâ, insignis formæ virgine, hæredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque Acerbæ avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus à rege erat, nubit. Huic magnæ, sed dissimulatæ opes erant; aurumque, metu regis, non rectis, sed terræ crediderat: quam rem, etsi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Quâ incensus Pygmalion, oblitus juris humani, avunculum suum, eundemque generum, sinè respectu pietatis occidit. Elissâ diu fratrem propter scelus averfata, ad postremum, dissimulato odio, mitigatôque interim vultu, fugam tacitò molitur, assumptis quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit se ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupida oblivionis, gravem luctûs imaginem renovaret, nec ultrâ amara admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis audivit, existimans cum eâ & aurum Acerbæ ad se venturum. Sed Elissâ ministros migrationis à rege missos navibus cum omnibus opibus suis primâ vesperâ imponit, pro vectâque in altum compellit eos onera harenæ pro pecuniâ involucris involuta in mare dejicere. Tunc deflens ipsa, lugubri voce Acerbam ciet; orat, ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeâtque inferias, quas habuerit causam mortis. Tunc ipsos ministros aggreditur: sibi quidem ait optatam olim mortem: sed illis acerbos cruciatus, & dira supplicia imminere, qui Acerbæ opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni subtraxerint. Hôc metu omnibus injecto, comites fugæ accepit. Junguntur & senatorum in eam noctem præparata agmina; atque ita sacris Herculis, cujus sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exilio sedes quærunt.

C A P. V. Primus illis appulsus terræ, Cyprus insula fuit : ubi sacerdos Jovis, cum conjuge & liberis, deorum monitu, comitem se Elissæ sociumque præbuit, pactus sibi posterisque perpetuum honorem sacerdotii. Conditio pro manifesto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias statutis diebus dotalem pecuniam quæsituras, in quæstum ad littus maris mittere, pro reliquâ pudicitia libamenta Veneri soluturas. Harum igitur ex numero lxxx admodum virgines raptas navibus imponi Elissæ jubet ; ut & juvenis matrimonia, & urbs sobolem habere posset. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita sororis fugâ, cum impio bello fugientem persequi pararet, ægre precibus matris, & deorum minis victus, quievit : cui cum inspirati vates canerent, *non impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspiciatissima interpellasset*, hōc modo spatium respirandi fugientibus datum. Itaque Elissæ delata in Africa sinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio gaudentes, in amicitiam sollicitat : deinde empto loco, qui corio bovis tegi posset, in quo fessos longâ navigatione socios, quoad proficisceretur, reficere posset ; corium in tenuissimas partes secari jubet, atque ita majus loci spatium quàm petierat, occupat : unde postea ei loco Byrsæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant ; sedesque ibi statuentibus ex frequentia hominum velut instar civitatis effectum est. Uticensium quoque legati dona ut consanguineis attulerunt, hortatique sunt, urbem ibi conderent, ubi sedes sortiti essent. Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. Itaque consentientibus omnibus, Carthago conditur, statuto annuo vestigali pro solo urbis. In primis fundamentis caput bubulum inventum est, quod auspiciū quidem fructuosæ terræ, sed laboriosæ perpetuæque servæ urbis fuit : propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque equi caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans,

gnificans, urbi auspicatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevî & populus & civitas magna facta.

CAP. VI. Cùm successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Hiarbas decem Pœnorum principibus ad se arcessitis Elissæ nuptias sub belli denunciatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum eâ ingenio egerunt; nuntiantes *regem aliquem poscere, qui cultiores victus eum, Afrôsque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros & ferarum more viventes transire à consanguineis velit?* Tunc à reginâ castigati, *Si pro salute patriæ asperiores vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, Quæ præcipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum esse.* Hôc dolo capta, diu Acerbæ viri nomine cum multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad postremum *ituram se quò suæ urbis fata vocarent,* respondit. In hoc trium mensium sumpto spatio, pyram in ultimâ parte urbis extructâ, velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias cædit, & sumpto gladio pyram conscendit; atque ita ad populum respiciens, *ituram se ad virum, sicut præceperant, dixit, vitamque gladio finivit.* Quamdiu Carthago invicta fuit, pro deâ culta est. Conditâ est urbs hæc lxxii annis antequam Roma; cujus virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus agitatus est. Cùm inter cætera mala, etiam peste laborarent, cruentâ sacrorum religione, & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines, ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vitâ dii rogari maximè solent.

CAP. VII. Itaque adversis tanto scelere numinibus, cum in Siciliâ diu feliciter dimicassent; translato in Sardiniam bello, amissâ majore exercitûs parte, gravi proelio victi sunt. Propter quod ducem suum Male-

um, cuius auspiciis & Sicilia partem domuerant, & adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quæ superfuerat, exulare iusserunt. Quam rem ægre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primò, veniamque infelicis militiæ petant; tum denuntient, quod precibus nequeant, armis se consecuturos. Cùm & preces & minæ legatorum sprete essent, interjectis diebus, conscensis navibus, armati ad urbem veniunt: ibi deos hominesque testari, non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire; ostensorumque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam defuisse: prohibitis com meatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Cartolo, Malei exulis ducis filius, cum præter castra patris à Tyro, quò decimas Herculis ferre, ex prædâ Siciliensi, quam pater ejus ceperat, à Carthaginensibus missus fuerat, reverteretur, arcessitusque à patre esset, prius publicæ se religionis officia executurum, quàm privata pietatis, respondit. Quam rem etsi indignè ferret pater, non tamen vim afferre religioni ausus est. Interjectis deinde diebus Cartolo, petito com meatu à populo, cùm reversus ad patrem esset, ornatúsque purpurâ, & infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait: *Ausúsne es, nefandissimum caput, istâ purpurâ & auro ornatus, in conspectum tot miserorum civium venire, & mæsta ac lugentia castra, circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, velut exultabundus intrare? Nusquâne te aliis jactare potuisti? Nullus locus aptior, quàm sordes patris, & exilii infelicis ærumna fuerunt? Quid, quèd paulò antè vocatus, non dico patrem, ducem certè civium tuorum superbe sprevisi? Quid porro tu in purpurâ istâ coronisque aliud, quàm victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exulis nomen agnoscis; ego quoque imperatorem me magis quàm patrem judicabo; statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseriis patris illudat. Atque ita eum cum ornatu suo, in altissimam crucem in conspectu urbis sus-*

figi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit; evocatoque populo ad concionem, exilii injuriam queritur: belli necessitatem excusat; contentumque victoriâ suâ, punitis auctoribus miserorum civium, injuriosi exilii omnibus se veniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multò post ipse affectati regni accusatus, duplicis & in filio & in patriâ parricidii pœnas dedit. Huic Mago imperator successit, cujus industriâ, & opes Carthaginensium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

LIBER XIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Magoni, Carthaginensium imperatori, succedunt Hasdrubal & Amilcar. Hasdrubal in Sardinia perit. Indè Siculum bellum & Persarum legatio.
- II. Horum filii & Carthaginensis clades exercitus in Sicilia.
- III. Imilco, dux hujus exercitus, Carthaginem reversus, spe omni abjectâ, mortem sibi infert.

CAPUT I.

MAGO Carthaginensium imperator cum primus omnium, ordinatâ disciplinâ militari, imperium Poenorum condidisset, virisque civitatis non minùs bellandi arte quàm virtute firmâisset, diem fungitur, relictis duobus filiis Hasdrubale & Hamilcare, qui per vestigia paternæ virtutis decurrentes, sicut generi, ita &

magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardinia bellum illatum: adversus Afros quoque vectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum sicuti causa justior, ita & fortuna superior fuit; bellumque cum his solutione pecuniae, non armis, finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal graviter vulneratus, imperio Hamilcari fratri tradito, interiiit: cuius mortem, cum luctus civitatis, tum & dictaturae undecim, & triumphus quatuor insignem fecere: hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Poenorum cecidissent. Itaque Siciliae populis propter assiduas Carthaginiensium injurias ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, grave bellum natum: in quo & diu, & varia victoria proelium fuit. Dum hac aguntur, legati à Dario Persarum rege, Carthaginem venerunt, afferentes edictum, quo Poeni humanas hostias immolare, & caninam vesci prohibebantur: mortuorumque corpora cremare potius, quam terram obruere à rege jubebantur: petentes simul auxilia adversus Graciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienses auxilia negantes, propter assidua finitimorum bella, ceteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide parvere.

C A P. II. Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Gisco. Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Hasdrubal, & Sapho. Per hos res Carthaginiensium eam tempestate gerebantur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adversus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium urbis conditae Carthaginiensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberae civitati esset, omniaque ipsi agerent simul & judicarent, centum ex numero senatorum iudices deliguntur, qui reversis à bello ducibus rationem rerum gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi iudicia legesque respicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Imilco succedit, qui cum navali terrestrique

bello secunda prœlia fecisset, multasque civitates cepisset, repente pestilentis sideris vi exercitum amisit. Quæ res cum nuntiata Carthagini esset, mœsta civitas fuit: omnia ululatibus non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: clausæ privatae domus, clausa deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos è navibus, qui cladi superfuerant, de suis percontantur. Ut verò dubiâ antea spe, & suspenso metu, incertâ orbitatis expectatione, casus suorum miseris eluxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & flebiles querelæ audiebantur.

CAP. III. Inter hæc procedit inops è navi suâ imperator, sordidâ servilique tunicâ discinctus: ad cuius conspectum plangentium agmina iunguntur. Ipse quoque manus ad cœlum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri navalique prælio victis, exercitum victorem, non bello, sed peste deleverint. Deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe cum neque eos qui mortui sunt, à se occisos; neque eos qui reversi sunt, à se fugatos possent dicere: Pradam, quam relictis à se castris abstulerint, non esse talem, quam velut spoliū victi hostis ostentent: sed quam possessione vacuā, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occuparint. Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse; quod ad pestem, victos. Nihil tamen se gravius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque sit non ad vitæ iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque sequuturum commilitones suos: ostensurūque patriæ, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit vivere: sed ne hos, quibus nefanda inus pepercerat, inter hostium exercitus relictos mortē suā

proderet. Tali vociferatione per urbem ingressus, ut ad limina domûs suæ venit, prosecutam multitudinem velut postremo alloquio dimisit: obseratisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem admissis, mortem sibi conscivit.

L I B E R XX.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Dionysius, Sicilia tyrannus, Gracia magna incolas bello aggreditur.*
- II. *Metapontinorum origo & fata.*
- III. *Crotoniensium & Locrensium bella.*
- IV. *Pythagoras philosophus Crotonienses ad frugalitatem revocat.*
- V. *Dionysius, victis Locrensis, Crotonienses adorat, quos relinquit ab Hannone retractus, & tandem suorum insidiis opprimitur.*

C A P U T I.

DIONYSIUS è Sicilia, Carthaginiensibus pulsus, occupatoque totius insulæ imperio, grave otium regno suo, periculosamque desidiâ tanti exercitûs ratus, copias in Italiam trajecit: simul ut militum vires continuo labore acuerentur, & regni fines proferrentur. Prima militia adversus Græcos, qui proxima Italici maris littora tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quosque aggreditur, omnesque Græci nominis Italiam possidentes hostes sibi destinat: quæ gentes non partem, sed universam ferme Italiam eâ tem-

pestate occupaverant. Denique multæ urbes adhuc post tantam vetustatem vestigia Græci moris ostentant. Namque Tuscorum populi, qui oram inferi maris possident, à Lydiâ venerunt: & Venetos, quos incolas superi maris videmus, capta & expugnata Troja, Antenore duce, misit: Adria quoque Illyrico mari proxima, quæ & Adriatico mari nomen dedit, Græca urbs est: Arpos Diomedes exciso Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pisæ in Liguribus Græcos auctores habent: & in Tuscis, Tarquinii à Thessalis & Spina in Umbris: Perusini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Ceren urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Æneâ conditi videntur? Jam Falisci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidensium coloni sunt? Quid tractus omnis Campania? Quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedæmone profectos, Spuriisque vocatos accepimus. Thurinorum urbem condidisse Philocteten ferunt, ibique adhuc monumentum ejus visitur: & Herculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Trojæ fuere.

CAP. II. Metapontini quoque in templo Minervæ ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant. Propter quod omnis illa pars Italiæ, major Græcia appellata est. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotoniensibus pellere cæteros Græcos Italiâ statuerunt. Cum primum urbem Sirin cepissent, in expugnatione ejus quinquaginta juvenes amplexos Minervæ simulacrum, sacerdotemque deæ velatum ornamenti, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob hæc cum peste & seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his est, *finem mali fore, si violatum Minervæ numen, & interfectorum manes placassent.* Itaque cum statuas juvenibus justæ magnitudinis, & imprimis Minervæ fabricare cœpissent, Metapontini cognito oraculo decorum, occupandam manium & deæ pa-

cem rati; juvenibus modica & lapidea simulacra ponunt, & deam panificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum alteri magnificentiam, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quieverunt. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris, auxilium contra se à Locrensisibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses, ad Spartanos decurrunt: auxilium supplices deprecantur. Illi longinquam militiam gravati, auxilium à Castore & Polluce petere eos jubent. Neque legati responsum sociæ urbis spreverunt: profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus lati, quam si deos ipsos secum advekturi essent: pulvinaria iis in navi componunt, faustisque profecti ominibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

C A P. III. His cognitis, Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, bellique prosperos eventus deprecantes. Responsum, *prius votis hostes, quam armis vincendos.* Cum vovissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium, & responso dei cognito, nonas voverunt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaque cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omisâ spe victoriæ, in destinatam mortem conspirant; tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honestè quærunt, feliciter vicerunt: Nec alia causa victoriæ fuit, quam quòd desperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo juvenes diverso à cæteris armorum habitu, eximiâ magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt,

quàm pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eâdem die quâ in Italiâ pugnatum est, & Corintho, & Athenis, & Lacedamone nunciata est victoria.

CAP. IV. Post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter sumpserant; mutâssentque vitam luxuriâ, nî Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magnisque sapientiæ incrementis ornatus, Ægyptum primò, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam profectus, summam scientiam consequutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedamona, ad cognoscendas Minoïs & Lycurgi inclytas eâ tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus, Crotonam venit, populùmque in luxuriam lapsum, auctoritate suâ ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriæ, casûsque civitatum eâ peste perditarum enumerabat; tantùmque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque separatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, consecutûsque disputationum assiduitate erat, ut matronæ auratas vestes, ceteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ, deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipsi deæ consecrarent, præ se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse. In juventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces animi manifestant. Sed CCC ex juvenibus cum sodalitii jure sacramento quodam nexi, separatam à cæteris civibus vitam exercerent, quasi cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt, quæ eos, cum in unam domum con-

venissent, cremare voluit. In quo tumultu lx ferme periere: ceteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos xx Crotona egisset, Metapontum migravit, ibique decessit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, eumque pro deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionysius tyrannus, quem supra à Sicilia exercitum in Italiam trajecisse, bellumque Graecis intulisse memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienses vix vires longo otio ex prioris belli clade resumentes aggreditur: qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quam antea cum tot millibus Locrensiū paucitati resisterunt. Tantum virtutis paupertas adversus insolentes divitias habet, tantoque insperata interdum sperata victoria certior est. Sed Dionysium gerentem bellum, legati Gallorum, qui ante menses Romam incenderant, societatem amicitiamque petentes adeunt; *gentem suam inter hostes ejus positam esse, magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel detergo intentis in praelium hostibus affirmant.* Grata legatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro restaurat. His autem Gallis causa in Italiam veniendi, fedesque novas quaerendi, intestina discordia, & assidua domi dissensiones fuere: quarum tadio, cum in Italiam venissent, sedibus Tuscos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Vergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Tusci quoque, duce Rhæto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere: & ex nomine ducis gentes Rhætorum condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam adventus Carthaginiensium revocavit, qui reparato exercitu, bellum quod lue deseruerant, auctis viribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginiensis erat: cujus inimicus Suniatus, potentissimus ea tempestate Poenorum, cum odio ejus, Graecis literis, Dionysio adventum exercitus, & segnitiam ducis familiariter prænuntiasset, comprehensis epistolis, prodicionis damnatur: facto senatusconsulto, *ne quis*

postea Carthaginiensis, aut literis Græcis, aut sermoni studeret; ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset. Nec multò post Dionysius, quem paulò antè non Sicilia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.

LIBER XXI.

BREVIARIUM CAPITULI.

- I. Dionysii junioris artes tyrannicae describuntur.
- II. Ejusdem luxuria, crudelitas, doli, exilium, tyrannis in Locrenses.
- III. Callido commento Locrenses spoliatur, & obtruncat, ac Syracusas per prodicionem recipit.
- IV. Hannonis, tyrannidem Carthagini occupare tentantis, tragædia.
- V. Dionysius junior, Sicilia ejectus, Corinthi moratur.
- VI. Hamilcarem, cognomine Rhodanum, Alexandri consilia speculatum, ingrati Carthaginienses interficiunt.

CAPUT I.

EXTINCTO in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionysium, suffecere; & naturæ jus secuti, & quòd firmitus futurum esse regnum, si penès unum remansisset, quàm si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionysius inter initia regni, avunculos fratrum suorum, velut amulos imperii sui, hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum.

animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit, excusatius facturus quod statuerat, si probatus antè omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit; & quibuscumque delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit; ut quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos prius quàm in externos auspicatus.

C A P. II. Sublatis deinde amulis, in segnitiam lapsus, faginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit, adeò ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, sævitiam grafatur: nec ut pater carcerem nexis, sed cadibus civitatem replet. Ob quæ non contemptior omnibus, quàm invisior fuit. Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. Sed à militibus prædam & urbis direptionem sperantibus, descendere in proelium cogitur. Victus, cum iteratò non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens *se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum quibuscum de pace conveniret.* In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps proelium, in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrensis sociis exceptus, velut jure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi sævitiam exercet. Conjuges principum ad stuprum rapi jubebat: virgines ante nuptias abducebat, stuprataeque sponis reddebat: locupletissimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

CAP. III. Dein cum rapinae occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, voverant, si victores forent, ut die festo Veneris virgines suas prostituerent. Quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat: hortatur, ut uxores filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas mittant: ex quibus sorte ductae centum, voto publico fungantur; religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attaminet. Quae res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi esset, decretum facerent; ne qua virgo nuberet, prius quam illa maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni & pudicitiae virginum consulebatur, certatim omnes feminae impensius exornatae, in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionysius immixtis militibus spoliatur, ornamentaque matronarum in pradam suam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus, in Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per prodicionem recepit.

CAP. IV. Dum haec in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginensium Hanno opes suas, quibus vires reipublicae superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filiae suae legit, ut religione votorum nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatum & sine arbitris interficeret, orbamque rempublicam facilius invaderet. Quam re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non vindicatum est, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nup-

tiarum sumptibus statuunt; idque observari non ab uno, sed ab universis jubent, ne persona designata, non vitia correctâ viderentur. Hôc consilio præventus, iterum servitia concitat, statutâque rursus eadum die, cum denuo se proditum videret, timens judicium, mutum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemque Maurorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effossis oculis, & manibus cruribusque fractis, velut à singulis membris pœnæ exigerentur, in conspectu populi occiditur: corpus verberibus lacerum in crucem figitur. Filii quoque, cognatique omnes, etiam innoxii, supplicio traduntur, ne quisquam aut ad imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefariâ domo superesset.

C A P. V. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliôrque in dies civitati esset, iteratâ conspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradidit; receptoque privato instrumento, Corinthum in exilium proficiscitur. Ibi humillima quæque tutissima existimans, in fordidissimum vitæ genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis, lupanaribusque, sed totis diebus desidere: cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, pannosusque & squalidus incedere: risum libentiùs præbere, quàm captare: in macello perstare; quod emere non poterat, oculis devorare: apud ædiles adversus lenones iurgari; omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quàm metuendus videretur. Novissimè ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus semper in publico videretur, aut à non timentibus faciliùs contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret: tamen simulatio hæc vitiorum, non naturæ erat; magisque hæc arte, quàm amisso regali pudore faciebat, expertus quàm invisa tyrannorum forent etiam sinè opibus nomina. Laborabat itaque invidiam præteritorum, contemptu præ-

sentium demere: neque honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen simulationum artes, insimulatus est affectata tyrannidis, nec aliter quam dum contemnitur, liberatus est.

CAP. VI. Inter hæc Carthaginienses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne Persico regno & Africam vellet adungere, mittunt ad speculandos ejus animos Hamilcarem, cognomento Rhodanum, virum solertiâ facundiâque præter ceteros insignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis suæ, capta: & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africae & Ægypti condita: & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugisse se ad regem expulsam patriâ fingit, militemque se expeditionis offert. Atque ita consiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis, vacuâ desuper cerâ inductâ, civibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post mortem regis reversum in patriam, quasi urbem regi venditasset, non ingrato tantum, verum etiam & crudeli animo, necaverunt.

LIBER XXII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Agathoclis Sicilia tyranni pueritia, adolescentia, misera conditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.*
- II. *Ope Hamilcaris Syracusis potitur.*
- III. *Bella Agathoclis.*
- IV. *Syracusis à Carthaginiensibus obsessis, Agathocles auctori consilio bellum in Africam infert.*

- V. *Exposito in littore Africa exercitu, gravi oratione suos ad pugnam accendit.*
- VI. *Discussâ superstitionis nebulâ, & navibus incensis, Carthaginienses prælio superat, & urbes nobilissimas recipit.*
- VII. *Siciliam Carthaginienses relinquere coguntur, & infeliciter cum Agathocle pugnant in Africâ. Factum acerbum Aphella & Bomilcaris.*
- VIII. *Agathocles totius Siciliae imperium occupat: in Africam reversus infeliciter pugnat: castra deserit, unde militum defectio: filiorum Agathoclis mors cruenta, & Agathoclis pax inita cum Carthaginiensibus.*

C A P U T I.

AGATHOCLES Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam quam principia originis habuit. Siquidem formâ & corporis pulchritudine egregius, diu vitam stupri patientiâ exhibuit, Annos deinde pubertatis egressus, libidinem à viris ad feminas transtulit. Post hæc apud utrumque sexum famosus, vitam latrociniis mutavit. Interjecto tempore, cum Syracusas concessisset, accitûsque in civitatem inter incolas esset, diu sinè fide fuit; quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundiâ quod inquinaret, habere videbatur: in summâ gregariam militiam fortitus, non minùs tunc seditiosâ quam antea turpi vitâ, in omne facinus promptissimus erat. Nam & manu strenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello adversus Ætnæos magna experimenta sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se

spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damasconis sufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam, post mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quòd ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quòd socii capti tortique, de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracusarum voluit: bis in exilium actus est.

CAP. II. A Murgantinis, apud quos exulabat, odio Syracusanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & patriam suam Syracusas obsidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar, dux Pœnorum, imploratus, depositis hostilibus odiis, præsidia militum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracusæ, & ab hoste, civili amore defensæ; & à cive, hostili odio impugnatae sunt. Sed Agathocles, cum videret fortiùs defendi urbem quàm oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter se & Syracusanos pacis arbitria suscipiat, peculiaria in ipsum officia repromittens. Quâ spe impletus Hamilcar, societatem cum eo, metu potentiae ejus jungit: ut quantum virium Agathocli adversus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa domesticæ potentiae recuperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, verum etiam prætor Syracusis constituitur. Tunc Hamilcari, expositis ignibus cereis tactisque, in obsequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque ex principibus interficit: atque ita veluti reipublicæ statum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet, contracto in gymnasio senatu, quasi quædam priùs ordinaturus. Sic compositis rebus, immissis militibus populum obsidet, senatum trucidat: cuius perfectâ cæde, ex plebe quoque locupletissimos interficit.

CAP. III. His ita gestis, militem legit, exercitumque conscribit: quo instructus finitimas civitates nihil hostile metuentes ex improvviso aggreditur. Pœnorum quoque socios, permittente Hamilcare, foedè ve-

xat: propter quod querelas Carthaginem socii non tam de Agathocle, quàm de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes: à quo infestissimo hosti, fortuna sociorum, interpositâ pactione, donata sint: sicut ab initio Syracuse in pignus societatis sint tradita, urbs semper Pœnis infesta, & de imperio Sicilia Carthaginis æmula: nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addictas. Denuntiare igitur se, hac brevè ad ipsos redundatura, ac propediem sensuros, quantum malum non Sicilia magis, quàm ipsi Africa attulerint. His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias prius quàm recitarentur, in urnam conjectas obsignari iusserunt, dum alter Hamilcar Gisgonis filius à Sicilia reverteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & sententias inauditas mors Hamilcaris prævenit, liberatúsque est fati munere, quem sui per injuriam cives inauditum damnaverant. Quæ res Agathocli adversus Pœnos occasionem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisgonis filio, prælii congressio fuit: à quo victus, majore mole reparaturus bellum Syracusas concessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris, fuit.

CAP. IV. Cùm igitur victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent, Agathocles, cùm se neque viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret, super hæc à sociis crudelitate ejus offensis, desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: mirâ prorsus audaciâ, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret; & qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena; victúsque victoribus insultaret. Hujus consilii non minùs admirabile silentium, quàm commentum fuit, populo hoc solum professus, invenisse se victoriæ viam: animos illi tantùm in brevem obsidionis patientiam firmarent: vel si cui status præsentis fortune displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem. Cùm mille sexcenti discessissent, cæteros ad

obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad praesentem usum aufert, cetera ex hoste melius, quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos, militaris aetatis, libertate donatos, sacramento adegit, eosque ad maiorem partem ferme militum navibus imponit; ratus exaequatam utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis aemulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriae reliquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclidâ, nullo militum sciente quò veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam praedatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, exposito in Africae littore exercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusae positae sint, ostendit: quibus aliud nullum auxilium superesset, quam ut hostibus faciant qua ipsi patiantur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quae patriae vires subministrant: foris hostem etiam suis viribus vinci deficientibus sociis, & odio diuturni imperii extera auxilia circumspicientibus. Huc accedere, quod urbes, castellaeque Africae non muris cinctae, non in montibus posita sint, sed in planis campis, sine ullis munimentis jaceant: quas omnes metus excidii facile ad belli societatem perlici posse. Majus igitur Carthaginensibus ab ipsâ Africa, quam ex Sicilia exarsurum bellum, coituraque auxilia omnium adversus unam urbem, nomine quam opibus ampliorum, & quas non attulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoria fore, qui tantâ audaciâ hostium perculsi, trepidaturi sint. Accessura & villarum incendia, castellorum, urbiumque contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se sentiant patere bella. His non solum Pœnos vinci, sed & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec praedam uberiores inve-

niri posse. Nam captâ Carthagine, omnem Africam Siciliamque primum victorum fore. Gloriam certè tam honestæ militiæ tantam in omne ævum futuram, ut terminari nullo tempore oblivione possit; ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, victique victores insecuti sint, & obsessores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac lato animo bellum incundum, quo nullum aliud possit aut primum victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portenti religio, quod navigantibus eis sol defecerat. Cujus rei rationem non minore curâ rex, quàm belli reddebat, affirmans, si prius quàm proficiscerentur, factum esset, crediturum adversum profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium siderum semper præsentem rerum statum mutare: certumque esse florentibus Carthaginensium opibus, adversisque rebus suis, commutationem significari. Sic consolatis militibus, universas naves, consentiente exercitu, incendi jubet, ut omnes scirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obvius eis fuit cum xxx millibus Pœnorum Hanno: sed prælio commisso, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hæc victoriâ & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles victis hostibus, urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde quinto lapide à Carthagine statuit, ut damna carissimarum rerum, vastitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens totâ Africâ deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum, præsertim ab hoste jam victo: admi-

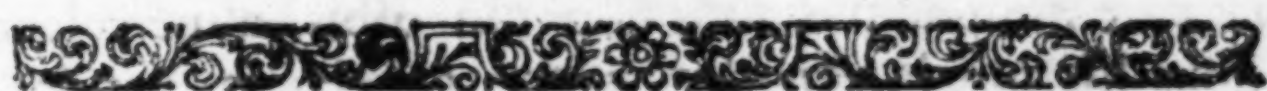
ratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multò post, non Afri tantùm, verùm etiam urbes nobilissimæ novitatem sequutæ, ad Agathoclem defecere; frumentoque & stipendio victorem instruxere.

CAP. VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum cumulus accessit. Nam post profectionem à Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Pœni fegniores redditi, ab Antandro, fratre regis Agathoclis, obsidione cæsi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginiensium esset, jam non tributariæ tantùm ab his urbes, verùm etiam socii reges deficiebant, amicitiarum jura non fide, sed successu ponderantes. Erat inter cæteros, rex Cyrenarum Aphellas, qui spe improbâ regnum totius Africæ amplexus, societatem cum Agathocle per legatos junxerat; pactusque cum eo fuerat, ut Siciliæ illi, sibi Africæ imperium, victis Carthaginiensibus, cederet. Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cum sæpius simul cœnassent, adoptatusque filius ejus ab Aphellâ esset, incautum interficit: occupatoque exercitu ejus, iteratò Carthaginienses omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi prælio superat. Hòc certaminis discrimine tanta desperatio illata Pœnis est, ut nili in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum Bomilcar rex Pœnorum cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Pœnis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum suppliciorum ejus esset, qui antè fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeò ut de summâ cruce, veluti de tribunali, in Pœnorum scelera concionaretur: objectans illis, nunc Hannonem falsâ affectati regni invidiâ circumventum: nunc Gisgonis innocentis exilium: nunc in Hamilcarem patrum suum tacita suffragia, quid Agathoclem socium

illis facere, quàm hostem maluerit. Hæc cum in maximâ populi concione vociferatus esset, expiravit.

C A P. VIII. Interea Agathocles profligatis in Africâ rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africâ existimans, si amplius Syracusæ obsiderentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisgonis filium, novus eò à Pœnis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu ejus Siciliae urbes, auditis rebus quas in Africâ gesserat, certatim se ei tradunt; atque ita pulsus è Sicilia Pœnis, totius insulae imperium occupavit. In Africam deinde reversus, seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos, blandis verbis permulsit: *stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab hoste quarrenda: communem victoriam, communem prædam futuram. Paulùm modò anniterentur, dum belli reliquiae peraguntur, cùm sciant, Carthaginem captam, spes omnium expleturam.* Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad castra hostium exercitum ducit: ibi inconsultius proelium committendo, majorem partem exercitus perdidit. Cùm itaque in castra fugisset, versamque in se invdiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret; concubiâ nocte solus à castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus quàm si ab hoste capti essent, trepidavere: *Bis se à rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes, salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit.* Cùm persequi regem vellent, à Numidis excepti, in castra revertuntur; comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui à patre noctis errore discesserat. Agathocles autem navibus, quibus reversus à Sicilia fuerat, cum custodibus earundem, Syracusas defertur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. Interim in Africâ post fugam regis, milites pactione cum hostibus factâ, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginien-

sibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archesilao, amico antea patris, rogavit eum quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat? Tunc respondit, satis habere se, quod superstitibus eos esse Agathoclis liberis sciat. Post hæc Poeni ad persequendum belli reliquias, duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Agathocles transit in Italiam adversus Bruttios, quorum origo & potentia paucis perstringitur.
- II. Agathocles vi morbi expugnatus revertitur in Siciliam, ubi turbæ domesticae, quæ uxorem & liberos Agathoclis in Ægyptum pellunt. Agathoclis obitus.
- III. Pyrrhi Epirotæ bella & res gestæ, cum in Sicilia, tum in Italia.
- IV. Hieronis, Siciliae Principis laudatissimi, dignitas & virtus.

CAPUT I.

AGATHOCLES, rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatum, à se fiducia virium dissidentem, armis subegit. Dein quasi angustis insulae terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit; exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiae subegerat. Primi igitur hostes illi Bruttii fuere, qui & fortissimi, tum & opulentissimi videbantur, simul & ad in-

jurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italiâ expulerant : auctores quoque suos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini suæ parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in sylvis inter pastores habebantur, sinè ministerio servili, sinè veste quam induerent, vel cui incubarent ; ut à primis annis duritiæ parcimoniaeque, sinè ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his præda venatica, potus, aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primò ex agris finitimorum prædari soliti, confluyente deinde multitudine, sollicitati prædâ, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis sociorum Dionysius, Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat, quorum castellum proditum sibi per Bruttiam mulierem expugnauerunt ; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis pastoribus, statuerunt ; Bruttiosque se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus, bellum fuit. Quâ victoriâ erecti, cum pacem æquo jure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt ; tantasque opes brevî consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander, rex Epiri, quum in auxilium Græcarum civitatum cum magno exercitu in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare feritas eorum successu felicitatis incensa, diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam trajecit.

CAP. II. Principio adventus opinionis ejus concussi, legatos ad eum societatem amicitiamque petentes miserunt. Quos Agathocles ad coenam invitatos, ne exercitum trajici viderent, in posterum statuta his die, consensis navibus, frustratus est. Sed fraudis haud latus eventus fuit : siquidem reverti eum in Siciliam,

nam, interjectis paucis diebus, vis morbi coëgit, quo toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum bello impugnabatur. Ex quâ desperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quasi mortui vindicantibus oritur: occiso filio, regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura, & ægritudo graviores essent, & inter se alterum alterius malo cresceret; desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex eâ duos parvulos, cum omni pecuniâ, & familiâ, regalique instrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, navibus impositos, Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit; timens ne pradonem regni sui hostem paterentur. Quanquam uxor diu, ne ab ægro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adjungi nepotis parricidio posset; & tam cruentè hæc deseruisse virum, quàm ille impugnâsse avum videretur; *Nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem, nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet; & exequiarum officium, in quod, profectâ se, nemo sit successurus, obsequio debite pietatis impleveret.* Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex alterâ parte uxor maritum, non ampliùs visura, osculis fatigabat. Nec minùs senis lacrymæ miserabiles erant. Flebant hi morientem patrem; ille exules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, ægri senis; ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. Inter hæc regia omnis assistentium fletibus tam crudelis discidii impleta resonabat. Tandem finem lacrymis necessitas profectionis imposuit, & mors regis proficiscentes filios insequuta est. Dum hæc aguntur, Carthaginenses, cognitis quæ in Siciliâ agebantur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi existimantes, magnis viribus eò trajiciunt, multasque civitates subigunt.

CAP. III. Eo tempore & Pyrrhus adversus Romanos bellum gerebat; qui imploratus à Siculis in

auxilium, sicuti dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates subegisset, rex Siciliae, sicut Epiri appellatur. Quarum rerum felicitate latus, Heleno filio Siciliae, velut avitum (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat), Alexandro autem Italiae regnum destinat. Post haec, multa secunda proelia cum Carthaginiensibus facit. Interjecto deinde tempore, legati ab Italicis sociis venire, nuntiantes, *Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat*. Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur exercitum in Italiam non trajicere: periculosius, a Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc aestu periculorum, tutissimus portus consiliorum visus est, omnibus viribus discernere in Sicilia; & profligatis Carthaginiensibus, victorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conferto proelio, cum superior fuisset, quoniam tamen a Sicilia abiret, pro victo fugere visus est: ac propterea socii ab eo defeecerunt; & imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quaesierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus, in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secundam fortunam, rebus supra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, & tot de Romanis victorias adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanae, destruens quae cumulaverat, Siciliensi ruinae naufragium maris, & foedam adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adjecit.

C A P. IV. Post profectiorem a Sicilia Pyrrhi, magistratus Hiero creatur: cujus tanta moderatio fuit, ut consentiente omnium civitatum favore, dux adversus Carthaginienses primum, mox rex crearetur. Huius futurae majestatis ipsa infantis educatio quasi praenuntia fuit: quippe genitus erat patre Hieroclyto nobili viro, cujus origo a Gelone, antiquo Siciliae tyranno.

no, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque adeò pudibundum fuit. Nam ex ancillâ natus, ac propterea à patre, velut dehonestamentum generis, expositus fuerat. Sed parvulum, & humanæ opis egentem, apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi cane-
bant, parvulum recolligit, omnique studio ad spem majestatis, quæ promittebatur, instituit. Eidem in ludo inter coæquales discenti, lupus tabulam, in turbâ puerorum repentè conspectus, eripuit. Adolescenti quoque, prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in hastâ confedit. Quod ostentum, & consilio cau-
tum, & manu promptum, regemque futurum significabat. Denique adversus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam reportavit. A Pyrro rege multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuere: in alloquio blandus, in negotio justus, in imperio moderatus: prorsus ut nihil ei regium deesse, præter regnum, videretur.

LIBER XXIV.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Græciæ civitates alia in alias assurgunt.
- II. Ptolemæi Macedonis in sororem Arsinoën conspiratio.
- III. Incestuosa Ptolemæi & Arsinoës nuptia tragicis casibus solvuntur.
- IV. Gallorum, qui Ptolemaum vicerunt & interfecerunt, in Macedoniam irruptio.
- V. Quo stratagemate Ptolemaum aggressi sint, & oppresserint. Macedonum luctus & instauratio.
- VI. Alia Gallorum, Brenno duce, in Græciam expeditio:

& de spoliatione Delphici templi consilium. Hujus templi & oraculi descriptiones.

VII. Brenni & aliorum consultatio, de templi oppugnatione; & hortatio ad milites.

VIII. Oppugnatio irrita, & clades Gallici exercitus, Brenno interfecto.

C A P U T I.

U M hæc in Sicilia geruntur, interim in Græciâ dissidentibus inter se bello Ptolemæo Cerauno, & Antiocho, & Antigono, regibus: omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis, velut occasione datâ, ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: &, ne cum Antigono, sub cujus regno erant, bellum cœpisse viderentur, socios ejus Ætolos aggrediuntur, causas belli prætendentes, quòd consensu Græciæ sacratum Apollini Cirrhæum campum per vim occupâssent. Huic bello ducem deligunt Arean, qui adunato exercitu, urbes, satâque in his campis posita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cùm è montibus conspicati Ætolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantésque quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, consecretantur, trucidatísque admodum novem millibus, prædones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum, auxilium multæ civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemæus, pulso Antigono, cùm regnum totius Macedoniæ occupâssent, pacem cum Antiocho facit; affinitatémque cum Pyrrho, datâ ei in matrimonium filiâ suâ, jungit.

CAP. II. Exinde externo metu deposito, impium & facinorosum animum ad domestica scelera convertit, infidiâsque Arsinoë sorori suæ instruit; quibus & filios ejus vitâ, & ipsam Cassandreæ urbis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere: (aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quàm concordia fraude pervenire non poterat.) Sed nota scelerata Ptolemæi voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis ejus regni consortium jungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum; sed quòd id facere sui muneris vellet.* In hoc mitteret arbitrum jurisjurandi, quo præsente, apud deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret. Incerta Arsinoë quid ageret: si mitteret, decipi perjurio; si non mitteret, provocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quàm sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis Chodionem; quo perducto in sanctissimum Jovis templum, veterimæ Macedonum religionis, Ptolemæus sumptis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra & pulvinaria deorum, inauditis ultimisque execrationibus adjurat, *se sincerâ fide matrimonium sororis petere; nuncupaturumque se eam reginam; neque in contumeliam ejus se aliam uxorem, aliosve, quàm filios ejus liberos habiturum.* Arsinoë postquam & spe impleta est, & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur: cujus vultus, & blandientes oculi cum fidem non minorem quàm jusjurandum promitterent, reclamante Ptolemæo filio *fraudem subesse, in matrimonium fratris concedit.*

CAP. III. Nuptiæ magno apparatu, lætitiâque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiâ effusa Arsinoë, quia quod morte Lyfimachi prioris mariti amiserat, recepisset: ultro virum in urbem suam Cassandream invitât, cujus urbis cupiditate fraus struebatur.

Prægressa igitur virum, diem festum urbi in adventum ejus indicit: domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet: aras ubique hostiasque disponi: filios quoque suos, Lyfimachum sexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque formâ insignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem, cupidè & ultra modum veræ affectionis amplexus, osculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum est, occupari arcem jubet; pueros interfici. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio ejus, inter ipsa oscula trucidantur. Proclamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset, pro filiis sæpe se percussoribus obtulit: frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit: vulneraque excipere, quæ liberis intendebantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, scissâ veste, & crinibus sparsis, cum duobus servulis ex urbe protracta, Samothraciam in exilium abiit; eò miserior, quòd mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot perjuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevè post à Gallis spoliatus regno, captusque, vitam ferro, ut meruerat, amisit.

C A P. IV. Namque Galli, abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quarendas, velut ver sacrum, miserunt. Ex his portio in Italiâ confedit, quæ & urbem Romanam captam incendit: & portio Illyricos sinus, ducibus avibus (nam augurandi studio Galli præter cæteros callent) per strages Barbarorum penetravit, & in Pannoniâ confedit: gens aspera, audax, bellicosa, quæ prima post Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium invicta juga, & frigore intraçtabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Graciam, alii Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivere. Tantusque

terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non lace-
 siti, ultra pacem ingenti pecuniâ mercarentur. Solus
 rex Macedoniae Ptolemæus adventum Gallorum intre-
 pidus audivit; hisque cum paucis & incompositis, qua-
 si bella non difficilius quàm scelera patrarentur, par-
 ricidiorum furiis agitatus, occurrit. Dardanorum quo-
 que legationem, viginti millia armatorum in auxi-
 lium offerentem, sprexit; additâ insuper contumeliâ:
actum de Macedonia dicens, *si cum totum Orientem soli*
domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant:
milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege sti-
pendia, toto orbe terrarum victores, fecerint. Quæ ubi
 Dardano regi nuntiata sunt, *inclytum illud Macedonia*
regnum brevè, immaturi juvenis temeritate, casurum
dixit.

CAP. V. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos
 Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt,
 offerentes pacem, si emere velit: sed Ptolemæus in-
 ter suos belli metu pacem Gallos petere gloriatus est.
 Nec minùs ferociter se legatis, quàm inter amicos ja-
 ctavit; *aliter se pacem daturum negando, nisi principes*
suos obsides dederint, & arma tradiderint: non enim fi-
dem se, nisi inermibus habiturum. Renuntiata legatio-
 ne, risere Galli, undique acclamantes, *brevè sensurum,*
sibi an illi consulentes pacem obtulerint. Interjectis die-
 bus, proelium confertur, victisque Macedones cadun-
 tur. Ptolemæus multis vulneribus faucibus capitur: ca-
 put ejus amputatum, & lanceâ fixum, totâ acie ad
 terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedoni-
 bus fuga servavit: ceteri aut capti, aut occisi. Hæc
 cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portæ
 urbium clauduntur; luctu omnia replentur: nunc orbi-
 tatem amissorum filiorum dolebant: nunc excidia ur-
 bium metuebant: nunc Alexandri, Philippique regum
 suorum nomina, sicuti numina, in auxilium voca-
 bant: *sub illis se non solum tutos, verum etiam victores*
orbis terrarum extitisse, ut tuerentur patriam suam, quam
gloriâ rerum gestarum cælo proximam reddidissent; ut o-

perem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemai regis perdidisset, orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum Sosthenes unus de Macedonum principibus ratus, contractâ juventute, & Gallos victoriâ exultantes compescuit; & Macedoniam ab hostili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniae affectantibus, ignobilis ipse præponitur: & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis nomen jurare milites compulit.

CAP. VI. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, auditâ victoriâ suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus partâ victoriâ optimam prædam, & orientis spoliis onustam tam facile relictam esse, ipse adunatis *cl* millibus peditum, & *xv* millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaque cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent; victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros prædatur. Indè quasi terrena jam spolia sorderent, animum ad deorum immortalium templa convertit, scurriliter jocatus, *locupletes deos largiri hominibus oportere.* Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offensæ deorum immortalium præferens, *quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant,* affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum facit; qui ad affirmationem majestatis undique concurrentes in eo saxo confedere: atque ita templum & civitatem non muri, sed præcipitia; nec manu facta, sed naturalia præsidia defendunt: prorsus ut incertum sit, utrùm munimentum loci, an majestas dei plus hinc admirationis habeat. Media faxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum

clamor, & si quando accedit tubarum sonus, personantibus & respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque quam auditur, resonare solet. Quæ res majorem majestatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, mediâ ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in eâ profundum terræ foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus, vi quâdam velut vento in sublime expulsus, mentes vatum in vecordiam vertit; impletasque deo, responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera; quæque magnificentiam sui, reddentium vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.

CAP. VII. Igitur Brennus, cum in conspectu haberet templum, diu deliberavit, an confestim rem aggrediretur: an vero fessis viâ militibus noctis spatium ad resumendas vires daret. Emanus & Thessalorus duces, qui se ad prædæ societatem junxerant, amputari moras jubent, *dum imparati hostes, & recens adventus sui terrori esset: interjectâ nocte & animos hostibus, forsitan & auxilia accessura; & vias, quæ tunc pateant, obstructum iri.* Sed Gallorum vulgus ex longâ inopiâ, ubi primum vino, cæterisque com meatibus referta rura invenit, non minus abundantiam quam victoriâ latum per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Primâ namque opinione adventus Gallorum prohibiti agrestes oraculis feruntur messes, vinâque villis efferre: cujus rei salutare præceptum non prius intellectum est, quam vini, caterarumque copiarum abundantiam, velut morâ, Gallis objectâ, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque urbem suam Delphi, aucti viribus sociorum, permunivere, quam Galli vino, velut prædæ, incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia: Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum e-

rant; quorum contemptu Brennus ad acuendos suorum animos, prædæ ubertatem omnibus ostendebat, statuâsque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse: plûsque in pondere, quàm in specie, habere prædæ affirmabat.

C A P. VIII. Hâc asseveratione incitati Galli, simul & hesterno mero faucii, sinè respectu periculorum in bellum ruebant. Contrà, Delphi plus in deo, quàm in viribus reponentes, cum contemptu hostium resistebant, scandentésque Gallos è summo montis vertice, partim faxo, partim armis obruebant. In hóc partium certamine, repente universorum templorum antistites, simul & ipsi vates, sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis, pavidî recordésque in primam pugnantium aciem procurrunt: *advenisse deum* clamant; *cùmque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia.* Dum omnes opem dei suppliciter implorant, juvenem *suprà humanum modum insignis pulchritudinis, comitésque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Diana Minervæque adibus occurrisse, neq; oculis tantùm hæc se perspexisse: audisse etiam stridorem arcûs, ac strepitum armorum, proinde ne cunctarentur, diis antesignanis, hostem cadere, & victoriæ deorum socios se adjungere,* summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in prælium profiliunt. Præsentiam dei & ipsi statim sensere: nam & terræ motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, & confertissimi cunei non sinè vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & frigore faucios ex vulneribus absumpsit. Dux ipse Brennus, cùm dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus fauciorum citato agmine Graciâ excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: siquidem pavidis nulla sub tectis acta nox; nullus sinè labore & periculo dies; assidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & lassitudo, & super hæc maximum pervigi-

lia malum, miseras infelicitis belli reliquias obtinebant. Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes velut prædam sectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulò antè fiduciâ virium etiam adversus deos contendebat, vel ad memoriam tantæ cladis, superesset.

LIBER XXV.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Gallorum in Antigonum, Macedonia Regem, conspiratio.
- II. Dum ad prædam currunt, præda fiunt ipsi, & Antigonus pacem obtinet. Nomen Gallorum formidabile, & armorum invicta felicitas.
- III. Pyrrhus Macedonia potitur, Antigono ejecto.
- IV. Pyrrhus, dum monarchiam somniat, à Spartanis mulieribus æteritur.
- V. Pyrrhus apud Argos occiditur, cujus elogium & rerum summam Justinus subjicit.

CAPUT I.

INTER duos reges, Antigonum & Antiochum, statutâ pace, cùm in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cùm in Græciam proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relictî fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt: fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedonia imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offer-

rent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad coenam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque praeda ubertate sollicitati, infestiores quam venerant, revertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut inusitatas Barbaris formas, rex ostendi jusserat, & naves onustas copiis demonstrari: ignarus quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam praedam sollicitabat. Itaque legati ad suos reversi, omnia in majus extolles, opes pariter & negligentiam regis ostendunt: *referta auro & argento castra; sed neque vallo, fossa ve munita: & quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.*

CAP. II. Hâc relatione avidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaque consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur: qui praesentens tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis, in proximâ sylvâ taciti se occultarent. Neque aliter servata castra, quam quod deserta sunt. Siquidem Galli, ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modò, verum etiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Postremum integris & intactis munimentis, scrutantes potius quam diripientes, castra occupaverunt. Tunc ablatis quae invenerant, ad littus convertuntur. Ibi dum naves incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quae eò cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaeque caedes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio hujus victoriae, non à Gallis tantum, verum etiam à finitimorum feritate praestiterit. Quanquam Gallorum eâ tempestate tanta fecunditatis juvenus fuit, ut Asiam omnem

velut examine aliquo implerent. Denique neque reges orientis sinè mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt: neque pulsi regno ad alios quàm ad Gallos confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majestatem suam tutari, neque amissam recuperare se posse sinè Gallicâ virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege invocati, regnum cum eo partâ victoriâ diviserunt, eamque regionem Gallograciam cognominaverunt.

C A P. III. Dum hæc in Asiâ geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis navali proelio victus, ab Antigono Macedoniæ rege supplementum militum per legatos petit: denuntians, *nî mittat, redire se in regnum necesse habere, incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipso quasiturum.* Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis causis repentinam fingit profectiorem. Socios interim parare bellum jubet: arcis Tarentinæ custodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reversus in Epirum, statim fines Macedoniæ invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victusque proelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit; & veluti damna amissæ Siciliae Italiaeque acquisito Macedoniæ regno pensâset, relictum Tarenti filium & amicum arcessit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repentè fortunæ ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventus, Thessalonicam se recepit; ut inde cum conductâ Gallorum mercenariâ manu bellum repararet. Rursus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non jam recuperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugæ solitudines captat.

C A P. IV. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, jam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Graciæ Asiaeque regna meditatnr. Neque illi major ex imperio, quàm ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, quæ tulisset impetum,

sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquisitisque celeriter carebat. Tantò melius studebat acquirere imperia, quàm retinere. Itaque cùm copias Cherroneso transposuisset, legationibus Atheniensium, & Achæorum, Messeniorumque excipitur. Sed & Græcia omnis admiratione nominis ejus, simul & rerum adversus Romanos Pœnósque gestarum gloriâ attonita, adventum ejus expectabat. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quàm virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium, & exercitûs partem robustissimam amisit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo feminarum concurrat, ut non fortiùs victus, quàm verecundiùs, recederet. Porro Ptolemæum filium ejus, adeò strenuum, & manu fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcyram cum sexaginta ceperit: item prælio navali quinquerehem ex scaphâ cum septem insiluerit, captamque tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem equo procurrenit; ibique concursu multitudinis interfectus sit. Cujus corpus ut relatum patri est, dixisse Pyrrhum ferunt, *aliquantò tardius eum, quàm timuerit ipse, vel temeritas ejus meruerit, occisum esse.*

C A P. V. Repulsus à Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi, dum Antigonum in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissimè dimicans, saxo de muris ictus occiditur. Caput ejus Antigono refertur: qui victoriâ mitiùs usus, filium ejus Helenum, cum Epirotis sibi deditum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum, nec ejus, nec superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut vitæ sanctioris, aut justitiæ probatoris visum fuisse: Scientiam certè rei militaris in illo viro tantam fuisse, ut cum Lysimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella gerens, invictus semper fuerit. Illyriorum quoque,

Siculorum, Romanorúmque, & Carthaginiensium bellis, nunquam inferior, plerunque etiam victor extiterit: qui patriam certè suam angustam, ignobilémque, famâ rerum gestarum, & claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

LIBER XXVI.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. Peloponnesii per proditionem Antigono traduntur. Aristotimus tyrannus Epirotas affligit, & Hellenici prudentiâ opprimuntur.
- II. Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem versi conjuges & liberos suos trucidant: deinde Numinis vindictâ omnes interneccione delentur. Antigoni varii casus.
- III. Alexander, Pyrrhi filius, in regnum restituitur. Regni Cyrenarum turbulentus status.

CAPUT I.

OST mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asiâ, Graciâque, magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesii per proditionem Antigono traditi; & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulæ civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem jungabant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occisi, plures in

exilium acti essent, Ætolis per legatos postulantibus, conjuges liberósque exulum redderet, primò negavit: postea, quasi pœniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit; diémque profectiois statuit. Illæ, quasi in perpetuum cum viris exulaturæ, pretiosissima quæque auferentes, cùm ad portam, quasi uno agmine profecturæ, convenissent, omnibus rebus expoliatae, in carcerem recluduntur: occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibúsque ad stuprum direptis. Ad tam sævam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, senex & liberis orbus, ut qui nec ætatis nec pignoris respectu timeret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi spatium postulantibus, arcessitis servis jubet obserari fores; tyrannóque nuntiari, *mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet; objectans singulis, se quia liberanda patria auctor esse non possit, desertæ ultorem futurum.* Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus quinto, postquam tyrannidem occupaverat, mense opprimitur.

C A P. II. Interea Antigonus cùm multiplici bello, & Ptolemæi regis, & Spartanorum, premeretur; novúsque illi hostis Gallogræciæ exercitus affluxisset; in speciem castrorum parvâ manu adversus cæteros relictâ, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cùm & ipsi se proelio pararent, in auspicia pugnae hostias cadunt: quarum extis cùm magna cædes, interitúsque omnium prædiceretur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantésque deorum minas expiari cæde suorum posse; conjuges & liberos suos trucidant, auspicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam hostes pepercissent, bellúmque internecivum cum liberis, liberorúmque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi

scelere vitam victoriâque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum cade, in proelium non meliore eventu quàm omine proficiscuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furia, quàm hostes circumvenere; obversantibusque ante oculos manibus interemptorum omnes occidione cæsi. Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus dii consensisse in exitium parricidarum viderentur. Post hujus pugnae eventum, Ptolemaus & Spartani victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoriâ militum ardore, bellum Atheniensibus infert. In quo cùm occupatus esset, interim Alexander rex Epiri ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cùm reversus à Græciâ Antigonus esset, transitione militum destitutus, regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit, verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliât. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, ut vicissim reges, nunc exules, nunc reges viderentur.

CAP. III. Igitur Alexander, cùm exul ad Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quàm sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit; qui ante infirmitatem, Beronicen unicam filiam, ad finienda cum Ptolemæo fratre certamina, filio ejus desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut invitâ se contractum matrimonium solveretur, misit qui ad nuptias virginis, regnûmque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia arcescerent: qui & ipse ex filiâ Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cùm secundante vento celeriter Cyrenas advolâisset, fiduciâ pulchritudinis, quâ nimis placere socroi cœperat, statim à principio superbus, regis familiæ, militibusque im-

potens erat; studiūque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res suspecta primò virgini, dein popularibus militibúsq̃ invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium, insidiæ Demetrio comparantur: cui, cū in lectum socrūs concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë auditâ voce filia, ad fores stantis, & præcipientis *ut matri parcere-
tur*, adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Beronice, & stupra matris, salvâ pietate, ulta est, & in matrimonio sortiendo, iudicium patris secuta.

L I B E R XXVII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Seleucus novercam & fratrem infantem interficit.*
- II. *Classe naufragio amissâ, civitates amissas recipit, prælio victus aufugit: auxilium noxium à fratre Antiocho Hierace petit, & impetrat.*
- III. *Asia lacerus status. In Antiochum Hieracem & Seleucum Numinis vindicta.*

C A P U T I.

MORTUO Syriæ rege Antiocho, cū in locum ejus filius Seleucus successisset, hortante matre Laodice, quæ prohibere debuerat, auspicia regni à patricidio cœpit. Quippe Beronicen, novercam suam, sororem Ptolemæi regis Ægypti, cum parvulo fratre ex eâ suscepto, interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiae maculam subiit, & Ptolemæi bello se implicuit.

Porro Beronice, cum ad se interficiendam missos didicisset, Daphnæ se claudit: ubi cum obsideri eam cum parvulo filio nuntiatum Asiæ civitatibus esset, recollectione paternæ, majorumque ejus, dignitatis, casum tam indignæ fortunæ miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemæus periculo sororis exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum universæ civitates, quæ defecerant, ingentem classem comparassent, repente exemplo crudelitatis exterritæ, simul & in ultionem ejus quam defensuri erant, Ptolemæo se tradunt: qui nisi in Ægyptum domesticâ seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset: tantum vel illi odium, parricidiale scelus, vel huic favorem indignè peremptæ mors sororis, attulerat.

CAP. II. Post discessum Ptolemæi, Seleucus cum adversus civitates, quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente veluti diis ipsis parricidium vindicantibus, ortâ tempestate classem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & spiritum, & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit: siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum transierant, velut diis arbitris satisfactum sibi esset, repentinâ animorum mutatione in naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restitunt. Lætus igitur malis suis, & damnis ditior redditus; veluti par viribus, bellum Ptolemæo infert: sed quasi ad ludibrium tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quàm ut amitteret, victus proelio, non multò quàm post naufragium comitior, trepidus Antiochiam confugit. Indè ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxilium ejus implorat, oblatâ ei Asiâ, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum esset annos xiv natus, supra ætatem regni avidus, occasionem non tam

pio animo, quàm offerebatur, arripuit : sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam virilemque sumit audaciam. Unde *Hierax* est cognominatus : quia non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam sectaretur. Interea Ptolemæus cùm Antiochum in auxilium Seleuco venire cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit : sed pax ab hoste data interpellatur à fratre, qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum ; pro fratre hostem, imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit : sed Galli arbitantes Seleucum in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere : liberiùs depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut à prædonibus, æuro se redimit, societatemque cum mercenariis suis jungit.

C A P. III. Interea rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus bello intestinæ discordiæ, quasi vacantem Asiæ possessionem invasurus, victorem Antiochum, Gallosque aggreditur. Nec difficile faucios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus, superat. Eâ namque tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur : uti quisque fortior fuisset, Asiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus, fratres, bellum propter Asiam gerebant : Ptolemæus rex Ægypti, sub specie sororiæ ultionis, Asiæ inhiabat. Hinc Bithynus Eumenes, inde Galli (humiliorum semper mercenaria manus) Asiam depopulabantur : cùm interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cùm Eumenes majorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perduto præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt : sed omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fugâ fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem, regem Cappadociæ, provehitur. A quo cùm primùm benignè

exceptus esset, interjectis diebus cognito quòd insidiæ sibi pararentur, salutem fugâ quæsiuit. Igitur cum profugo nusquam tutus locus esset, ad Ptolemæum hostem, cuius fidem tutiorem quàm fratris existimabat, decurrit; memor vel quæ facturus fratri esset, vel quæ meruisset à fratre. Sed Ptolemæus non amicior debito, quàm hostis factus, servari eum arctissimâ custodiâ jubet. Hinc quoque Antiochus operâ cuiusdam meretricis adjutus, quam familiariùs noverat, deceptis custodibus elabitur, fugiènsque à latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amisso regno, equo præcipitatus, finitur. Sic fratres, quasi & germanis casibus, exules ambo, post regna, scelerum suorum poenas luerunt.

LIBER XXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Olympias, Alexandri Epirotæ vidua, Demetrio Macedoni Phthiam filiam dat uxorem: unde tragædia & bellorum initia.*
- II. *Ætoli superbè respondent Romanis, qui Acarnanis auxilium præbebant; & arma movent intrepidè.*
- III. *Filiis duobus morbo sublati Olympias non diu supervivit, Laodamiâ filiâ interfectâ. Epirus graviter affligitur. Demetrius Macedo moritur. Hujus filii Philippi Antigonus tutelam suscipit, quam prudenter administrat.*
- IV. *Bellum Antigoni adversus Spartanos, quorum rex Cleomenes viribus attritis in Ægyptum profugit, ubi interficitur. Antigono mortuo, Philippus regnat.*

C A P U T I.

LYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, eodémque germano fratre Alexandro, cùm tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regniquæ administrationem in se recepisset, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit; eique habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium, quod misericordiâ non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte suâ ad fratrem Antiochum discedit; eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffisi Epirotis, adversus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis, præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent; paterenturque esse liberos, qui soli quondam adversus Trojanos, auctores originis suæ, auxilia Græcis non miserint.

CAP. II. Sed Ætoli legationem Romanorum superbè audivere: Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis occidione cæsi sunt, exprobrantes, dicentisque, prius illis portas adversus Carthaginenses aperiendas, quas clausit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminisse deinde jubent, qui quibus minentur, adversus Gallos urbem eos suam tueri non potuisse, captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquantò majore manu Græciam ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne domesticis quidem totis adjutos, universam delēsse; sedemque sepulcris eorum præbuisse, quam illi urbibus, imperioque suo proposuerant.

Contrà, Italiam, trepidis ex recenti urbis suae incendio Romanis, universam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italiâ pellendos, quàm minentur Aetolis: priusque sua defendenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores, qui latrocinio justis dominis ademptum solum teneant: qui uxores cum propter originis dehonesta menta non invenirent, vi publicâ rapuerint: qui denique urbem ipsam parricidio condiderint; murorumque fundamenta fraterno sanguine asperserint. Aetolos autem principes Graeciae semper fuisse; & sicut dignitate, ita & virtute ceteris praestitisse; solos denique esse, qui Macedonas, imperio terrarum florentes, semper contempserint: qui Philippum regem non timuerint: qui Alexandri Magni post Persas Indosque devictos, cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortunâ praesenti, nec provocent arma, quibus & Gallos caesos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimissâ legatione Romanorum, ne fortius locuti quàm fecisse viderentur, fines Epiri regni & Acarnaniae depopulantur.

C A P. III. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemaeus successerat, qui cum hostibus instructo exercitu obvius processisset, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tempore, gemino funerum vulnere afflicta, ægrum spiritum trahens, non diu filiis supervixit. Cum ex gente regiâ sola Nereis virgo cum Laudamiâ sorore superesset, Nereis nubit Geloni Siciliae regis filio: Laudamia autem cum in aram Dianae confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus dii immortales assiduis cladibus gentis, & propè interitu totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem, famemque passi, & intestinâ discordiâ vexati, externis ad postremum bellis penè consumpti sunt: Miloque Laudamiae percussor in furorem verius, nunc ferro, nunc saxo, in summâ dentibus laceratis visceribus, duodecimâ die interiit. His in Epiro gestis, interim in Macedoniâ Demetrius rex, relicto

filio Philippo parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, acceptâ in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat. Interjecto deinde tempore, cùm seditione minaci Macedonum clausus in regiâ teneretur, in publicum sinè satellitibus procedit, projectoque in vulgus diademate ac purpurâ, dare hac eos alteri jubet, qui aut imperare illis nesciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire. Commemoratur deinde beneficia sua: ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos, Thessalôsque exultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum etiam auxerit. Quorum si illos pœniteat, deponere imperium, & reddere illis munus suum: ipsi regem quarant, cui imperent. Cùm populus pudore motus recipere eum regnum juberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

CAP. IV. Post hac bellum Spartanis infert; qui soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempserant. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrinque viribus fuit; cùm hi pro vetere Macedonum gloriâ, illi non solum pro illibatâ libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonii, non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit; nulla amissum conjugem flevit: filiorum mortem senes laudabant; patribus in acie cæsis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriæ libertate cecidissent. Patentibus omnes domibus faucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. Inter hac nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magisque omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. Inter hac Cleomenes rex post multas hostium cades, toto corpore, suo pariter & hostium cruore madens, supervenit; ingressusque urbem, non humi consedit, non cibum aut potum

tum poposcit; non denique armorum onus deposuit; sed acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur ut se ad meliora reipublicæ tempora reservarent. Tum cum conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiscitur: à quo honorificè susceptus, diu in summâ dignatione regis vixit. Postremò post Ptolemæi mortem, à filio ejus cum omni familiâ interficitur. Antigonus autem, cæsis occidione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit; veniâque his qui superfuerant dedit, præfatus, bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse, cujus fugâ omnis ira ejus finita sit: nec minori sibi gloria fore, si ab eo servata Lacedæmon, à quo sola capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non superfuissent. Nec multò post ipse decedit, regnûmque Philippo pupillo, annos xiv nato, tradidit.

LIBER XXIX.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Orbis multa imperia novâ regum successione mutantur, nominatim in Africâ, Ægypto, Macedoniâ.
- II. Philippus Rex Macedonia malo consilio impulsus, Romanis bellum inferre constituit.
- III. Insanam hanc mentem speciosis verbis occultat.
- IV. Tandem apertus hostis apparet: unde cruentum bellum, ipsi Philippo perniciosum simul ac ignominiosum.

C A P U T I.

ISDEM ferme temporibus prope universi orbis imperia, novâ regum successionem mutata sunt. Nam & in Macedonia Philippus, mortuo Antigono, tutore, eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit; & in Asiâ interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est: Cappadociæ quoque regnum Ariarathi, puero admodum, pater ipse tradiderat: Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomen *Philopatori* fuit. Sed & Spartani in locum Cleomenis suffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginienses quoque ætate immaturâ dux Annibal constituitur, non penuriâ seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritiâ sciebant. Fatale non tam Romanis, quàm ipsi Africæ malum. His regibus pueris, etsi nulli senioris ætatis rectores erant, tamen in suorum quisque majorum vestigia intentis, magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemæus, sicut scelestus in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit. Philippum Dardani, cæteri quoque omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis assiduè laceßebant. Contra, ille summotis hostibus, non contentus sua defendisse, ultro etiam Ætolis bellum inferre gestiebat.

CAP. II. Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper à Paulo Rom. consule victus, supplicibus precibus aggreditur, injuriam Romanorum querens: qui non contenti Italia terminis, imperium spe improbâ totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Sicilia, sic Sardinia, Hispaniaëque, sic denique totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale suscepisse; sibi quoque non aliam ob

causam, quàm quòd Italia finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem juxta imperii eorum terminos esse. Sed & ipsi cavendum esse exemplum, cujus quantò promptius nobiliùsque sit regnum, tantò sit Romanos acriores hostes habiturus. Super hac cedere se illi regno, quod Romani occupaverint, profitetur, gratius habiturus, si in possessione imperii sui, socium potius quàm hostes videret. Hujuscemodi oratione impulit Philippum, ut omissis Ætolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quòd jam victos ab Annibale apud Thrasymenum lacum audierat. Itaque ne eodem tempore multis bellis detineretur, pacem cum Ætolis facit: non quasi aliò bellum translaturus, sed ut Græciæ quieti consulturus, quam nunquam in majori periculo fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab occidente novis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hac à Græciâ atque Asiâ sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: ceterum statim victoribus transitum in orientem fore.

CAP. III. Videre se itaque, ait, consurgentem in Italiâ nubem illam trucidis & cruenti belli: videre tonantem ac fulminantem ab occasu procellam, quam in quascunque terrarum partes victoria tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa levia fuisse existimatos, si ea quæ nunc in Italiâ concurrat manus, extra terram illam se effuderit. Cernere se, quàm cruenta & sanguinaria inter se bella, utrique populi, viribus copiarum, & ducum artibus, gerant: quæ rabies finire solo partis alterius interitu, sinè ruinâ finitimorum non possit. Ferros igitur animos victorum minùs quidem Macedonia, quàm Græciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam sui robustior sit: scire tamen se eos qui tantis viribus concurrant, non contentos hóc finē victoria fore: metuendūque sibi quoque certamen eorum, qui superiores extiterint. Hóc prætextu finito cum Ætolis bello, nihil aliud quàm Pœnorum Romanorūque bella re-

spiciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, tametsi Pœni & Annibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: quippe terrebat eos, & vetus Macēdonum devicti orientis gloria, & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum in bella industriūque cognoverant.

C A P. IV. Igitur Philippus, cū iterato prælio victos à Pœnis Romanos didicisset, apertè hostem se his professus, naves, quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare cœpit. Legatum deinde ad Annibalem, jungendæ societatis gratiâ, cum epistolis mittit: qui comprehensus, & ad senatum perductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea verò, cū Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias trajecturum, Lævinum prætorem cum instructis navibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui cū in Græciam trajecisset, multis promissis impellit Ætolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achæos in Romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniæ fines vastare cœperunt, abduçisque xx millibus captivorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus prætor, junctâ cum Attalo rege societate, Græciam populatur. Quibus cladibus perculsæ civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant: necnon & Illyriorum reges, lateri ejus hærentes, assiduis precibus promissa exigebant. Super hæc vastati Macedones ultionem flagitabant. Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primū occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur; non quia facere posset quæ promittebat: sed ut spe impletos in societatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit: qui absentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum di-

stulisse: Philopœmeni Achæorum duci, quem ad Romanos sociorum animos sollicitare didicerat, insidias pratendit. Quibus ille cognitis vitatîsque, discedere ab eo Achæos auctoritate suâ coëgit.

LIBER XXX.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Ptolemæi regio Ægypti luxuria, vecordia, & parricidia.*
- II. *Miserrimus Ægypti status sub turpissimo principe: ejus meretrix & lenones crudeli fato pereunt.*
- III. *Mortuo Ptolemæo, Romani tutelam pupilli adversus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem suscipiunt: Philippumque prius bello reducunt ad humiliorem mentem.*
- IV. *Terramotus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flamininus suos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus spoliatur.*

CAPUT I.

PHILIPPO in Macedoniâ magnis rebus intento, in Ægypto Ptolemæi diversi mores erant. Quippe regno parricidio parto, & ad necem utriusque parentis cæde etiam fratris adjunctâ, velut rebus feliciter gestis, luxuriæ se tradiderat; regîsque mores omnis sequuta regia erat. Itaque non amici tantum præfectîsque, verum etiam omnis exercitus, depositis militiæ studiis, otio ac desidîâ corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, An-

tiochus rex Syriae, veteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes ejus oppressit, ipsamque Aegyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptolemaeus, legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Gracia exercitu conducto, secundum proelium facit, spoliassetque regno Antiochum, si fortunam virtute juvisset. Sed contentus recuperatione urbium quas amiserat, facta pace, avidè materiam quietis arripuit; revolutusque in luxuriam, occisa Eurydice uxore, eademque sorore sua, Agathocliae meretricis illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nominis ac majestatis oblitus, noctes in stupris, dies in conviviiis consumit. Adduntur instrumenta luxuriae, tympana & crepundia: nec jam spectator rex, sed magister nequitiae, nervorum oblectamenta modulatur. Haec primò laborantis regis tacitae pestes & occultae fuere.

CAP. II. Deinde crescente licentia, jam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest: quam proterviorem, sociata cum Agathocle fratre, ambitiosa pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. Accedebat & mater Oenanthè, quae geminae sobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentae rege, jam etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam salutantur, jam comitantur. Agathocles regis lateri junctus, civitatem regebat: tribunatus, praefecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo minus quam ipse rex poterat. Cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditissimis societate occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis, & Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes ut tutelam pupilli susciperent; tuerenturque regnum

Aegypti, quod jam Philippum & Antiochum, factâ inter se pactione, divisisse dicebant.

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, causam belli adversus Philippum quærentibus, qui insidiatus eis, temporibus Punici belli, fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Annibale superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parvâ manu Macedonum in Italiâ fecisset, quantâsque res Macedones in oriente gessissent. Mittuntur itaque legati, qui Antiocho & Philippo denuntient, regno *Aegypti abstineant.* Mittitur & M. Lepidus in *Ægyptum*, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret. Dum hæc aguntur, interim legationes Attali regis, & Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romanam venerunt. Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim igitur, titulo ferendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionésque cum consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore, tota Græcia, fiducia Romanorum, adversus Philippum, spe pristinae libertatis erectâ, bellum ei intulit: Atque ita cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde cum expositæ conditiones pacis à Romanis essent, repetere sua, & Attalus, & Rhodii, & Achai, & *Ætoli* cœpere. Contrâ Philippus adduci se posse, ut Romanis pareat, concedebat; ceterum indignum esse, Græcos à Philippo & Alexandro majoribus suis victos, & sub jugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda. Ad postremum tamen, petente eo, induciæ duorum mensium datæ, ut pax, quæ in Macedoniâ non conveniebat, Romæ à senatu peteretur.

CAP. IV. Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam, medio utriusque ripæ & maris spatio, terramotus fuit: in quo, cum admiratione navigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asiâ quoque eâdem die idem motus terræ Rho-

dum, multasque alias civitates, gravi ruinarum labe concussit, quasdam solidas absorbuit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Romanorum imperium vetus Græcorum, ac Macedonum voraturum.* Interim à senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli Nabin tyrannum sollicitat. Atque ita, cum in aciem exercitum instructis è diverso hostibus produxisset, hortari suos coepit, referendo *Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam, orientis finem, à Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bellum quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio carior.* Sed & Flamininus Romanus consul, relatione rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in proelium, ostendendo, *hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hispaniam Romanâ virtute perdomitas: nec Annibalem quidem Alexandro Magno postponendum, quo Italiâ pulso, Africam ipsam tertiam partem mundi superaverint.* Sed nec Macedonas veteri famâ, sed presentibus viribus æstimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum orientem devicerat, bellum gerunt; sed cum Philippo puero immature ætatis, qui regni terminos adversus finitimos aggre defendat, & cum his Macedonibus, qui non ita pridem præda Dardanis fuerunt. Illos majorum decora, se suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pænos, & totum ferme occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus subactos. His adhortationibus utrinque concitati milites, proelio concurrunt, alteri orientis, alteri occidentis imperio gloriantes; ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminino consule petitâ, nomen quidem regium retinuit; sed omnibus Græciæ urbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit. Offensi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi,

& data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universæ Græciæ, impellerent.

LIBER XXXI.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Romani Antiochum Syrum legatione coërcent. A Nabide Græciam liberari jubent. Annibalis nomen Romanis formidabile.*
- II. *Annibal Romanorum insidias fugiens, ad Antiochum cursum dirigit.*
- III. *Nabis duobus præliis fractus, post Romanorum discesum, arma movet. Annibalis ad Antiochum de opprimendis Romanis consilium.*
- IV. *Carthaginienses ab Antiocho sollicitati rem Romanis significant, qui politico stratagemate Annibalem ab Antiocho divellunt.*
- V. *Iteratum Annibalis consilium de bello in Italiâ Romanis inferendo.*
- VI. *Antiochi adulatores Annibalis sana consilia vident: inde subversio Antiochi, qui terrestri & navali prælio à Romanis superatur.*
- VII. *Scipiones, ducto in Africam exercitu, pacis leges Antiocho præscribunt, quas ipse repudiat.*
- VIII. *Bello reparato, & pugna commissâ, cæsis quinquaginta Asiaticorum millibus, Antiochus subactus pacem petit, & obtinet.*

CAPUT I.

MORTUO Ptolemæo Philopatore, rege Ægypti, contemptâque parvuli filii ejus ætate, qui in spem regni relictus, præda etiam domesticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum statuit. Itaque Phœnicem,

ceterasque Syriae quidem, sed juris Aegypti, civitates cum invalisset, legatos ad eum senatus mittit, qui denuntiarent ei, *abstineret regno pupilli, postremis patris precibus fidei suae traditi.* Quibus spretis, interjecto tempore alia legatio supervenit, quae, omisâ pupilli personâ, civitates, *jure belli factas populi Romani, in integrum restitui jubebat.* Abnuenti, bellum denuntiatum: quod ille facile susceptum, infeliciter gessit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Graeciae civitates occupaverat. Igitur senatus, ne uno tempore duplici bello Romanae vires detinerentur, scripsit Flaminino, si ei videatur, sicuti Macedoniam à Philippo, ita Graeciam à Nabide liberet. Ob quam causam imperium ei prorogatum est. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem amuli ejus, *occultis mandatis cum Antiocho inisse societatem,* apud Romanos criminabantur: *negantes eum aequo animo sub legibus vivere, assuetum imperio, & immoderatâ licentiâ militari; semperque, radio quietis urbanae, novas belli causas circumspicere:* Quae etsi falsa nuntiata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

C A P. II. Denique senatus metu perculsus, ad speculandos actus Annibalis, legatum in Africam Cnaum Servilium mittit, eique tacitis mandatis praecipit, *si posset, eum per amulos ejus interficeret, metuque invisi nominis tandem populum Romanum liberaret.* Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendâque pericula peritum; nec minùs in secundis adversa, quàm in adversis secunda cogitantem. Igitur, cum totâ die in oculis principum, legatiue Romani, in foro Carthaginiensium observatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit: & rus urbanum, quod propter littus maris habebat, ignaris servis, jussisque ad portam revertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus, occulto sinu littoris absconditas: erat & grandis pecunia in eo agro praeparata, ut, cum res exegisset, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. *Lectâ igitur*

fervorum juventute, quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Posterâ die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quàm si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt: Legatus verò Romanus, quasi bellum jam illatum Italiæ ab Annibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

CAP. III. Interim in Græciâ Flamininus, junctâ cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum duobus continuis præliis subegit; & graviter fractum, velut exanguem, in regno reliquit. Sed libertate Græciæ restitutâ, deductisque ab urbibus præsidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacuâ rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasit. Quibus rebus exterriti Achæi, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt, ducemque prætorem suum Philopoemenem, insignis industriæ virum, constituent: cujus in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminio Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal cum ad Antiochum pervenisset, velut deorum munus excipitur; tantusque ejus adventu ardor animis regis accessit, ut non tam de bello, quàm de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos nisi in Italiâ posse. Ad hoc sibi centum naves, & decem millia peditum, & mille equites poscebat, promittens hâc manu non minus bellum, quàm gesserit, Italiæ restauraturum: & in Asiam regi sedenti, aut victoriam de Romanis, aut equas pacis conditiones relaturum: quippe & Hispanis bello flagrantibus, ducem tantum deesse; & Italiam notiores sibi nunc, quàm pridem fuisse: sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sinè morâ prabituram.

CAP. IV. Cùm regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos hortetur, *Annibalémque cum copiis affuturum nuntiet: nihil, dicat, partibus, nisi animos Carthaginienſium deesse; Asiam, & vires belli, & sumptum præbituram.* Hæc cùm relata Carthaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Annibalis comprehenditur, & perductus in senatum cùm interrogaretur, ad quem missus esset, Punico ingenio respondit, *se ad universum senatum missum; nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse.* Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensâ nave ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthaginienſes ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, & regis apparatus specularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. Itaque legati cùm Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatûs tradunt. Dum responsum expectant, omnibus diebus assidui circa Annibalem fuere: dicentes, *timidè eum à patriâ recessisse, cùm pacem Romani, non tam cum republicâ ejus, quàm cùm eo factam, summâ fide custodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quàm Patriæ amore gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur.* Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bellandi causas esse. Indè res gestas ejus laudare. Quorum sermone latus, sæpius cupidiusque cum legatis colloquebatur, ignarus quòd familiaritate Romanâ odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus, tam assiduo colloquio reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum sicuti solebat referre; expertémque totius consilii, veluti hostem proditorémque suum, odisse cœpit. Quæ res tantum apparatus belli, cessante imperatoriâ arte, corripit. Senatûs mandata fuerant, ut contentus terminis Asia esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem

imponeret. Quibus spretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

CAP. V. Dicitur, quum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Annibale, tandem eum vocari iussisse, non ut ex sententiâ ejus aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur: omnibûsque perrogatis postremum interrogâsse. Quo ille animadverso, intelligere se professus est, non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum: tamen & odio Romanorum, & amore regis, apud quem solum tutum sibi exilium relictum sit, se viam gerendi belli edisseriturum. Veniam deinde libertati præfatus, nihil se aut consiliorum, aut ceptorum præsentium probare ait: neque sedem belli Graciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit: quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quàm Italicis viribus subigere: siquidem diversum ceteris mortalibus esse illud hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnâsse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum esse. Quamobrem si quis eos in Italiâ laceßat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit. Sin verò quis illis Italiâ velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis jam aquarum molibus avertere vel exsiccare velit. Hæc & secreto se censuisse, ulroque ministerium consilii sui obtulisse; & nunc præsentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli; eosque foris invictos, domi fragiles esse. Nam prius illos urbe quàm imperio; prius Italiâ quàm provinciis exui posse: quippe & à Gallis captos, & à se propè deletos esse: neque se unquam victum prius, quàm terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutavit.

CAP. VI. Huic sententiæ obtrectatores amici regis erant; non utilitatem rei cogitantes; sed verentes, ne

probato consilio ejus, primum apud regem locum gratia occuparet. Et Antiocho non tam consilium quam auctor displicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non sua esset. Omnia igitur variis assentionum adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse per hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contrà, Acilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, cæteraque bello necessaria, summâ industriâ parabat: civitates socias confirmabat; dubias illiciebat: nec alius exitus belli, quàm apparatus utriusque partis fuit. Itaque primâ belli congressione, cùm cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit: sed fugientibus se ducem præbuit, castraque ditia victoribus reliquit. Deinde cùm in Asiam, prædâ Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii cœpit; revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententiâ ejus agere. Interim nuntiat, Æmilium, Romanum ducem, octoginta rostratis navibus in bellum navale à senatu missum, adventare: quæ res illi spem restituendæ fortunæ dedit. Itaque priusquàm sociæ civitates ad hostes deficerent, decernere navali prælio statuit, sperans cladem in Graciâ acceptam novâ posse victoriâ aboleri. Traditâ igitur Annibali classe, prælium committitur: sed nec Asiani milites Romanis; neque naves eorum pares rostratis navibus fuere: minor tamen clades ducis solertiâ fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

C A P. VII. Sed adversus Annibalem ducem quis melior quàm Africanus frater crearetur, cùm vincere Pœnos opus Scipionum esset? Creatur igitur consul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Annibale victo, quàm Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Annibalem na-

vali bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum, legatos, pacem petentes, ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus *privata beneficia à rebus publicis secreta esse dixit; aliàque esse patris officia, alia patriæ jura, qua non liberis tantum, verum etiam vita ipsi præponantur.* Proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentia regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratia dari, neque de jure patriæ decidi posse, respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit; sed ut dignum majestate ejus erat, armis se recepturum filium dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur: ut Asia Romanis cederet: contentus Syriæ regno esset: naves universas, captivos & transfugas traderet; sumptumque omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, nondum ita victum se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur, bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.

CAP. VIII. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion venissent; mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit. Iliensibus Aeneam, ceterosque cum eo duces à se profectos: Romanos se ab his procreatos referentibus. Tantæque lætitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes & liberos solet. Juvabat Ilienses, nepotes suos, occidente & Africâ domitâ, Asiam ut avitum regnum vindicare, optabilem Trojæ ruinam fuisse dicentes, ut tam feliciter renasceretur. Contrà Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templaque ac deorum simulacra, inexplebile desiderium videndi tenebat. Profectis ab Ilío Romanis, Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo post prælium cum Antiocho commissum. Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana majore dedecore quàm periculo ad castra fugeret, M. Æmilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, armare se milites suos, & extra val-

lum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, nisi in praelium revertantur: infestioraque sua, quam hostium castra inventuros. Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus comilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in praelium revertitur, magnaque eade edita, initium victoriae fuit. Caesa hostium quinquaginta millia, capta undecim: Antiocho pacem petenti nihil ad superiores conditiones additum, Africano praedicante, neque Romanis, si vincantur, animos minui; neque si vincant, secundis rebus inolescere. Captas civitates inter socios dividere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes: quippe victoriae gloriam Romano nomini vindicandam; opum luxuriam sociis relinquendam.

L I B E R XXXII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Aetoli libertate spoliuntur. Bellum inter Messenios & Achaos. Philopœmenes captus, & veneno interemptus: unde Messeniorum clades.*
- II. *Antiochus Syrus, dum sacrilegio sibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcat, ob Demetrii filii virtutem, cui Perseus frater invidet, & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*
- III. *Philippi obitus, & belli apparatus adversus Romanos, Gallis ad hujus belli societatem protractis: de quorum migrationibus subjicitur narratio.*
- IV. *Bellum inter Prusiam & Eumenem, in quo Annibalis operâ Prusias superior evadit. Pace inter Reges sanctâ, Romani Annibalem persequuntur. Is, hausto veneno, legationem morte praevenit. Adjunctum ejusdem Annibalis elogium.*

CAPUT I.

ANTIOCHUM, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio destituti, remanserunt: Nec multò post victi, libertatem, quam illibatam adversus dominationem Atheniensium & Spartanorum, inter tot Græciæ civitates soli retinuerant, amiserunt. Quæ conditio tantò amarior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Persarum opibus domesticis viribus restiterant; quibus Gallorum violentiam, Asiæ Italiaeque terribilem, Delphico bello fregerant. Quæ gloriosa recordatio majus desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primò dissensio, mox bellum ortum est. In eâ nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando vitæ pepercerit, sed dum suos in prælium revocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, à multitudine hostium oppressus est, quem jacentem Messenii, seu metu virtutis, vel verecundiæ dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecerant, captivum per universam civitatem, in modum triumphi, circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium imperator, adventaret. Nec victorem Achæi avidius vidissent, quàm victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci jusserunt, ut omnes contuerentur quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Indè in carcerem ducto, verecundiâ magnitudinis ejus, venenum dederunt: quod ille latus, ac si vicisset, accepit; quæsito prius, an *Lycortas præfectus Achæorum*, quem secundum à se esse scientiâ rei militaris sciebat, incolumis effugisset? Quem ut accepit evasisse, non in totum dicens consultum malè Achæis, expiravit. Nec

multò post, reparato bello, Messenii vincuntur, poenaeque interfecti Philopœmenis pependunt.

CAP. II. Interea in Syriâ rex Antiochus, cum gravi tributo pacis à Romanis victus oneratusque esset, seu inopiâ pecuniæ compulsus, seu avaritiâ sollicitatus, quâ sperabat se, sub specie tributariæ necessitatis, excusatiùs sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum Didymæi Jovis aggreditur. Quâ re proditâ, concursu insularium, cum omni militiâ interficitur. Romæ, cum multæ Graciæ civitates questum de injuriis Philippi regis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset; turbâ querelarum confusus adolescens, repente obticuit. Tunc senatus verecundiâ ejus motus, quæ probata etiam antea, cum obses Romæ esset, omnibus fuerat, causam illi donavit: atque ita modestiâ suâ Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit: quod ipsum decreto senatûs significatum est, ut appareret non tam absolutum regem, quàm donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obrectationis comparavit. Nam apud fratrem Perseum æmulatio illi invidiam contraxit, & apud patrem nota absolutionis causa offensæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filii, quàm auctoritatem patris, ac dignitatem regiæ majestatis habuisse. Igitur Perseus perspectâ patris ægritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari; & primò invisum, post etiam suspectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc prodicionem ei patris objectare. Ad postremum, insidias sibi ab eo paratas confingit: ad cujus rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus quod objicit, admittit. Quibus rebus compulso ad parricidium patre, funestam omnem regiam facit.

CAP. III. Occiso Demetrio, sublatoque æmulo, non negligentior tantum Perseus in patrem, verum e-

tiam contumacior erat; nec hæredem regni, sed regem se gerebat. His rebus offensus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrii dolebat, tunc & infidiis circumventum suspicari, testes indicésque torquere. Atque ita cognitâ fraude, non minus scelere Persei, quàm innoxia Demetrii morte cruciabatur; peregrissétque ultionem, nisi morte præventus fuisset. Nam brevi pòst tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Persens usus est. Nam & Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecissétque Romanis grave bellum, nisi decessisset. Namque Galli bello adversus Delphos infelicitè gestò, in quo maiorem vim numinis quàm hostium fenserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Indè per eadem vestigia quà venerant, antiquam patriam reperivere. Ex his manus quædam in confluente Danubii & Sabi consedit, *Scordiscosque* se appellari voluit. Tectosagi autem, cùm in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestiferâ lue essent, non prius sanitatem recuperare, quàm aruspicum responsis moniti, aurum argentumque bellis sacrilegissque quæsitum, in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne magno pòst tempore Cepio Romanus consul abstulit. Fuisse autem argenti pondo centum decem millia, auri pondo quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii Cepioni exercitusque ejus postea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacræ pecuniæ, insecutus est. Ex gente Tectosagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum repetivit, spoliatisque Istris, in Pannoniâ consedit. Istrorum gentem fama est originem à Colchis ducere, missis ab Ætâ rege ad Argonautas raptorésque filia persequendos: qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Sabi fluminis penitus inveci, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montium usque ad littus Adriatici maris

transfulerunt; cognito quòd Argonautæ idem propter magnitudinem navis priores fecissent: quos ut avestos Colchi non reperiunt, sive metu regis, sive tædio longæ navigationis, juxta Aquileiam confedere, Istrique ex vocabulo amnis, quò à mari concesserant, appellati. Daci quoque suboles Getarum sunt: qui cum, Orole rege, adversus Bastarnas malè pugnassent, ad ultionem segnitæ, capturi somnum capita loca pedum ponere jussu regis cogebantur, ministeriæque uxoribus, quæ ipsis antea fieri solebant, facere. Neque hæc antè mutata sunt quàm ignominiam bello acceptam virtute delerent.

C A P. IV. Igitur Perseus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Annibal, post pacem Antiocho à Romanis datam, profugerat, & Eumenem, bellum ortum est; quod Prusias, Annibalis fiduciâ rupto fœdere, prior intulit. Namque Annibal, cum ab Antiocho Romani, inter cæteras conditiones pacis, deditionem ejus deposcerent, admonitus à rege, in fugam versus, Cretam defertur: Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quasi fortunæ suæ præsidia, deponit: atque ideo nihil de illo sollicitâ civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo in statuis, quas secum portabat, infuso, ne conspectæ opes vitæ nocerent. Dein, cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, & prælium in mare transfulisset, Annibal novo commento auctor victoriæ fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas conjici jussit: mediòque prælio in naves hostium mittit. Id primum Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleti naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quæ ubi Romam nuntiata sunt, missi à senatu legati sunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Anni-

balémque deposcerent. Sed Annibal, re cognitâ, sumpto veneno, legationem morte prævenit. Insignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum mortibus fuit, Annibalis, & Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus constat Annibalem, nec tum cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem coenâsse, aut plus quàm sextario vini indulgisse; pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africâ natum quivis negaret: Moderationis certè ejus fuit, ut cum diversarum gentium exercitus rexerit, neque infidiis suorum militum sit petitus unquam, neque fraude proditus, quum utrumque hostes sæpe tentâssent.

LIBER XXXIII.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Macedonicum bellum. Persei & consulum Romanorum animus.*
- II. *Pugna, in quâ Macedones fusi fugatique sunt. Perseus & filii capti in fugâ. Macedonia in provinciam redacta: & Ætoli oppressi.*

CAPUT I.

INORE quidem rerum motu Romani Macedonicum, quàm Punicum bellum gesserunt; sed tantò clariùs, quantò nobilitate Macedones Pœnos antecesserunt. Quippe cum gloriâ Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum juvabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conscripserunt; & auxilia à

Massinissâ rege Numidarum, cæterisque sociis omnibus acciverunt; & Eumeni regi Bithyniæ denuntiatum, ut bellum summis viribus juvaret. Perseo, præter Macedonicum invictæ opinionis exercitum, decennis belli sumptus, à patre paratus, in thesauris & horreis erat: quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam considerare suos jubebat. Prima equitum congressio fuit, quâ victor Perseus suspensam omnium expectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege victi suscepturus. Sed consul Sulpitius non minus graves quàm victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculosi belli, Romani Æmiliū Paulum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cū ad exercitum venisset, non magnam moram pugnæ fecit. Prædie quàm prælium confereretur, luna nocte defecit: triste id ostentum Perseo omnibus præfagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

C A P. II. In eâ pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti jacentem obtruncaturus, circumsteterat: at ille citius corpore collecto, magnas strages edidit. Quum ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, gladius ei è manu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit: ad quem recuperandum umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immergit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad socios cum clamore hostium revertitur. Hujus audaciam cæteri imitati victoriam peperere. Perseus rex fugâ cum decem millibus talentum Samothraciam defertur: quem Cneus Octavius, ad persequendum missus à consule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. Mace-

donia à Carano, qui primus in eâ regnavit, usque Persen triginta reges habuit: quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus, sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque quibus adhuc utitur, à Paulo accepit. Ætolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubiâ fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patriâ aliquid novaret, diu detentus, agrèque, per multos annos legationibus civitatum senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

LIBER XXXIV.

BREVARIUM CAPITUM.

- I. *Romani in Achaos causas belli quarunt, & inveniunt. Cruenta Achæorum seditio.*
- II. *Bellum quo Achæi oppressi sunt, & Corinthus eversa. Ptolemaus Ægypto pulsus, petit à Romanis auxilium.*
- III. *Popilii ad Antiochum in gratiam Ptolemæi verè libera legatio. Antiocho mortuo, Demetrius frater Româ profugus regno potitur.*
- IV. *Prusias, rex Bithynia, regno & vitâ à filio spoliatur.*

CAPUT I.

OE NIS ac Macedonibus subactis, Ætolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Græciâ universâ Achæi nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatum nimias opes, sed propter conspirationem universarum. Namque Achæi, licet per civitates ve-

luti per membra divisi sint, unum tamen corpus & unum imperium habent; singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. Quarentibus igitur Romanis causas belli, tempestivè fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à senatu responsum est, *legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad injuriam demendam in Graciam missuros*: sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achæorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris facerent, quò facilius ad obsequia cogerentur: & si quæ urbes contumaces essent, frangerentur. Igitur legati, omnium civitatum principibus Corinthum evocatis, decretum senatûs recitant: quid consilii habeant, aperiunt. *Expedire omnibus dicunt, ut singula civitates sua jura & suas leges habeant.* Quod ubi omnibus innotuit, velut in furorem versi, universum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu trepidi fugissent.

C A P. II. Hæc ubi Romæ nuntiata sunt, statim senatus Mummio consuli bellum Achæicum decernit: qui extemplo exercitu deportato, & omnibus strenuè provisis, pugnandi copiam hostibus fecit. Sed Achæi velut nihil negotii Romano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaque prædam, non prælium cogitantes, & vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt: & conjuges, liberòsque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus posuerunt. Sed prælio commisso ante oculos suorum cæsi, lugubre his spectaculum, & gravem luctûs memoriam reliquerunt. Conjuges quoque liberisque eorum, de spectato-ribus captivi facti, præda hostium fuere. Urbs ipsa Corinthus diruitur: populus omnis sub coronâ venditur: ut hoc exemplo cæteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolemæo, majoris sororis suæ filio, regi Ægypti, bellum infert, segni admodum, & quotidianâ luxuriâ ita marcenti, ut non solum regiæ majestatis

jestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemaum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad senatum mittunt: auxilia petunt; fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

CAP. III. Mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum, qui *abstinere illum Aegypto, aut si jam incesisset, excedere* juberet. Cum in Aegypto eum invenisset, osculumque ei rex obtulisset (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romae obses esset); tunc Popilius *faceffere interim privatam amicitiam* jubet, cum mandata patriae intercedant; prolatoque senatus decreto, & tradito, cum cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virga quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ut & amicos caperet, *consulere* jubet; *nec prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum.* Adeoque haec austeritas animum regis fregit, ut parituum se senatui responderet. Reversus in regnum Antiochus, decedit relicto parvulo admodum filio, cui cum tutores dati a populo essent, patruus ejus Demetrius, qui obses Romae erat, cognita morte Antiochi fratris, senatum adiit, *obsidemque se vivo fratre venisse, quo mortuo, cujus obses sit, se ignorare.* Dimitti igitur se ad regnum petendum *aquum esse, quod, sicuti jure gentium majori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui pupillum aetate antecedit, deberi.* Cum se non dimitti animadverteret a senatu, tacito judicio, tutius apud pupillum quam apud eum, regnum futurum arbitrans; specie venandi ab urbe profectus, Ostia tacitus, cum fugae comitibus, navem conscendit. Delatus in Syriam, secundo favore, omnium excipitur: regnumque ei, occiso pupillo, a tutoribus traditur.

CAP. IV. Eodem fere tempore Prusias, rex Bithyniae, consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat, & Romae habebat. Sed res adolescenti ab

his, qui facinus susceperant, proditur: hortatique sunt, ut crudelitate patris provocatus, occupet insidias, & in authorem retorqueat scelus: nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus à filio, privatusque redditus, etiam à servis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelere quam filium occidi jusserat, à filio interficitur.

L I B E R XXXV.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Demetrius bella quærens, ab hostibus opprimitur, & in acie cadit.*
- II. *Qui Demetrium everterat, ejusdem filio dat pœnas; prælio victus & interfectus.*

C A P U T I.

DEMETRIUS, occupato Syriae regno, novitati suæ otium periculosum ratus, ampliare fines regni, & opes augere, finitimorum bellis statuit. Itaque Ariarathi, regi Cappadociae, propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem ejus Orofernem per injuriam regno pulsum supplicem recepit, datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum statuit. Sed Orofernes ingrato animo, initâ cum Antiochenis pactione, offensus tunc Demetrio, pelere ipsum regno, à quo restituebatur, consilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum, victum Seleuciae custodiri ju-

bet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtiterunt. Itaque adjuvantibus, & Ptolemæo rege Ægypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe Cappadociæ, bello à Demetrio laceſſiti, ſubornant propalam quendam, ſortis extremæ juvenem, qui Syriæ regnum, velut paternum, armis repeteret: & ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei *Alexandri* inditur, genitūſque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regiæ tantum, verum etiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili rerum varietate priſtinarum ſordium oblitus, totius ferme orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert, victumque vitâ pariter ac regno ſpoliat. Quanquam nec Demetrio animus in propulſando bello defuit. Nam & primo prælio hoſtem fugavit, & regibus bellum reſtituentibus, multa millia in acie cecidit. Ad poſtremum tamen invicto animo inter confertiſſimos fortiffimè dimicans, cecidit.

CAP. II. Initio belli Demetrius duos filios apud Gnidium hoſpitem ſuum cum magno auri pondere commendaverat, ut belli periculis eximerentur, & ſi ita ſors tuliffet, paternæ ultioni ſervarentur. Ex his major Demetrius, annos pubertatis egreſſus, auditâ Alexandri luxuriâ, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captum, inter ſcortorum greges deſidem in regiâ tenebant, auxiliantibus Cretenſibus, ſecurum ac nihil hoſtile metuentem aggreditur. Antiochenſes quoque, veterem patris offenſam novis meritis correcturi, ſe ei tradunt: ſed & milites paterni, favore juvenis accenſi, prioris ſacramenti religionem novi regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunæ deſtructus, quàm elatus, primo prælio victus interficitur; deditque pœnas, & Demetrio, quem occiderat; & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.

LIBER XXXVI.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Demetrius junior bella importunè movet, & infelicitè persequitur. Turba in Syriâ, ubi Trypho ab Antiocho, Demetrii fratre, opprimitur. Antiochus Judæos subigit.*
- II. *De Judæorum origine, incrementis & gestis, Justini falsa sententia.*
- III. *Judæorum opes. Mare mortuum. A quibus Judæi domiti sint.*
- IV. *Attali Asiæ regis delicta, mors, testamentum. Asia Romanorum fit propria: Divitias autem & vitia sua Romam transmittit.*

C A P U T I.

RECUPERATO paterno regno Demetrius, & ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiæ in segnitiam labitur, tantumque contemptum apud omnes inertia, quantum odium ex superbiâ pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio ejus passim civitates deficerent, ad abolendam segnitia maculam, bellum Parthis inferre statuit: cujus adventum non inviti orientis populi videre; & propter Arsacidæ regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio assueti novi populi superbiam indignè ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elymæorum, Bactrianorumque auxiliis juvaretur, multis proeliis Parthos fudit. Ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur; traductusque per ora civitatum, populis qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur,

Missus deinde in Hyrcaniam, benignè & juxta cultum pristinae fortunæ habetur. Dum hæc aguntur, interim in Syriâ Trypho, qui se tutorem Antiocho, Demetrii privigno, substitui à populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriæ invadit: quo diu potitus, tandem exolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asiâ educabatur, bello vincitur: rursusque regnum Syriæ ad subolem Demetrii revertitur. Igitur Antiochus, memor quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incideret, receptâ in matrimonium Cleopatram, uxore fratris, civitates quæ vitio fraterni imperii defecerant, summâ industriâ persequitur, domitasque rursus regni terminis adjicit: Judæosque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum vires tantæ fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisque imperiis usi, Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. Namque Judæis origo Damascena, Syriæ nobilissima civitas: unde & Assyriis regibus genus, ex reginâ Semirami, fuit. Nomen urbi à Damasco rege inditum: in cujus honorem, Syrii sepulcrum Arathis uxoris ejus pro templo coluere; deamque exinde sanctissimæ religionis habent. Post Damascum Azelus, mox Adores, & Abraham, & Israhel reges fuere. Sed Israhelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesque ex nomine Judæ, qui post divisionem decesserat, *Judæos* appellavit: colique ejus memoriam ab omnibus jussit: Ejus portio omnibus accesserat. Minimus ætate inter fratres Joseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevè ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat,

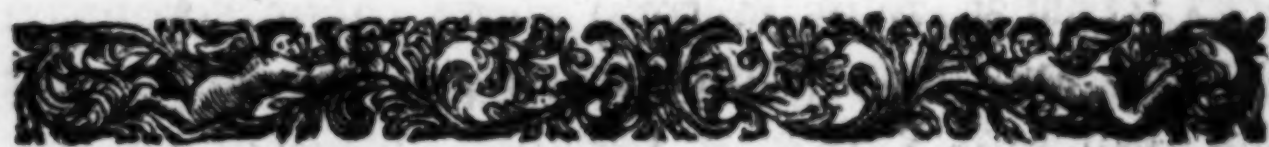
& somniorum primus intelligentiam condidit; nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur: adeò, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset; tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. Filius ejus Moses fuit, quem præter paternæ scientiæ hæreditatem etiam formæ pulcritudo commendabat. Sed Ægyptii, quum scabiem & vitiliginem paterentur, responso moniti, eum cum agris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exulum factus, sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ repetentes armis Ægyptii, domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses, Damascenâ antiquâ patriâ repetitâ, montem Synæ occupat; quò septem dierum jejunio, per desertam Arabiæ, cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem more gentis *Sabbatum* appellatum, in omne ævum jejunio sacravit: quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem causâ invisi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: quod, ex causâ factum, paulatim in disciplinam religionemque convertit. Post Mosen etiam filius ejus Aruas, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Judæos fuit, ut eosdem reges & sacerdotes haberent: quorum justitiâ religione permixtâ, incredibile quantum coaluere.

C A P. III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta jugera, nomine Hierichus dicitur. In eâ sylva est, & ubertate & amœnitate insignis: siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur. Arbores opobalsami formam similem piceis arboribus habent, nisi

quòd sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo anni tempore balsamum sudañt. Sed non minor loci ejus apricitatis quàm ubertatis admiratio est: quippe cùm toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua apricitas inest. In eâ regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, *mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur: neque navigationis patiens est, quoniam omnia vitâ carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. Primum Xerxes, rex Persarum, Judæos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venire, diùque in potestate Macedonici imperii subjecti Syriæ tegno fuere. A Demetrio cùm descivissent, amicitia Romanorum petitâ, primi omnium ex orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

C A P. IV. Per eadem tempora, quibus in Syriâ regni mutatio inter novos rege alternabatur, in Asiâ rex Attalus florentissimum ab Eumene patriuo acceptum regnum, cadibus amicorum, & cognatorum suppliciis foedabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen sponsam maleficiis eorum neccas confingens. Post hanc scelestam violentiæ rabiem, squalidam vestem sumit: barbam capillumque in modum reorum summittit: non in publicum prodire, non populo se ostendere, non domi latiora convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut poenas pendere manibus interfectorum videretur. Omisâ deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina seminabat, & noxia innoxiiis permiscebat, eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio, ærariæ artis fabricæ se tradit, cerisque fingendis, & ære fundendo procedendoque oblectabatur. Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis fer-

vore contraxit, & septimâ die decessit. Hujus testamento hæres populus Rom. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesiâ citharistæ cujusdam filiâ genitus, qui post mortem Attali, velut paternum regnum, Asiam invasit. Cùm multa secunda prælia adversus civitates, quæ metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecisset, justusque rex jam videretur; Asia Licinio Crasso consuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello, quum extremo anni tempore inordinatâ acie prælium conseruisset, victus pœnas inconsultæ avaritiæ sanguine dedit. In hujus locum missus Perpenna consul primâ congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hæreditarias populi Romani, navibus impositas Romam deportavit. Quod agre ferens successor ejus Marcus Aquilius consul, ad eripiendum Aristonicum Perpennæ, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinatâ velocitate contendit. Sed contentionem consulum mors Perpennæ diremit. Sic Asia Romanorum facta cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

L I B E R XXXVII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Massiliensium in Phocenses beneficentia. Tragedia in Cappadociâ & Ponto.*
- II. *Mithridatis Ponti regis futura magnitudo prædicta, liberatio, occupationes.*
- III. *Ejusdem res gesta; & domi ab uxore periculum.*
- IV. *Otii detestatio. Exercitia militaria. Cappadocia & Galatia occupatio: atque superbum Romanis responsum.*

CAPUT I.

CAPITO Aristonico, Massilienses pro Phocensibus conditoribus suis, quorum urbem senatus, & omne nomen, quod & tunc, & antea Antiochi bello, infesta contra populum Romanum arma tulerant, deleri iusserat, legatos Romam deprecatum misere, veniamque his à senatu obtinere. Post hæc regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta. Mithridati Pontico Syria major: filiis Ariarathis regis Cappadociæ, qui eodem bello occiderat, Lycæonia & Cilicia datæ; fideliorque populus Romanus in socii filios, quàm mater in liberos fuit: quippe hinc parvulis auctum regnum, inde vita adempta. Namque Laodice ex numero sex filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe rege susceperat, timens ne non diutinam regni administrationem adultis quibusdam potiretur, quinque parricidiali veneno necavit: unum parvulum sceleri matris cognatorum custodia eripuit, qui post necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) solus regno potitus est. Mithridates quoque repentinâ morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit; cuius ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verum etiam superioris ætatis omnes reges maiestate superaverit, bellaque cum Romanis per xvi annos variâ victoriâ gesserit: cum eum summi imperatores, Sylla, Lucullus, ceterique, in summâ Cneus Pompeius, ita vicerint, ut major clariorque in restaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior redderetur. Denique ad postremum, non vi hostili victus, sed voluntariâ morte, in avito regno, senex, hærede filio, decessit.

CAP. II. Hujus futuram magnitudinem etiam cœlestia ostenta prædixerant. Nam & quo genitus est

anno, & eo quo regnare primum cœpit, stella comes-tes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupaverat; & fulgore sui, solis nitorem vicerat; & cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consume-bat. Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero e-quo impositum equitare jacularique cogeant: qui conatus cum eos fefellissent, supra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens antidota sæpius bibit, & ita se adversus in-sidias exquisitis tutioribus remediis stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non poterant, ferro peragerent, venandi studium finxit, quo per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est; sed per sylvas vagatus, diversis montium regionibus pernocta-bat, ignaris omnibus, quibus esset locis; assuetus fe-ras cursu aut fugare, aut persequi, cum quibusdam e-tiam, viribus congredi. Quibus rebus, & insidias vita-vit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.

C A P. III. Ad regni deinde administrationem cum accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos antea, qui Zopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cyrum Persarum regem cum ducentis millibus trucidaverant; qui Phi-lippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felici-tate perdomuit. Austus igitur viribus, Pontum quo-que, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum de Asiâ tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, universam, nemine sciente, pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. In-dè Bithyniam transcendit, & quasi dominus Asiæ, opportuna quaque victoria suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum jam periisse crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Lao-dice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratula-

tionem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus est: siquidem Laodice soror, cum periisse eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. Quod cum ex ancillâ Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit.

CAP. IV. Hyeme deinde imminente non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus: nec inter sodales, sed inter coæquales, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat. Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidianâ exercitatione durabat: atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. Initâ deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit: Quam cum teneri à regibus senatui nuntiatum esset, legatos ad utrumque mittit, qui gentem restitui in pristinum statum juberent. Mithridates, cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse*, respondit: *mirarique se, quid qua ei relata controversia non fuerit, sibi referatur*. Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes, quoniam se tueri jure non potuerat, *justo regi redditurum* respondit. Atque ita filium suum mutato nomine, Pylæmenem Paphlagonum regum nomine appellat; & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. Mithridates regni sui auspicia parricidiis polluit, & callidis artibus Ariarathem Cappadocem trucidat.
- II. Nova Mithridatis & Nicomedis tragœdia, quas Senatus Romanus utrumque sedat.

- III. *Mithridates Tigranem in societatem belli adversus Romanos trahit, & Proconsulibus Romanis fasis, ingenti civitatum Asianarum favore excipitur.*
- IV. *Oratio Mithridatis, in quâ rationes suas exponit, cur bellum sit Romanis inferendum.*
- V. *Romanos, dum occupati essent, adoriundos esse censet, justum bellum illud ostendens.*
- VI. *Malas eorundem artes & originem detegit.*
- VII. *Stirpis suæ nobilitatem, suorumque libertatem ac fortitudinem opponit; necnon belli facilitatem, liberalitate ac munificentia milites alliciens.*
- VIII. *Ptolemaus in Ægypto multiplici scelere omnia turbat, & à suis pellitur.*
- IX. *Demetrii Syriæ regis, fortunæ ludibrii, casus varii.*
- X. *Antiochus, Demetrii frater, Parthos bello aggressus, in acie à suis desertus occiditur.*

C A P U T I.

MITHRIDATES parricidia à nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathem, regem Cappadociæ, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniæ, vacuum morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia forori ad expellendum Cappadociam Nicomedem mittit. Sed jam Laodice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, præsidia Nicomedis Cappadociam expellit; regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, nî subsequuta fraus esset. Siquidem interjectis mensibus, simulat, se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obisteret adolescens, cau-

fas belli futuras: aut, si permetteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos decem, nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent, incertum belli timens, consilia ad insidias transfert: sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori, ab Ariarathe regio more misso, curiosius intum ventrem pertractanti, ait, *caveret ne aliud telum inveniret, quam quæreretur.* Atque ita risu protectis insidiis, sevocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

C A P. II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine praefectorum vexati, à Mithridate deficiunt, fratremque regis, & ipsum Ariarathem nomine ab Asia, ubi educabatur, revocant: cum quo Mithridates proelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulcritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui à senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, puerum cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset. Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad solatium ejus, Paphlagoniam

niam ademit. Ac ne contumelia regum foret, ademptum illis, quod daretur aliis, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant *vivere gentem sine rege posse*. Atque ita rex illis à senatu Ariobarzanes constituitur.

C A P. III. Erat eo tempore Tigranes Rex Armeniæ, obses Parthis ante multum temporis datus, sed olim ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates mirè ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensâ Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani, segni admodum, bellum inferat: & ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Tigranis, Ariobarzanes, sublati rebus suis, Romam contendit. Atque ita per Tigranem rursus Cappadocia juris esse Mithridatis cœpit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius ejus & ipse Nicomedes regno à Mithridate pellitur; qui cum supplex Romam venisset, decernitur in senatu, ut uterque in regnum restituantur: in quod tum missi Aquilius & Manlius Maltinus legati. His cognitis, Mithridates societatem cum Tigrahe, bellum adversus Romanos gesturus, jungit: pactique inter se sunt, ut urbes agrique Mithridati, homines verò & quæcunque auferri possent, Tigrani cederent. Post hæc Mithridates intelligens, quantum bellum fuscitaret, legatos ad Cimbricos, alios ad Gallogræcos, & Sarmatas, Bastarnasque, auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus jam antè illexerat. Ab Scythiâ quoque exercitum venire jubet, omnemque orientem adversus Romanos armat. Non magno igitur labore Aquilium & Maltinum, Asiatico exercitu instructos, vincit: quibus simul cum Nicomede pulsus, ingenti favore civitatum excipitur: multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnūque belli apparatus invenit: quibus instructus, debita civitatibus publica privataque

remittit, & vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella, sive Asiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis infererem, quam obliquam Pompeius Trogus exposuit: quoniam in Livio & in Sallustio reprehendit, quod conciones directas, pro sua oratione operi suo inferendo, historiae modum excefferint.

C A P. IV. Optandum sibi fuisse, ait, ut de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin verò sit resistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriae careant. Quippe adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. Caterum, quia non id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam praelio congressis, consulendum, quâ ratione ac spe cepta bella sustineant. Esse autem sibi victoriae fiduciam, si sit illis animus: Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bithyniâ Aquilium, & Maltinum in Cappadociâ fuderint. At si quem aliena magis exempla, quam sua experimenta moveant, audire se, à Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus praeliis Romanos. Audire Annibalem sexdecim annis Italia victorem immortatum: & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domestica emulationis atque invidiae studium. Audire populos Transalpinae Galliae Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere; & latius aliquantò solum finium, quam in Asiâ, quae dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse; nec victam salum dici sibi Romam à Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virium suarum ipse numeret. Nam hos qui Asiam incolunt Gallos, ab illis qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare: originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantoque his sagaciora esse quam illis ingenia, quantò longiori ac difficiliori

spatio, per Illyricum Thraciamque prodierint, penè operosius transitis eorum finibus, quàm ubi consedere, possessis. Jam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit, satè illi pacatam, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro jure imperii bellis continuis perseverasse; & à multis civitatibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, à quibusdam novo contumeliae more sub jugum missos. Ac ne veteribus immoremur exemplis, hòc ipso tempore universam Italiam bello Maritimo consurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii civitatisque poscentem. Nec gravius vicino Italiae bello, quàm domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculosius esse Italico civile bellum: simul & à Germaniâ Cimbros, immensa millia ferorum atque immittium populorum, more procellae, inundasse Italiam: quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello suo putet.

CAP. V. Utendum igitur occasione, & rapienda incrementa virium, ne si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos majus negotium habeant. Non enim quæri, an capienda sint arma, sed utrum suâ potiùs occasione, an illorum. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri cœptum; cùm sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentem quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. Quid, cùm Paphlagoniâ se decedere jusserunt, non alterum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non armis, sed adoptione testamenti, & regum domesticorum interitu, hæreditaria patri suo obvenisset: cùm inter hanc decretorum amaritudinem parendo non tamen eos mitigarit, quin acerbius se indies gerant, non obtinuisse. Quod enim à se non præbitum illis obsequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas? non Cappadociâ filium eductum, quam jure gentium victor occupaverat? Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis, quorum nihil est nisi bello quasitum. Non regem Bithyniae Chreston, in quem senatus arma decreverat, à se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari.

sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam sui à senatu ultro delatam Cappadocia, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde populo Cappadocum, pro libertate oblatâ, Gordium regem orante, ideo tantum quoniam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem præcepto illorum bellum sibi intulisse: quia ultimum ierit se, ab ipsis ventum obviam, & nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non impunè se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, præbuerit.

CAP. VI. Quippe non delicta regum illos, sed vires ac majestatem insequi: neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hâc semper arte grassatos. Sic & avum suum Pharnacem, per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenem, cujus classibus primùm in Asiam fuere transvecti, cujus exercitus magis quàm suo, & Magnum Antiochum & Gallos in Asiâ, & mox in Macedoniâ regem Persen domuerant; & ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italiâ; & quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos majora, quàm Massinissæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam: hunc inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri: tamen cum hujus nepote bellum modò in Africâ gestum adeò inexpiabile, ut ne victum quidem memoria patris donarent, quin carcerem ac triumphum spectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erutescant, aut pastores Aboriginum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut servos vernâsque Tuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter hac, Superbos, atque, ut ipsi ferunt, conditores suos lupa uberibus altos: sic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac jejunos habere.

CAP. VII. Se autem, seu nobilitate illis comparetur, clariorem illâ colluvie convenarum esse, qui paternos majores suos à Cyro Darioque conditoribus Persici regni, ma-

ternos à Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat : seu populus illorum conferatur suo, earum se gentium esse, quæ non modò Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subjectarum sibi gentium expertam peregrina imperia : nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse : Cappadociam velint, an Paphlagoniam recensere ; rursus Pontum an Bithyniam ; itémque Armeniam maiorem minoremque : quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Asiam, nec quispiam successorum ejus, aut posterorum, attigisset. Scythiam duos unquam ante se reges, non pacare, sed tantum intrare ausos, Darium, & Philippum ; agere inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem adversus Romanos virium haberet. Multoque se timidiùs ac diffidentiùs bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tyro esset : Scythias præter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus vel frigoribus instructos, per quæ denuntiaretur ingens militia labor ac periculum. Inter quæ difficultates ne spes quidem præmii foret, ex hoste vago, nec tantum pecuniæ, sed etiam sedis, inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque cælo Asia esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amœnius, magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi : si modò aut proximæ regni Attalici opes, aut veteres Lydia Ioniaeque audierint, quas non expugnatum eant, sed possessum : tantumque se avida expectet Asia, ut etiam vocibus vocet : adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum, sectio publicanorum, calumnia litium. Sequantur se modò fortiter, & colligant quid, se duce, possit efficere tantus exercitus, quem sinè cujusquam militum auxilio, suamet unius operâ, viderint Cappadociam cæso rege cepisse ; qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo antè transire tutò atque adire potuerit. Nam justitia atque liberalitatis suæ, nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere : & illa indicia habere, quod solus regum omnium, non paterna solum, verum etiam externa regna

hereditatibus propter munificentiam acquisita possideat, Colchos, Paphlagoniam, Bosphorum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, post annos tres & viginti sumpti regni, in Romana bella descendit. At in Ægypto mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo, per legatos regnum & uxor Cleopatra regina, soror ipsius defertur. Latus igitur hōc solo Ptolemæus, quod sinè certamine fraternum regnum recepisset, in quod subornari & à matre Cleopatrá, & favore principum fratris filium cognoverat: ceterum infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum & solennia religionum, in complexu matris interficit; atque ita torum sororis, cæde filii ejus cruentus, ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentiâ cadis datâ, omnia sanguine quotidie manabant: ipsam quoque sororem, filiâ ejus virgine per vim stupratâ, & in matrimonium adscitâ, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diversa labitur, patriâque, metu mortis, exul relinquit. Solus igitur in tantâ urbe cum suis relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus, obviis legatis Romanorum, Scipioni Africano, & Spurio Mummio, & L. Metello, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quàm cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & staturâ brevis, & saginâ ventris non homini, sed belluæ, similis. Quam foeditatem nimia subtilitas perlucidæ vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda præberentur, quæ omni studio occultanda pudibundo viro erant. Post discessum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit) jam etiam populo peregrino invisus, cum filio, quem ex sorore susceperat, & cum uxore, ma-

tris pellice, metu insidiarum, tacitus in exilium profiscitur; contractoque mercenario exercitu, bellum sorori pariter ac patriæ infert. Arcessitum maximum deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus detrahit. Quod factum studio sororis existimans, filium, quem ex eâ susceperat, interficit, corpusque in membra divisum, & in cistâ compositum, matri die natalis ejus, inter epulas offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam universæ civitati, acerba & luctuosa fuit: tantumque mœrorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verso igitur studio principum ab epulis in exequias, membra lacera populo ostendunt; & quid sperare de rege suo debeant, filii cæde demonstrant.

CAP. IX. Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgeri se fraterno bello videret, auxilium à Demetrio, rege Syriæ, per legatos petit: cujus ipsius varii & memorabiles casus fuere. Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset, repente insidiis circumventus, amisso exercitu capitur. Cui Arsacides Parthorum rex, magno & regio animo, misso in Hyrcaniam, non cultum tantum regium præstitit; sed & filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per absentiam ejus Trypho occupaverat, restitutum promittit. Post hujus mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam etsi opulentam vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi & comes Gallimander amicus erat; qui post captivitatem ejus à Syriâ per Arabiæ deserta, ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. Sed fugientem Phrahates, qui Arsacidæ successerat, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem, Gallimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei datum: Demetrium au-

tem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, arctioribusque custodiis observari jubet. Interjecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est: sed pari infelicitate prope fines regni suiprehenditur; ac denuo perductus ad regem, ut invisus, à conspectu summovetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis; sed quòd Syriæ regnum affectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset.

CAP. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus; exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus quàm militiæ fuit: quippe lxxx millia armatorum sequuta sunt ccc millia lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque, major numerus fuit. Argenti certè aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcaréntque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multi orientales reges occurrere, tradentes se, regnæque sua, cum execratione superbiæ Parthicæ. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus proeliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi coepit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthiâ revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum, exercitum suum Antiochus per civitates in hyberna divise;

rat: quæ res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum eâ manu, quæ secum hyemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius, quàm exercitus ejus, dimicavit. Ad postremum tamen, cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus, occiditur: cui Phrahates exequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Pœnitere deinde dimissi Demetrii cœpit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem jam in regno missi invenerunt: frustra quæ omnia conati ad regem suum reversi sunt.

L I B E R XXXIX.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Demetrius, interfecto fratre Antiocho, dum Ægyptum tentat, Syriam amittit, & tandem cruento fato tollitur.*
- II. *Alexander, ex ignobili rex factus, dum fortunam suam non reverenter habet, fœdè perit interfectus à Grypo, qui matrem & fratrem extinguit.*
- III. *Cleopatra, regina mater, in Ægypto gravissimas turbas concitat: unde horrenda laniena ex mulierum irâ, quarum interitus describitur.*
- IV. *Peculiares tragœdiae, quas Cleopatra inter suos excitat, Tandem illa à filio Alexandro occupata interficitur.*

V. *Alexander in exilium agitur, revocato Ptolemao Notho. Romanis ad orientalia regna excurrentibus, Syria & Aegyptus vexatur.*

CAPUT I.

ANTIOCHO in Parthiâ cum exercitu deleto, frater ejus Demetrius, obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset; quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere cessissent, ita Aegypto bellum inferre statuit; regnum Aegypti Cleopatram socru, pretium auxilii adversus fratrem suum, pollicente. Sed dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria per defectionem Syriae amisit. Siquidem Antiochenes primi, duce Tryphone, execrantes superbiam regis, quae, conversatione Parthicae crudelitatis, intolerabilis facta erat, mox Apamenii, caeteraeque civitates exemplum sequuntur, per absentiam regis à Demetrio defecere. Ptolemaeus quoque rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset Cleopatram sororem suam, opibus Aegypti navibus impositis, ad filium & Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit juvenem quendam Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriae armis peteret. Et compositâ fabulâ, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam: nomen juveni Alexandri imponitur, auxiliâque ab Aegypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum pervenit: quod cum ingenti studio civitatum & regis Alexandri ad firmandam fabulae fidem excipitur. Quae res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras lacry-

mas existimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premere-
tur, ad postremum etiam ab uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum re-
ligione templi se defensurus petisset, navi egrediens,
præfecti jussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus,
quoniam sine matris auctoritate diadema sumpserat,
ab eadem interficitur; alter, cui, propter nasi magni-
tudinem, cognomen Grypo fuit, rex à matre hæc-
tenus constituitur, ut nomen regis penes filium, jus
autem omnis imperii penes matrem esset.

CAP. II. Sed Alexander, occupato Syriæ regno, tu-
mens successu rerum, spernere jam etiam ipsum Pto-
lemæum, à quo fuerat subornatus in regnum, super-
bâ insolentiâ cœpit. Itaque Ptolemæus, reconcilia-
tâ sororis gratiâ, destruere Alexandri regnum, quod
odio Demetrii viribus suis acquisierat, summis opi-
bus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia,
& filiam Tryphænam Grypo nupturam, ut populos
in auxilium nepotis, non societate tantum belli, ve-
rùm & affinitate suâ sollicitaret. Nec res frustra
fuit: nam cum omnes Grypum instructum Ægypti
viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœ-
pere. Fit denique inter reges prælium, quo victus
Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecu-
niæ, cum stipendia militibus deessent, templo Jovis
solidum ex auro Victoriæ signum tolli jubet, face-
tis jocis sacrilegium circumscribens: nam *Victoriam*
commodatam sibi ab Jove esse dicebat. Interjectis de-
inde diebus, cum ipsius Jovis aureum simulacrum
infiniti ponderis tacite evelli jussisset, deprehensûs-
que in sacrilegio, concursu multitudinis esset in fu-
gam versus; magnâ vi tempestatis oppressus, ac de-
sertus à suis, à latronibus capitur; perductusque ad
Grypum, interficitur. Grypus porro, recuperato pa-
trio regno, externisque periculis liberatus, insidiis ma-
tris appetitur: quæ cum cupiditate dominationis, pro-
dito marito Demetrio, & altero filio interfecto, hu-
jus

jus quoque victoriâ inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, prædictis jam antè insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet, abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse* affirmans, *si bibat, quod filio obtulit*. Sic victa regina scelere in se verso, veneno, quod alit paraverat, extinguitur. Partâ igitur regni securitate, Grypus octo annis quietem & ipse habuit, & regno præstitit. Natus deinde illi est æmulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eâdem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus, quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

CAP. III. Inter has regni Syriæ parricidiales discordias moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno Ægypti uxori & alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Ægypti status, quàm Syriæ regnum esset, quum mater altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur majorem eligere: cui prius quàm regnum daret, uxorem admittit; compulsûmque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere jubet, non materno inter filias judicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra non tam à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syriâ nubit; eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Cypri sollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus, proelium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiâque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in quâ erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere coepit: quâ captâ, Tryphæna uxor Grypi nihil antiquius quàm sororem Cleopatram requiri duxit; non ut captivæ opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo

hostem se ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, contra matris voluntatem, extra Ægyptum nuptam accusat. Contra Grypus orare, *ne tam fœdum facinus facere cogatur: à nullo unquam majorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas sævitum, quas sexus ipse, & periculis bellorum, & sævitia victorum eximat: in hac verò, præter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis: quippe ipsius quæ tam cruentè sæviat, sororem equidem germanam esse, suam verò consobrinam: liberorum deinde communium materteram.* His tot necessitudinibus sanguinis, adjicit superstitionem templi, quò abdita profugerit, tantòque religiosius colendos sibi deos, quò magis his propitiis ac faventibus vicisset: tum neque occisâ illâ, se virium quicquam Cyziceno dempturum, nec servaturum redditâ. Sed quantò Grypus abnuat, tantò soror muliebri pertina-ciâ accenditur, rara non misericordiæ hæc verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent: qui ut in templum intraverunt, cùm evellere eam non possent, manus amplexantis dæ simulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum, mandatâ violatis numinibus ultione sui, decedit. Nec multò post repetitâ proelii congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Tryphænam, quæ paulò antè sororem interfecerat, capit; ejusque supplicio uxoris manibus parentavit.

C A P. IV. At in Ægypto Cleopatra cùm gravaretur socio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat; abductâque ei Selene uxore, eò indignius, quòd ex Selene jam duos filios habebat, exulare cogit, accessito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exulantem persequitur. Unde pulso, interficit ducem exercitus sui, quòd vivum eum è manibus dimisisset: quanquam Ptolemæus verecundiâ materni belli, non viribus minor ab insulâ recessisset. Igitur Alexander territus hæc matris crudelitate, & ipse

eam reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponebat. Cleopatra vero timens, ne major filius Ptolemæus ab Cyziceno ad recuperandam Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem nupturam hosti prioris mariti, mittit, Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, spiritumque non fato, sed parricidio dedit: digna prorsus hæc mortis infamia, quæ etiam matrem toro expulit, & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit; & filio alteri in exilium acto bellum intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est.

CAP. V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, scelere sibi matrem interfectam, concursu populi in exilium agitur, revocatoque Ptolemæo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec à fratre armis repetere quod prior possedisset. Dum hæc aguntur, frater ejus ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, hærede populo Romano instituto, decedit. Jam enim fortuna Romana porrigere se ad orientalia regna, non contenta Italiae terminis, cœperat. Itaque & ea pars Libyæ provincia facta est: postea Creta Ciliciæque piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ & Ægypti regna, Romanâ vicinitate artata, quæ incrementa de finitimis bellis quære solebant, adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt: adeo, ut assiduis proeliis consumpti, in contemptum finitimorum venerint, prædaque Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex Erotimus, fiduciâ septingentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Ægyptum, nunc Syriam infestabat: magnumque nomen Arabum, viribus finitimorum exanguibus, fecerat.

L I B E R XL.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. Syri Tigranem Armenium regem sibi deligunt.
- II. Victo Tigraue, Antiochus, Cyziceni filius, creatur rex Syria, quæ postea in provincia formam redigitur.

C A P U T I.

U T U I S fratrum odiis, & mox filiis inimicitiis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello, & reges, & regnum Syriae consumptum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges circumspicere coepit. Itaque eum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemaeum ab Aegypto arcessendum censeret: occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano esset, Ptolemaeus quoque semper hostis fuisset Syriae; omnes in Tigranem regem Armeniae consensere, instructum præter domesticas vires, & Parthica societate, & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriae, per xviii annos tranquillissimo regno potitus est: neque bello alium laceßere, neque laceßitus inferre alii bellum necesse habuit.

C A P. II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terræ motu vastata est, quo centum septuaginta milia hominum, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruspices responderunt. Igitur Tigraue à Lucullo victo, rex Syriae Antiochus, Cyziceni filius ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pompeius: qui poscenti regnum respondit, ne volenti qui

dem Syria, nedum recusanti, daturum se regem, qui xviii annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Cilicia latuerit: victo autem eodem Tigrahe à Romanis, alieni operis pramia postulet. Igitur ut habenti regnum non ademerit; ita, quo cesserit Tigrani, non daturum quod tueri nesciat: ne rursus Syriam Iudaorum & Arabum latrocinii infestam reddat. Atque ita Syriam in provinciae formam redegit: paulatimque oriens Romanorum, discordiâ consanguineorum regum, factus est.

LIBER XLI.

BREVARIUM CAPITULUM.

- I. Parthorum origo, nominis obscuritas, successus, imperium.
- II. Regni Parthici administratio. Parthorum sermo, vestes, arma, exercitus, praeliandi mos.
- III. Mores domestici, sepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.
- IV. Parthorum regum res gestae paucis describuntur.
- V. Arsacis sapientissimi Parthorum regis vita & mors placida.
- VI. Bactriani regni status sub Eucratide, qui à filio opprimitur. Parthorum bellici successus.

CAPUT I.

PARTHI, penès quos, velut divisione orbis cum Romanis factâ, nunc orientis imperium est, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur.

Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quo-

que cùm imperium orientis à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sinè nomine, præda victorum, fuere. Postremò Macedonibus triumphato oriente servierunt: ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio veluti servile vulgus fuere. A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus laceßiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victores fuere: quanquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Medica Persicæque, memorata olim regna, & opulentissimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quàm longinqua bella vicisse; præterea cùm gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis assidue vexati, variis periculorum certaminibus urgentur. Hi domesticis seditionibus Scythiâ pulsi, solitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Arios, & Spartanos, & Margianos furtim occupavere. Fines deinde, non intercedentibus primò finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleaque finium aut æstus, aut frigoris magnitudo possideat: quippe cùm montes nix, & campos æstus infestet.

C A P. II. Administratio gentis post defectionem Macedonici imperii sub regibus fuit. Proximus majestati regum, populorum ordo est: ex hóc duces in bello, ex hóc rectores in pace habent. Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, & utrisque mixtus. Vestis olim sui moris; posteaquam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliæ gentes liberorum, sed majorem partem servorum habent: quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permisâ, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crescit. Hos pari ac liberos suos curâ habent: & equitare &

fagittare magnâ industriâ docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli cccc liberi fuere. Cominus in acie præliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant. Signum in prælio non tubâ, sed tympano datur. Nec pugnare diu possunt: ceterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deferunt, ac paulò post, pugnam ex fugâ repetunt, ut, cum maximè vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque lorica plumata sunt, quæ utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus nisi in armis usus.

CAP. III. Uxores dulcedine variæ libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt. Carne non nisi venatibus quæsitâ vescuntur. Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. Sepultura vulgo, aut avium, aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terrâ obruunt. In superstitionibus atque curâ deorum, præcipua omnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant. Semper aut in externos aut in domesticos motus inquieti: naturâ taciti: ad faciendum, quàm ad dicendum promptiores: proinde secunda adversaque silentio regunt. Principibus metu, non pudore parent. In libidinem projecti, in cibum parci. Fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit.

C A P. IV. Post mortem Alexandri Magni, cum inter successores ejus orientis regna dividerentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Stasanori externo socio traditur. Hi postea deductis Macedonibus in bellum civile, cum ceteris superioris Asiae populis Eumenem sequuti sunt: quo victo ad Antigorum transiere. Post hunc à Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successoribus ejus possessi: à cujus pronepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello, L. Manlio Vulsone, M. Attilio Regulo, consulibus. Hujus defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antiochi, discordia dedit: qui dum sibi invicem eripere regnum volunt, persequi defectores omiserunt. Eodem tempore etiam Theodotus, mille urbium Bactrianarum praefectus, defecit, regemque se appellari jussit: quod exemplum sequenti totius orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces, vir, sicut incertae originis, ita virtutis expertae. Hic solitus latrociniis & rapto vivere, accepta opinione, Seleucum à Gallis in Asiam victum, solutus regis metu, cum praedonum manu Parthos ingressus, praefectum eorum Andragoram oppressit; sublatoque eo, imperium gentis invasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit: atque ita duarum civitatum imperio praeditus, grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed citò, morte Theodoti, metu liberatus, cum filio ejus & ipso Theodoto foedus ac pacem fecit: nec multò post, cum Seleuco rege, ad defectores persequendos veniente, congressus, victor fuit: quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis, observant.

C A P. V. Revocato deinde Seleuco novis motibus in Asiam, dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, civitates firmat: urbem quoque nomine Daram, in monte Zapaorte non, condit: cujus loci ea conditio est, ut neque munitus quicquam esse, neque amoenius possit. Ita enim

& præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Jam fontium ac sylvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces, quæsito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, maturâ senectute decedit. Cujus memoriam hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos *Arsacis* nomine nuncupent. Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, adversus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum, & viginti millibus equitum instructum, mirâ virtute pugnavit: ad postremum in societatem ejus assumptus est. Tertius Parthis rex Priapatius fuit, sed & ipse Arsaces dictus. Nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Cæsares, Augustosque, cognominavere. Hic actis in regno quindecim annis decessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phrahate: quorum major Phrahates, more gentis, hæres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit; nec multo post decessit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit imperium: plus regio, quam patrio deberi nomini ratus; potiusque patriæ, quam liberis consulendum.

CAP. VI. Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad summum, hoc duce, imperii fastigium eos perduxit. Bactriani autem per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt, siquidem Sogdianorum & Drangaritanorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab invalidioribus Parthis, velut exangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magnâ virtute gessit. Quibus attritus, cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, cum ccc militibus, lx millia hostium assiduis eruptionibus vi-

cit. Quinto itaque mense liberatus, Indiā in potestatem redegit: unde cum se reciperet, à filio, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem interfecisset, & per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepultum jussit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Bacasin præponit: ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus, bellum cum Elymaorum rege gessit: quo victo, hanc quoque gentem regno adjecit; imperiūque Parthorum à monte Caucasio, multis populis in ditionem redactis, usque ad flumen Euphratem protulit. Atque ita adversâ valetudine correptus, non minor Arsace proavo, gloriosâ senectute decedit.

L I B E R XLII.

B R E V I A R I U M C A P I T U M.

- I. *Mithridatis, Parthorum regis, filius & successor Phrahates à militibus interficitur.*
- II. *Post Artabanum Mithridates, cognomine Magnus, regnat, qui bellum infert Armenia; de cujus origine & primis regibus differit Justinus.*
- III. *Jasonis & Armenii Armenia conditoris elogium. Tigris fluvii origo.*
- IV. *Mithridati ejecto Orodes successit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitatur.*
- V. *Phrahatis, filii Orodis, horrenda parricidia & varia fortuna. Augustus ab eo captivos Romanos & signa militaria repetit.*

CAPUT I.

POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius ejus rex constituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriae statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. Namque Scythae in auxilium Parthorum adversus Antiochum Syriae regem mercede sollicitati, cum confecto jam bello supervenissent, & calumniâ tardiùs lati auxilii mercede fraudarentur; dolentes tantum iis itineris frustra emensum, quum *vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent*, superbo responso offensi, fines Parthorum vastare coeperunt. Igitur Phrahates cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quendam, pueritiæ sibi flore conciliatum; qui tyrannicâ crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarii officii, Babylonios, multasque alias civitates importunè vexavit. Ipse autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum superbè crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit: immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulere, & diu cupitam captivitatis ultionem exercitus Parthici, & ipsius Phrahatis regis cruentâ cæde exequuti sunt.

CAP. II. In hujus locum Artabanus, patruus ejus, rex substituitur. Scythæ autem contenti victoriâ, depopulatâ Parthiâ, in patriam revertuntur: sed Artabanus bello Thogariis illato, in brachio vulneratus, statim decedit. Huic Mithridates filius succedit; cui res gestæ Magni cognomen dedere: quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa igitur bellâ cum finitimis magnâ virtute gessit; multosque populos Parthico

regno addidit. Sed & cum Scythis prosperè aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ parentum fuit. Ad postremum Ortoadisti Armeniorum regi bellum intulit. Sed quoniam in Armeniam transitum facimus, origo ejus paulò altius repetenda est. Neque enim silentio præteriri tantum regnum fas est, cum fines ejus post Parthiam omnium regnorum magnitudinem superent. Siquidem Armenia à Cappadociâ usque mare Caspium undecies centum millia patet; sed in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur. Conditâ est autem ab Armenio, Jasonis Thessali comite: quem cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militiâ, in Colchos eum abire jubet; pellémque arietis memorabilem gentibus reportaret: sperans interitum viri, aut ex periculis tam longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Jason divulgata opinione tam gloriosæ expeditionis, cum ad eum certatim principes juventutis totius ferme orbis concurrerent, exercitum fortissimorum virorum, qui *Argonautæ* cognominati sunt, comparavit: quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus à Pelia filiis Thessaliâ pulsus, magnâ vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medeâ uxore, quam repudiatam, miseratione exilii rursus receperat, & Medio privigno, ab Ægeo rege Atheniensium genito, Colchos repetivit, socerumque etiam regno pulsum restituit.

CAP. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captasque civitates partim regno soceri, ad abolendam superioris militiæ injuriam, quâ & filiam ejus Medeâ abduxerat, & filium Ægialium interfecerat, adjunxit; partim populis, quos secum adduxerat, assignavit. Primusque humanorum post Herculem & Liberum, qui reges orientis fuisse traduntur, eam cœli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam Recam & Amphistratum, aurigas Castoris & Pollucis, duces

assignavit. Cum Albanis foedus percussit: qui Herculem ex Italiâ ab Albano monte, cum, Geryone extincto, armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico *fratres* salutavere. Itaque Jasoni totus ferme oriens, ut conditori, divinos honores templaque constituit: quae Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui jussit, ne cujusquam nomen in oriente venerabilius quam Alexandri esset. Post mortem Jasonis, Medius æmulus virtutis ejus, in honorem matris, Medeam urbem condidit; regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cuius majestate orientis postea imperium fuit. Albanis vicinae Amazones sunt; quarum reginam Thalestem concubitus Alexandri petiisse multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipse Thessalus, unus de numero ducum Jasonis, relectâ multitudine, quae amisso Jasone rege passim vagabatur, Armeniam condit: à cuius montibus Tigris fluvius modicis primò incrementis nascitur: interjecto deinde aliquanto spatio, sub terras mergitur; atque ita post quinque & viginti millia passuum grande jam flumen in regione Sophene emergit, ac sic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. Igitur Mithridates rex Parthorum, post bellum Armeniae, propter crudelitatem, à senatu Parthico regno pellitur. Frater ejus Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quò Mithridates confugerat, diu obsidet; & fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem, fiduciâ cognitionis, ultro se in potestatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hostem quam fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum jussit: & post hæc bellum cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano delevit. Hujus filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syriâ gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur: quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syriâ, à Cassio quaestore Crassi, cum omni-

bus ducibus trucidatur. His ita gestis, non magno post tempore, Romanis inter Cæsarem Pompeiūque civile bellum oritur: in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico junctam, & propter Crassi necem, cujus filium in partibus Cæsaris esse audierant; quem ultorem patris, victore Cæsare, futurum non dubitabant. Itaque victis partibus Pompeianis, & Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium misere: & post belli finem rursus Pacoro duce, inita cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastavere; castraque Ventidii, qui post Cassium, absente Pacoro, exercitum Parthicum fuderat, magnâ mole aggrediuntur. Sed ille, simulato timore, diu continuit se, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos latosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi Parthi, in diversa abiire. Pacorus cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus, aggreditur. Tum Ventidius, reliquâ parte legionum emissâ, universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello Parthi unquam majus vulnus acceperunt. Hac cum in Parthiâ nuntiata essent, Orodes pater Pacori, qui paulo antè vastatam Syriam, occupatam Asiam à Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, & exercitus clade auditâ, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem mittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quàm Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero xxx filiorum in locum Pacori regem destinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis quæque sollicitæ, animum senis obsidebant.

Sed fatum Parthiæ fecit, in quâ jam quasi solenne est reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium & ipse Phraates nomine rex statueretur.

CAP. V. Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit: fratres quoque xxx trucidat: sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset qui nominari rex posset, adultum filium interfici jubet. Huic Antonius, propter auxilium adversus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis proeliis vexatus, à Parthiâ refugit. Quâ victoriâ insolentior Phraates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem quendam constituerant; qui, audito adventu Scytharum, cum magnâ amicorum manu ad Cæsarem, in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Cæsari minimum filium Phraatis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phraates legatos statim ad Cæsarem mittit, *servum suum Tiridatem, & filium remitti sibi* postulat. Cæsar & legatione Phraatis auditâ, & Tiridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, *juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum fuisset*) neque Tiridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tiridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil à Cæsare obtentum videretur, Phraati filium sine pretio remisit; & Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi jussit. Post hæc finito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad componendum orientis statum venisset, metum Phraati incussit, ne bellum Parthiæ vellet inferre. Itaque totâ Parthiâ captivi ex Crassiano sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his milita-

ria Augusto remissa. Sed & filii nepotésque Phraha-
tis obsides Augusto dati: plúsque Cæsar magnitudine
nominis sui fecit, quàm armis alius imperator facere
potuisset.

LIBER XLIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Romani imperii initia. Urbis origo. Primi Italiae cul-
tores & Reges.*
- II. *Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui
mirâ quâdam ratione educati emergunt.*
- III. *Româ conditâ senatus constitutus: raptâ Sabina:
vicini subacti. Phocenses Tarquinii temporibus Massi-
liam condunt, Liguribus invidentibus.*
- IV. *Varia Massiliensium fortuna, & felices successus.*
- V. *Massiliensium bella, & fœdera. Eorundem benevolen-
tia & munificentia in Romanos.*

CAPUT I.

ARTIFICIS, orientalibusque, ac totius
propemodum orbis rebus expeditis, ad
initia Romanæ urbis Trogus, velut
post longam peregrinationem, domum
revertitur: ingrati civis officium exi-
stimans, si, cùm omnium gentium res
gestas illustraverit, de solâ patriâ ta-
ceat. Breviter igitur initia Romani Imperii perstrin-
git: ut nec modum propositi operis excedat, nec uti-
que originem urbis, quæ est caput totius orbis, silen-
tio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines
fuere, quorum rex Saturnus tantæ justitiæ fuisse tradi-

tur, ut neque servierit sub illo quisquam, neque quicquam privata rei habuerit: sed omnia communia, & indivisa omnibus fuerint, veluti cunctis patrimonium esset. Ob cujus exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus, exaquo omnium jure, passim in conviviis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, *Saturnia* appellata est: & mons in quo habitabat, *Saturnius*: in quo nunc, veluti à Jove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt, sub quo Evander, ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turbâ popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille postea *Palatium* appellavit, benignè assignavit. In hujus radicibus templum Lyceo, quem Græci *Pana*, Romani *Lupercum* appellant, constituit: ipsum Dei simulacrum nudum caprinâ pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura præmonebat: unde adhuc, qui inspirari solent, *fatuari* dicuntur. Ex filiâ Fauni & Hercule, qui eodem tempore extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Æneas ab Illo, Trojâ à Græcis expugnatâ, in Italiam venit: statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino præbuit, ut & in societatem regni reciperetur, & Laviniâ in matrimonium ei datâ, gener ascisceretur. Post hæc commune utriusque bellum adversus Turnum Rutulorum regem, propter fraudatas Lavinia nuptias, fuit: in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Æneas, jure victoriæ, utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris *Lavinium* condidit. Bellum deinde adversus Mezentium regem Etruscorum gessit, in quo cum ipse occidisset, in locum ejus Ascanius filius successit; qui Lavinio relicto, Longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

CAP. II. Post multos deinde urbis hujus reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum ætate priorem Numitorem oppressisset, filiam ejus Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni sexûs virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit: additâ injuriæ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electâ videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos pueros, incertum stupro, an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet; & puellam vinculis onerat, ex quorum injuriâ decessit. Sed Fortuna origini Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit: quæ amissis catulis distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. Quum sæpius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque feræ inter greges pecorum agresti vitâ nutrit. Martios pueros fuisse, sive quod in luco Martis enixi sunt, sive quod à lupâ, quæ in tutelâ Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis, creditum. Nomina pueris, alteri *Remo*, alteri *Romulo* fuisse. Adultis inter pastores, de virtute quotidiana certamina, & vires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapinâ pecorum industriè frequenterque summovent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc à rege Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adolescentiâ juvenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filia similitudo, nunc ætas expositionis temporibus congruens, anxium tenerent, repente Faustulus cum Romulo supervenit: à quo, cognitâ origine puerorum, factâ conspiratione, & adolescentes in ultionem maternæ necis, & Numitor in vindictam erepti regni armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, & urbs Romana ab adolescentibus conditur.

Tunc & senatus centum seniorum, qui *Patres* dicti sunt, constituitur: tunc & vicinis connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapiuntur; finitimisque populis armis subjectis, primum Italiæ, & mox orbis imperium quaesitum. Per ea adhuc tempora reges hastas pro diademate habebant, quas Græci *sceptra* dixerent. Nam & ab origine rerum, pro diis immortalibus veteres hastas coluere: ob cuius religionis memoriam, adhuc deorum simulacris hastæ adduntur. Temporibus Tarquinii regis, ex Asiâ Phocensium Juventus, ostio Tiberis invecta, amicitiam cum Romanis junxit: inde in ultimos Galliæ sinus navibus profecta, Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidit: magnasque res, sive dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, sive dum ultro laceßunt, à quibus fuerant antè laceßiti, gesserunt. Namque Phocenses exiguitate ac macie terræ coacti, studiosius mare quàm terras exercere: piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris, quod illis temporibus gloriæ habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere. Cujus loci amœnitate capti, reversi domum referentes quæ viderant, plures sollicitavere. Duces classis Simos & Protis fuere. Itaque regem Segobrigiorum, Nannum nomine, in cuius finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conveniunt. Fortè eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat: quam, more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes proci essent, rogantur etiam Græci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum juberetur à patre *aquam porrigere ei quem virum eligeret*, tunc, omissis omnibus, ad Græcos conversa, aquam Proti porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendæ urbis à focero accepit. Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Græcos assiduis bellis fati-

gabant. Quī pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, victis hostibus, in captivis agris multas colonias constituerent.

CAP. IV. Ab his igitur Galli, & usum vitæ cultioris, depositâ & mansuefactâ barbariâ, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam serere consueverunt: adeoque magnus & hominibus & rebus impositus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrâsse, sed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, à quo locus acceptus condendæ urbis fuerat, cum regno filius ejus Comanus successisset, affirmante regulo quodam, *quandoque Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne mox validior ipsum obrueret*; subnectit & hanc fabulam: *Canem aliquando partu gravidam locum à pastore precario petisse, in quo pareret: quo obtento, iterato petisse ut sibi educare eodem in loco catulos liceret: ad postremum, adultis catulis, fultam domestico presidio, proprietatem loci sibi vindicasse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum futuros.* His incitatus rex, insidias Massiliensibus extruit. Itaque solenni Floriliorum die, multos fortes ac strenuos viros hospitii jure in urbem misit; plures sirpeis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis jubet: & ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit: ut quum nocte à prædictis apertæ portæ forent, tempestivè ad insidias adesset, urbemque somno ac vino sepultam armatis invaderet. Sed has insidias mulier quædam, regis cognata, prodidit, quæ adulterare cum Græco adolescente solita, in amplexu juvenis, miserata formæ ejus insidias aperuit, *periculūque declinare jubet.* Ille rem statim ad magistratus defert: atque ita patefactis insidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latentesque de sirpeis protrahuntur. Quibus omnibus interceptis, insidianti regi insidiæ tenduntur. Cæsa sunt cum ipso rege hostium septem millia. Exinde Massi-

lienses festis diebus portas claudere, vigilias agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere, curas habere, ac veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire. Adeò illic bene instituta, non temporum necessitate, sed rectè faciendi consuetudine, servantur.

CAP. V. Post hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis, fuere bella: quæ res & urbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum, multiplicatâ victoriâ, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginensium quoque exercitus, cum bellum captis piscatorum navibus ortum esset, sæpe fuderunt, pacemque victis dederunt: cum Hispanis amicitiam junxerunt: cum Romanis propè ab initio conditæ urbis foedus summâ fide custodierunt, auxiliisque, in omnibus bellis, industriæ socios juverunt. Quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hostibus præstitit. Cum igitur Massilia famâ rerum gestarum, & abundantia opum, & virium gloriâ virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium, concurrunt. Dux consensu omnium Catumandus regulus eligitur, qui, cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvæ mulieris, quæ se deam dicebat, exterritus, ultro pacem Massiliensibus fecit, petitioque ut intrare illi urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ venisset, conspecto in porticibus simulacro deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam esse quæ se nocte exterruisset; illam, quæ recedere ab obsidione iussisset.* Gratulatusque Massiliensibus, quod animadverteret eos ad curam deorum immortalium pertinere, torque aureo donatâ deâ, in perpetuum amicitiam cum Massiliensibus junxit. Partâ pace, & securitate fundatâ, revertentes à Delphis Massiliensium legati, quò missi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam à Gallis captam, incensamque. Quam rem domi nuntiatam publico funere Massilienses prosequu-

ti sunt: aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum, & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in senatu datus, & foedus æquo jure percussum. In postremo libro, Trogus majores suos à Vocontiiis originem ducere; avum suum Trogum Pompeium, Sertoriano bello, civitatem à Cn. Pompeio percepisse dicit: patrum Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxisse; patrem quoque sub Caio Cesare militasse, epistolarumque & legationum, simul & annuli curam habuisse.

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITUM.

- I. *Hispania nomen, situs, fertilitas, amnes, claustra, forma, salubritas.*
- II. *Hispanorum mores, primus dux Viriatus.*
- III. *Equarum Lusitanicarum fabula. Gallacorum origo, divitiae, & miranda.*
- IV. *Habidis, Gallacia & finitimarum regionum principis, historia, seu fabulosa narratio, & prudens administratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.*
- V. *Carthaginensium imperium. Praclari eorundem duces violentâ morte percutunt. Hispanos domat Caesar Augustus.*

CAPUT I.

Hispania sicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominave-

runt. Hæc inter Africam & Galliam posita, oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utrâque terrâ, ita utrâque fertilior. Nam neque, ut Africa violento sole torretur, neque, ut Gallia assiduis ventis fatigatur; sed media inter utramque, hinc temperato calore, indè felicibus & tempestivis imbribus in omnia frugum genera fœcunda est; adeò ut non ipsis tantùm incolis, verùm etiam Italiæ, urbique Romanæ cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantùm magna copia est, verùm & vini, mellis, oleique: nec ferri solùm materia præcipua est, sed & equorum pernices greges: nec summa tantùm terræ laudanda bona, verùm & abstrusorum metallorum felices divitiæ. Jam lini, spartique vis ingens: minii certè nulla feracior terra. In hæc cursus amnium non torrentes rapidique, ut noceant, sed lenes, & vineis campisque irrigui, æstuariisque oceani affatim piscosi, plerique etiam divites auro, quod in balucibus vehunt. Uno tantùm Pyrenæi montis dorso adhæret Galliæ: reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, nisi quòd artantibus freti littoribus Pyrenæum coit. Porro Pyrenæi montis spatium sexcenta millia passuum efficit. Salubritas coeli per omnem Hispaniam æqualis, quia aëris spiritus nullâ paludium gravi nebulâ inficitur. Huc accedunt & marinæ auræ, undique versùs assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, præcipua hominibus sanitas redditur.

CAP. II. Corpora hominum ad inediam, laborémque; animi ad mortem parati. Dura omnibus & adstricta parcimonia. Bellum quàm otium malunt: si extraneus deest, domi hostem quærunt: Sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui: adeò illis fortior taciturnitatis cura, quàm vitæ. Celebratur etiam bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exultavit, serenâque lætitiâ crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix: inquietus animus: plurimis militares equi, &

arma, sanguine ipsorum cariora. Nullus in festos dies epularum apparatus. Aquâ calidâ lavari, post secundum bellum Punicum, à Romanis didicere. In tantâ seculorum serie nullus illis dux magnus, præter Viriatum, fuit: qui annis decem Romanos vastâ victoriâ fatigavit, (adeò feris propiora, quàm hominibus, ingenia gerunt) quem ipsum non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorûmque periculorum peritum, secuti sunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut, cùm consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit: sed in eo habitu, quo primùm bellare cœpit, perseveraverit; ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

C A P. III. In Lusitanis juxta fluvium Tagum, vento equas foetus concipere multi auctores prodidere: quæ fabulæ ex equarum foecunditate, & gregum multitudine natæ sunt: qui tanti in Gallaciâ & Lusitaniâ, ac tam pernices visuntur, ut non immeritò vento ipso concepti videantur. Gallaci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Trojani belli, Teucrum morte Ajacis fratris invisum patri Telamoni, cùm non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nominæ antiquæ patriæ Salaminam condidisse. Indè acceptâ opinione paternæ mortis, patriam repetisse. Sed quum ab Eurysace, Ajacis filio, accessu prohiberetur, Hispaniæ litoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse: indè Gallaciam transisse; & positis sedibus, genti nomen dedisse. Gallaciæ autem portio, Amphilocho dicuntur. Regio cùm æris ac plumbi uberrima, tum & minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeò ut etiam aratro frequenter glebas aureas excindant. In hujus gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur: sed si quando fulgure terra proscissa est, quæ in his locis assidua res est, detectum aurum, velut Dei munus, colligere

colligere permittitur. Feminae res domesticas, agrorumque culturas, administrant: ipsi armis, & rapinis serviunt. Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior: quippe temperamento ejus, ferrum acius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam *Chalybes* fluvii hujus finitimi appellati; ferroque ceteris præstare dicuntur.

CAP. IV. Saltus verò Tartesiorum, in quibus Titanas bellum adversus deos gessisse proditur, incolere Cunetes: quorum rex vetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum ex filiae stupro nepos provenisset, pudore flagitii variis generibus extinguere parvulum voluit: sed per omnes casus fortunâ quâdam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione pervenit. Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeari consueverant, projici jubet: crudelis prorsus qui proculcari nepotem, quàm simplici morte interfici maluit. Ibi quoque cum inviolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primò jejunis, & multorum dierum abstinentiâ cruciatis, mox etiam suis objecit. Itaque cum non solum non noceretur, verum etiam quarundam uberibus aleretur; adultimum in oceanum abjici jussit. Tum planè manifesto quodam numine inter furentes æstus, ac reciprocantes undas, velut nave non fluctu veheretur, leni falo in littore exponitur: nec multò post cerva affuit, quæ ubera parvulo offerret. Indè denique conversatione nutricis eximia puero pernitas fuit; interque cervorum greges diu montes saltusque haud inferior velocitate peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc & lineamentorum similitudine, & notis corporis, quæ iniuste parvulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni de-

stinatur. Nomen illi impositum *Habidis*, qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum majestate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus junxit; & boves primus aratro domari, frumentaque sulco quærere docuit; & ex agresti cibo mitiora vesci, odio eorum quæ ipse passus fuerat, homines coëgit. Hujus casus fabulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores lupâ nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur. Ab hoc & ministeria servilia populo interdicta, & plebs in septem urbes divisa. Mortuo Habide, regnum per multa secula à successoribus ejus retentum est. In aliâ parte Hispaniæ, & quæ ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac tanta pabuli latitia est, ut nisi abstinentiâ interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Indè denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut Herculem ex Asiâ prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturæ, ut fabulis proditur, fuisse ferunt: sed tres fratres tantæ concordie extitisse, ut uno animo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi suâ sponte intulisse; sed cum armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse.

C A P. V. Post regna deinde Hispaniæ, primi Carthaginenses imperium provinciæ occupavere. Nam cum Gaditani à Tyro, unde & Carthaginensibus origo est, sacra Herculis, per quietem jussi, in Hispaniam transtulissent, urbemque ibi condidissent, invidentibus incrementis novæ urbis finitimis Hispaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laceissentibus, auxilium consanguineis Carthaginenses misere. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab injuriâ vindicaverunt, & majorem partem provinciæ imperio suo adjecerunt. Postea quoque hortantibus primæ expeditionis auspiciis, Hamilcarem imperatorem cum magnâ manu ad occupandam provinciam misere: qui magnis rebus gestis, dum fortunam inconsultius sequi-

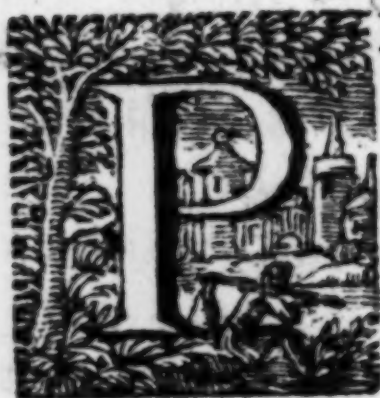
tur, in insidias deductus, occiditur. In hujus locum gener ipsius Hasdrubal mittitur; qui & ipse à servo Hispani cujusdam, ulciscente domini injustam necem, interfectus est. Major utroque Annibal imperator, Hamilcaris filius, succedit. Siquidem utriusque res gestas supergressus, universam Hispaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos sexdecim variis cladibus fatigavit: cum interea Romani missis in Hispaniam Scipionibus, primò Pœnos provinciâ expulerunt: postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt. Nec prius, perdomitâ provinciâ, jugum Hispani accipere potuerunt, quàm Cæsar Augustus, perdomito Orbe, victricia ad eos arma transtulit, populûmque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem usum traductum, in formam provinciæ redegit.

PROLOGI
HISTORIARUM Philippicarum
POMPEII TROGI.

PROLOGUS LIBRI I.

Rimo volumine continentur hæc. Imperium Assyriorum à Nino rege, usque ad Sardanapalum. Post quem translatum est per Arbacem ad Medos, usque ad ultimum regem Astyagen. Is à nepote suo Cyro pulsus regno: & Persæ regno potiti. Ut Croeso Lydia regi bellum intulit Cyrus, victumque cepit. Hic in excessu dicti Æolicarum, & Ionicarum urbium situs; originésque Lydorum, & in Italiâ Tuscorum. Post Cyrum, filius Cambyses Ægyptum domuit. Repetitæ Ægypti origines urbium. Exstincto Cambyse, Darius occisus Magis regnum Persicum accepit; captâque Babylone, bella Scythica molitus est.

PROLOGUS LIB. II.

Secundo volumine continentur hæc: Scythiæ & Ponti situs; originésque Scythiæ, usque ad bellum, quo est inde pulsus Darius: qui post hanc fugam Graciæ bellum intulit, per Datin & Tisafernem; quod soli Athenienses tenuere. Hic origines Athenarum repetitæ, & reges usque ad Pisistrati tyrannidem exstinctam, quâ ratione vicere Persas. Ut mortuo Dario filius ejus Xerxes bellum Graciæ intulit: ac repetitæ origines Thessaliæ; expulsoque Graciâ Xerxe, bellum ab

Atheniensibus translatum in Asiam, usque ad Xerxis interitum.

PROLOGUS LIB. III.

TERTIO volumine continentur hæc. Ut mortuo Xerxe filius Artaxerxes, pulso interfectore patris Artabano, bellum cum defectore Ægypti habuit; primoque dux ejus Achæmenes victus est; iterum per Megabazum Ægypto receptâ. Ut, Græcis cum rege pacificatis, bella inter ipsos orta sunt. Indè repetitæ Peloponnensium origines: ut ab Herculis posteris Dorico populo sit occupata. Deinde bella Argolica & Messeniaca: coalitique Sicyoniæ & Corinthi tyranni. Bellum Crissæum: & quod Athenienses primò cum Bœotis, dein cum Peloponnesiis gesserunt.

PROLOGUS LIB. IV.

QUARTO volumine continentur res Siculæ, ab ultimâ origine, usque ad deletam Syracusis Atheniensium classem.

PROLOGUS LIB. V.

QUINTO volumine continentur hæc. Bellum inter Athenienses & Lacedæmonios, quod Decelejcum vocatur, usque ad captas Athenas. Ut expulsi sunt Athenis triginta tyranni. Bellum quod Lacedæmonii in Asiâ cum Artaxerxe gesserunt, propter Cyrum initum. Hinc repetitum in excessu Cyri cum fratre bellum; & Græcorum qui sub eo militaverunt.

PROLOGUS LIB. VI.

SEXTO volumine continentur hæc. Bellum Lacedæmoniorum gestum in Asiâ cum Persicis præfectis, ducibus belli Herculide & Agesilao, usque ad prælium navale factum Cnido: quo victis illis, Athenienses repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Bœotium, quo Leuctris & Mantineæ victi Spartani, amisere imperium. In Thessaliâ deinde Jasonis, & post illum Alexandri Pheræi coalitum atque extinctum imperium. Tum sociale bellum gestum adversus Athenienses Achæis, & Rhodiis, & Byzantiis. Transitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGUS LIB. VII.

SEPTIMO volumine continentur origines Macedonica, regesque à conditore gentis Carano, usque ad Magnum Philippum: ipsius Philippi res gestæ usque ad captam urbem Mothonem. Additæ in excessu Illyriorum & Pœonum origines.

PROLOGUS LIB. VIII.

OCTAVO volumine continentur res gestæ Philippi Magni, post captam urbem Mothonem à principio belli Phocensis, quod sacrum vocant, usque ad finem ejus: interjectumque huic bellum quod Philippus cum Chalcidicis urbibus gessit, quarum clarissimam delevit Olynthon. Ut Illyrici reges ab eo victi sunt, & Thracia atque Thessalia ab eo subacta: & rex Epiro datus Alexander, ejecto Arybâ: & frustra Perinthus oppugnata.

PROLOGUS LIB. IX.

NONO volumine continentur hæc. Ut Philippus à Perinthe summotus. Byzanti origines, à cujus obsidione summotus Philippus, Scythiæ bellum intulit. Repetitæ inde Scythicæ res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, usque ad Philippi bellum, quod cum Atheâ, Scythiæ rege, gessit. Unde reversus, Græciæ bellum intulit; victusque Cheroneæ, cum bella Persica moliretur, præmissâ classe cum ducibus, à Pausaniâ occupatis angustiis, die nuptiarum filia occisus est, priusquam bella Persica inchoaret. Repetitæ res inde Persicæ à Dario notho, cui successit filius Artaxerxes cognominé Mnemon: qui post fratrem Cyrum victum, pulsâque Gnido per Conona classe Lacedæmoniorum, bellum cum Evagorâ rege Cyprio gessit: originésque Cypri repetitæ.

PROLOGUS LIB. X.

DECIMO volumine continentur Persicæ res. ut Artaxerxes Mnemon, pacificatus cum Evagora rege Cyprio, bellum Ægyptium in urbe Ace comparavit: ipse in Cadusiis victor; defectores in Asiâ purpuratos suos persecutus, primum Datamen præfectum Paphla-

gonum: eorum origo repetita: dein præfectum Hellesponti Ariobarzanen: deinde in Syriâ præfectum Armeniæ Orontem. omnibûsque victus decesserit, filio successore Ocho. Is deinde occisis optimatibus sidona cepit: Ægypto bellum ter intulit. Ut post mortem Ochi regnârit Arsen. Dein Darius, qui cum Alexandro Macedonum rege bello confligit.

PROLOGUS LIB. XI.

UNDECIMO volumine continentur res gestæ Alexandri Magni, usque ad interitum regis Persarum Darii. Dictæque in excessu origines & reges Caria.

PROLOGUS LIB. XII.

DUODECIMO volumine continentur Alexandri Magni bella Bactriana & Indica, usque ad interitum ejus. Dictæque in excessu res à præfecto ejus Antipatro in Græciâ gestæ, & ab Archidamo rege Lacedæmoniorum, Molossoque Alexandro in Italiâ, quorum ibi est uterque cum exercitu deletus. Additæ hic origines Italica Apulorum, Samnitum, Lucanorum, Sabinorum; & ut Zopyrion in Ponto cum exercitu perit.

PROLOGUS LIB. XIII.

TERTIODECIMO volumine continentur hæc. Ut, mortuo Alexandro, optimates castrorum ejus provinciarum imperia sint partiti: ut veterani, qui ab eodem lecti erant in colonias, moliti, relictis illis, in Græciam redire, à Phithone sint deleti. Bellum Lamiacum, quod Antipater in Græciâ gessit. Bellum quo Perdiccas regem Ariarathem occidit, & occisus est. Bellum quo Eumenes Neoptolemum & Craterum occidit. Additæ in excessu origines regesque Cyrenarum.

PROLOGUS LIB. XIV.

QUARTODECIMO volumine continentur hæc. Bellum inter Antigonum & Eumenem gestum: quem ut Cappadociâ expulit Antigonus, sic Phrygiâ minore Aridæum. Ut Clitus victus in Hellesponto navali bello. Repetitum rursus bellum ab Eumene per Argyraspidas, quo, victus ab Antigono, interiit. Ut in

Macedoniâ Cassander, victo Polyperchontere, receptâque à defectore Munychiâ, matrem Alexandri Olympiada obsessam interfecit.

P R O L O G U S L I B. XV.

QUINDECIMO volumine continentur hæc. Ut Demetrius Antigoni filius Gazæ victus est ab Ptolemæo. Ut Cassander in Macedoniâ filium Alexandri regis interfecit: ac alterum Polyperchontes. Ut Ptolemæum vicit classe Demetrius: idemque ab obsidione Rhodi summotus est. Repetita in excessu origo Rhodiorum: unde digressus Demetrius liberavit à Cassandro Græciam. Dein pater ejus Antigonus bellum cum Lyfimacho & Seleuco habuit. Repetitæ Seleuci res, & regis Indiæ Sandrogetti. Ut victus bello Antigonus interiit; reliquiaeque imperii sunt à filio collectæ. Cleonymi deinde Spartani res gestæ Corcyrae & Illyrico, & in Italiâ: cui ablatâ Corcyra, rex Cassander interiit.

P R O L O G U S L I B. XVI.

SEXTODECIMO volumine continentur hæc. Ut, mortuo Cassandro, ortisque inter filios ejus certaminibus, Demetrius adiutor alteri adhibitus, occiso eo, Macedoniae regnum tenuit: quæ mox ejectus à Pyrrho Epiri rege, translatis in Asiam bellis; captus à Seleuco decessit. Ptolemæus nuncupato successore filio Philadelpho decessit. Ut Lyfimachus in Ponto captus ac missus ab Dromichate rursus in Asiâ civitates, quæ sub Demetrio fuerant, & in Ponto Heracleam occupavit. Repetitæ inde Bithyniæ Heracleoticæ origines, tyranni que Heracleæ Clearchus & Satyrus & Dionysius, quorum filiis interfectis Lyfimachus occupavit urbem.

P R O L O G U S L I B. XVII.

SEPTIMODECIMO volumine continentur hæc. Ut Lyfimachus, filio occiso Agathocle per novercam Arsinoën, bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus interiit: ultimumque certamen commilitonum Alexandri fuit. Seleucus, amissis in Cappadociâ cum

Diodoro copiis, interfectus est ab Ptolemæo fratre Arinoës uxoris Lyfimachi; in cuius vicem Ptolemæus, cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex, Macedoniam occupavit: Bella cum Antiocho & Pyrrho composuit, datis Pyrrho auxiliis, quibus iret contra Romanos, defensum Tarentum. Indè repetitæ origines regum Epiroticorum, usque ad Pyrrhum: ipsiusque Pyrrhi res gestæ, priusquam in Italiam trajecit.

PROLOGUS LIB. XVIII.

OCTAVODECIMO volumine continentur res à Pyrrho Epirotâ in Italiâ gestæ contra Romanos: postque id bellum, transitus ejus in Siciliam adversus Carthaginienses. Indè origines Phœnicum, & Sidonis, & Veliæ, Carthaginiensiumque res gestæ in excessu dictæ.

PROLOGUS LIB. XIX.

UNDEVICESIMO volumine continentur res Carthaginiensium in Africam per Asdrubalem, Amilcarem, & Annonem gestæ: & in Siciliam, cum Selinum, & Agrigentum, & Camerinam, & Gelam ceperunt: quo bello Dionysius Syracusanus Sicilia regnum occupavit. Bellum quod cum eo Pœni per Himilconem gesserunt, quoad obsidione Syracusarum exercitum & classem amisit.

PROLOGUS LIB. XX.

VICESIMO volumine continentur res gestæ Dionysii Siculi patris. Ut pulsus Pœnis Italica bella sit molitus. Indè repetitæ origines Venetorum, & Græcorum, & Gallorum, qui Italiam incolunt. Deductisque Dionysii rebus ad interitum ejus, dictæ quas Anno Magnus in Africâ gessit.

PROLOGUS LIB. XXI.

UNO & vicesimo volumine continentur hæc. Ut in Sicilia Dionysius filius patre amisso tractarit imperium. Per Dionem ejectus bellum cum Siculis gessit: donec amissis liberis & fratre ibat Corin-

thum. Ut à Timoleonte Carthaginiensium bello sit liberata Sicilia: mortuoque Pisarcho iterum facta seditione arcessiti ad bellum Carthaginienses obsederunt Syracusas: quo bello Agathocles nactus imperium est.

P R O L O G U S L I B. XXII.

SE C U N D O & vicesimo volumine continentur hæc. Res gestæ Agathoclis: ut, à Pœnis nactus imperium, bellum cum ipsis gessit, primum in Siciliâ, dehinc victus trajecit in Africam, ubi possessâ provinciâ Ophellam regem Cyrenarum interfecit. Ut rursus in Siciliam reversus, occupatâ totius insulæ dominatione, cum revertisset in Africam, amissis copiis, solus inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetitus, & cum Pœnis pacem composuit, & diffidentes à se Siculos subjecit.

P R O L O G U S L I B. XXIII.

TE R T I O & vicesimo volumine continentur hæc. Ut Agathocles; domitâ Siciliâ, bellum in Italiâ Bruttiis intulerit. Repetitæ inde Bruttiorum origines: omnibus subactis, rex, seditione filii exheredati ac nepotis oppressus, interiit. Inter peregrinos deinde milites ejus & Siculos bellum motum: quæ causa Pyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit: bella quæ Pyrrhus cum Pœnis & Mamertinis ibi gessit: Ut, à Siciliâ reversus in Italiam, victus proelio à Romanis revertit in Epirum.

P R O L O G U S L I B. XXIV.

QU A R T O & vicesimo volumine continentur: bellum quod inter Antigonum Gonatam & Antiochum Seleuci filium in Asiâ gestum est. Bellum quod Ptolemæus Ceraunus in Macedoniâ cum Monio Illyrio & Ptolemæo Lyfimachi filio habuit: utque Arfinoën sororem suam imperio Macedonicarum urbium exuit. Ipse, cum Belgio Gallorum duce congressus, interiit. Repetitæ inde Gallorum origines,

qui Illyricum occupârant ; atque ut ingressi Græciam Brenno duce, Delphis victi deletique sunt.

P R O L O G U S L I B. XXV.

QUINTO & vicesimo volumine continentur hæc. Ut Antigonus Gallos delevit : deinde cum Apollodoro Cassandrea tyranno bellum habuit : Ut Galli transierint in Asiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio gesserunt : quas regiones Tileni occupârunt. Ut Pyrrhus, ex Italiâ reversus, regno Macedoniae Antigonom exuerit ; Lacedæmonem obsederit ; Argis interierit : filiûsque ejus Alexander Illyricum cum Mytilo bellum habuerit.

P R O L O G U S L I B. XXVI.

SEXTO & vicesimo volumine continentur hæc. Quibus in urbibus Græciæ dominationem Antigonus Gonatas constituerit ; ut defectores Gallos Megaris delevit : regemque Lacedæmoniorum Area Corinthi interfecit. Dehinc cum fratris sui Crateri filio Alexandro bellum habuerit. Ut princeps Achaiae Aratus Sicyonem & Corinthum & Megara occupârit. Ut in Syriâ rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio occiso, altero rege nuncupato Antiocho, decesserit. Ut in Asiâ filius Ptolemæi regis socio Timarcho desciverit à patre. Ut frater Antigoni Demetrius occupato Cyrenis regno interiit. Ut, mortuo rege Antiocho, filius ejus Seleucus Callinicus regnum acceperit.

P R O L O G U S L I B. XXVII.

SPTIMO & vicesimo volumine continentur hæc. Seleuci bellum in Syriâ adversus Ptolemæum. Item in Asiâ adversus fratrem suum Hieracem : quo bello Ancyra victus est à Gallis. Utque Galli Pergamo victi ab Attalo Zeilam Bithunum occiderint. Ut Ptolemæus eum denuo captum interfecerit ; & Antigonom proelio navali vicerit. Ut à Callinico fusus, in Mesopotamiâ Antiochus infidians

tem sibi effugit Ariamenem. Dein postea custode Stryponio, quo à Gallis occiso Seleucus quoque frater decesserit, maioremque filiorum ejus Apaturius occiderit.

P R O L O G U S L I B. XXVIII.

OCTAVO & vicesimo volumine continentur hæc. Ut mortuo rege Epiri Alexandro Laodamiam Epirætæ occiderint. Dictique in excessu Bastarnici motus. Ut Rex Macedoniæ Demetrius sit à Dardanis fusus, quo mortuo tuitionem filii ejus Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliæ maximam partem subjecit: ut, adjutis Achæis contra regem Spartanum Cleomenem, cepit Lacedæmoniam, amissoque regno Cleomenes Spartanus confugit Alexandriam, atque ibi interiit. Dictum in excessu bellum Illyricum, quod Romani gessere cum Teutâ.

P R O L O G U S L I B. XXIX.

UNDETRICESIMO volumine continentur hæc: res gestæ Philippi regis adversus Dardanos & Ætolos. Repetitaëque inde Creticæ origines: post cuius insulæ societatem, Philippus cum Illyriis & rursus Ætolis bello congressus est, adjuvantibus Ætolos Romanis: quo finito intulit Ætolis bellum.

P R O L O G U S L I B. XXX.

TRICESIMO volumine continentur hæc. Ut mortuo Ptolemæo Utrufphonæ, filius ejus Philopator Antiochum regem vicit. turpisque postea amore Agathocleæ corruptus decessit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo rege Macedonum consensit Antiochus. Philippi deinde gesta in Asiâ, cum movisset Ætola bella. A quibus reversus bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & Flaminio, à quibus victus, pax. Transitus deinde ad res Antiochi, qui post regnum acceptum persecutus defectores in Mediâ Molonem, in Asiâ Achæum, quem obsedit Sardibus; pacatâ superiore Asiâ Bactris tenus, in Romana bella descendit.

PROLOGUS LIB. XXXI.

UN O & tricesimo volumine continetur bellum, quod cum Lacedæmonio Navide Titus Flaminius & Philopoemen dux Achæorum gessit. Item bellum quod cum Antiocho in Achaiâ per Acilium consulem, & in Asiâ per Scipionem gestum est. Denique Annibalis ad regem ab Carthagine fuga. Bellum cum Ætolis gestum per eundem Acilium, qui Antiochum Graciâ expulerat.

PROLOGUS LIB. XXXII.

SE C U N D O & tricesimo volumine continetur hæc. Defectio ab Achæis Lacedæmoniorum & Messeniorum, quâ Philopoemen interit. Romanorum in Asiâ, duce Manlio, adversum Gallos bellum. Regis Philippi propter ablatas sibi civitates alienatus in Romanos animus; & ob hoc alter filiorum Demetrius occisus: concitatusque ab eo Bæsternæ, transire conati in Italiam. Indè in excessu diætæ res Illyricæ, ut Galli qui occuparant Illyricum rursus redierunt in Galliam, originisque Pannoniorum, & incrementa Daciorum, per Rubobosten regem. In Asiâ bellum à rege Eumene gestum adversum Gallum Ortiagontem, Pharnacem Ponticum, & Prusiam, adjuvante Prusiam Annibale Pœno. Res gestæ Annibalis post victum Antiochum, & mors. Mortuo Seleuco filio Magni Antiochi successit regno frater Antiochus.

PROLOGUS LIB. XXXIII.

TE R T I O & tricesimo volumine continentur hæc. Ut cum Perse Philippi filio, rege Macedonum, Romani bellum gesserint, quo capto deleta est Epiros: Achæicæ civitates ab unitate corporis deductæ, inter Achæos & Lacedæmonios certamine orto: bellum rursus in Macedoniâ gestum à Romanis cum Pseudophilippo.

PROLOGUS LIB. XXXIV.

QU A R T O & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Achæicum quod Romani per Metellum & Mummium gessere, quo diruta est Corinthus. Bel-

Ium regis Eumenis cum Gallogræcis, & in Pisidiâ cum Selgensibus. Res quas gessit Syriæ rex Antiochus, & rex Ægypti Ptolemæus Epiphanes. Repetitæ indè origines regum Cappadocum. Ut, mortuo Ptolemæo, relictî ab eo filii duo, Philometor & Evergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum est; deinde inter se, quo maior est expulsus; restitutoque, Romani inter fratres regna diviserunt. Ut, mortuo rege Syriæ Antiocho, Demetrius cognomine Soter, qui Romæ fuerat obses, clàm fugit; occupatâque Syriâ bellum cum Timarcho Medorum rege habuit, & Ariarathe rege Cappadocum. Repetitæ indè res regum Cappadocum. Ut habita inter Ariarathen & Orophernem regni certamina. Ut, mortuo rege Asiæ Eumene, suffectus Attalus bellum cum Selgensibus habuit, & cum rege Prusiâ.

PROLOGUS LIB. XXXV.

QUINTO & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Piraticum inter Cretas & Rhodios: seditio Cnidiorum adversum Cerinenses. Ut adversus Demetrium Sotera subornatus est Alexander, tanquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius invisum stultitiâ Alexandrum bello vicit, adjuvante Ptolemæo Philometore, qui eo bello interiit. Ut deinde orta Demetrio bella sint cum Diodoto Tryphone; expulsusque à Tryphone regno Syriæ Demetrius. Repetit indè superioris Asiæ motus, factos per Areteum & Arsacen Parthum.

PROLOGUS LIB. XXXVI.

SEXTO & tricesimo volumine continentur hæc. Ut Trypho, pulso Syriâ Demetrio, captoque à Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine Sedete. Ut Antiochus, interfecto Hyrcano, Judæos subegit. Repetitæ indè in excessu origo Judæorum. Ut rex Asiæ Attalus Thynos Thracas subegit: successorémque imperii Attalum Philometora eliquit. Mortuo denique Philometore Aristonicus, regno Asiæ occupato, bellum cum Romanis gessit, quo captus est.

PROLOGUS LIB. XXXVII.

SEPTIMO & tricesimo volumine continentur hæc. Repetitis regum Ponticorum originibus, ut ultimo in Mithridatem Eupatora series imperii deducta sit: atque ut ingressus ille regnum subegit Pontum & Paphlagoniam, priusquam in bella Romana descendit. Dictæque in excessu regum Bosphoranorum & Colchorum origines & res gestæ.

PROLOGUS LIB. XXXVIII.

OCTAVO & tricesimo volumine continentur hæc. Ut Mithridates Eupator occiso Ariarathe Cappadociam occupârit; victoque Nicomede & Malthino Bithyniam. Ut, mortuo Ptolemæo Philometore, frater ejus Physcon accepit regnum Ægypti seditione populi, deinde bellum cum uxore suâ Cleopatrá & cum rege Syriæ Demetrio habuit. Indè repetitum ut Demetrius captus sit à Parthis, bellumque iis Antiochus intulerit, qui cum exercitu suo deletus est.

PROLOGUS LIB. XXXIX.

NONO & tricesimo volumine continentur hæc. Ut, extincto à Parthis Antiocho Sedete, frater ejus Demetrius dimissus regnum Syriæ recepit: subornatoque in bellum adversus eum Alexandro Zabbineo interiit: filiûsque Antiochus Grypos, victo Zabbineo, regnum occupavit. Dehinc cum fratre suo Antiocho Cizyceno bellum in Syriâ Ciliciâque gessit. Ut Alexandriâ, mortuo rege Ptolemæo Physcone, filius ejus Ptolemæus Lathyros, accepto regno, expulsus est à matre Cyprum; & in Syriâ bello petitus ab eadem, suffecto in locum ejus Alexandro; donec occisâ per Alexandrum matre recepit Ægypti regnum. Ut post Lathyrum filius Alexandri regnârit, expulsioque eo suffectus sit Ptolemæus Nothus. Ut Syriam Judæi & Arabes terrestribus latrociniis infestârint. Mari Cilices Piraticum bellum moverunt, quod in Ciliciâ Romani per Antigonum gesserunt. Ut in Syriâ Heracleo post mortem regis occupavit imperium.

P R O L O G U S L I B. XL.

QUADRAGESIMO volumine continentur hæc. Ut, mortuo Grypo rege, Cizycenus, cum filiis ejus bello congressus, interiit. Hi deinde à filio Cizyceni Eusebe occisi, extinctâque regali Antiochorum domo, Tigranes Armenius Syriam occupavit. Quo mox victo, Romani abstulere eam. Ut Alexandræ post interitum Ptolemæi Lathyri substituti sint ejus filii, alteri data Cypros, cui post Claudii rogationem Romani abstulerunt eam; alter seditione excitatus Alexandræ Romam profugit, belloque per Gabinium gesto recepit imperium: quo mortuo successit filius, qui cum sorore Cleopatrá certamine insumpto & Pompeium Magnum interfecit, & bellum cum Casare Alexandriæ gessit. Ut successit ejus soror regno Cleopatra, quæ, inligato in amorem suum M. Antonio, belli Asiatici fine exstinxit regnum Ptolemæorum.

P R O L O G U S L I B. XLI.

UNO & quadragesimo volumine continentur res Parthicæ & Bactrianæ. In Parthis ut est constitutum imperium per Arsacem regem. Successores deinde ejus Artabanus & Tigranes cognomine Deus: à quo subacta est Media & Mesopotamia. Dictusque in excessu Arabiæ situs. In Bactrianis autem rebus, ut à Theodoto rege constitutum est: deinde quo repugnante Scythicæ gentes Saranæ & Asiani Bactra occupavere Sogdianos. Indicæ quoque res additæ, gestæ per Apollodorum & Menandrum reges eorum.

P R O L O G U S L I B. XLII.

SECUNDO & quadragesimo volumine continentur Parthicæ res. Ut præfectus Parthis Apræteus inter Tigridis alveos bellum intulit in Babylonios & Seleucienses, victusque; Phraati successit rex Mithridates cognomine Magnus, qui Armenis bellum intulit. Inde repetitæ origines Armeniorum, & situs. Ut variâ complurium regum in Parthis successione, imperium accepit Orodes, qui Crassum delevit, & Syriam per filium Pacorum occupavit. Illi successit Phrahates,

qui & cum Antonio bellum habuit, & cum Tiridate.
Additæ res Scythicæ: reges Thoclarorum Afiani, in-
teritusque Sarducarum.

PROLOGUS LIB. XLIII.

TERTIO & quadragesimo volumine continentur
origines (Priscorum) Latinorum, situs urbis Ro-
mæ, & res usque ad Priscum Tarquinium. Origines
(deinde) Liguriæ, & Massiliensium res gestæ.

PROLOGUS LIB. XLIV.

QUARTO & quadragesimo volumine continentur
res Hispaniæ & Punicæ.

Variantium Lectionum Spicilegium.

Pag.Lin.		Pag.Lin.	
2. 5.	Quod ad te, Imperator Antonine, non	83. 28.	Athenienses & Thebanos
4. 24.	Vexoris Ægypti,	84. 5.	ab Æacidarum gente
5. 38.	Arbaces	93. 8.	intercideretur:
7. 14.	Space	108. 35.	onus tulit,
	15. esset imperiosus, Cyri	109. 3.	perpetes
9. 18.	jam ac desolatus	111. 20.	milites invicem
	35. cauponias	116. 31.	Theræ insulæ,
11. 3.	produxit.	117. 16.	à patre Hypseo,
	19. Smerdim	121. 9.	patrimoniorum,
16. 6.	animalia quæque	138. 18.	filium bimum admodum
43. 3.	audito in itinere belli jam	159. 21.	invido & crudeli
47. 26.	Jam Sesto Mindarus	160. 26.	ascitûsque
68. 35.	extitisse. Dignum itaque qui Diis proximus haberetur,	161. 26.	ignibus Cereris
75. 11.	bellum, veluti vicinum incendium, ad se	168. 33.	ejus opinione
78. 35.	odio, in gratiâ offensam simulare, instruere	191. 4.	defendenda, quàm aliena appetenda.
79. 10.	Pater de convivio in hostem	196. 27.	rex--hærens,
	16. volebat,	209. 15.	magis desiderium
	21. honestior. Ille nec sociis abstinebat. Frugalitati	18.	Philopœmen
83. 18.	Lyncistæ	210. 8.	Elymæi Jovis
		219. 4.	Propolam <i>al.</i> Balam
		225. 10.	Phrygia major
		226. 19.	fugere,
		240. 10.	vis autem
		241. 29.	exercitum Grypi
		257. 23.	Palantium
		260. 13.	affirmat Ligur quidam,

Prologi ad Justinii calcem editi, quorum authorem eruditis illis temporibus non vixisse ex stylo ipso satis constat, tanti non sunt, ut variantibus, quæ in eis occurrunt, lectionibus lectorem frustra sollicitem.

ERRATA hæc graviora, & quæ alia deprehendet, lector benevolus condonabit.

Pag. 2. Lin. 3. corpusculum l. 4. admonerentur: p. 5. l. 37. fuerat p. 18. l. 20. dele id p. 30. l. 18. inopia l. 31. referta p. 45. l. 8. fratre p. 76. l. 11. in exilium p. 94. l. 25. etiam p. 137. l. 3. professus p. 158. l. 5. munitum p. 162. l. 5. interposita p. 189. l. 7. dedito quàm hosti p. 207. l. 9. munificentia l. 25. Romanis p. 217. l. 33. favore omnium p. 231. l. 7. dirceas pro p. 234. l. 16. Scythas.

I N D E X

Rerum maximè memorabilium.

Abdalonimus hortulanus ab Alexandro rex Sidoniae constitutus lib. 11. cap. 10.

Abderitæ propter ranarum muriûmque multitudinem patriæ solum relinquunt 15. 2.

Abellani Chalcidensium coloni 20. 1.

Aborigines primi Italiæ cultores 43. 1.

Abraham rex Damasci 36. 2.

Abydo pontem fecit Xerxes 2. 13.

Acarnanes Alexandrum Epirotam exulem in regnum restitunt 26. 3. opem adversus Ætolos imploratam à Romanis impetrant, eò quòd soli adversus Romanos auxilia Græcis non misissent 28. 1.

Acerbas Herculis sacerdos Ellissæ avunculus & maritus à Pygmalione occiditur 18. 4.

Acesines annis 12. 9.

Achæi à Philippo in Romanorum bella sollicitantur 29. 4. bellum adversus Nabidem

decernunt 31. 3. cum Messeniis de principatu dissidentes primò, mox pugnant 32. 1. unum corpus & unum imperium habent, singulorumque urbium pericula mutuis viribus propulsant 34. 1. Achaicum bellum Mummiò à Senatu decretum 34. 2. ab Achæis originem ducunt Perusini 20. 1.

Acherusius annis in Epiro & Italiâ 12. 2.

Acilius Romanus Consul Antiochum vincit 31. 6.

Adores rex Damasci 36. 2.

Adraistiis in campis prima Darii & Alexandri congressio 11. 6.

Adrestas expugnat Alexander 12. 8.

Adriatico mari Adria urbs nomen dedit 20. 1.

Æacidas Molossorum rex Olympiadem prosequitur 14. 5.

Neoptolemo fratri in Epirotarum regno succedit, & à populo, quem assiduè contra Macedonas bellis fatigabat, in exilium agitur 17. 3.

Æacidarum gens ab Hercule

I N D E X.

- riginem trahit 11. 4. eorum plerique intra annum trigesimum defuncti 12. 15.
- Ædessam** urbem **Ægeas**, populum **Ægeadas** **Caranus** a capris ducibus vocavit 7. 1.
- Æta** **Colchorum** rex **Istros** ad **Argonautas** persequendos mittit 32. 3.
- Ægeus** **Thesei** pater **Athenis** regnum tenuit 2. 6.
- Ægialius** **Medeæ** frater à **Jasone** interfectus 42. 3.
- Ægyptus** multorum regum & sæculorum curâ impensâque munita 2. 1. paludibus a **Scythiis** defensa 2. 2. temperata & fœcunda 2. 1. superstitiosa. a **Cambyse** **Persæ** imperio adjicitur 1. 9. ab **Alexandro** sine certamine recipitur 11. 11. post **Alexandri** obitum **Ptolemæo** sorte venit 13. 4. **Ægyptios** inter & **Scythas** de generis vetustate contentio 2. 1. apud **Ægyptios** **Astronomiam** **Pythagoras** 20. 4. magicas artes **Joseph** discit 36. 2. **Ægypti** regnum pro **Ptolemæi** filio per **M. Lepidum** administrat **Rom. Resp.** 30. 2. **Ægypti** rex **Lacedæmoniis** contra **Persas** mittit auxilia 6. 2. igitur ab **Artaxerxe** bello petitur 6. 6. **Ægyptium** mare 2. 1.
- Æmilius Romanus** dux cum 80 rostratis navibus in bellum missus vincit **Annibalem** 31. 6. **M. Æmilius** tribunus militum fugientem legionem minis in prælium revocando initium victoriæ facit 31. 8. **P. Æmilius** consul in bellum **Macedonicum** missus **Perseum** fugat, & victis **Macedonibus** leges imponit 33. 1. 2,
- Æneas** ab **Illo** in **Italiam** veniens, **Turno** victo, **Laviniam** ex uxoris nomine urbem condit, deinde in bello adversus **Mezentium** occidit 43. 1.
- Æthiopiam** imperio suo adjecit **Semiramis** 1. 2.
- Ætnæ** montis & **Æolidum** insularum incendium 4. 1.
- Ætnæorum** bellum cum **Syracusanis** 22. 1.
- Ætoli** **Brundisium** condunt 12. 2. in **Græciâ** bellum instruunt 13. 5. præsidia ab urbibus **Acaruaniæ** deducere per **Romanorum** legatos jussi superbe respondent 18. 1, 2. bellum gerunt cum **Philippo** 19. 1, 4. **Antiochum** in bella **Romana** impellunt; victi libertatem amittunt 32. 1.
- Ætolorum** pastores quingenti novem millia **Græcorum** trucidant 24. 1. **Ætolix** civitatibus pecunias imperat **Eumenes** 14. 1. **Ætolorum** **Senatus** **Romam** missus 33. 2.
- Afri** adversus **Carthaginienses** vectigal pro urbis solo pendere negantes dimicant 19. 1. stipendium **Carthaginiensibus** remittunt 19. 2. ad **Agathoclem** deficiunt 22. 6. **Dionysio** **Siciliæ** tyranno suam operam locant 13. 1. **Africæ** castella & urbes muris non cinctæ 22. 5.
- Agas** **Cyrenarum** rex 26. 3.
- Agathocles** **Lysimachi** regis filius, a patre, ministra **Arfinoë** noverca, veneno interficitur 17. 1.
- Agathocles** figulo patre natus, **Siciliæ** tyrannus, bis **Syracusarum** imperium occupare voluit, bis exul 22. 1. a **Murgantinis** dux creatus **Leona-**

I N D E X.

ontinos capit, Syracusas ob-
sidet; Syracusis prætor con-
stitutus, fidem in Pœnorum
obsequia juratam violat, Se-
natum trucidat, & ex ple-
be locupletissimos interficit
22. 2. Pœnorum socios vexat,
adversus Pœnos bellum mo-
vens bis vincitur 22. 3. Pœ-
nis Syracusas obsidentibus
22. 4. cursum in Africam di-
rigit 22. 5. suisque militibus
necessitatem aut moriendi
aut vincendi imponit, navi-
bus universis incendi jussis;
Pœnorum multa millia tru-
cidat 22. 6. Cyrenarum re-
gem Aphellam incautum in-
terficit 22. 7. exercitu filio
Archagatho tradito, in Si-
ciliam recurrens Pœnos in-
de pellit; dein reversus in
Africam, tumultum milita-
rem sedat; prælio cum ho-
stibus commisso fugatus, a-
missis liberis, Syracusas de-
latus, cum Carthaginiensi-
bus pacificatur 22. 8. in I-
taliâ transit 23. 1. morbo
pestifero correptus, cum a
nepote suo suum filium oc-
cidi regnumque occupari cer-
neret, & uxorem Texenam
duosque parvulos cum opibus,
quæ ei erant maximæ, navi-
bus impositos Ægyptum mi-
sisset, oblit 23. 2.

Agathocles & ejus soror A-
gathoclia Ptolomæi regis
meretrix 30. 1, 2.

Agenor Pithonis pater 13. 4.

Agésilæus pede claudus 6. 2.
hostibus victoriam eripit,
ipse graviter sæciatus 6. 4.

Agis rex Lacedæmoniorum ab
Antipatro, magnâ tamen ho-
stium strage editâ ad postre-
mum vincitur 12. 1.

Ajaxis filius Eurysaces 44. 3.

Albam longam Ascanius Lavi-
nio relicto condit 43. 1.

Albanî Herculem ex Italiâ ab
Albano monte secuti 42. 3.

Alcetas Perdicæ frater ab
exercitu hostis appellatur
13. 6, 8.

Alcibiades Atheniensium clas-
sis dux in Siciliâ, revocatur
ad reatum 4. 4. absens Athe-
nis insimulatus mysteria Ce-
reris enuntiavisse, Elidem in
exilium tacitus proficiscitur,
indè Lacedæmona, quam ad
bellum Atheniensibus infe-
rendum hortatur 5. 1. suâ au-
thoritate civitates Athenien-
sium tributarias compellit ad
defectionem; uxore Agdis
adulterio cognita ad Tissa-
fernem Darii præfectum pro-
fugit 5. 2. Legatis Atheni-
ensium pollicetur Regis a-
micitiâ, si resp. a populo
ad senatum transferatur; ab
exercitu revocatus, duxque
classis constitutus, pergit in
bellum adversus Lacedæmo-
nios 5. 3. quibus navali terre-
strique prælio superatis Athe-
nas triumphans revertitur 5.
4. victus postea à Lacedæmo-
niis abit in exilium volun-
tarium 5. 5. & dum ad Ar-
taxerxem iter faciebat, in-
terceptus, vivus in cubiculo
crematur 5. 8.

Alexander Amyntæ filius O-
lympio certamine vario lu-
diorum genere contendit
7. 2. Persicorum legatorum
petulantiam per juvenes ma-
tronali habitu exornatos
compescit 7. 3. suâ non mi-
nus virtute quam Persarum
liberalitate regnum ampliat
7. 4.

A-

I N D E X.

Alexander alterius Amyntæ filius, Philippi frater Alexandri Magni patruus, per fratrem Philippum obsidem datum ab Illyriis bellum redimit, & cum Thebanis pacem conciliat; Eurydices matris insidiis occumbit 7. 4. 5. Alexander Olympiadis frater à Philippo ad stuprum sollicitatur, & regno Epiri, quod Arrybæ eripuerat, donatur 8. 6. & nuptiis filiae Cleopatæ 9. 6. in Italiâ bellum gerens juxta urbem Pandosiam flumenque Acheronta interficitur 12. 2. Alexander Magnus decem & octo annos natus sub Philippi patris militiâ tyrocinium exercet 9. 1. paternæ cædis non ignarus 9. 7. patri succedit, & virtute & vitiis patre major 9. 8. cædis paternæ conscios omnes, præter Alexandrum Lyncestarum fratrem, ad patris tumulum jussit occidi, uti & Caranum ex nōvercâ fratrem imperii æmulum; Dux Græciæ substitutus bellum Persicum aggreditur 11. 2. Atheniensibus, qui defece- rant, nunc supplicibus bellum remittit 11. 3. Thebas, Cleadâ frustra deprecante, diruit; & ab Atheniensibus, qui contra regis interdictum profugis portas aperuerant, duces & oratores poscit sibi dedi 11. 4. ad bellum Persicum proficiscens cognatos interfecit, suum in Macedoniâ & Europâ patrimonium amicis divisit, dicens sibi sufficere Asiam 11. 5. à cujus populatione milites pro-

hibet: in campis Adraastiis parvâ manu & paucissimorum dispendio fudit Persarum sexcenta millia 11. 6. Alexandrum Lyncest. insidiarum suspectum in vinculis habuit; Gordiani plaustrum jugum nodosque gladio solvit 11. 7. timens, ne à Dario, quem adventare audiverat, in angustiis deprehendatur, Taurum transcendit; & Tarsum veniens Cydnique undis se sudantem proluens subito rigore occupatur, medicoque cujus fides ob epistolas à Parmenione missas dubia, salutem periclitantem credens sanitatem quarta die recipit 11. 8. exercitum Darii numerosum copiis longè paucioribus cum magnâ Persarum strage prædaque ingenti fundit; in eo proelio rex uterque vulneratur; Darius sibi consulit fuga; Alexander captivas reginas benigne compellat 11. 9. Barse- nes captivæ forma capitur, ex qua puerum susceptum Herculem vocavit: in Syriam profectus, Abdalonimum hortulanum Sidoniæ constituit regem; Tyrum capit per prodicionem 11. 10. inde & Rhodum, Ægyptum, ac Ciliciam: Hammonis oraculum consulens, Jovis filius salutatur, seque deinceps hoc patre jubet censer; Alexandriam condit 11. 11. Darii condiciones in epistolis propositas rejicit; ipsumque spe pacis amissa bellum reparantem 11. 12. tertio vincit; expugnatque Persepolin 11. 14. Darium multis vulneribus con-

I N D E X.

confossum defunctumque lacrymis prosequitur 11. 15. acceptis Anripatri à Macedonia epistolis plus lætitiæ ex mortibus Agidis Spartani & Alexandri Epirotæ duorum æmulorum regum, quàm doloris ex amissæ cum Zopyrione exercitu suscipit 12. 1. simulato tamen mœrore propter Alexandri cognationem, exercitui triduum luctum indicit: subigit Hyrcaniam Mardosque 12. 3. concumbit cum Amazonum regina, quæ 25 dierum iter confecerat ex eo liberos quæsitura 2. 4. 12. 3. Persarum regum habitum assumit ipse, & sumere suos jubet; luxuriæ se dedit 12. 3. militibus permittit captivas ducere uxores 12. 4. sævit in suos Parmenionem ac Philotam; Caucasum accelas subigit; Bessus Darii proditorem & interfectorem fratri Darii tradit excrucians; condit urbem Alexandriam super Tanaim, & urbes duodecim in Bactrianis & Sogdianis, in quas milites seditiones distribuit 12. 5. Clitum Philippi regis memoriam tuentem ebrius cum occidisset, quatrduo in ediam perseverat, donec eum vicisset Callisthenes Philosophus illi condiscipulatu apud Aristotelem familiaris: Chorasmos & Dahas accipit in deditionem 12. 6. se adorari jubens in Callisthenem multosque ex Macedonum principibus recusantes sævit 12. 7. jubet leoni obijci Lysimachum, qui feram fortiter exanimavit 15. 3.

petit Indiam, ubi apud Nyssam in sacro monte suus exercitus Libero affectus bacchatur: ex Cleofidis reginæ concubitu filium genitum nominat Alexandrum postea Indorum regem; positur saxo, à cujus expugnatione Hercules olim terræ motu prohibitus 12. 7. Porum victum ob honorem virtutis in regnum remittit incolumem; condit urbes duas, Nicæam, & ex equi nomine Bucephalen; Adrestas aliosque populos expugnat; cum venisset ad Cuphites, ubi cum ducentis hostium militibus dimicandum erat, ab exercitu oratur finem belli facere; cæsis itaque hostibus 12. 8. per amnem Acesinem in Oceanum devehitur; in Ambrorum & Sugambrorum, quos prælio vicerat, urbem admoeto exercitu, de muro in urbis planitiem solus desiliens, hostiumque impetum sustinens graviter vulneratur 12. 9. Polyperchonte Babyloniam misso, peragrat litora Oceani; regis Ambigeri urbem, oppidanorum sagittis venenatis diu repulsus, tandem expugnat; in Indi fluminis ostio condit Barcen; terrestri itinere Babyloniam petens, præfectos suos a devictis gentibus accusatos jubet necari; Statiram Darii filiam recipit in matrimonium 12. 10. æs alienum militum propria impensa solvit; veteranis dimissis, juniorum seditionem, cum verbis nil proficeret, supplicio compescit 12. 11. ex Persis

I. N. D. E. X.

juvenes mille legit in satellitium; quod Macedonibus ægre ferentibus undecim millia veteranorum exauktorat; multis ex amicorum numero senibus dimissis; Craterum præponit Macedonibus, Antipatrum tyronibus; Hephæstioni mortuo exequias magnificentissimas solvit 12. 12. reversus ab India, epistolis in Græciam missis, omnium civitatum exules, præter cædis damnatos restituit; bello inde exorto, cum valida manu ad Athenas descendas excurrendi consilium capit 13. 5. nuncium accipit se a Carthaginensium multarumque aliorum gentium legatis Babyloniam expectari; ea tamen ob magi cuiusdam prædictionem omissa in Bursiam trans Euphratem concedit; ab Anaxarcho philosopho magorum prædicta contemnere compulsus, Babyloniam revertitur; ubi a medico Thessalo invitatus bibit venenum 12. 13. per insidias Antipatri 12. 14. quarto post die, indubitata mortem sentiens, ac plerisque Æacidarum intra 3um annum defunctos, militibus & amicis valere iussis, dignissimoque nuncupato imperii hærede, obit 12. 15. laudatur: prodigia in ejus conceptione & ortu; ejus pueritia sub Aristotele per quinquennium exacta 12. 16. corpus in Hammonis templum deductum 13. 4. Alexander Lyncestarum frater, cui soli Alexander Magnus pepercerat 11. 2. insidiarum per captivi indicium

suspectus, in vincula ab Alexandro conjicitur 11. 7. occiditur 12. 14. Alexander Cassandri filius a Demetrio obtruncatur 16. 1. Alexander rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ populatur; regno spoliatus 26. 2. ad Acarnanas confugit: restituitur 26. 3. sororem Olympiadem uxorem ducit 28. 1. Alexander cum Perseo patre à Romanis captus 33. 2. Alexander sortis extremæ juvenis, nomine falso subornatus, Demetrium vitæ ac regno spoliatur 35. 1. à Demetrii filio majore victus interficitur 35. 2. Alexander Ptolemæi frater matrem Cleopatram interfecit 39. 4. concursu populi agitur in exilium 39. 5. Alexandria Ægypti condita ab Alexandro 11. 11. ædificata à Cleomene 13. 4. Carthaginis æmula 21. 6. Alexandria ad Tanaïm 12. 5. Alexandrini tutelam pupilli regis Romanis commendant 30. 2. Ambigeri regis subditi Alexandri exercitum sagittis venenatis à muris summovent 12. 10. Ambri vincuntur ab Alexandro 12. 9. Amphilocho Gallaciæ populus 44. 3. Amphipolitana arce Alexandri filius cum matre clauditur 14. 6. Amphistratus Castoris & Pollicis auriga 42. 3. Amphictyon rex Athenis nomen primus dedit, urbemque Minervæ sacravit 2. 6. Amu-

I N D E X.

Amulius Numitorem fratrem
nati majorem opprimit, e-
jusque filiam Rheam sacer-
dotem facit; Rheæ pueros
jubet exponi 43. 2. occidi-
tur 43. 3.

Amyntas Macedoniae Rex suc-
cessor Europi 7. 2. ad eum
Darius legatos mittit obsides
in pacis futurae pignus po-
stulans 7. 3.

Amyntas Macedoniae Rex
Menelai filius Alexandri Per-
dicæ, & Philippi & Euryo-
nes ex Eurydice pater, cum
Illyriis & Olynthiis bellum
gerit; uxoris insidiis pro-
dente filiâ eripitur 7. 4.

Amyntas in Asiam dux à
Philippo missus 9. 5. conso-
brinus Alexandri ab eo in-
terfectus 12. 6.

Amyntas unus ex Alexandri
præfectis post ejus mortem
Bactrianos sortitur 13. 4.

Anaxarchus philosophus Alex-
andro suadet prædicta ma-
gorum contemnere 12. 13.

Anaxilaus unus ex Siciliae ty-
rannis justitiâ cum cætero-
rum crudelitate certat; de-
cedens filiorum tutelam Mi-
calo servo committit 4. 2.

Andragoras ex Persarum no-
bilibus præfectus Parthis do-
mitis statuitur, unde origi-
nem Parthorum reges ha-
buerunt 12. 4. ab Arsace op-
primitur 41. 4.

Andromache Hectoris primûm,
postea Heleni conjux 17. 3.

Annibal Hasdrubalis filius 19.

2. alter Hamilcaris filius 44.

5. Dux Carthaginiensium im-
maturâ ætate constituitur 29.

1. Romanos iterato prælio
vincit 29. 4. cursum ad Anti-
ochum dirigit Romanorum

insidias vitaturus 31. 2. An-
tiocho postea suspectus &
invisus 31. 4. ab illo in con-
siliium vocatus sedem belli
ait non Græciam sed Itali-
am sibi placere 31. 5. navali
prælio ab Æmilio superatur
31. 6. ad Prusiam profugit,
indè ad Cretam, unde cum
locupletatus ideoque invidi-
osus fuisset, astu Cretenses
fallens contendit ad Prusi-
am, cui per novum serpen-
tium commentum fuit au-
ctor victoriæ; legationem
Romanorum ad ipsum de-
poscendum missam sumpto
veneno prævenit 32. 4. Ita-
liam per annos sexdecim va-
riis cladibus fatigavit 44. 5.

Antandrus Agathoclis frater
cædit Pœnos 12. 7.

Antenore duce Veneti Troiâ
oriundi 20. 1.

Antigenes amicus Alexandri
ab ipso dimittitur 12. 12.

Antigonus Philippo regi & A-
lexandro Magno in omni
militia socius 16. 1. in divi-
dendis imperii provinciis
Phrygiam majorem sortitur
13. 4. bellum cum Perdiccâ
gerens à Cratero & Anti-
patro auxilia recipit 13. 6.
vincit Eumenem & Argyra-
spidas 14. 2, 3, 4. socios in
belli præmia nolens admit-
tere, contra eos bellum sus-
cipit, ulturus Olympiadis
mortem, & Alexandri filium
Amphipolitanâ obsidione li-
beraturus 15. 1. victoria e-
latus se cum Demetrio filio
regem jubet appellari 15. 2.
adunatis sociorum copiis
occiditur 15. 4.

Antigonus Antigoni prioris
nepos 17. 2. a Ptolemæo pel-
litur

I N D E X.

litur regno totius Macedoniae
24.1. pace cum Antiocho ini-
ta revertitur, & Gallos cæ-
dit 25. 1, 2. a Pyrrho ver-
sus in fugam Thessalonicam
se recipit; bellum reparans
a Ptolemæo Pyrrhi filio fun-
ditus vincitur 25. 3. Pelo-
ponnesiis per prodicionem
potitur 26. 1. multiplici bel-
lo & Ptolemæi & Sparta-
norum & Gallogræciæ pres-
sus Gallos primùm aggredi-
tur; quibus fuis, Ptolemæo
& Spartanis recedentibus,
Atheniensibus bellum infert;
adversus Alexandrum Epiri
regem Macedoniae fines de-
populante a Græcia rever-
sus regnum cum exercitu a-
mittit, & filii Demetrii vir-
tute recuperat 26. 2.

Antigonus Philippo tutor
datus pupilli matrem ducit,
& se constitui regem laborat;
diademate in vulgus proje-
cto suisque beneficiis comme-
moratis populum ad pudorem
mōvet, & eo jubente reci-
pit regnum 28. 3. Spartanis
victis, ab urbis direptione
prohibet milites; nec multò
post decedens regnum pu-
pillo annos 14. nato tradit
28. 4.

Antiochus Seleuci pater 13. 4.
clarus inter Philippi duces
15. 4.

Antiochus Seleuci filius 17.
2. quicum Ptolemæus pacem
fecit 24. 1.

Antiochus Laodices conjux
moritur 27. 1.

Antiochus Hierax aliena ar-
ripiendi avidus in auxilium
Seleuco fratri contra Pto-
lemæum venit; Gallorum
mercenariorum virtute pri-

mò victor, postea ab eis auro
se redimit 27. 2. ab Eume-
ne Bithyniæ rege victus ad
socerum Artamenem Cappa-
dociae regem pervehitur, in-
de insidias vitaturus decurrit
ad Ptolemæum; a quo cum
arctissimè custoditus & me-
retriciis opera elapsus a la-
tronibus interficitur 27. 3.

Antiochus rex impubes con-
stituitur 29. 1. Ægyptum ag-
greditur 30. 1. ab Ætolis per
legatos in Romana bella im-
pellitur 30. 4. Ægyptum
occupare statuit 31. 1. ab A-
cilio consule Romano victus
proelio terrestri, navali po-
stea ab Æmilio 31. 6. pa-
cem petens Scipionis Afri-
cani filium antè captum ei
remittit; pacis leges repu-
dians 31. 7. proelio commis-
so, debellatus ad eas reci-
piendas reducit 31. 8. tem-
plum Didymæi Jovis nocte
aggrediens, cum omni exer-
citu interficitur 32. 2.

Antiochus abstinere Ægypto
jubetur, a Popilio Romano
legato virga circumscriptus
34. 3.

Antiochus Demetrii privignus
a Tryphone tutore interfici-
tur 36. 1.

Antiochus Demetrii frater
admodum puer regnum Syriæ
a Tryphone occupatum re-
cuperat; Judæos subigit 36.
1. exercitum ducit adversus
Parthos; tribus præliis vi-
ctor Babyloniam occupat;
tandem a Phraate victus &
occisus 36. 10. ejus corpus
a Parthorum rege in loculo
argenteo ad sepulturam in
Syriam remissum 39. 1.

Antiochus Cyziceni filius Sy-

I N D E X.

riæ regno, quod Lucullus dederat, a Pompeio privatur 40. 2.

Antiochia a Seleuco ex patris nomine vocata 15. 4. a Grypo capitur 39. 3.

Antiochenſes contra Demetrium juvenem ſortis extremæ quendam ſubornant 35.

1. ad Demetrium Demetrii filium ſigna transferunt 35. 3.

Antiope Amazonum regina, Orithyæ ſoror, ab Hercule ſuperata ab eo captam Menalippen ſororem recipit, ei arma tradit 2. 4.

Antipater amicus Philippi 9. 4. bellum cum Agide Lacedæmoniorum rege motum in ipſo ortu opprimit 12. 1. cum tyronum ſupplemento ab Alexandro in Crateri locum evocatur 12. 12. inſidiarum Alexandro ſtructuræ auctor 12. 14. Roxanis puero naſcuro tutor conſtituitur 13. 2. Græciam ſorte obtinens in Heraclea ab Athenienſibus obſidetur; ſolutus obſidione in Macedoniam concedit 13. 5. auxilium fert Antigono contra Perdiccam 13. 6. & Eumeni contra Antigonom 14. 2. amarior regni miniſter, quam reges ipſi 16. 1.

Antipater Antipatri nepos Caſſandri filius matrem Theſſaloniceſen occidit 16. 1. a Lyſimacho ſocero interficitur 16. 1.

Antonius bellum Parthis infert 41. 2. multis præliis vexatus a Parthia refugit 42. 5.

Apamēnii a Demetrio deficient 39. 1.

Aphellas Cyrenarum rex totius Africæ regnum amplexus ſocietatem cum Agathocle jungit; & ab illo incautus interficitur 22. 7.

Apis Ægyptiorum deus 1. 9.

Apolloniēſes Regi Scytharum Athæ a Philippo auxilium petunt 9. 2.

Appuli bellum cum Alexandro Epiri rege gerunt, Ætolos pellunt 12. 2.

Aquileiam juxta confederunt Iſtri 32. 2.

Aquilius M. Conſul ad eripendum Ariſtonicum Perpennæ contendit 36. 4. legatus miſſus vincitur a Mithridate 38. 3. in Bithynia 38. 4.

Aracoſſi Sibyrtio traduntur 13. 4.

Aracus pater Palanti, qui juventutis ad ſobolem generandam domum remittendæ Spartanis author fuerat 3. 4.

Arathis, quæ Damafci regis uxor fuit, ſepulchrum pro templo coluerunt Syrii 36. 2.

Araxis fluminis tranſitu Cyri copias prohibere non potuit Tamyris 1. 8.

Arbaſtus Medis præpoſitus, facta conjuratione belloque Sardanapalo illato, rex conſtitutus, imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert 1. 3.

Arcades, auxilio Thebanorum, occupata a Lacedæmoniis repetunt 6. 6.

Arceſilaus Meſopotamiam ſortitur 13. 4.

Archagathus Agathoclis filius 22. 5. ab Archefilao patris antea amico occiditur 32. 8.

Archelaus Amyntæ ex Cygnea O. 2

fi-

I N D E X.

- filius 7. 4. à Philippo fratre occiditur 8. 3.
- Archefilaus** occidit Archagathum 32. 8.
- Archidamus** dux Lacedæmoniorum in prælio cum Arcadibus commisso vulneratur 6. 6.
- Archidæus** Amyntæ ex Cygnæa filius 7. 4. a Philippo fratre occiditur 8. 3.
- Archos** in divisione Alexand. imperii Pelasgos sortitur 13. 4.
- Areas** dux a Spartanis bello contra Ætolos deligitur 24. 1.
- Arei** in divisione Alexand. imperii Statanori traduntur 13. 4.
- Argæus** Perdiccæ filius Philippi pater Macedoniæ rex 7. 2.
- Argurus** ex Cyrene Apollinis filius 13. 7.
- Argi** exules Athenienses recipiunt 5. 9. Atheniensibus eloquentia Demosthenis junguntur 13. 5. obsidentur a Pyrrho 25. 5.
- Argonautæ** 42. 2. navem suam per juga montium humeris transtulerunt 32. 3.
- Argyraspides** ab argenteis clypeis sic appellati, Alexandri exercitus 12. 7. omnes duces post Alexandrum fastidiebant 14. 2. ab Antigono superantur 14. 3.
- Ariarathes** Artaxerxis filius 10. 1.
- Ariarathes** Cappadocum rex cum Perdiccâ bellum gerit 13. 6.
- Ariarathes** puer admodum Cappadociæ rex 29. 1. Orofernem fratrem regno pel- lit; Antiochenses juvat contra Demetrium 35. 1. & Romanos contra Aristonicum 37. 1. a Mithridate insidiis Gordii ministerio occiditur 38. 1. Ejus filius Ariarathes a Mithridate interficitur 38. 1. alterque octennis, Ariarathes nominatus, regnum Cappadociæ rectorémque una Gordium recipit a Mithridate 38. 1. & ab eodem victus regnóque expulsus de- cedit 38. 2.
- Aridæus** ex Larisscâ saltatrice Philippi filius post Alexan- drum regnat 9. 8. successor non nuncupatus ab Alexan- dro 12. 15. sed a Meleagro nominatus, a Ptolemæo re- pudatus 13. 2. rex a mili- tibus appellatur 13. 3. Olym- piadis jussu cum uxore Eu- rydice occiditur 14. 5.
- Ariobarzanes** a Rom. Senatu Cappadocibus rex constitui- tur 38. 2. primo Tigranis adventu Romanam contendit 38. 3.
- Aristæus**, cui nomen Battus, Cirni filius, Cyrenes condi- tor, apium & mellis & la- ctis ad coagula usum, sol- stitialesque ortus sideris pri- mus invenit 13. 7.
- Aristides** Atheniensium dux Pausaniæ proditoris consilia discutit 2. 15.
- Aristonicus** ex Ephesiâ pellice & Eumene genitus, Attali mortui regnum velut pater- num Asiam invadit, Crassum vincit, postea a Perpenna superatur 36. 4.
- Aristoteles** omnium philoso- phorum inclytus doctor 12. 16. Alexandri & Callithe- nis præceptor 12. 6.
- Aristotimus** princeps urbem E- pirorum per tyrannidem oc- cupat 26. 1.

I N D E X.

Armenios Phratafernes fortitur 13. 4.

Armenia ab Armenio Jasonis comite conditur 42. 2.

Arpos Diomedes, exciso Ilio, condit 20. 1.

Arruba Molossorum rex Athenas erudiendi causa missus; legibus vitam cultiorem populo statuit 17. 3. Troadam Olympiadis sororem ducit 7. 6. regno spoliatur a Philippo 8. 6.

Arfaces, incertæ originis, at virtutis expertæ, Parthorum imperium, præfecto eorum Andragora oppresso invadit, Hyrcanorum regnum occupat, Seleucum vincit 41. 4. nomen suum Parthorum deinceps regibus tribuit; ejus filius Arfaces adversus Antiochum Seleuci filium pugnat 41. 5.

Arfacidas Parthorum rex crudelis 35. 1.

Arfinoe noverca Lysimachum conjugem ad filium Agathoclem veneno tollendum hortatur 17. 1 a fratre Ptolemæo in matrimonium dolose petitur 17. 1. 24. 2. spoliata funeribus filiorum, cum duobus servulis Samothraciam in exilium abit 24. 3.

Arfinoe Cyrenarum regina cum Demetrio genere concumbit 26. 3.

Artabanus Xerxem trucidat, ejusque filium Darium per calumniam oppressum curat interfici; & ab Artaxerxe Darii fratre, cui struebat insidias, gladio trajicitur 3. 2. Artabanus Phrahatis patruus Parthorum rex in ejus locum substituitur; bello Thogariis illato ex vulnere

in brachio decedit 42. 2.

Artamenes Cappadociæ rex Antiochi socer 27. 3.

Artaphernes Darii frater inter Xerxem & Artemenem judex electus illum huic præposuit 2. 10.

Artaxerxes Xerxis filius & eadem patris & se ab insidiis Artabani, cum occidendo, vindicat 3. 1.

Artaxerxes Darii filius & ab eo regni hæres institutus cum fratre Cyro bellum gerit; a fratre prior vulneratur, post victoria potitur 5. 11. Conona classi præfici jubet 6. 1. Græcis imperat ab armis discedere 6. 6. ex pellicibus 115 filios tres tantum justo matrimonio suscepit 10. 1. solis sacerdotio præficit Aspasiæ pellicem, quam Dario filio cedere nolebat; Darium cum fratribus conjurationis reum ulciscitur; & morbo ex dolore contracto decedit 10. 2.

Artemenes Darii, dum privatus erat, filius natu maximus cum fratre Xerxe, qui Dario regi primum natus, de regno litigans, Xerxi ab Artapherne postponitur 2. 10.

Artemisia Halicarnassi regina in auxilium Xerxi veniens acerrimè bellum ciet 2. 12.

Arvas Moïsis filius, sacerdos sacris Ægyptiis, mox rex creatur 36. 2.

Ascaloniorum rex Phœnices expugnat 18. 3.

Ascanius Æneæ filius Albam longam condit 43. 1.

Asia subigitur a Cyro 1. 8. a Scythis 2. 3. vastatur ab Alcibiade 5. 4.

Aspasia Cyri pellex, ab Artaxerxe

I N D E X.

Xerxe in matrimonium recepta, à Dario Artaxerxis filio petita, ideoque ab Artaxerxe solis sacerdotio præfecta 10. 2.

Asphaltites lacus mortuum mare dicitur 36. 3.

Assyrii, postea Syri dicti, imperium mille trecentis annis tenuere 1. 2.

Asteropæus Telegoni filius, Trojæ vindex clarissimus 7. 1.

Aityages rex Medorum somnio terretur; Harpagi, cui nepotem occidendum dederat, filium interficit; ab Harpago proditus, & a Cyro nepote captus regnoque exutus Hyrcanorum genti præponitur 1. 4, 5, 6.

Atheas Scytharum rex bello Istriarum pressus auxilium a Philippo petit; postea vero, cum Philippum luderet, ab eodem debellatur 9. 2.

Athenæ Lacedæmoniis deduntur 5. 8. a Persis crematæ, eorundem manibus; a Lacedæmoniis dirutæ, ex spoliis Lacedæmoniorum restituntur 6. 5. earum origo non fordida 2. 6.

Athenienses vincunt Amazonas 2. 4. & Persas apud Marathonem 2. 15. vincuntur per insidias a Philippo 7. 6. gerunt bellum cum Lacedæmoniis 3. 2. cum Antigono 26. 2. cum Dorienibus 2. 6.

Atropatos Mediæ majori præponitur 13. 4.

Attalus Philippi dux in Asia 9. 5. Pausaniæ turpem infert injuriam 9. 6. ab Alexandro interficitur 12. 6.

Attalus ad interficiendum Perdiccam mittit 13. 3.

Attalus rex cum Lavino prætore societatem jungit 29. 4. cædibus amicorum & cognatorum suppliciis infamis, pœnitentia post movetur, omisâque regni administratione mechanicis artibus se dedit; decedensque populum Romanum hæredem instituit 36. 4.

Atthis Cranai filia Atticæ nomen dedit 2. 6.

Augustus Hispaniam in provinciæ formam redegit 44. 5. ei signa militaria a Parthis capta remittuntur 42. 5. Augusti, Romani Cæsares cognominati 41. 5.

Authocus Apollinis ex Cyrene filius 13. 7.

Azelus Damasci rex 36. 2.

B.

Babylon a Semiramide condita 1. 2. a Cyro vincitur 1. 7. capitur a Seleuco 15. 4. obsidetur ab Orode 41. 4. Babylonios Peucestes sortitur in divisione imperii Alexand. 13. 4.

Bacabasus Artabani consilium Artaxerxi prodit 3. 1.

Bacasis a Mithridate Mediæ præponitur 41. 6.

Bactriani Scythiis oriundi 2. 1, 3. Bactrianum mille urbium imperium 41. 1. Bactriana ulterior 13. 4.

Barce urbs Cræso a Cyro conceditur 1. 7. urbs in Indiâ ab Alexandro condita 12. 10.

Barsenem captivam diligit Alexander 11. 10. post Alexandri mortem occidi cum filio

I N D E X.

lio Hercule jubet Cassander
15. 2.
Bastarnæ pugnant cum Getis
32. 3. Mithridati adversus
Romanos auxiliantur 38. 3.
Battus Aristæi nomen 13. 7.
Belgius Gallorum dux 24. 5.
Beroæ Glauciæ regis uxori nu-
triendus traditur Pyrrhus
17. 3.
Beronice Agæ Cyrenarum re-
gis filia unica Ptolemæi filio
despondetur, Demetrio in-
terfecto stupra matris ulcif-
citur 26. 3.
Beronicen Ptolemæi regis
Ægypti sororem novercam
suam Seleucus cum parvu-
lo fratre ex eâ suscepto in-
terficit 27. 1.
Beronice Attali sponsa ne-
cata 36. 4.
Bessus Darii proditor & inter-
fector fratri Darii excrucii-
andus ab Alexandro traditur
12. 5.
Bilbili fluvio tineta tela apud
Gallæcos 44. 3.
Bithyniæ regi auxiliantur Galli
25. 2.
Bœotii pestilentia laborantes,
in Pontum delati, Heracle-
am condunt 16. 3.
Bœotiorum imperium tempo-
ribus Persici belli amissum
Thebanis restitunt Lacedæ-
monii 3. 6.
Bomilcar Pœnorum rex trans-
itionem ad Siculos moliens
a Pœnis in medio foro pa-
tibulo suffigitur 22. 7.
Brennus Gallorum dux totius
Macedoniæ agros depopu-
latur, adversus Delphos pro-
ficiscitur 24. 6. ubi exerci-
tu terræ motu & tempestate
absumpto, vulnerum dolo-
rem ipse non ferens pugio-

ne vitam finit 4. 8.
Brixia a Gallis condita 20. 5.
Brundisium veteres Tarentini
sedibus expulsi concedunt 3.
4. Ætoli condunt 12. 2.
Bruttii a Bruttia, quæ castel-
lum iis prodiderat, nomina-
ti 23. 1. Græcis oriundi 20.
1. bellum gerunt cum Taren-
tinis, & Alexandro Epiri re-
ge 12. 2.
Bruto auxilia Parthi mittunt
adversus Augustum & An-
tonium 42. 4.
Bubares Amyntæ filia amore
captus, omisso bello, nupti-
as facit 7. 3.
Bucephalen urbem condit A-
lexander, & ex equi nomine
vocat 12. 8.
Bulso consul primo Punico
bello 41. 4.
Bursia urbs trans Euphratem
12. 13.
Byrsa loci nomen a corio 18.
5.
Byzantium a Pausania con-
ditum Philippus frustra ob-
sidet 9. 1.

C.

Aduis bellum in-
fert Ochus 10.
3.
Cœpioni Roma-
no consuli cau-
sa excidii fuit
sacrilegium 32. 3.
Cæsarem inter & Pompeium
civile bellum 42. 4.
Cæsares Romani imperato-
res dicti 41. 5.
Callisthenes Philosophus sub
Aristotele Alexandri con-
discipulus, a rege ad pro-
denda memoriæ acta accitus
regem a proposito se inedia
cec-

I N D E X.

- enecandi revocat 12. 6. *Alexandrum* recusans adorare 12. 7. crudeliter truncatus, & cum cane in cavea clausus veneno in calamitatis remedium a *Lysimacho* dato vitam finit 15. 3.
- Cambyſi** mediocri inter *Persas* viro *Aſtyages* filiam in matrimonium tradit 1. 4.
- Cambyſes** *Cyri* filius *Apis* ceterorumque *Deorum* *Ægyptiorum* ædes diruit; exercitum, quem ad expugnandum *Ammonis* templum miſerat, tempeſtatibus oppreſſum amittit; gladio ſuo ſponte evaginato occumbit 1. 9.
- Campani** *Græcis* oriundi 20. 1.
- Candaules** *Lyſorum* rex a *Gyge* in uxoris adulterium ſollicitato occiditur 1. 7.
- Capitolium** in monte, ubi habitavit *Saturnus*, ſitum 43. 1.
- Cappadoces** gentem ſine rege poſſe vivere negantes, regem a *Rom. Senatu* accipiunt 38. 2. a *Perdiccâ* victi, occiſis conjugibus & liberis ſe & ſuas domos incendunt 13. 6.
- Cappadocia** regis morte vacua a *Nicomede Bithyniæ* rege invaditur 38. 1. Imperio *Macedoniæ* a *Philippo* adjungitur 8. 3. occupatur a *Mithridate* 37. 3. *Eumeni* datur in diſiſione imperii *Alexand.* 13. 4.
- Caranus** cum multis *Græcis* *Ædeſſâ* occupata pulſoque *Mida* & aliis regibus *Macedoniæ* in unum corpus adunatæ rex primus fuit 7. 1. 33. 2.
- Caranum** fratrem ex novercâ ſuſceptum *Alexander* interfici curat 11. 2.
- Cariam** *Caſſander* ſortitur 13. 4. Ea *Eumeniis* provinciis adjicitur 13. 6.
- Cariade** duce *Siciliam* petunt *Athenienſes* 4. 3.
- Cartalo** *Malei* exulis ducis filius a patre in altiffimam crucem ſuffigi juſſus 18. 7.
- Carthago** conditur 18. 5. capitur 18. 7. *Carthago* nova in *Hiſpania* 44. 3.
- Carthaginiēſes** *Siciliæ* imperium tentant 4. 2. 5. 4. *Siciliâ* pelluntur 22. 8. multas *Siciliæ* civitates ſubigunt 23. 2. legatos mittunt ad *Alexandrum* 12. 13. humanas hoſtias immolare & caninâ veſci a *Dario* prohibentur 19. 1. literarum *Græcarum* ſtudio *Senatusconſulto* vetant 20. 5. *Hannonem* cum totâ cognatione interficiunt 21. 4. tacita de *Hamilcare* ferunt ſuffragia 22. 3. *Bomilcarem* patibulo ſuffigunt 22. 5. *Hamilcarem*, cognomento *Rhodanum*, ingrato & crudeli animo necant 21. 6. naves 120. in auxilium *Romanorum* mittunt 18. 2. *Syracufaſ* obſidione cingunt 22. 4. cum *Pyrrho* bellum infeliciter gerunt 23. 3. a *Maſſilienſibus* ſæpe funduntur 43. 5.
- Caſſander** ab *Antipatro* patre ad dandum *Alexandro* venenum ſubornatur 12. 14.
- Caſſander** ab *Furydice* *Aridæi* regis uxore regni adminiſtrationem accipit 14. 5. *Olympiadis* necem procurat; *Theſſalonicem* *Aridæi* filiam ducit uxorem; filium *Alexandri* cum matre in *Amphipolitanam* arcem mittit 14. 6. cum *Antigono* pugnat 15. 1. *Abderitis* ſolo profu-

I N D E X.

- fugis ultimos Macedoniae agros assignat; Alexandri duos filios cum ipsorum matribus Barfine & Roxane interficit; regiam majestatem sibi vindicat 15. 2. moritur 15. 4.
- Castandrea urbs 24. 2, 3.
- Cassius Crassi Quæstor Parthorum exercitum cum ducibus trucidat 4. 42.
- Castorem & Pollucem auxilium rogant Locrenses 20. 2.
- Catinenses contra Syracusanos auxilium ab Atheniensibus petunt 4. 3.
- Cato, Catonis oratoris filius, in bello Macedonico, unus multorum hostium strage edita, virtute sua & exemplo victoriam peperit 33. 2.
- Catumandus regulus Massiliensium urbem obsidet 43. 5.
- Caucasus mons imperium Parthicum terminat 41. 6. populos in radice Caucasii morantes subigit Alexander 12. 5. Caucasii fines Extarches accepit in divisione imperii 13. 4.
- Cecrops Athenarum rex ante Deucalionis tempora biformis traditur 2. 6.
- Ceraunon vocat suum filium Clearchus Heraclæ tyrannus 16. 5.
- Ceraunus Ptolemæus 24. 1.
- Cere urbs Græcæ originis 20. 1.
- Cereris mysteria nullo magis quam silentio solennia enuntiavisse insinuat Alcibiades 5. 1.
- Chalcidensium coloni 20. 1.
- Chalybis fluvii, quo tinguntur tela, finitimi Chalybes appellati 44. 3.
- Character Persicæ gentis 2. 3. Parthorum 41. 3. Hispanorum 44. 2. Agathæclis 22. 1.
- Alcibiadis 5. 2. Alexandri Magni 12. 16. Annibalis 31. 2. & 32. 4. Epaminondæ 6. 8. Hieronis 23. 4. Iphicratis 6. 5. Philippi Macedonis ejusque filii Alexandri Magni cum ipso comparati 9. 8. Pyrrhi 25. 5. Xerxis 2. 10.
- Charilao Polybitæ Spartanorum regis filio postumo regnum patruus Lycurgus restituit 3. 2.
- Charybdim pepererunt fabulæ 4. 1.
- Chersonensium urbes multas expugnat Philippus 9. 1.
- Chion Platonis discipulus in necem Clearchi tyranni conspirat, & a satellitibus obruitur 16. 5.
- Chodionem ad Ptolemæum legat Arsinoe 24. 2.
- Chorasmos in deditionem accipit Alexander 12. 6.
- Chrestos Bithyniæ rex a Mithridate in Romanorum gratiam occisus 38. 5.
- Ciliciam sine certamine recipit Alexander 11. 11. Philotas accipit in divisione imperii 13. 4. Philoxenus postea Philotæ ademptam 13. 6.
- Cimbri contra Romanos Mithridati auxiliantur 38. 3. Cimbrici belli tumultus sacre pecuniæ ultor 32. 3.
- Cimon Atheniensis Miltiadis filius Græcorum dux in pugna Marathoniam patrem defunctum translatis in se vinculis ad sepulturam redimit 2. 15.
- Cirrhæus campus Apollini sacratissimus 24. 1.
- Claudius Appius turbat pacem inter Romanos & Pyrrhum 18. 2.
- Cleadas è Thebanis captivis unus

I N D E X.

unus pro patriâ Alexandrum
orat 11. 4.

Clearchus Heracleæ tyrannus
Mithridatem proditiōis so-
cium multat; plebem sollici-
tat, senatores 60 in vincula
compingit 16. 4. servis manu-
missis suis nubere uxores fi-
liâsque cogit; prælio victor
senatores in triumpho du-
cit; cives crudeli vexat ar-
rogantia; Chione & Leo-
nide conspirantibus obtrun-
catur 16. 5.

Cleosia regina concubitu re-
demptum regnum ab Alex-
andro recipit 12. 7.

Cleomenes Spartanorum rex ab
Antigono victus cum con-
juge & liberis ad Ptolemæ-
um proficiscitur; & post
Ptolemæi mortem ab ejus
filio cum omni familia in-
terficitur 28. 4.

Cleomenes Alexandriam æ-
dificat 13. 4.

Cleopatra a Philippo Olympi-
adi prælata suspendio finire
vitam ab Olympiade cogitur
9. 7.

Cleopatra Philippi filia A-
lexandro Epiri regi nubit
9. 6. a *Perdiccâ* fide in ma-
trimonium petitur 13. 6. Eu-
menes ad eam proficiscitur
ejus auctoritate uti cupiens
14. 1.

Cleopatram fratris uxorem
in matrimonium recipit *An-
tiochus* 36. 1.

Cleopatra Mithridatis filia
Tigranis uxor 38. 3.

Cleopatra Ptolemæi utrius-
que uxor, a posteriore re-
pudiatur 38. 8. ad generum
Demetrium profugit 39. 1.

Cleopatra Cleopatæ matris
pellex 38. 8. accepto post

Ptolemæi regis mortem Æ-
gypti regno 39. 3. majorem
filium Ptolemæum exulare
cogit, minorem Alexandrum
regem constituit; & ab eo-
dem interficitur 39. 4.

Cleopatra Cyziceni uxor a
Tryphæna Grypi uxore oc-
ciditur 39. 3.

Clitus Philippi regis res gestas
laudans ab Alexandro ebrio
trucidatur 12. 6. Cliti soror
Alexandri nutrix 12. 6.

Clytus ex Alexandri amicis u-
nus dimittitur 12. 12. ei cu-
ra classis traditur 13. 6.

Cocalus regnum Siciliæ occu-
pat 4. 2.

Codomannus provocatorem ho-
stem cædit; præficitur *Ar-
menis*; post *Ochi* mortem
rex constituitur, *Darii* nomi-
ne; ab Alexandro victus, a
cognatis occisus, vitam cum
Perfarum regno finit 1. 3.

Codrus rex Atheniensium pro
patriæ salute se morti of-
fert 2. 6. post quem nemo
Athenis regnavit 2. 7.

Colchi juxta *Aquileiam* confi-
dentes Istri ex vocabulo am-
nis, quò a mari concesser-
ant, appellantur 32. 2.

Comanus patri *Nanno Sogo-
brigiorum* regi succedens
insidias *Massiliensibus* struit,
quibus patefactis ipse cadi-
tur 43. 4.

Cometes magus a *Cambyse* ad
tam crudele ministerium de-
lectus *Mergidem* prostermit,
& fratrem suum subjicit *O-
ropastam* 1. 9.

Cometes stella septuaginta die-
bus luxit, & quo *Mithrida-
tes* genitus est anno, & eo
quo regnare primum cœpit
37. 2.

Co-

I N D E X.

Conon in *Alcibiadis* locum dux
suffectus 5. 5, 6. victus ad
Cyprium regem Euagoran
concedit 5. 6. classi Persarum
præficitur 6. 1. a regis Persi-
ci colloquio prohibitus, quòd
eum adorare nollet, cum eo
agit per internuncios 6. 2.
non tam Persis quam patriæ
studet. Lacedæmonios vincit
6. 3. eorum agros depopu-
latus *Athenas* pergit, &
magno civium gaudio exci-
pitur 6. 5.

Corcyra cum sexaginta capi-
tur à *Ptolemæo Pyrrhi* filio
25. 4.

Corinthus diruitur 34. 2.

Corinthii adversus Lacedæ-
monios prædæ portionem ne-
gantes tacitè iram concipi-
unt 5. 10. *Atheniensibus* e-
loquentia *Demosthenis* jun-
guntur 13. 5.

Cranaus *Athenarum* rex *Ce-
cropi* succedit 2. 6.

Crassus *Licinius Asiam* sortitus
Attalicæ prædæ intentus &
ab *Aristonico* victus sangui-
ne avaritiæ pœnas dedit 6. 4.
Crassus cum filio & omni
exercitu Romano ab *Orode*
Parthorum rege deletur 42.
4.

Craterus in *Antipatri* locum
Macedonibus præesse ab *A-
lexandro* jubetur 12. 12. *Ro-
xanis* puero nascituro tutor
constituitur 13. 2. regiæ pe-
cuniæ custos 13. 4. *Antigo-
no* contra *Perdiccam* fert
auxilium 13. 6.

Cretenses *Demetrio Demetrii*
filio majori auxiliantur 35.
2.

Critias tyrannorum sævissimus
in prælio cadit 5. 9.

Cræsus *Lydorum* rex *Babylo-*

niis in auxilium veniens vin-
citur; a *Cyro* captus cle-
menter tractatur 1. 7.

Crotonienses a *Locrensis*
vincuntur 20. 3. *Dionysii*
magno exercitui cum pau-
cis fortius quam antea *Lo-
crensium* paucitati cum mul-
tis, resistunt 20. 5.

Cuphites cum ducentis equi-
tum millibus ab *Alexandro*
cæduntur 12. 8.

Cunetes, quorum rex *Gargo-
ris*, saltus *Tartesium* in-
colunt 44. 4.

Cyclopum patria *Sicilia* 4. 2.
Cydni fluvii undâ præfrigidâ se
Alexander proluit 11. 8. *Cyd-
ni* pons 11. 14.

Cygnæa *Amyntæ* regis uxor
7. 4.

Cynægirus *Atheniensis* miles,
etiam post utramque manum
amissam, dentibus fortissime
dimicat 2. 9.

Cyneas Romam à *Pyrrho* cum
donis legatus neminem, cu-
jus domus muneribus pate-
ret, invenit 18. 2.

Cyprus in ditione *Ptolemæi*
15. 1. fuit primus terræ ap-
pulsus *Didoni* & comitibus.
Cypriæ virgines ante nupti-
as dotem quæsituræ in quæ-
stum ad littus maris mitti
solebant 18. 5.

Cyra mons *Africæ* 13. 7.

Cyrene ab *Aristæo* condita ex
virginis *Cyrenes* ab *Apolli-
ne* raptæ nomine vocata 13.
7. a *Ptolemæo* acquiritur
13. 6,

Cyrenarum regni populus
Romanus hæres institutus 39.
5.

Cyrus ab ævo *Astyage* da-
tur *Harpago* occidendus, ex-
ponitur, a cane lactatur, e-
du-

I N D E X.

ducatur a regii pastoris u-
xore; Cyri nomen inter pa-
stores accipit; rex inter lu-
dentes forte delectus con-
tumaces cædit flagellis; que-
rela ad regem delata, ab ip-
so agnoscitur; adultus, Har-
pago operâ, Astyagem vin-
cit; captumque præponit
Hyrcanorum genti; Syba-
rem ceptorum socium Per-
sis præficit; gerit bellum
contra Babylonios; Cræsum
regno exutum benigne tra-
ctat 1. 4, 5, 6, 7. post Asiam
universumque orientem sub-
actum dolose Scythas cum
eorum reginæ filio adolescen-
tulo interficit; eodẽque dolo
ab eâ circumventus cum du-
centis Persarum millibus
trucidatur, postquam annos
triginta regnasset 6. 8.
Cyrus Darii filius a patre
Ionæ Lydiaeque præponitur
5. 5. ab Artaxerxe fratre
testamentum patris & oc-
cultâ Cyri consilia ægre fe-
rente compedibus aureis
vincitur; postea bello pa-
lam exorto, a regia cohorte
oppressus interficitur 5. 11.
Cyzicenus cum fratre Grypo
bellum gerit 39. 2. victus
Antiochiam venit, nec mul-
tò post repetito prælio vi-
ctor Tryphænæ Grypi ux-
oris supplicio, suæ uxoris ab
illâ antea interfectæ manibus
parentat 39. 3.

D.

Acæ Getarum so-
boles 32. 3.
Dadali montes
12. 7.
Dahas in dedi-
tionem Alexan-

der accipit 12. 6.

Damascus dux Syracusarum 12.
1.

Damascus urbs a Damasci re-
gis nomine 36. 2.

Danubii & Sabi confluent 32.
3.

Daphne oppido se claudit Be-
ronice vitæ periculum vita-
tura 22. 1.

Daram urbem Parthorum in
monte Zapaortenon condit
Arsaces 41. 5.

Dardani a Philippo expugnan-
tur 8. 6. compescuntur ab
Antigono 18. 3. vastatis Ma-
cedoniæ finibus viginti mil-
lia captivorum deducunt 29.
4.

Dardanus Rex Macedoniæ
regnum immaturi juvenis
temeritate brevi casurum
prædicat 24. 4.

Darius Hystaspis filius è con-
juratis contra Magos unus
equi hinnitu regnum Persa-
rum consequitur, Cyri regis
filæ nuptiis firmat; Babylo-
niam per Zopyri proditio-
nem capit; bellum infert
Scythis 1. 10. a quibus fuga-
tur 2. 3. cum Janciro Scy-
thiæ rege, cuius filiam in
matrimonium obtinere non
potuit, bellum gerit infeli-
citer; Asiam & Macedoni-
am domat, superat Ionas na-
vali prælio; impetum belli
convertit in Athenienses qui
auxilium Ionis tulerant 2.
5. a quibus vincitur 2. 9. dum
bellum restaurat, decedit 2.
10.

Darius memor paterni aviti-
que in Athenas odii Lace-
dæmoniis omnem belli ad-
versus Athenienses sumptum
pollicetur per Tissaphernem
5. 1. eo anno, quo Athenæ
cum

I N D E X.

expugnata, obit 5. 8.

Darius Codomannus ultimus Persarum rex 9. 3. vincitur ab Alexandro ter, congressus primum in campis Adraistiis cum sexcentis millibus militum 11. 6. secundum cum quadringentis peditum, centum equitum millibus 11. 9. tertium, postquam pacis conditiones frustra per epistolas tentasset, cum eodem, quo prius, militum numero 11. 12, 14. fugit 11. 14. à cognatis in Tharà Parthorum vico aureis catenis vinctus, & multis vulneribus confusus moritur 11. 15. Darii mater, uxor & duæ filiae capiuntur 11. 9. mater, auditâ Alexandri morte, mortem sibi ipsa consciscit 13. 1. Deidamia Æacidæ regis filia 15. 6.

Delo Athenas Athenienses transferunt pecuniam ab universa Græcia in Persici belli stipendium collatam 3. 6.

Delphos ad templum Apollinis diripiendum Xerxes quatuor millia armatorum mittit 2. 12. Delphicum templum Phocenses occupant 8. 1. illud spoliare Brennus aggreditur 24. 6, 7. Delphici oraculi responsum ad Bæotios pestilentia laborantes 16. 3. ad Lacedæmonios 2. 11. & 3. 5.

Demaratus rex Lacedæmoniorum apud Xerxem exul, ejus de bello consilia tabellis ligneis cera superinducta inscripta per fidum servum ad Spartanorum magistratum mittit 2. 10.

Demaratus locuples Sami

negotiator Pythagoræ pater 20. 4.

Demetrius Antigoni filius à Ptolemæo apud Galamam vincitur 15. 2. rex appellari jussus 15. 2. mortuo Antigono, à Seleuco in fugam vertitur 15. 4. oppresso per insidias Alexandro Cassandri filio Macedoniæ regnum occupat 16. 1. quo postea exutus in fugam actus turpiter Seleuco se dedit 16. 2.

Demetrius superioris nepos Antigoni filius puer admodum Macedoniam ab Alexandro Epiri rege raptam patri restituit, ipsumque Alexandrum Epiri regno spoliatur 26. 2. jam habens uxorem Antiochi Syriæ regis sororem, Phthiam Pyrrhi neptem in matrimonium accipit ab Olympiade Pyrrhi filia 28. 1. moritur 28. 3.

Demetrius regis Antigoni frater ab Arsinoe ad filiae Beronices nuptias regnumque Cyrenarum accersitus, cum in socrus lectum concessisset, percussoribus à Beronice immissis, occiditur 26. 3.

Demetrius Antiochi frater Romæ obses post fratris mortem sub venandi specie urbe profectus, regnum Syriæ, occiso Antiochi parvulo filio, accipit 34. 3. a Pseudo-Alexandro victus in acie fortiter cecidit 35. 1.

Demetrius superioris filius natu major, qui cum fratre belli initio à patre apud Gnidium hospitem commendatus erat, auxiliantibus Cretensisibus Pseudo-Alexandrum aggressus vincit 35. 2. a Parthis

I N D E X.

this, quos multis prœliis fuderat, pacis simulatione deceptus capitur 36. 1. ab Arfacide Parthorum rege & in Hyrcaniam missus, filiaëque nuptiis donatus, Syriæ (quam Trypho occupaverat) restitutione promissâ; post Arfacidæ mortem, fugam hortatore & comite Gallimandro meditatur; retractusque ad Phrahatem Arfacidæ successorem, ab eo objurgatus in Hyrcaniam remittitur; fuga paulo post repetita, rursus relegatur in Hyrcaniam, talisque aureis ad puerilis levitatis exprobrationem donatur 38. 9. a Phrahate ad occupandum regnum cum Parthico præsidio missus 38. 10. Antiocho fratre interfecto in regnum restituitur; Syriam amittit; ab ignobili quodam, cui Alexandri nomen impositum, victus, ab uxore & filiis desertus, interficitur 39. 1.

Demetrius Illyriorum rex antea a Paulo Romano consule victus Philippum adversus Romanos concitat 29. 1.

Demetrius Philippi filius per Persei fratris criminationem, a patre necatur 32. 2.

Demetrius Indorum rex Eucratidem Bactrianum obsidet 41. 6.

Demophoon Thesei filius & successor auxiliatur Græcis adversus Trojanos 2. 6.

Demosthenes dux Atheniensium in locum Lamachi successus 4. 4. amisso exercitu a captivitate gladio se vindicat 4. 5.

Demosthenes orator à Persis

auro corruptus defectionis author 11. 2. patriâ ob crimen accepti ab Harpalo auri Megaris exul Sicyona, Argos, & Corinthum, aliasque civitates Atheniensibus jungit eloquentiâ suâ, & ab exilio revocatur 13. 5.

Deucalion Thessaliæ rex generis humani conditor dictus, eò quod recepisset, qui Græciæ diluvio superfuerant 2. 6.

Diana Delphos à Gallis tuetur 24. 8.

Diocles alter ex Pisistrati filiis à puellæ, cui vim intulerat, fratre interficitur 2. 9.

Diomedem ducem ob res ad Trojam gestas clarissimum Ætoli sequuntur 12. 2. is exciso Illo, naufragio in Illyriam delatus, Arpos condit 20. 1.

Dionysius Siciliæ tyrannus Siciliâ Carthaginienses pellit; Græcos Italici maris littora tenentes vincit 20. 1. Locros expugnat, Crotonienses aggreditur, Gallorum auxiliis auctus; in Siciliam adventu Carthaginiensium revocatur; & assiduis bellis fractus insidiis ad postremum suorum interficitur 20. 5. Ei Dionysius ex filiis ejus natu maximus succedens, carcere nexos liberat, tributa dimittit per triennium, fratres eorumque cognatos interficit 21. 1. a Syracusanis pellitur; in Locrenses, à quibus receptus est, sævitiam exercet, matronas spoliât, viros ditiores necat; & inde post sexennium ejectus in Siciliam redit, Syracusâque per prodicionem recipit 21. 2. 3. cru-

I N D E X.

crudelior in dies factus, cogitur Corinthum in exilium proficisci, ubi in sordidissimum vitæ genus descendit, pueros in trivio docens; insimulatus affectæ tyrannidis, non aliter quàm dum contemnitur, liberatur 21. 5.
 Doricetis Thracum regis bello premitur Lysimachus 16. 1.
 Dorienses simulationum veteres inter se & Athenienses offensas vindicaturi oracula consulunt 2. 6.
 Drancas subigit Alexander 12. 5. post ejus mortem sortitur Statanor 13. 4.
 Drangaritanorum bello fatigantur Bactriani 41. 6.

E.

Ecbatana centum nonaginta millia talentum ab Alexandro congesta 12. 1.
 Eleusis, ubi frumenti satio à Triptolemo inventa 2. 6. in Eleusinis sacris matronas Atheniensium opprimere Megarenses statuunt 2. 8.
 Elimæorum auxiliis juvatur Demetrius 36. 1.
 Elidem in exilium proficiscitur Alcibiades 5. 1.
 Elissa Tyrii regis filia, avunculo Acerbæ nubit 18. 4. Acerbâ à Pygmalione occiso Cyprum fugit, Cypriis virginibus 80. secum raptis in Africæ sinum deferitur; corio in tenuissimas partes secto locum, cui inde Byrsæ nomen, coemit; condit Carthaginem 18. 5. ad responden-

dum Hiarbæ Maxitanorum regi nuptias sub belli denunciatione petenti spatio trimestri sumpto, pyram demum conscendens vitam gladio finit 18. 6.
 Emanus Gallorum dux 24. 7.
 Emathia ab Emathione rege cognominata est Macedonia 7. 1.
 Epaminondas virtute suâ Thebas ex infimâ incrementis ad spem imperii Græciæ erigit 6. 4. eo duce Thebani Spartæ occupandæ spem capiunt 6. 7. decedit, cumque eo cadunt vires Reipublicæ 6. 8.
 Epeus equi Trojani fabricator Metapontinorum conditor 10. 2.
 Ephesus ab Amazonibus conditur 2. 4.
 Epigoni unde originem habuerunt 12. 4.
 Epirus primum fuit regnum Molossorum; post incole à Pyrrho Achillis filio Pyrrhidae, postea Epirotæ dicti 17. 3. Epirorum urbs ab Aristotimo per tyrannidem occupatur 26. 1.
 Erichtheus Athenarum rex, sub quo frumenti satio a Triptolemo reperta 2. 6.
 Erotinus Arabs septingentis filiis ex pellicibus susceptis Ægyptum & Syriam infestat 39. 5.
 Euagoras Rex Cypri, ad quem se recepit Conon 5. 6.
 Evander sub Fauno rege ab Arcadiæ urbe Pallanteo in Italiam veniens templum Lycæo constituit 43. 1.
 Eueratides Bactrorum rex 41. 6.
 Euergetas subigit Alexander 12. 5.
 P 2 Eumenes

I N D E X.

Eumenes post Alexandri mortem sortitur Cappadociam cum Paphlagonia 13. 4. cum Neoptolemo colluctatus eum occidit 13. 8. hostis a Macedonibus judicatur 14. 1. ab Antigono victus in castellum confugit; obsidetur; & impetratis ab Antipatro auxiliis obsidione liberatur; ab Argyraspidibus ægre receptus paulatim imperium usurpat 14. 2. ab illis, quos ad misericordiam movere frustra conatus est, Antigono proditur 14. 3, 4. Eumenes Bithyniæ rex Antiocho Gallisque superatis Asiæ maiorem partem occupat 28. 3. Romanis contra Antiochum auxiliatur 31. 8. & contra Perseum 33. 1. bellum gerit cum Prusiâ; Romani per legatos utrumque in pacem cogunt 32. 4. Eumeni Demetrii filio Ptolemæus adulatur 17. 2. Europæ pars major ab Amazonibus subacta 2. 4. terminos claudit Hispania 44. 1. Europus in Europa regnum tenet 7. 1. Europus Philippi hæres Macedoniæ rex, infans in cunis ad bellum prolatus, suis antè pulsus victoriam obtinet 7. 2. Eurydice Amyntæ uxor, Alexandri, Perdicæ & Philippi mater, nuptias generi pacta, mariti vitæ struit insidias, a filia proditur 7. 4. filios Alexandrum & Perdicam post Amyntæ mortem insidiis opprimit 7. 5. Eurydice Aridæi regis uxor regni administrationem in Cassandrum transferendam curat; Olympiadis iussu occi-

ditur 14. 5.

Eurydice Lysimachi filia Antipatri querelarum socia a patre in custodiam traditur 16. 2.

Eurydice Ptolemæi uxor & soror ab eo occiditur 30. 1.

Eurylochus ab Alexandro interfectus 12. 6.

Eurymedon eum copiarum supplemento in Lamachi locum ab Atheniensibus missus 4. 4. in primâ acie fortissimè dimicans primus cadit 4. 5.

Euryone Amyntæ & Eurydices filia 7. 4.

Euryfaces Ajacis filius patriæ accessu Teucrum prohibet 44. 3.

Extarches post Alexandri mortem Parapamēnos sortitur 13. 4.

F.

Abricius Lucinus a Romano senatu legatus pacem cum Pyrrho componit 18. 2. Fabula de cane

gravida 43. 4.

Falisci Chalcidensium coloni 20. 1.

Famæ velocitas memorabilis 2. 1. 4. & 20. 3.

Fatha Fauni uxor fatidica 43. 1.

Faunos rex Italiæ tertius Evandro hospiti agros & montem assignat 43. 1.

Faustulus pater Romuli & Remi nutritius 43. 2.

Flamininus Romanus consul Philippum victum ad pacem petendam redigit 30. 4. imperio prorogato, Græciam jubetur a Nabide liberare 31. 1. Ga-

I N D E X.

G.

Aditanis consanguineis Carthaginienses contra finitimos Hispanie populos auxilium mittunt

44. 5.
Galama, ubi Demetrius a Ptolemæo vincitur 15. 1.
Galatiam occupat Mithridates 37. 4.
Gallæcia equarum adeò ferax, ut fabulæ de equabus vento concipientibus locum dederit 44. 3. Gallæci Græcam originem sibi asserunt 44. 3.
Galli Romam capiunt 6. 6. legatos ad Alexandrum mittunt 12. 13. multas civitates in Italiâ condunt 20. 5. Ptolemæum Macedoniæ regem cædunt 24. 5. apud Delphos cum suis ducibus sternuntur 24. 8. ab Antigoni exercitu trucidantur 15. 2. superantur ab Eumene; Asiam depopulantur 27. 3. universam penè Italiâ occupant 28. 2. cum Liguribus bellum gerunt 43. 5.
Gallogræci contra Antigonum bellum gerunt 27. 2. Gallogræcos auxilium rogat Mithridates adversus Romanos 38. 3.
Gallimander Demetrio fugæ hortator & comes 38. 9.
Gangaridas expugnat Alexander 12. 8.
Gargoris rex Cunctum vetustissimus 44. 4.
Gedrosi, Alexandro mortuo, Sibyrtio traduntur 13. 4.
Gelus antiquus Siciliæ tyrannus 23. 4.

Geryon partis Hispaniæ rex; cuius triplex natura trium fratrum concordiam significat 44. 4.
Gesteani ab Alexandro expugnantur 12. 8.
Getarum scholes Daci 32. 3.
Getæ a Gallis fugantur 25. 1.
Gisco Hamilcaris filius 19. 2. ejus exilium 22. 7.
Glaucias rex Illyriorum 17. 3.
Gobryas magorum unum medium amplexus per suum corpus mago ferrum adigi jubet; quo incolumi magus interficitur 1. 9.
Gordien Phrygiæ urbem petit Alexander, in quâ Gordius ex agricolâ per auspiciis felix & virginis obviæ nuptias rex olim factus, in templo Jovis consecravit plaustrum suum; cuius nodos Alexander, captâ urbe, gladio resolvens, juxta antiquorum oraculorum responsa Asiæ regnum sibi despondet 11. 7.
Græci Xerxem apud Marathonem vincunt 2. 15. Philippo bellum inferunt 30. 3. Trojam expugnant 43. 1.
Grinus Aristæi pater Theraniensis insulæ rex 13. 7.
Grypus Demetrii filius Alexandrum, qui Syriæ regnum occupaverat, victum occidit; insidiis matris appetitur; cum fratre Cyziceno armis de regno contendit 39. 1, 2.
Gyges post Candauius eadem ejus uxore & regno potitur 1. 7.
Gylippus à Lacedæmoniis in auxilium Syracusanis missus, duobus primùm præliis vincitur, tertio vincit 4. 4.
P. 3 Gyptis.

I N D E X.

Gyptis Segobrigiorum regis filia 43. 3.

H.

Habis Gargoridis ex filiae stupro nepos, à patre exponi, post feris objici, tandem in oceanum abjici jussus, salvus tamen & a cervâ nutritus; regi denique dono datus, ab ipso agnitus, & regni successor destinatus 44. 4.

Halicarnassi regina **Artemisia** 2. 12.

Hamilear Magonis filius, bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hannone, Giscone, 19. 1, 2. **Hamilear** alius societatem cum **Agathocle** jungit, prætor **Syracusi** constituitur 22.

2. tacitis **Carthaginiensium** suffragiis damnatur, at sententiam morte prævenit 22.

3. **Hamilear** Gisconis filius à **Siciliâ** reversus, **Agathocle** bis victo 22. 3. **Syracusas** obsidet 22. 4. occiditur 22. 8.

Hamilear cognomento **Rhodanus** solertiâ facundiâque insignis à **Carthaginiensibus** ad speculandos **Alexandri** animos missus 21. 6.

Hamilear imperator in **Hispaniâ** insidiis occisus 44. 5.

Hannibal. vide **Annibal.**

Hanno **Hamilearis** primi filius 19. 2. **Hanno** dux belli contra **Dionysium** 20. 5. regnum invadere conatur, in crucem figitur; ejusque filii cognatique omnes supplicio tra-

diti 21. 4.

Hanno alius ab **Agathocle** superatur 22. 6.

Harpagus **Astyagis** arcanorum particeps **Cyrum** **Astyagis** nepotem servat; **Astyagem** **Medorumque** exercitum **Cyro** prodit, sui filii ab **Astyage** interfecti ultor 1. 4, 5.

Harpalus crudelitatem **Alexandri** fugiens aurum dat **Demostheni** 13. 5.

Hasdrubal **Magonis** filius in **Sardiniâ** graviter vulneratus interiit 19. 1. cujus filii **Annibal**, **Hasdrubal**, & **Sappho** 19. 2.

Hasdrubal **Annibalis** pater occiditur a servo 44. 5.

Hephæstion **Alexandro** percarus, mortuus ab eo lugetur diu, & magnificè sepelitur; & coli, ut deus, jubetur 12. 12.

Heleno **Priami** filio **Pyrrhus** regnum **Chaonum**, & **Andromachen** uxorem tradit 17. 3.

Helienus filius **Pyrrhi** 18. 1. ex **Agathoclis** filiâ susceptus 23. 3. arcis **Tarentinæ** custos à patre relinquitur; ab eodem arcessitur 25. 3. post patris necem ab **Antigono** in regnum remittitur 25. 5.

Hellanicus cum amicis tyrannum **Aristotimum** opprimit 26. 1.

Hellesponti regionibus terræmotus 17. 1.

Heracleæ mœnibus se tuentem **Antipatrum** obsident **Athenienses** 13. 5. **Heracleæ** **Ponticæ** bellum infert **Lysimachus**; **Heracliensium** agros populatur **Lamachus** 16. 3. **Heraclienses** tyrannidem passi au-

I N D E X.

auxilia ab Epaminonda & Timotheo frustra petunt : a Clearcho tyranno vexantur 16. 4.

Heraclidas Agathoclis filius & fugientis in Africam comes 22. 5. cum patre occiditur 22. 8.

Hercules ab Eurystheo jussus Amazonum reginae arma accipit 2. 4. ab expugnatione saxi apud Indos terræ-motu prohibetur 12. 7. Hiacensanas Sileosque condit 12. 9. Alpium juga transcendit 24. 4. Orientis rex fuisse traditur 42. 3. Latinum ex Fauni filia gignit 43. 1. Geryonis armenta rapit 44. 4. Herculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Trojæ fuerunt 20. 1. ab Hercule Thebano gens Æacidarum originem trahit 11. 4.

Herculis templum in Tyro vetere 11. 10. Ejus sacerdos honore secundus a rege 18. 4. ei decimæ ex præda Sici-liensi feruntur 18. 7. Hercules Alexandri ex Barsene filius 11. 10. a patre hæres non nuncupatur 13. 15. cum Olympiade in Pydnam urbem concedit, & a Cassandro in arce Amphipolitana clauditur 14. 6. ejusque jussu, quatuordecim annos natus, cum matre occiditur 15. 2.

Hereyllides Lacedæmoniorum dux contra Pharnabazum & Tissafernem 6. 1.

Hercynio rex Ægypti Lacedæmoniis 100 triremes, & 600 millia modium frumenti mittit 6. 2. ideoque ab Artaxerxe bello petitur 6. 6. Hiacensanas ab Hercule con-

ditas in deditionem accipit Alexander 12. 9.

Hiarbas rex Maxitanorum E-lissæ nuptias sub belli denun-tiatione petit 18. 6.

Hierax. vide Antiochus.

Hiero Hieroclyti nobilis viri filius, ab apibus nutritus, dux adversus Carthaginienses, mox rex Siciliæ creatur 23. 4.

Himerani Rheginorum pulso-rum civitatem occupant 4. 3.

Hippias Pisistrati filius, tyran-nus, fratris Dioclis interfe-ctorem torquet; regno pulsus, ducem Dario se adversus pa-triam offert, & in bello oc-cumbit 2. 9.

Hippolochus tyrannorum sæ-vissimus in bello cadit 5. 9.

Hippolyta Amazon Antiopæ & Menalippes soror a The-seo capta, ex qua in matri-monium assumpta genuit Hippolytum 2. 4.

Hispania ab Hispano cognemi-nata 44. 1. in Hispania bel-lum gerit Cæsar 42. 5.

Hydaspes amnis 13. 4.

Hymerus Phrahatis vicarius Babylonios aliasque civita-tes vexat 42. 1.

Hyperides ab Atheniensibus ad Peloponnenses legatus 13. 5.

Hyrcaniam subigit Alexander 12. 3. post ejus mortem Phi-lippus sortitur 13. 4.

I.

Ancyro Scytha-rum regi, cujus filia nuptias ob-tinere non po-terat, Darius bellum infert i nfelicitèr 2. 5. Ja-

I N D E X.

- Jafonis & Argonautarum** gloriosa expeditio, reditus ad Colchos, in quorum regnum focerum restituit 42. 2. ejus bella cum finitimis, & res gestæ in Oriente; eique post mortem divini honores templaque constituta 42. 3.
- Iberiam** ab Ibero amne veteres cognominaverunt 44. 1.
- Ilium** 11. 5. & 43. 1. Iliensium & Romanorum mutua gratulatio 31. 8.
- Illyrius** ab exercitu hostis appellatur 13. 8.
- Illyrii** cum Macedonibus assidue gerunt certamina 7. 2. cum Amyntâ 7. 4. cæduntur a Philippo 7. 6. sunt in Alexandri exercitu 11. 9. post Alexandri mortem Philoni assignantur 13. 4.
- Imilco Hamilcaris** filius in Siciliâ in locum Hamilcaris imperator succedit, & post secunda navali terrestrique bello prælia pestilentis fide ris vi exercitum amittit 19. 2. Carthaginem reversus mortem sibi consciscit 19. 3.
- Indus** amnis 13. 4.
- Indiam** nemo præter Semiramidem & Alexandrum intravit 1. 2. petit Alexander 12. 7. post ejus mortem priores præfecti retinent 13. 4. quos excusso servitutis jugo occidit India; in Indiam transit Seleucus 15. 4. Indiam in potestatem redigit Eucratides 41. 6. in colonias in Indis conditas Pithon Agenoris filius mittitur 13. 4.
- Jollas** regis potum prægustare & temperare solitus venenum Alexandro ministrat 12. 14.
- Iones** navali prælio a Dario superantur 2. 5. Themistoclis hortatu Xerxem in pugnam deferunt 2. 12.
- Joseph** Israhelis Damasci regis filius inter fratres minimus, excellentis ingenii, a fratribus venditus, a mercatoribus deportatus in Ægyptum, magicarum artium peritus, prodigiorum sagacissimus, somniorum intelligens; a famis, quam ante multos annos providerat, periculo Ægyptum liberat; Moysis pater 36. 2.
- Ismenias** Thebanorum princeps privatis viribus Thrasybulum adjuvat 5. 9.
- Israhel** rex Damasci populum in decem regna divisum decem filiis tradit 36. 2.
- Istri** fluvii pons 2. 5. ex cujus vocabulo appellati Istri, originem a Colchis duxerant; a Tectosagorum populo spoliantur 32. 3.
- Istri** bellum premittitur Atheas rex Scytharum 9. 2.
- Italia** regis nomine Saturnia appellata; cujus cultores primi Aborigines 43. 1. bellum Alexandri regis Epiri in Italiâ 12. 1, 2.
- Judas** Israhelis filius post regni divisionem decedit; ex cujus nomine appellati Judæi, Ægypto pulsi metu contagionis, eosdem reges & sacerdotes habent; opes ex opobalsami vectigalibus corradunt; a Xerxe domantur; in Alexandri ditionem veniunt; a Demetrio descentes, amicitiam Romanorum petita, primi omnium ex orientalibus libertatem recipiunt 36. 2, 3.
- Jupiter** Hammon ab Alexandro consulitur 11. 11. Dodo-

I N D E X.

donatus Alexandro Epiri regi respondet 12. 2. a Pyrro consulitur 17. 3. Didymus, cujus templum aggreditur Antiochus 32. 2. Jupiter sedibus suis Saturnum pellit 43. 1. Jovis Hammonis filius salutatur Alexander 11. 11. Jovis filium se dicit Clearchus 16. 5.

L.

Labieni societate freti Parthi Syriam & Asiam vastant 42. 4. Lacedæmon murorum præsidio inclusa 14. 5. ab Antigono capta 28. 4. Lacedæmonii angustias Thermopylarum occupant 2. 11. bellum gerunt cum Atheniensibus 3. 2. Messeniis 3. 4. Thebanis 6. 4. Persarum fines depopulantur; damnant Pausaniam 2. 15. oraculi jussu ab Atheniensibus ducem accipiunt Tyræum 3. 5. in bello contra Messenios Atheniensium auxilia dimittunt 3. 6. cum Atheniensibus pacem in annos 30 pactam anno 15 rumpunt; denuo in annos 50 factam nonnisi sex annis servant 3. 7. Athenarum urbem sibi traditam formandam Lyfandro tradunt 5. 8. totius Asiæ imperium affectant 6. 1. auxilia ab Ægypti rege petunt; & Agesilaum mittunt in Asiam, quem mox ad patriæ subsidium revocant 6. 2. ab Epaminondâ vincuntur 6. 4. in communi Græciæ concilio damnantur 8. 1. Philippum

ejusque leges soli contemnunt 9. 5. & 12. 1. & 28. 4. ab Alexandro ad Persas auctore Demosthene deficiunt 11. 2.

Laches Atheniensium dux in Sicilia 4. 3.

Lævinus consul Romanus a Pyrro superatur 18. 1.

Lævinus prætor, junctâ cum Attalo societate, Græciam populatur 29. 4.

Lamachus creatur dux Atheniensium in Sicilia, occiditur 4. 4.

Lamachus ab Atheniensibus missus, dum agros Heracliensium populatur, classem naufragio amittit 16. 3.

Lampeto Amazonum regina 2. 4.

Lamponius ab Atheniensibus cum classe in Siciliam mittitur 4. 3.

Lanassa Herculis neptis a Pyrro in templo Dodonæi Jovis rapta, ex cujus matrimonio octo liberos sustulit 17. 3.

Larissam capit Philippus 7. 6.

Larissæ saltatrix, ex quâ Philippus Aridæum genuit 9. 8. vocatur Larissæum scortum 13. 2.

Latinus ex filiâ Fauni & Hercule stupro conceptus 43. 1.

Latini ab Æneâ conditi 20. 1.

Laudamia in Dianæ aram confugiens, concursu populi a Milone interficitur 28. 3.

Laudice Antiocho nupta Seleuci mater visa est sibi eum ex Apollinis concubitu concepisse 15. 4.

Laudice alia Seleuci alterius mater 27. 1.

Laudice Mithridatis soror uxor.

I N D E X.

- uxorque ei venenum parat 37. 3.
 Laudice ex sex filiis, quos ex Ariarathe fufceperat, quinque veneno necat; & a populo extinguitur 37. 1.
 Laudice Mithridatis foror Nicomedi in matrimonium traditur 38. 1.
 Laviniam urbem condit Æneas ex uxoris Laviniae nomine 43. 1.
 Lauredon Mitylenæus Syriam accipit post Alexandri mortem 13. 4.
 Leonatus tutor Alexandri filio nascituro constituitur 13. 2. minorem Phrygiam post Alexandri mortem fortitur 13. 4. equeſtri proelio, gravi vulnere iſtus extinguitur 13. 5.
 Leonidas rex Spartanorum cum 4 millibus Thermopylas occupat, & cum ſuis fortiter occumbit 2. 11. Leonidæ foror literarum a Demarato ſcriptarum conſilium detegit 2. 10.
 Leonidas Leonidæ regis frater, ad quem Siculi propter affiduas Carthaginienſium injurias concurrunt 19. 1.
 Leonides in Clearchi tyranni necem conſpirat 16. 5.
 Leontinorum urbem capit Agathocles 22. 2.
 Leontifcum Ptolemæi filium Demetrius Ægyptum remittit 15. 2.
 Leophron Rheginorum tyrannus bello Locrenſes premit 21. 2.
 Leſthones dux Athenienſium, in obſidione Antipatri, telo occiditur 13. 5.
 Lepidus in Ægyptum mittitur, qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret 30. 3.
 Liber pater Nyſæ conditor 12. 7. rex Orientis 42. 3.
 Ligures Græcos affiduis bellis fatigant 43. 3.
 Livii conciones directas reprehendit Troguſ 38. 3.
 Locri, prodito præſidio Romano, ad Pyrrhum deſcunt 18. 1. Apollini nonas vovent, ut Crotonienſes, qui decimas voverant, vincerent; cum quindecim millibus centum viginti millia Crotonienſium vincunt 20. 3. a Dionyſio tyranno expugnantur 20. 5. ab ejus filio Dionyſio ſpoliantur, & cum ejiciunt 21. 2, 3. adverſa bella cum Lucanis gerunt 21. 3.
 Lucani Pyrrhum adverſus Romanos invitant 18. 1. a Bruttiis vincuntur; iſdem, quibus Spartani, legibus ſuos liberos inſtituunt 23. 1.
 Lucullus adverſus Mithridatem imperator 37. 1. Tigranem vincit 40. 2.
 Lupercum appellant Romani, quem Pana Græci; a quo Lupercalia 43. 1.
 Luſitanie equi pernices 44. 3.
 Lycæum, Græci Pana, Romani Lupercum appellant 43. 1.
 Lycaonia Ariarathis filiis a populo Romano data 37. 1.
 Lyciam poſt Alexandri mortem Nearchus fortitur 13. 4.
 Lycortas Achæorum dux 32. 1.
 Lycurgus Spartanis leges inſtituit; Cretæ perpetuum agit exilium; moriensque ſua oſſa in mare jubet abjici 3. 2, 3.
 Lycurgus in locum Cleomenis

I N D E X.

nis à Spartanis sufficitur 29.

1.

Lydi antea invicti a Cyro victi, artesque ludicras, cauponas & lenocinia exercere jussi 1. 7. Lydorum colonia Thufci 20. 1. Lydiam post Alexandri mortem sortitur Menander 13. 4.

Lyncistæ frater Alexander 11. 2, 7.

Lysander a Lacedæmoniis classi belloque præfectus Alcibiadem opprimit 5. 5. cononem superat 5. 6. nec aliud ditionis Atheniensibus præter urbem ipsam relinquit 5. 7. quam obsessam expugnat 5. 8. in bello contra Thebanos interficitur 6. 4.

Lysias Syracusanus orator, exul, 1500 milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ mittit 5. 9.

Lyfimachia a Lyfimacho rege condita, & terræ motu eversa 17. 1.

Lyfimachus Ieonem, cui ab Alexandro objectus est, exanimat 15. 3. post Alexandrum Thraciam & regiones Pontici maris sortitur 13. 4. cum Ptolemæo, Cassandro, & Seleuco contra Antigonum bellum instruit 15. 1. a Cassandro in auxilium sociis mittitur 15. 2. generum suum Antipatrum regnum Mædoniæ sibi fraude ademptum querentem interficit 16. 2. pulso Pyrrho Mædoniam occupat; Thraciæ & Heracleæ bellum infert 16. 3. Agathoclem filium, ministrâ Arsinoë noverca, veneno tollit 17. 1. amissis quindecim liberis in bello non instrenuè moritur 17. 2.

Lyfimachus Lyfimachi filius sexdecim annos natus Ptolemæi jussu interficitur 24. 3.

M.

Accedonia ab E-mathione E-mathia cognominata, & ejus reges 7. 1, 2.

Mæotis, quò cuncta flumina in Scythia nata decurrunt 2. 1.

Magi Persarum regnum invadunt, & occiduntur 1. 9, 10.

Mago dux Carthaginiensium in auxilium Romanorum cum 120 navibus mittitur 18. 2. primus omnium ordinata disciplina militari imperium Pœnorum condit 19. 1.

Malcus Carthaginiensis exulare jussus, Carthaginem obsidet, Cartalonis filii ornatum superbum indignè fert, eumque cruci suffigit; Carthagine capta, decem senatores interficit; nec multò post affectati regni accusatus pœnas dat 18. 7.

Manlius Maltinus a Mithridate in Cappadocia funditur 38. 3, 4.

Marathonii campi, ubi pugna inter Athenienses & Persas 2. 9.

Mardos subigit Alexander 12. 3. Phrahates 4. 5.

Mardonius Xerxem clade percussum hortatur in regnum reverti 2. 13. in Græcia Olynthum expugnat; in Bœotia vincitur 2. 14.

Margianos occupant Parthi Scythia pulsi 41. 1.

Mars pater Amazonum 2. 4.

Ro-

I N D E X.

- Romuli & Remi 43. 2.
 Marfico bello universa Italia
 confurrexit 38. 4.
 Marthesia Amazonum regina
 interficitur 2. 4.
 Masinissa Numidarum rex Ro-
 manis auxiliatur 33. 1. &
 38. 6.
 Massilia a Phocensium juven-
 tute conditur 43. 3. a Co-
 mano insidiis petitur 43. 4.
 a Catumando Gallorum du-
 ce obsidetur 43. 5. Massi-
 lienses cum Liguribus &
 Gallis bella gerunt, & Car-
 thaginiensium exercitus sæpe
 fundunt; Romæ incendium
 publico funere prosequuntur
 43. 4.
 Mauris bellum a Carthagi-
 niensibus illatum 19. 2.
 Maxitanorum rex Hiarbas 18.
 6.
 Medea ab Ægeo per divor-
 tium decedens Colchos cum
 Medo (aut Medio 42. 2.) filio
 concedit 2. 6. Jasonis uxor
 42. 2.
 Medea urbs a Medio condi-
 tur 42. 3.
 Medi 350 annis regnant 1. 6.
 a Parthis vincuntur 41. 6.
 Mediæ majori Atropatos,
 minori focer Perdiccæ præ-
 ponitur 13. 4.
 Mediolanum condiderunt Gal-
 li 20. 5.
 Megabazus a Dario ad subi-
 gendam Thraciam missus Bu-
 barem cum exercitûs parte
 in Macedoniam mittit 7. 3.
 Megara urbs penè a Pisistrato
 capta; Megarenses suis do-
 llis hosti victoriam dant 2.
 8. bellum inter eos & Athe-
 nienses de proprietate Sala-
 minæ insulæ 2. 7.
 Meleager, Alexandro mortuo,
 partum Roxanæ expectan-
 dum negat 13. 2. militibus
 ad quorum animos mitigan-
 dos missus erat, consentit
 13. 3. castris & exercitui
 præficitur 13. 4.
 Menalippe Amazon ab Hercu-
 le capta, & sorori reddita
 2. 4.
 Menander post Alexandri mor-
 tem Lydiam sortitur 13. 4.
 Menelaus Amyntæ pater 7. 4.
 Menelaus Amyntæ ex Cyg-
 næa filius 7. 4. a Philippo
 fratre occiditur 8. 3.
 Menelaus Ptolemæi frater a
 Demetrio Ægyptum remit-
 titur 15. 2.
 Mergis Cambylis frater ipsius
 jussu prosternitur 1. 9.
 Mesopotamiam sortitur Arce-
 silaus 13. 4.
 Messeniæ expugnationem sibi
 spondent Spartani 3. 4. Mes-
 senii per decennium obsessi
 per insidias a Spartanis ex-
 pugnuntur 3. 4, 5. bellum
 restaurantes vincuntur 3. 5.
 bellum reparant 3. 6. ad
 Pyrrhum legationem mit-
 tunt 15. 4. Philopæmenem
 captum veneno tollunt; ab
 Achæis vincuntur 32. 1.
 Metapontini ab Epeo conditi
 20. 2. cum Alexandro Epiri
 rege fœdus faciunt 12. 2.
 Metellus a Romanis ad Ptole-
 mæum legatus 38. 8.
 Mezentius Etruscorum rex ad-
 versus Æneam bellum gerit
 43. 1.
 Micalus Anaxilai servus, spe-
 ctatæ fidei, ejus filiorum
 tutor 4. 2.
 Mida Gordii filius Phrygiæ
 rex, eam religionibus, qui-
 bus ab Orpheo initiatus
 erat, implet 11. 7.
 Midas, qui Macedoniæ por-
 tionem tenuit, a Carano pel-

I N D E X.

pellitur 7. 1.
 Miloni amice arcis Tarentinae
 custodiam tradit Pyrrhus
 25. 3.
 Milo Laudamiae percussor
 in furorem versus duodeci-
 ma die interit 28. 3.
 Miltiades Atheniensium dux
 Persas vincit 2. 9. ob pecu-
 latûs crimen in carcerem
 conjectus, ibique defunctus
 2. 15.
 Mindarus dux Lacedaemonio-
 rum 5. 4.
 Minervæ ædes apud Delphos
 24. 8. Minervæ arx apud
 Massilienses 43. 5. Minervæ
 Athenas Amphictyon primus
 sacrauit 2. 6.
 Minithya sive Minithæa sive
 Thalestris postrema Ama-
 zonum regina ex Alexandro
 liberos querit 2. 4. & 12. 3.
 Mithridates Heracliensium ho-
 stis a Clearcho tyranno,
 quicum Heraclææ proditio-
 nem pactus erat, capitur
 16. 4. Mithridates Ponti-
 cus Syriam majorem a Ro-
 manis obtinet; repentinâ
 morte interceptus relinquit
 filium Mithridatem 37. 1.
 cujus magnitudinem cœle-
 stia ostenta prædixerunt;
 qui puer tutorum insidias &
 venenum vitavit; seque an-
 tidotis munivit 37. 2. Scy-
 this domitis, Pontum &
 Cappadociam occupat; Lan-
 dices venenum ex ancillâ
 proditum in authores vin-
 dicat 37. 3. cum Nicomede
 socio Paphlagoniam victam
 dividit; se credit Romanis
 parem; Galatiam occupat
 37. 4. post Landices uxoris
 necem, sororis alterius Lau-
 dices conjugem Ariarathem

Cappadociæ regem per Gor-
 dium insidiis occidit, ejus-
 demque filios tollendos sta-
 tuit; Ariarathem juniorem
 interficit; & regnum Cap-
 padociæ octenni filio, impo-
 sito Ariarathis nomine ad-
 ditoque rectore Gordio, tra-
 dit 38. 1. fratrem regis A-
 riarathem a Cappadocibus
 ex Asia revocatum vincit,
 & regno expellit 38. 2. Ti-
 granem pellicere cupit ad
 societatem Romani belli,
 Nicomedem Nicomedis fi-
 lium regno pellit; Aquilium
 & Maltinum Romanos le-
 gatos vincit 38. 3. milites
 ad concionem vocat 38. 3.
 4.
 Mithridates Parthorum rex,
 Bacasi Mediæ præposito,
 Hyrcaniam proficiscitur; E-
 lymaeorum regem vincit; im-
 perium Parthorum a Cauca-
 so ad Euphratem profert;
 & non minor Arsace proa-
 vo gloriosâ senectute dece-
 dit 42. 6.
 Mithridates Artabani filius
 Magnus cognominatus; mul-
 tos populos Parthico regno
 addit 42. 2. propter crude-
 litatem a senatu Parthico
 pulsus, in potestatem Orodis
 fratris, qui regnum vacans
 occupaverat se tradit, & ab
 eodem trucidari jubetur 42.
 4.
 Moses Josephi filius, ab Æ-
 gyptiis pulsus & exulum
 dux factus, montem Synam
 occupat, septimum diem
 Sabbatum appellatum jeju-
 nio sacrat 36. 2.
 Mothona urbs a Philippo op-
 pugnatur 7. 6.
 Mummius consuli bellum A-
 cha-

I N D E X.

chaicum decernitur. 34. 2.
 Spurius Mummius ad Ptolemaum legatus 38. 8.
 Murgantini odio Syracusanorum Agathoclem primò prætorem, mox ducem creant 22. 2.
 Mycale mons Asiæ 2. 14.
 Myrtalis nomen Olympiadis parvulæ; sub quo nomine gladium, quo Philippus percussus est, Apollini ipsa consecravit 9. 7.

N.

Abis tyrannus a Philippe in belli societatem sollicitatur 30. 4. multas Græciæ civitates occupat 31. 1. a Flaminio duobus continuis præliis vincitur; cum Philopœmene Achæorum duce pugnat 31. 3.
 Nanni Segobrigiorum regis amicitiam petunt Phocenses 43. 3.
 Nearchus post Alexandri mortem sortitur Lyciam & Pamphyliam 13. 4.
 Neoptolemus Molossorum rex Olympiadis pater 7. 6.
 Neoptolemus Eumeni adjutor datur 13. 6. proditor & transfuga, cum Eumene congressus occumbit 13. 8.
 Nereis nubit Geloni Siciliæ regis filio 28. 3.
 Nicæa urbs in Indiâ ab Alexandro condita 12. 8.
 Nicanor post Alexandri mortem sortitur Parthos 13. 4.
 Nicias in bello Siciliensi dux Atheniensium duo prælia pedestria secunda facit; Syracusanos obsidet 4. 4. victus capitur 4. 5.

Nicomedes Prusiæ filius patrem, qui ipsius vitæ insidias struxerat, interficit 34. 4. cum Mithridate Paphlagoniam partitur 37. 4. a Mithridate Cappadociâ pellitur 38. 1. a Romanis Paphlagoniâ privatur 38. 2.
 Nicomedes Nicomedis & saltatricis 38. 5. filius regno a Mithridate pulsus supplex Romam venit 38. 3.
 Nilus Ægypti fluvius 2. 1.
 Ninus Assyriorum rex primus omnium bella finitimis infert; totiùsque Orientis populos subigit; decedit relicto filio impubere Ninyâ; qui contentus elaborato a parentibus regno, in feminarum turbâ consenuit 1. 1, 2.
 Nolani Chalcidensium coloni 20. 1.
 Nomius Apollinis & Cyrenes filius 13. 7.
 Numidis bellum a Carthaginiensibus infertur 19. 2.
 Numitor a fratre Amulio regno pulsus a Romulo restituitur 43. 2, 3.
 Nyssa Indiæ urbs a Libero patre condita 12. 7.

O.

Chus Artaxerxis filius regiam cognatorum cæde & strage principum replet; bellum Cadusiis infert; moritur 13. 1, 3.
 Octavius Perseum capit 33. 2.
 Olympias Neoptolemi filia, Alexandri Magni mater 17. 3.
 Philippi uxor 7. 6. expulsa propter stupri suspicionem 9. 5. ex serpente ingenti se Alc-

I N D E X.

Alexandrum concepisse Philippo confessa 11. 11. Alexandri necis rea creditur, Pausaniæ fugienti percussori equos præparatos habet, ejusque in cruce pendentis capiti coronam auream imponit; gladiumque sub nomine Myrtalis Apollini consecrat, quod nomen ipsi parvulæ fuerat 9. 7. variis criminationibus Antipatrum vexat 12. 14. Eurydicen & Aridæum jubet interfici 14. 5. cum nuru Roxane & nepote Hercule in Pydnam urbem concedit; Cassandro, a quo obsidetur, se tradit; & missis a Cassandro percussoribus confoditur, nec gladium nec vulnera refugiens 1. 6.

Olympias Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito Alexandro, Demetrio Macedoniæ regi uxorem jam habenti filiam suam Phthiam tradit in matrimonium 18. 1.

Olympio certamine vario ludicrorum genere contendit Alexander 7. 2. & 12. 16.

Olympiacus mercatus 13. 5.

Olympus mons 7. 4.

Olynthus in Græciâ a Mardonio expugnatur 2. 14. a Philippo excinditur 8. 3.

Olynthiis bellum infert Amyntas 7. 4.

Onomarchus Phocensium dux in Philomeli locum creatur 8. 1.

Oratio obliqua a Pompeio Trogo usurpata, eique magis quam directæ Livii & Sallustii conciones, probata 38. 3.

Orchomenii, Alexandri socii, Thebas dirui volunt 11. 3.

Orestæ Agamemnonis filii insidiis Pyrrhus inter altaria

Delphis interiit 17. 3.

Origo Scytharum 2. 1. Amazonum 2. 4. Atheniensium 2. 6. Siciliæ 4. 2. Macedonum 7. 1. Cyrenes urbis 13. 7. Heracleæ 16. 3. regni Epirotici 17. 3. Carthaginiensium 18. 3. Bruttiorum 23. 1. Istrorum 32. 3. Judæorum 36. 2. Parthorum 41. 1. Armeniorum 42. 2. Romanorum 43. 1. Massiliæ 43. 3. Gallaciæ 44. 3.

Orithya Amazonum regina sororibus auxiliatur, Atheniensibus bellum infert; auxilium a Sagillo Scythiæ rege petit; sed ab auxiliis deserta vincitur 2. 4.

Orodes Mithridatem fratrem in suo conspectu trucidari jubet; Crassum cum omni exercitu Romano delet: ex filii Pacori morte & exercitus clade in furorem vertitur; a filio Phrahate interficitur. 42. 4, 5.

Orofernes ingrato animo cum Antiochenis Demetrium, a quo restitutus fuerat, regno pellere consilium capit 35. 1.

Oroles Getarum rex suos, quod male adversus Bastarnas pugnassent, in segnitie ultionem, capitibus loco pedum positis somnum capere, ministeriaque uxoribus facere cogit 32. 3.

Oropasta magus pro Mergide rex constituitur, cui utraque aures Cambyse præciderat 1. 9.

Orphei sacro um solemnibus initiatur M. 11. 7.

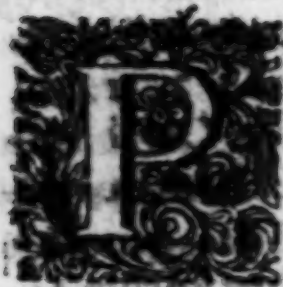
Ortoadisti Armeniorum regi bellum infert Mithridates 42. 2.

Ostanes vir nobilis & sagacissimus

I N D E X.

simus per filiam Oropastam
Cambyſis filium non eſſe de-
prehendit 1. 9.

P.

Pacorus Orodis fi-
lius, magnis re-
bus in Syriâ ge-
ſtis, patri ſuſpe-
ctus; à Ventidio
cum univerſa

Parthorum manu interfici-
tur 42. 4.

Pæonia Macedoniae portio, in
quâ regnaſſe fertur Telego-
nus 7. 1.

Palantus Araci filius dux Par-
theniarum 3. 4.

Palatium mons. Pallanteum
Arcadiae urbs 43. 1.

Pamphyliam poſt Alexandri
mortem ſortitur Nearchus
13. 4.

Pana Græci, Romani Luper-
cum appellant 43. 1.

Panaſagorus Sagilli Scytharum
regis filius in Amazonum
auxilium mittitur 2. 4.

Pandolia urbs Epiri, & Italiae,
ubi Alexander Epiri rex oc-
ciditur 12. 2.

Pannonia Gallis domantur 24. 2.

Paphlagoniam poſt Alexandri
mortem Eumenes ſortitur
13. 4. dividit cum Nicome-
de Mithridates. Paphlago-
niae regum nomen Philame-
nes 37. 4.

Parapammenos ſubigit Alexan-
der 12. 5. poſt ejus mortem
ſortitur Extarches 13. 4.

Parmenio dux in Aſiam à Phi-
lippo miſſus 9. 5. ad Ale-
xandrum à Cappadocia E-
piſtolas mittit monens, ut à
Philippo medico caveat 11.
8. ab Alexandro ad occu-
pandam Perſicam claſſem
mittitur 11. 10. pecunie

præponitur 12. 1. Jaſonis
templa dirui jubet 42. 3. A-
lexandrum carpit, & ab eo
interficitur 12. 5.

Parnassus mons Delphis, ubi
Apollinis templum 24. 6.

Partheniae ducem Palantum af-
ſumunt 3. 4.

Parthi Scytharum exules,
quod ipſorum vocabulo ma-
niſeſtatur 41. 1. à Scythis
conditi 2. 3. Perſici imperii
ſucceſſores 11. 15. in Macedo-
niei imperii diſiſione Nicanori
eveniunt 13. 4. Demetrium
capiunt 36. 1. Syriae regnum
affectant 38. 9. Antiochum
occidunt 38. 10. Ejus cor-
pus ad ſepulturam in Syriam
remittunt 39. 1. Pompeia-
narum partium ſunt 42. 4.
Antonium fugant 42. 5. Par-
thica crudelitas 39. 1. Su-
perbia 38. 10. Parthorum
reges parricidae 42. 4.

Parymas ſubigit Alexander 12.
5.

Paulus conſul Romanus Deme-
trium vincit 29. 2.

Pausanias proditionis præmium
cum Xerxe nuptias ejus fi-
liae pactus damnatur 2. 15.

Pausanias Lacedæmoniorum
rex ad bellum Athenienſe
compelſcendum mittitur 5.
10. Byzantii conditor 9. 1.
Pausanias Lacedæmoniorum
dux proditionis accuſatus in
exilium abit 6. 4.

Pausanias nobilis ex Mace-
donibus adoleſcens ſtuprum
ab Attalo paſſus, querela ad
Philippum ſape fruſtra de-
lata, obtruncat Philippum
9. 6. immiſſus creditur ab
Olympiade, quæ ei in cruce
pendenti coronam auream
impoſuit, ejusque memoriam
annua parentatione decora-
vit 9. 17.

Pe-

I N D E X.

Pediculi Italiae populi, quibus-
cum *Alexander* Epiri rex
amicitiam facit 12. 2.

Pelasgos in divisione Macedo-
nici imperii Archos sortitur
13. 4.

Pelegonus Asteropæi pater Pæ-
oniæ rex 7. 1.

Pelias rex Jasonem Colchos
mittit ad pellem arietis in-
de reportandam 41. 2.

Pelio Thessaliæ monte Cyre-
nen Apollo rapit 13. 7.

Pelopidas Thebanus 6. 9.

Peloponnenses Lacedæmonio-
rum hortatu bellum faciunt
Atheniensibus 3. 6. Syra-
cusanis auxilia mittunt con-
tra Athenienses 4. 4. per
proditionem Antigono tra-
duntur 26. 1.

Penthesilea Amazonum regina
auxiliatur Trojanis contra
Græcos; interficitur 2. 4.

Perdicca post Caranum rex
Macedoniæ moriens Argæo
filio monstrat, ubi condi vel-
let 7. 2.

Perdicca Amyntæ & Eury-
dices filius 7. 4. matris insi-
diis occumbit 7. 5.

Perdicca annulum ab Ale-
xandro moriente accipit 12
15. post ejus mortem per-
cussores ab Attalo missos
sua constantiâ terret 13. 3.
facundiâ suâ pedites moyet;
castris & exercitui præfici-
tur; seditiosos supplicio tra-
di occulte jubet; & provin-
cias inter principes dividit
13. 4. Ariarathem Cappa-
docum regem vincit 13. 5.
Cleopatram Alexandri soro-
rem, & Antipatri filiam eo-
dem tempore ambiens, neu-
tram obtinet; bellum gerit
cum Antigono; *Egyptum*.

petit 13. 6. occiditur ab Ar-
gyraspidibus 13. 1. & 14. 4.

Pericles Atheniensium dux de-
lectus Spartanorum agros
vastat, & multas Achaïæ
civitates eorum imperio ad-
jicit 3. 6. pace in annos
triginta pactâ, & quintode-
cimo anno a Lacedæmoniis
fines Atticos populantibus
ruptâ, ultionem differre sua-
det; agros suos ab hostibus
in cæterorum populatione
invidiæ adversus eum mo-
vendæ causâ intactos ad im-
petum invidiæ declinandum
dono dat Reipublicæ 3. 7.

Perpenna consul Aristonicum
in potestatem suam redigit;
ejusque mors contentionem
inter ipsum & Marcum A-
quilium ipsius successorem
dirimit 36. 4.

Perseæ, Cyri auspiciis, à Medis
deficiunt 1. 6. pugnant cum
Scythis 1. 8. cum Græcis 2.
11. ab Alexandro oppugnan-
tur 11. 5. in Alexandri sa-
tellitium leguntur 12. 12. post
Alexandri obitum Tleptolemo
forte eveniunt 13. 4. juvant
Demetrium adversus Par-
thos 36. 1.

Persepolin Cyrus regreditur
1. 6. expugnat Alexander
11. 14.

Perseus Demetrium fratrem
absentem apud patrem Phi-
lippum criminatus patrem
ad parricidium compellit 32.
2. apparatu, quem pater re-
liquerat, utitur contra Ro-
manos 32. 3. & multas
gentes in belli societatem
sollicitat 32. 4. in Samothra-
ciam fugiens capitur 33. 2.

Perusini originem ab Achaïis
ducunt 10. 1.

I N D E X.

Pencestes in regni Macedonici
divisione sortitur Babylonios
13. 4.

Pharnabazus Lacedæmonio-
rum dux vincitur ab Athe-
niensibus 5. 4. Pharnaba-
zus Tissafernem Artaxerxi
suspectum reddit 6. 1.

Pharnaces Mithridatis avus 38.
6.

Philamenes Paphlagonum re-
gum nomen 37. 4.

Philippus Argæi filius & suc-
cessor immatura morte rap-
tus Europum parvulum ad-
modum heredem instituit 7.
2.

Philippus Amyntæ filius A-
lexandri Magni pater 7. 4.
per insidias vincit Athenien-
ses; Illyrios cædit; Laris-
sam capit; Thessaliam ex-
pugnat; Olympiadem Neop-
tolemi filiam ducit; Arru-
bam Molossorum regem
regno privat; Mothonom op-
pugnans dextrum oculum
per sagittæ jactum amittit
7. 6. Græciæ libertati, dum
contentiones civitatum alit,
insidiatur 8. 1. a Thebanis
& Thessalis dux electus
Phocenses fugat 8. 2. Cap-
padociam Macedoniæ adjun-
git; Olynthum excindit;
auri & argenti fodinas in
Thessaliâ & Thracia occu-
pat; duos fratres Thraciæ
reges, a quibus suarum dis-
ceptationum iudex electus
erat, regno spoliatur 8. 3.
Phocenses dedititios cædit
contra pactam fidem 8. 5.
bellum toti Græciæ inferre
statuit; Byzantium obsidet;
multas Chersonensium urbes
expugnat; Alexandrum fi-
lium octodecim annos na-

tum in belli rudimentis exer-
cet 9. 1. Scythica bella ag-
greditur, Scythasque astu vin-
cit 9. 2. cum Triballis pro-
liatus, equo suo interfecto,
in femore vulneratur; Athe-
nienses & Thebanos superat
9. 3. victoriæ lætitiâ dissim-
ulat; se ducem Græciæ ju-
bet appellari 9. 4. a Scythis
fugatur 37. 3. pacis legem
universæ Græciæ statuit;
Parmenionem, Amyntam, &
Attalum duces in Asiam Per-
sarum juris præmittit 9. 5.
ab Alexandri filii cæde
ægre exoratur 9. 7. a Pausa-
nia, cujus injuriam ab At-
talo illatam ulcisci distula-
rat, interficitur 9. 6. Olym-
piade & Alexandro cædis
non ignavis 9. 7.

Philippus Antigoni pater 13.
4.

Philippus Cassandri & Iollæ
frater Antipatri filius 12. 14.

Philippus Aridæi nomen 13.
3.

Philippus filius Cassandro
defuncto succedit 15. 4. mo-
ritur 16. 1.

Philippus a patre Demetrio
parvulus admodum relinqui-
tur 28. 3. annos quatuorde-
cim natus regnum ab Anti-
gone tutore accipit 28. 4.
Ætolis bellum infert 29. 1.
a Demetrio Illyriorum rege
impellitur ad bellum in Ro-
manos movendum 29. 2. A-
chaos in Romanorum bella
solicitat 29. 4. ad belli so-
cietatem Nabin hortatur;
victus, a Flaminio con-
sule pace petita, omnes
Græciæ urbes amittit 30. 4.
morbo ex ægritudine animi
contracto decedit 32. 3.

Phi

I N D E X.

Philippus Arsinoës & Lysimachi filius triennio minor à Ptolemæo jubetur interfici 24. 3.
 Philippus Lysimachi frater per arenarum moles Alexandrum comitari volens expirat 15. 3.
 Philippus Persei filius cum patre captus ad consulem ducitur 33. 2.
 Philippus post Alexandri mortem Hyrcanos sortitur 13. 4.
 Philippus medicus per Parmenionis epistolas suspectus Alexandrum sanat 11. 8.
 Philo post Alexandri mortem Illyrios accipit 13. 4.
 Philoctetes urbem Thurinorum fertur condidisse 20. 1.
 Philomelus Phocensium dux templum Delphicum spoliatur; Thebanos castris exiit 8. 1.
 Philopator Ptolemæi cognomen 29. 1.
 Philopœmen Achæorum dux insidiis petitur à Philippo 29. 4. a Messeniis captus veneno dato fortiter expirat 32. 1.
 Philotas cum Parmenione patre jussu Alexandri interficitur 12. 5.
 Philotas post Alexandri mortem Ciliciam accipit 13. 4. & ea postea privatur 13. 6.
 Philoxeno Cilicia Philote adempta datur 13. 6.
 Phocenses a Thebanis apud commune Græciæ concilium accusantur, quod Boeotiam depopulati essent; Philomelo duce Delphicum templum spoliatur 8. 1. a Philippo vincuntur 8. 2. ejus fraude capti ab eo contra fidem patetam creduntur 8. 5.
 Phœnicen tenebat Ptolemæus

15. 1. a Phœnicibus Tyriorum gens condita 18. 3.
 Phrahates Priapatii filius Parthorum rex Mardos domat 41. 5.
 Phrahates Arsacidæ successor Demetrium fugientem retrahit; cūque talis aureis ad puerilis levitatis exprobrationem donat 38. 9.
 Phrahates Mithridatis filius & successor a Scythis sua stipendia poscentibus bello vexatur, ab exercitu Græcorum, quem crudeliter tractaverat, deseritur, & interficitur 42. 1.
 Phrahates Orodii filius patrem, fratres, filium trucidat; victoria de Antonio reportata redditus insolentior à suo populo pellitur in exilium; Scytharum auxilio restituitur; legationem ad Cæsarem mittit, ut sibi suum servum Tyridatem & filium remittat 42. 5.
 Phratæfernes, Alexandro mortuo, Armenios sortitur 13. 4.
 Phrygia in Macedonici imperii divisione major Antigono, minor Leonato traditur 13. 4. Phrygia Eumeni præter provincias, quas acceperat, adjicitur 13. 6.
 Phthia Pyrrhi neptis a matre Olympiade in matrimonium Antiocho traditur 28. 1.
 Phylen Atticum castellum occupat Thrasybulus 5. 9.
 Phyton ab exercitu Macedonico hostis appellatur 13. 8.
 Pialis Pyrrhi filius Epiri rex 17. 3.
 Piræus portus Atheniensis 5. 8.
 Pisa in Liguribus Græcos au-

I N D E X.

Etiores habent 20. 1.
Pisandrus ab Agesilao dux patriæ relinquitur 6. 3.
Pisistratus Atheniensium dux, Megarensibus victis, paulum a capienda Megara abest; tyrannidem per dolum occupat; per annos viginti tres regnat 2. 8.
Pithon Agenoris filius in Indicas colonias post Alexandri obitum mittitur 13. 4.
Platonis philosophi discipuli ad virtutem erudiebantur 16. 5.
Platæenses auxiliantur Atheniensibus contra Persas 2. 9.
Platæas Xerxes incendit 2. 12.
Polybites Spartanorum rex Lycurgi frater 3. 2.
Polydamas Alexandri amicus dimittitur 12. 12.
Polyperchon cum exercitu Babyloniam ab Alexandro mittitur 12. 10. dimittitur 12. 12. post Alexandri mortem Græciæ & Macedoniæ a Cratere & Antipatro præponitur 13. 6. in proelio occiditur 13. 8.
Pompeius Mithridatem vincit 37. 1. Antiocho regnum Syriæ, quod Lucullus dederat, ademittit 40. 2.
Pontus ab uno latere Scythiam includit 2. 2. Pontici maris regiones, post Alexandri mortem dantur Lyfimacho 13. 4.
Ponti sinus ab Amazonibus edomitus 12. 4.
Popilius ad Antiochum legatus eum virgâ circumscribit 34. 3.
Porus rex Indorum cum Alexandro congreditur; capitur multis vulneribus obrutus;

ab Alexandro in regnum incolumis dimittitur 12. 8.
Priapatus Parthorum rextorius, & ipse Arsaces dictus 41. 5.
Protarchi negotiatoris filius regnum Syriæ armis petit 39. 1.
Protis Phocensium classis dux 43. 3.
Prusias rex Bithyniæ terrestri bello ab Eumene victus 32. 4. consilium interficiendi Nicomedis filii capiens, a filio spoliatur regno, & interficitur 34. 4.
Ptolemæus ex gregario milite virtutis causâ ab Alexandro provectus 13. 4. sagittâ venenatâ vulneratus herbâ Alexandro per quietem monstratâ sanatur 12. 10. post Alexandri mortem regem Atridæum recusat 13. 2. in Ægyptum, Africam & Arabiæ partem accipit 13. 4. imperii terminos acquisitâ urbe Cyrene ampliat 13. 6. Cyprum & Phœnicen tenet 15. 1. bellum in adventum Perdicæ parat 13. 8. cum Cassandro, Lyfimacho & Seleuco adversus Antigonum bellum intruit; Demetrium Antigoni filium vincit 15. 1. & ab eo postea vincitur; cognominatur rex ab exercitu 15. 2. adversus Demetrium cum Seleuco & Lyfimacho in Europam transfert; moriturus minimo natu ex filiis, contra jus gentium, regnum tradit 16. 2.
Ptolemæus regnum a patre accipit 16. 2. Lyfimachi filios sibi statuit conciliare per Arsinoes nuptias; fratris concordiam per epistolas deprecatur 17. 2.

Pto-

I N D E X.

Ptolemæus Ceraunus bello cum Antiocho & Antigono dissidet 24. 1. sorori Arsinoæ instruit insidias; eam uxorem ducit 24. 2. ad portas urbis Cassandreae veniens ejus filios Lyſimachum sexdecim annos natum, Philippumque nondum triennem in matris gremio trucidat; eamque Samothraciam in exilium ablegat; brevi post a Gallis captus, vitam ferro amittit 24. 3, 4, 5.

Ptolemæus Antigonus bello premit 26. 2. Beronicem fratris filiam ducit 26. 3. sorori a Seleuco obſeſſæ in auxilium venit 27. 1. Seleucum vincit 27. 2. sub specie fororis ultionis, Asiae inhiat; Antiochum ad se confugi-entem custodiâ servari jubet 27. 3. a filio interficitur 29. 1.

Ptolemæus, cui ex facinoris crimine cognomen Philopator, Egyptum occupat, interfectis patre, matre 29. 1. ac fratre; luxuriæ sotraddit; adversus Antiochum secundum proelium facit; Eurydice eadem uxore & sorore occisâ, Agathocliam meretricem amat 30. 1. moritur 30. 2.

Ptolemæus Ptolemæi Philopatoris & Eurydices filius quinquennis sub Romanorum tutela 30. 2, 3. a Senatu contra Antiochum Egyptum occupare statuentem defenditur 31. 1.

Ptolemæus Antiochi sororis majoris filius ab Antiocho bello lacessitus, & ad fratrem confugiens auxilium Romanorum petit 34. 2. Antio-

chenſes contra Demetrium adjuvat 35. 1.

Ptolemæus superioris frater minor 34. 2. sine certamine regnum fraternum recipit; fratris filii cæde cruentus, torum sororis Cleopatreae ascendit; Cleopatram repudiat, filia ejus virgine per vim stuprata; liberos interficit 38. 8. moritur 39. 3.

Ptolemæus Cleopatreae filius a matre in exilium pellitur. 39. 4. a populo in regnum revocatur 39. 5. Ejus frater ex pellice susceptus regnum Cyrenarum a patre sibi relictum populo Romano decedens testamento legat 39. 5.

Ptolemæus Pyrrhi filius regni custos quindcennis a patre relinquitur 18. 1. Antigonus funditus vincit 25. 3. urbem Coryræ capit; proeliis multis certiter gestis in bello adversus Spartanos occumbit 27. 4.

Pydna a Cassandro capitur 14. 6.

Pygmalion Elissæ frater Acrobam avunculum suum occidit 18. 4.

Pyrenæis montibus clauditur Hispania 44. 1.

Pyrrhus Achillis filius in Molossorum regione consedit, qui Pyrrhidæ primum, postea Epirotæ dicti sunt 17. 3.

Pyrrhus rex Epiri Acacidæ filius Neoptolemi nepos admodum parvulus in regno relictus, ad necem ob patris odium queritur, defertur in Illyrios; a Beroa Glaucis regis uxore nutritur; agnos undecim natus ab Epirotis revocatur, & multa bella adoleſcens

I N D E X.

olefcens gerit 17. 3. fuga-
to Demetrio Macedoniam
occupat 16. 2. inde a Lyfi-
macho pellitur 16. 3. filiam
Ptolemæi in matrimonium
accipit 17. 2. Romanos Ele-
phantis vincit 18. 1. Sicili-
am occupat 18. 2. & amittit
23. 3. a Pœnis navali præ-
lio superatur; Antigono ei
auxilium negante fines Ma-
cedonicos invadit, eumque
vertit in fugam 25. 3. Ro-
manos tribus præliis cum
quinque Macedonum milli-
bus fundit 38. 4. in bello
contra Spartanos Ptolemæ-
um filium partemque exer-
citus robustissimam amittit
25. 4. Argos petit, ubi An-
tigonum in urbe clausum
expugnare conatus saxo de
muris iectus occiditur 25. 5.
Pyrrhus Pyrrhi nepos Olym-
piadis & Alexandri filius 28.
1. regno Epiri a matre ac-
cepto moritur 28. 3.
Pythagoras philosophus Sami
Demarato locuplete nego-
tiatore natus, Ægyptum, Ba-
byloniamque scientiæ acqui-
rendæ causa petit; Cretæ &
Lacedæmone legibus Minois
& Lycurgi instructus Cro-
tonam venit; ubi quum mo-
res emendasset Crotoniensium,
moratus annos viginti,
Metapontum migrat, & ibi
decedit 20. 4.

R.

Emus Romuli fra-
ter a latronibus
captus & Amu-
lio regi oblatus
Numitori in ul-
tionem traditur

43. 2.

Reca Castoris & Pollucis
auriga a Jafone populis qui-
busdam dux assignatur 42. 3.
Rhea Numitoris filia vestalis
sacerdos, Romulum & Re-
mum incertum stupro an ex
Marte conceptos, enititur;
vinculis oneratur ab Amu-
lio, ex quorum injuriâ de-
cedit 43. 2.

Rhegium Italiæ promontorium
ideo dictum, quia Græcè ab-
rupta hoc nomine pronun-
tiantur 4. 1.

Rhegini discordia laborant
4. 3. Rheginorum tyrannus
Leophron 21. 3.

Rheto duce Thufci gentes
Rhetorum condunt 20. 5.

Rhodanus Galliæ amnis 43. 3.

Rhodanus Hamilcar. *vide* Ha-
milcar.

Rhodum Alexander sine cer-
tamine recipit 11. 11. con-
cutit terræ motus 30. 4.

Rhodii sua repetunt 3. 3.

Riphæis montibus Scythia ab
altero latere includitur 2. 2.

Roma a Romulo & Remo con-
ditur 43. 3. annis septuagin-
ta duobus post Carthaginem
18. 6. a Gallis capitur 6. 6.
incenditur 20. 5.

Romani bellum Achaicum
Mummio decernunt 34. 2. &
Macedonicum Æmilio Pau-
lo 33. 2. vincunt Ætolos 32.
mittunt Acilium contra An-
tiochum 31. 6. regibus, qui
contra Aristonicum auxilia
tulerant, præmia pertolvunt;
cum Mithridate per annos
quadraginta sex bella gerunt
37. 1. pugnant adversus Phi-
lppum 30. 3. a Pyrrho vin-
cuntur 18. 1. & ab Anniba-
le 29. 2, 4. Servilium adactus
Hannibalis speculandos mit-
tunt 31. 2. Prusiam & Eu-
me-

I N D E X

menem in pacem cogunt, & deponunt Hannibalem 32. 4. Antiochum jubent Ægypto abstinere 34. 3. Aliæ opibus ditescunt, & vitiis corrumpuntur 36. 4.

Romulus Rhex filius cum fratre Remo ab Amulio exponi jubetur, a lupa lactatur; nutritur a Faustulo pastore; agnoscitur; & conspiratione facta in maternæ necis ultionem, Amulium occidit, Numitori avo restituit regnum, & condit urbem Romam 43. 2, 3.

Roxana Alexandri uxor prægnans relicta 12. 15. cum Olympiade matre & filio Hercule in Pydnam urbem concedit; a Cassandro in arce Amphipolitana custoditur 14. 6. interficitur 15. 2.

Rutulorum rex Turnus 34. 1.

S.

Abini Græcorum progenies 20. 1. Sabine virgines rapiuntur 43. 3. Sabi & Danubii confluens 32. 3.

Sagillus Scythiæ rex filium Panasagorum in Amazonum auxilium mittit 2. 4.

Salamina urbs Cypri a Teucro condita 44. 3. de Salaminæ insulæ proprietate inter Athenienses & Megarenses dimicatur 2. 7.

Sallustii & Livii conciones directæ a Pompeio Trogo reprehenduntur 38. 3.

Samnites a Græcis oriundi 20. 1. Pyrrhi auxilium petunt contra Romanos 18. 1.

Samothraciam in exilium abit

Arfinoe 24. 3. Perseus fugâ defertur 33. 2.

Sandrocorus humili genere natus; Alexandri, quem offenderat, iram fugiens, à leone, dum dormit, demulcetur; hoc prodigio ad spem regni impulsus, Indos post Alexandri mortem servitutis jugo liberat, postea ipse servitio premit; cum Seleuco pactionem facit 15. 4.

Sapho Hasdrubalis filius 19. 2.

Sardanapalus postremus Assyriorum rex muliere corruptior, morte solâ imitatur virum, ab Arbacte victus & in regiam se recipiens, se & suas opes mittit in incendium 1. 3.

Sardinia legationem ad Alexandrum mittit 12. 13. eò bellum transferunt Pœni 18. 7. & 19. 1.

Sardis proficiscitur Eumenes ad Cleopatram 14. 1.

Saturnus Aboriginum rex justus; à quo Saturnalia instituta; Italia Saturnia; mons Saturnius vocatus: à Jove pellitur 43. 1.

Satyrus Clearchi frater Heracliensium tyrannus 16. 5.

Scipionum opus Pœnos vincere: Scipio consul creatur; cum Africano fratre legato suo, Antiochi copias fundit 31. 7. 8. Scipio Africanus ad Ptolemæum legatur 38. 8. moritur eodem anno, quo Hannibal & Philopœmen 32. 4.

Scipiones in Hispaniam missi primò Pœnos provinciâ expellunt 44. 5.

Scolopitus & Ylinos duo regii juvenes Scythiæ per Optimam

INDEX.

timatum factionem domo
pulli, in Cappadociae ora
juxta Thermodonta consi-
dent, Themiscyreos campos
occupant, diu spoliant fini-
timos, & tandem per insi-
dias trucidantur 2. 4.

Scordisei Galli in Danubii &
Sabi confluente 32. 3.

Scyllam & Charybdim unde
fabulae peperere 4. 1.

Scyno post Alexandri mortem
Susiana gens assignatur 13.

4.
Scythæus Sogdianos sortitur
13. 4.

Scythia à latere uno Ponto,
ab altero Riphæis montibus,
à tergo Assa & Phasi flumi-
ne includitur 2. 2.

Scythæ gens antiquissima 2.

1. Philippum 37. 3. & Da-

rium fugant; Cyrum truci-

dant; Zopyrionem delent;

condunt Parthicum & Ba-

ctrianum imperium, Vexo-

rem regem Egypti in fu-

gam vertunt; Asiam faci-

unt vectigalem per mille

quingentos annos 2. 3. ser-

vili bello vexantur 2. 5. Par-

thorum fines vastant 42. 1.

Phrahatem restituunt in reg-

num 42. 5.

Segobrigiorum rex Nannus

43. 3.

Selena Ptolemæi soror ei in ma-

trimonium datur 39. 3. &

postea adimitur 39. 4.

Selencæ à Demetrio custodiri

jubetur Orofernes 35. 1.

Seleucus Nicanor 41. 4. Anti-

ochi clari inter Philippi du-

ces viri & Laudicos filius ex

conubitu Apollinis concep-

tus cum ancote in femore

figuratus (quæ etiam in poste-

ris mansit) natus; Alexan-

dro comes ad Persicam it
militiam; post ejus mortem
occupato regno Orientis
Antiochiam urbem ex nomi-
ne patris condit, vicinósque
campos dicat Apollini, Ba-
byloniam capit; Bactrianos
expugnat; transit in Indi-
am; cum rege Sandroetto
facit pactionem 15. 4. in Mace-
donici imperii divisione sum-
mum castrorum tribunatum
accipit 13. 4. Lysimachi, Caf-
sandri, & Ptolemæi contra
Antigonum socius 15. 1. De-
metrium dedititium recipit
16. 2. per insidias a Ptole-
mæo occiditur 17. 2.

Seleucus Antiochi Syriæ re-
gis filius hortatu matris Lau-
dices Beronicen suam no-
veream Ptolemæi regis Æ-
gypti sororem cum fratre
parvulo interficit 28. 1. clas-
sem naufragio amittit; a
Ptolemæo victus Antiochi-
am confugit; ab Antiocho
fratre opem petens spolia-
tur 27. 2. amisso regno, e-
quo præcipitatus, finitur 27.

3.
Seleucus Demetrii filius a
matre interficitur 39. 1.

Semiramis Nini uxor Assyrio-
rum regnum, dum Ninyas
filius erat immaturus, admi-
nistrat; sexum mentitur pri-
mum, postea invidia per res
gestas superata confitetur;
Babyloniam condit; impe-
rio adjicit Æthiopiam; In-
diæ bellum infert; à filio,
cujus concubitum petebat,
interficitur, duos & qua-
draginta annos regno poti-
ta 1. 2.

Servilius Cnæus ad speculan-
dos Hannibalis actus in A-
fri-

I N D E X.

fricam legatus mittitur 31.
 2.
 Sibyrtio traduntur Aracossi
 Gedrosique 13. 4.
 Sicilia Italise quondam adhæ-
 sit; primò Trinacria, postea
 Sicania cognominata 4. 1,
 2. bello a Carthaginiensibus
 petitur 5. 4. legationem
 mittit ad Alexandrum 12.
 13. Siculi Pyrrho totius
 insule imperium tradunt 18.
 2.
 Sicyona Peloponnesi urbem
 Atheniensibus jungit Demo-
 sthenis eloquentia 13. 5.
 Sidon a Phoenicibus condita,
 & a piscium ubertate sic
 appellata 18. 2.
 Sidonise rex ab Alexandro con-
 stituitur Abdalominus 11.
 10.
 Sileos, quos Hercules condi-
 dit, Alexander in deditionem
 accipit 12. 9.
 Simos Phocensium classis dux
 43. 3.
 Sirim urbem expugnant Meta-
 pontini 20. 2.
 Sogdianos Scythæus post Ale-
 xandri mortem sortitur 13.
 4. Sogdianorum bello fati-
 gantur Bactriani 41. 6. in
 Bactrianis & Sogdianis 12
 urbes condit Alexander 12. 5.
 Solis Eclipsin Agathocles in
 bonam partem interpretatur
 22. 6.
 Solon Athenas legibus condit;
 dementia simulata, populo
 suadet, quod vetabatur 2.
 7.
 Sophene Armeniæ regio 42.
 3.
 Sophocles tragediarum scrip-
 tor ab Atheniensibus dux
 delectus Spartanorum agros
 vastat 3. 6.

Sosthenes unus de Macedo-
 num principibus Gallos vi-
 ctoria exultantes compescit
 24. 5.
 Spacos nutrici nomen fuit,
 quia canem Persæ sic vocant
 1. 4.
 Speus Thessaliæ rex mittit, qui
 Cyrenem filiam perquirant
 12. 7.
 Spinambri Tarquiniorum con-
 ditores 20. 1.
 Statanori post Alexandri mor-
 tem Drancæ & Arei tra-
 duntur 13. 4.
 Statiram Darii filiam in ma-
 trimonium recipit Alexan-
 der 12. 10.
 Straton Sidonius a servo con-
 servatus; rex creatur; ge-
 nus Stratonis inviolatum
 servat Alexander, quum ur-
 bem Tyri expugnaret 18. 3.
 Sugambros vincit Alexander
 12. 9.
 Sulpitius consul Perseo leges
 dicit 33. 1.
 Suniatus Hannonis inimicus
 proditoris damnatur 20. 5.
 Sybaram de cuiusdam Medior-
 gastulo servum ceptorum
 socium Cyrus Persis præpo-
 nit 1. 6, 7.
 Sybaritani cum Crotoniensibus
 & Metapontinis cæte-
 ros Græcos Italia pellere sta-
 tuunt 20. 2.
 Sylla summus imperator Mi-
 thridatem vincit 37. 1.
 Synam montem Moses occu-
 pat 36. 2.
 Syracusæ obsidentur ab Athe-
 niensibus 4. 4. ab Agatho-
 cle 22. 2. a Carthaginiensibus
 22. 4. de Siciliæ imperio
 Carthaginiæ æmulæ 22. 3.
 Syracusani Catinensibus gra-
 ves 4. 3. auxilium a Lace-
 dæ-

I N D E X.

daemonius contra Athenien-
ses petunt 4. 4. Athenien-
ses vincunt 4. 5. bellum ad-
versus Dionysium decernunt;
eum urbe pellunt 21. 2. re-
cipiunt, sed, quum crudelior
fieret, in exilium cogunt 21.

5.
Syri, antea Assyrii dicti 1. 2.
Syriam petit Alexander 11.
10. post ejus mortem Lau-
medon Mitylenæus accipit
13. 4. in provinciæ formam
redigit Pompeius 40. 2.
Syria Dea sanctissimæ reli-
gionis 36. 2.

T.

Agus fluvius Lu-
sitianorum 44.

3.

Tamyris Scytharum regina à Cy-
ro per fugam si-

mulatam victa filium cum
tertia copiarum parte amit-
tit; eumque paulo post pari
insidiarum fraude circum-
ventum cum ducentis Persarum
millibus trucidat, ca-
putque ejus amputatum in
utrem sanguine humano re-
pletum cum exprobratione
crudelitatis conjicit 1. 8.

Tanais amnis, super quem A-
lexandriam condidit Alex-
ander 12. 5.

Tanaus Scythiæ rex 1. 1.

Tarenti arcem occupant Par-
theniæ, expugnatis veteri-
bus incolis; qui Brundisium
concedunt, & a Palanto
duce Partheniarum ibi ob
civium suorum seditionem
exulante decipiuntur 3. 4.

Tarentini Lacedæmone pro-

fecti 20. 1. rogant Alexan-
dram Epiri regem auxilia
adversus Bruttios 12. 2. ac-
cipiunt auxilium à Pyrrho
contra Romanos 17. 2.

Tarquinius, in Thuscis, à Thes-
salis & Spinambris origi-
nem ducunt 20. 1.

Tarquinius regis tempore Pho-
censes ostio Tiberis invec-
tum Romanis amicitiam
jungunt 43. 3.

Tarsus urbs Ciliciæ 11. 8.

Tartesium saltus, ubi Tita-
nes contra Deos pugnave-
runt, incoluere Cunctes 44.
4.

Taurum montem transcendit
Alexander 11. 8.

Taxiles terras inter amnes
Hydaspem & Indum posse-
dit 13. 4.

Tectosagi pestiferâ lue com-
prehensi 32. 3.

Telamon Teucris & Ajacis pa-
ter 44. 3.

Teucer morte Ajacis fratris
invisus patri Telamoni Cy-
prum concedit, ubi condit
urbem Salaminam 44. 3.

Texena Agathoclis uxor cum
liberis parvulis ægre à ma-
rito moriente divulsa Æ-
gyptum proficiscitur 13. 2.

Thalestris sive Minithæ Ama-
zonum regina ex Alexan-
dro quærit liberos 2. 4. &
12. 3. & 42. 3.

Thara Parthorum vicus, ubi
Darius a cognatis suis au-
reis compedibus vincitur 11.
15.

Thebæ Atheniensium exules
recipiunt 5. 9. urbs antiquæ
severitatis 7. 5. ab Alexan-
dro diruta 11. 4.

Thebani a Lacedæmoniis
ad

N D E X.

ad arma contra Athēnienses
sumenda incitantur 3. 6. au-
xiliantibus Atheniensibus bel-
lum Lacedæmoniis inferunt
6. 4. Arcadibus auxilian-
tur 6. 6. Atheniensibus se
jungunt contra Philippum
9. 3. Lacedæmonios & Pho-
censes apud commune Græ-
ciæ concilium accusant 8. 1.
cum Lacedæmoniis imperii
primum, postea Græciæ im-
perantis æmuli 8. 4. Bœo-
riorum imperium Persici
belli temporibus amittunt 3.
6. cum Epaminondâ vires
perdunt 6. 8.

Themiscyreos campos anni
Thermodonti subjectos oc-
cupant Ylinos & Scolopitus
2. 4.

Themistocles in pugna Mara-
thoniâ clarus 2. 9. Athe-
nensium dux Ionas in suas
partes sollicitat; oraculi de
muris ligneis responsum in-
terpretatur; Persas vincit 2.
12. Xerxe bis per fidum,
quem ad eum sub fictâ be-
nevolentiae specie miserat,
deluso 2. 12, 13. princeps
testimonio civitatum judica-
tur 2. 14. moratus in itine-
re, quod Lacedæmonem fa-
ciebat, dum mœnia Athe-
nienses finirent, Spartanos
eludit; & redux a civibus
ingenti gaudio excipitur 2.
15.

Theodotus mille urbium Bac-
trianarum præfectus a Ma-
cedonibus deficiens regem
se jubet appellari 41. 4.

Theramenes insulæ rex Cirnus
13. 7. Therasia insula The-
rameni vicina, inter quas in-
sula terræ motu ex profun-
do emerfit 30. 4.

Theramenes unus ex triginta
Athenarum tyrannis a col-
legis interficitur, quod ei
crudes & rapinæ displice-
rent 5. 9.

Thermodon Cappadociæ flu-
vius 2. 4.

Thermopylæ a Leonidâ cum
quatuor millibus occupan-
tur 2. 11. & 8. 2. & a Phi-
lippo 8. 4.

Theseus ex Amazone Hippo-
lyte captivâ Hippolytum
gignit 2. 4. regnum Athe-
narum possidet 12. 6.

Thespias incendit Xerxes 2.
12. Thespenses in consilio
de Thebarum excidio que-
runtur de Thebanorum cru-
delitate 11. 3.

Thessaliam expugnat Philip-
pus, ut suo exercitui robur
Thessalorum equitum adjun-
gat 7. 6. idem Thessaliæ au-
raria occupat 8. 3.

Thessali Phocensium odio ar-
dent 8. 4. Philippum ducem
eligunt contra Onomarchum
Phocensium ducem 8. 2.
Tarquiniorum conditores 20.
1. exultantes morte Denic-
trii regis compescuntur ab
Antigono 28. 3.

Thessalonicam Antigonus se re-
cipit 25. 3.

Thessalonice Olympiadis pri-
vigna Philippi Aridæi filia
Olympiadem fugientem co-
mitatur; Cassandro nubit
14. 6. ab Antipatro filio oc-
ciditur 16. 1.

Thessalorus Gallorum dux 24.
7.

Thessalus medicus Alexandrum
ad comestationem invitatum
poculo venenato interficit
12. 14.

Thogariis bellum infert Artax-
R 2 ba-

I N D E X.

- banus 42. 2.
- Thracēs** assidua cum Macedonibus exercent certamina 7. 2. in exercitu Philippi 11. 1. & Alexandri 11. 4.
- Thraciam** ut subigat, Megabazus a Dario mittitur 7. 3. mortuo Alexandro fortitur Lyfimachus 13. 4. in Thraciā argenti metalla occupat Philippus 8. 3.
- Thrasylbulus** inter exules vir strenuus a tyrannis Athenas liberat, eosque urbe ejicit Eleusina emigrare iussos 5. 9, 10.
- Thurii** corpus Alexandri Epiri regis publicè redemptum sepulturæ tradunt 12. 2.
- Thurinorum** urbs a Philoctete condita 20. 1.
- Tigranes** rex Armeniæ obfes Parthis datus, sed olim ab eis in regnum paternum remissus; a Mithridate in Romani belli societatem pellitur 38. 3. regno Syriæ per octodecim annos potitur 40. 1. a Lucullo vincitur 40. 2.
- Tigris** fluvius ab Armeniæ montibus modicis primò incrementis nascitur 42. 3.
- Tissafernes** Lydiæ præfectus inter Darium & Lacedæmonios societatem conciliat 5. 1. ab Alcibiade suaderur, ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præbeat 5. 2. in ejus locum Darius Cyrum filium Ioniæ & Lydiæ præponit 5. 5. Tissafernes Artaxerxis præfectus a Pharnabazo apud regem accusatus removeretur 6. 1.
- Titanes** bellum adversus Deos gerunt 44. 4.
- Tleptolemus** Alexandro mortuo, Persas fortitur 13. 4.
- Tolosa** antiqua Tectosagorum patria. Tolosensis lacus 32. 3.
- Transalpina** Gallia 38. 4.
- Triballi** Philippo occurrunt, eumque in femore vulnerant 9. 3. a Gallis fugantur 25. 1.
- Tridentum** condunt Galli 20. 5.
- Trinacriæ** nomen Siciliæ primò fuit 4. 2.
- Triptolemus** frumenti sationem reperit 2. 6.
- Troadam** Olympiadis sororem in matrimonium habebat Arruba 7. 6.
- Trogus** Pompeius, cujus majores a Vocontiiis originem duxerunt, avusque Trogus Pompeius Sertoriano bello civitatem a Pompeio percepit; patruus Mithridatico bello turmas equitum sub Pompeio duxit; pater sub Caio Cæsare militavit; & epistolarum legationumque ac annuli curam habuit, 43. 5. vir priscae eloquentiæ totius orbis historias Latino sermone composuit, præfat. Livii & Sallustii conciones directas reprehendit 38. 3.
- Troja** a Græcis expugnata 43. 1. Trojæ fatum Herculis fagittæ 20. 1. Trojani equi fabricator Epeus 20. 2.
- Trojani** Romanorum & Venetorum conditores 28. 1. & 20. 1.
- Tryphœna** Ptolemæi filia Grypi uxor 39. 2. Cleopatram

I N D E X.

sororem ad templum frustra
confugientem jubet interfici;
ipsa paulò post a Cy-
ziceno Cleopatraz marito oc-
ciditur 39. 3.

Trypho Antiocho Demetrii
privigno suo pupillo oc-
ciso Syriæ occupat reg-
num; quo diu potitus ab
Antiocho Demetrii fratre
bello vincitur 36. 1. Try-
phone duce Athenienses a
Demetrio deficiunt 39. 1.

Turnus Rutulorum rex bello
adversus Ænean interit 43. 1.

Tusci oram maris inferi possiden-
tes à Lydiâ venerunt, 20. 1.
à Gallis expulsi, duce Rhæ-
to, unde gens Rhætorum, Al-
pes occupant 20. 5.

Tyberis ostio ex Asiâ invehitur
Phocensium juvenus 43. 3.

Tyridates Phrahate absente,
rex Parthiæ constitutus, Scy-
tharum adventu audito, ad
Cæsarem in Hispaniam pro-
fugit, obsidem Cæsari mini-
mum Phrahatis filium ferens
42. 5.

Tyrtæus poëta pede claudus
ex oraculi responso Lace-
dæmoniorum dux ab Athe-
niensibus missus tribus præ-
liis funditur a Messeniis;
exercitum tandem suis car-
minibus hortatus victoria
potitur 3. 5.

Tyrus ab Alexandro per pro-
ditionem capitur 11. 10. au-
ctor originis Carthaginien-
sium 21. 6. Tyriorum gens
a Phœnicibus condita, a ser-
vis suis indigna supplicia
perpetta Alexandrum ulto-
rem publicæ securitatis ha-
bet 18. 3.

V.

Alerius. vide Læ-
vinus.

Venetos Troja
capta misit An-
tenore duce 20.
1.

Ventidius exercitum Parthi-
cum fundit 42. 4.

Verba Scythorum ad Sesostrum

2. 3. Xerxis de regni hære-
ditate cum fratre conten-
dentis 2. 10. Leonidæ ad
milites 2. 11. Themistoclis
ad Ionas saxis proscripta 2.
12. Mardonii ad Xerxem 2.
13. Themistoclis ad Lace-
dæmonios 2. 15. Alcibiadis
ad Tissafernem 5. 2. Athe-
niensium suas clades deplo-
rantium 5. 7. Thrasybuli ad
Athenienses post victos ty-
rannos 5. 10. Cleadræ capti-
vi Thebani ad Alexandrum
magnum 11. 4. Alexandri,
quibus Darii Epistolæ re-
spondet 11. 12. Alexandri ad
Macedonas milites 11. 13.
Darii morientis ad Alexan-
dram perferri iussa 11. 15.
Alexandri ad milites rede-
undi domum cupidos 12. 3.
militum militiæ finem de-
precantium ad Alexandrum
12. 8. Alexandri ad Persas
auxiliarios 12. 12. Alexan-
dri morientis ad amicos 12.
15. Perdicæ, Meleagri &
Ptolemæi de Alexandri suc-
cessore variè consentium 13.
2. Perdicæ ad pediteas
13. 3. Eumenis ad Ar-
gyraspidas, ut se ducem ac-
cipiant 14. 2. eorum ad Eu-
moneum

I N D E X.

menem 14. 3. Eumenis vin-
eti ad Argyraspidas sui pro-
ditores 14. 4. Demetrii ad
exercitum 16. 1. Clearchi ad
populum 16. 4. Cynæ de
Româ 18. 2. Malei ad Car-
talonem filium 18. 7. Imil-
conis suam & publicam for-
tunam deflentis 19. 3. Aga-
thoclis ad exercitum 22. 5.
ejusdem de solis Eclipsi 22.
6. Bomilcaris ad Pœnos de
summa cruce 22. 7. uxoris
Agathoclis à conjuge mo-
rituro discedentis 23. 2. Pto-
lemæi Dardanorum auxilium
spernentis 24. 2. Ætolo-
rum superba ad legationem
Romanam 28. 3. Antigoni
ad Macedones seditiosos 28.
3. Demetrii ad Philippum
29. 2. Philippi bellum
adversus Romanos molien-
tis 29. 3. Philippi &
Flaminini ad milites 30.
4. Annibalis ad Antio-
chum 31. 3, 5. Africani ad
Antiochi legatos 31. 7. Phi-
lopoemenis morientis 32. 1.
Peplii ad Antiochum 34.
2. Mithridatis ad milites
38. 4, 5, 6, 7. Grypi ad Try-
phanam 39. 3. Pompeii ad
Antiochum 40. 2.
Vergamum & Veronam in I-
talia condunt Galli 20. 5.
Vexores rex Ægypti 1. 1. bel-
lum Scythis primus induxit
2. 3.
Vicentiam in Italia condunt
Galli 20. 5.
Viriatuſ Hispaniæ dux annis
decem Romanos victoriâ va-
riâ fatigant 42. 2.
Vocontii, a quibus Trogi Pom-
peii majores originem duxe-
runt 43. 5.

Uticam in Africa condunt Ty-
rii 18. 4.

X Erxes Dario rege
natus fratri Ar-
tameni Dario pri-
vato nato, ab Ar-
tapherne patruo,
quem litis arbi-

trum elegerant, præponitur;
bellum adversus Græciam
instruit, septingentis millibus
suoꝝ & trecentis millibus
auxiliarium armatis 2. 10. cum
Leonidâ congressus vincitur
2. 11. mittit Delphos ad tem-
plum Apollinis diripiendum
2. 12. a Themistocle per fi-
dum nuntium bis luditur 2.
12, 13. navali prælio supe-
ratur 2. 12. fugiens, scapha
piscatoria juxta Abydon tra-
jicit 2. 13. bellum ex inte-
gro instituens denuo vinci-
tur 2. 15. ab Artabano ejus-
que septem robustissimis fi-
liis trucidatur 3. 1. Alexan-
drum Amyntæ filium impe-
rio totius inter montes Hæ-
mum Olympumque regionis
donavit 7. 4. Judeos primus
domuit 36. 3.

Y.
Ylinos vide Scolopitus.

I N D E X.

Z.

Apaortenon mens
Parthiæ 41. 5.

Zopyrus se do-
mi mutilari ju-
bens, & transfu-
gæ titulo Baby-

loniam profectus Assyriorum
exercitum sibi creditum &

Babylonem Dario prodit 1.
10.

Zopyrion Alexandri dux cum
copiis universis a Scythia
deletur 2. 3. & 12. 2. & 37.
3.

Zoroastrem Bactrianorum re-
gem primum Magicæ artis
inventorem syderumque spe-
ctatorem occidit Ninus 1. 1.

F I N I S.

I N D E X

Alphabetical Index

Alphabetical Index
of the
names of the
persons who
have been
executed
in the
State of
New York
from 1784
to 1884

Alphabetical Index
of the
names of the
persons who
have been
executed
in the
State of
New York
from 1784
to 1884

E. I. W. I. A.